భారతి

సచిత్ర మాసపత్రిక

అధిపతి

కా. నాగేశ్వరరావు

సంపాదకుడు

గన్నవరపు సుబ్బరామయ్య

11
సంపుటము ౧౧; సంచిక ౮ 8

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయము, మద్రాసు

౧౯౩౪ 1934

విషయసూచిక

చిత్రములు

☞ 'నేను-నా గ్రామఫోను' రెండుమారులు (౧౯౮ పుట, ౨౭౨ పుటలలో) అచ్చయినది

౩౨౦ వ పుటలోని వ్యంగ్యచిత్రము 'మీసము' కాని 'క్రాపులు' కాదు. — సం. భారతి.

సంపు. ౧౧   భావసంవత్సరము, శ్రావణమాసము (ఆగష్టు ౧౯౩౪)   సంఖ్య ౧
1934

"కల్పలత"

కాళ్ళూరి వెంకటనరసింగరావు

౨

నీలపయోదఖండకమనీయతరాంచలచంచలాసము
న్మీలితయక్షగానముల నిస్సృతముల్ రసధార లీదు, మం
ద్రాలసరాగభారవహయాత్రల సాగెడు నాదజాలి ప
ద్యాలు; భవత్సుధాధరపథాశ్రయలిప్సల తేలనిత్తువా ?
నీపదముల్ శరన్నిశల నిద్రల మేల్కొలుపున్, సుధాహ్రద
స్నాపితచంద్రరేఖికల చల్లనిసంకెల లూడ్చి, గాంగవీ
చీపరిమత్పయస్సు, శశిశేఖరమౌళిజటాటవీదృఢ
శ్రీపరమానుబంధ మెడలించు భగీరథచిత్తవృత్తులై.

పున్నమరేల నీవు మృదుముగ్ధముగా మధుకంఠమెత్తి, న
భ్యున్నతశీతపర్వతహిమోజ్జ్వలవీథుల- విచ్చు- కప్రపున్
తిన్నెల గౌరి బాడికొని తీయగ ముద్దిడ దివ్యదంపతుల్,
సన్నగ పారిజాతపరిపత్తుల మొగ్గలచాలు, నాయెదన్.

ఆలాపింతు వొకొక్కమా రుభయసంధ్యాశోణదృక్కోణరా
గాలంకారములైన గీతల, సహస్రార్చిర్విపంచిశ్రుతి
వ్యాలోలాచ్ఛసువర్ణతంత్రుల శిఖల్ వర్షించి; మేఘోదయో
ద్వేలస్నేహాతుషారముల్, ప్రసవపుత్రీస్వేదతారళ్యముల్.

ఉలికెదు సన్న వెన్నెలల కూరకె యోషధికన్యవోలె, సం
జల అపరంజిమేడలను జల్లున సోలెద చిమ్మచీకటుల్
తలకొని ముట్టడింప, మమతల్ మది తొట్టిల నీలిమబ్బుపం
దిళులను పల్కరింతు తరితీపుల చక్కనిచుక్కచూపులన్.

నీతాటంకరుచిప్రవాహముల నన్వేషింతు, నాగేంద్రక
న్యా తారుణ్యకపోలచుంబిమణివిన్యాసద్యుతుల్; తామ్రప
ర్ణీ తారళ్యగభీరగర్భవికసన్నీరంధ్రశుక్తిచ్ఛవుల్;
ప్రాతిన్ మన్మథచుంబనప్రతిఫలప్రత్యగ్రలజ్జాంకముల్.

నీవు దరస్మితాసవము నివ్వ యొనర్తువు, పాండుగండరే
ఖావరణమ్ములం, దధరకావ్యపుటాంతరశయ్యలన్, త్రపా
ప్లావిత ప్రేమవిస్ఫురదపాంగములం, బహుజన్మభోగయా
త్రావిరళానుభూతులకు నాచెదవో! గిరికొన్నప్రౌఢిమల్.

ఒక్కొకవేళ నీవు కుసుమోజ్జ్వలవౌదువు నైజవాసనన్;
చిక్కనపాలవెన్నెలల చేదుచు శారదనీరదంబులో
చిక్కిన నేను నీవయిని చిక్కెద సిద్ధధునీమరందముల్,
పక్కన నవ్వ కీవు తెలిపయ్యెద నోడ్డెద వోరజూచుచున్.

నాపయి జల్లి, సింహగిరినాథపదాబ్జసుధాభిషేక దీ
క్షాపరతంత్రవారిధరగర్భరుచిప్రియముల్, కటాక్షల
క్ష్మీపురుషార్థముల్, తనియజేసితి; తజ్జలపాతపుణ్యరే
ఖాపరిపాక మీగు త్వదగాధదృగంచల కజ్జలచ్ఛవుల్.

ఏమనుకొంటివేమొ, "కదిలించినసంజియకావిమోవిపై
నీమనసున్న దేమొ?"యని నే నడుగం తొలి; ఊగిరేగునీ
ప్రేమతరంగవీథి మెరపించిన దొక్కమరీచి మింట; ఆ
శామలినమ్ము నాప్రణయసాహసమై పయిగ్రమ్మె చీకటుల్.

శ్యామలతామసీకుహరసంధుల జిక్కిన నాటి నీముఖ
శ్రీమధురేఖ, లోకపతిశీర్షనటచ్ఛశిరేఖలో కళల్
కోమలతల్ చిగుర్చునో! నిగూఢములౌ నవశుక్లపక్షశో
భామృతహాసముల్ హృదయపర్వములం దెలయించునీరుచుల్.

నీవు జగత్ప్రభుం గొలువ నిల్వగ దేవగృహాంగణాన, సం
ధ్యావతి పచ్చికుంకుమపొడల్ సవరించు విహాయసాల; ఆ
శావలయమ్ము చుక్కలపసందున మొగ్గలమోజుచూపు; పూ
జావివశమ్ము నీహృదయశాంతియె విచ్చును తేటవెన్నెలై.

అథర్వవేదము - ౨

బుఱ్ఱా వెంకటసుబ్బారాయుడు

అనువృత్తము.

వైదికవాఙ్మయమునంతను రెండువిధములుగ విభజింప వచ్చును.

౧. శ్రౌతకర్మకు జెందినవి—త్రయీవిద్య, సోమయాగమునకు జెందినగ్రంథములు మొదలైనవి.

౨. గృహ్యకర్మకు జెందినవి—అథర్వవేదము, గృహ్యసూత్రములు.

ఈరెండువిధముల వాఙ్మయము ప్రాచీనకాలము నుండియు నీడుజోడుగ నుండియున్నట్లు కనబడును. ఇందలి యాచారములు, కర్మలు హిందూయూరోపియనుల కాలమునుండియుకూడ నుండెనని కొందఱి యభిప్రాయము. కొందఱు దీనికి సమ్మతింపక, భాషను బట్టి ఋగ్వేదాదులకంటె నథర్వము మిక్కిలి యర్వాచీనమని తలంచుచున్నారు. మఱికొందఱు కేవలము భాషను, శైలినిబట్టి యొకగ్రంథముయొక్క కాల నిర్ణయము చేయలేమనియు, ఋగ్వేదమున ప్రాచీనములని తలంపబడుచున్న కొన్ని క్రియారూపములు, నామములు నర్వాచీనమని తలంపబడుచున్న యథర్వమున గూడ కానవచ్చుననియు, నథర్వముగూడ ఋగ్వేద మంత్రప్రాచీనమైనదే యనియు, గాని సూక్తములకూర్పు (Reduction) మాత్రము చాల నర్వాచీనమనియు బదులుచెప్పుచున్నారు. ఇట్టి భాషాభేదములు దేశభేదమునుబట్టికూడ నుండవచ్చునని వారి యుద్దేశము. (దీనిని ముందు వివరింతును.)

అథర్వవేదసూక్తములును, గృహ్యసూత్రములును గూడ ప్రాచీనర్షులచే సమ్యక్పరిష్కృతము లైనట్లు కానను. అందుచేతనే సామాన్యకర్మ లన్నిటియందును గూడ మిక్కిలి పవిత్రములని యెంచబడుచున్న మంత్రము లుపయోగింపబడియున్నవి. వైదికదేవతలు సామాన్యగృహచ్ఛిద్రములయందు జోక్యము కలుగజేసికొనుచున్నట్లు వీనియందు చెప్పబడినవి. (ఒక్కొక్కచో నీరీతి క్షుద్రకర్మలనుగూడ ఫలితవంతములుగా నొనర్చుటకై యాఋషులు మిక్కిలి పాటుపడినట్లు అథర్వమునను, గృహ్యసూత్రములందును తేటతెల్లమగుచున్నది. ఇందుల కుదాహరణముగ మనకు ముందు జెప్పినట్టి కుంతాపసూక్తములు గలవు.) ఈవైదికదేవతలయందుమాత్ర మెట్టినూతనమగు మార్పును రాక ఋగ్వేదమందు వీనికి గల గౌరవ మిచటకూడ నున్నను, వీని (దేవతల) సంబోధనము, ఉపయోగముమాత్ర మసందర్భముగా నున్నది. అథర్వమున దఱచు శ్రౌతతాత్త్విక విషయముల ననుభవములోనికి దెచ్చికొని వానినిగూర్చి చర్చించుట జూచిన మననము, ధ్యానము విశేషముగా నుండినట్లు కనబడు బ్రాహ్మణోపనిషద్భాగమునకే యీ యథర్వముగూడ జెందియుండవచ్చునని తోచును. బ్రాహ్మణములందలి యాశయములే యథర్వమునందు జర్చింపబడుచున్నవి. ఇందు ముఖ్యముగా గమనింప దగినవి.—

౧. బ్రాహ్మణులు దమ కితరులకు లేనట్టి యుత్కృష్టములగు హక్కులు గలవని ధిక్కరించికొనుచుండిరి. ఈవిషయమున నీమంత్రములతో నైతరేయ శతపథబ్రాహ్మణములను బోల్చిన నాబ్రాహ్మణములే యథర్వముకంటె బ్రాచీనములైనట్లు కనబడును.

౨. నైసర్గికస్థితి:—

అథర్వమున యమునావారణావతములును, అంగమాగధములును నుదాహరింపబడినవి. దీనినిబట్టి యార్యులీనాటి కప్పుడే తూర్పుగాను, నాగ్నేయముగాను వ్యాపించియుండిరని తెలియుచున్నది. ఇట్టిపరిస్థితులే మనకు బ్రాహ్మణములందును కనుపించుచున్నవి.

3. జంతువులగూర్చిన విశేషములు:—

అథర్వములో వ్యాఘ్రమునుగూర్చి తఱచు చెప్పబడియున్నది. దీనినిబట్టి యాకాలమునాటి కార్యులు వ్యాఘ్రములు విశేషముగా నుండు ప్రదేశమునకు (బహుశః వంగదేశమునకు) చేరియుండిరని తెలియనగును. బ్రాహ్మణములుగూడ నిట్టిస్థితినే తెలుపుచున్నవి.

౪. సాంఘికసంస్థ లేర్పడుట:—

ఆర్యానార్యాదిజాతిభేదమేకాక, నార్యులలోనే బ్రాహ్మణక్షత్రియాద్యంతర్జాతిభేదముగూడ దేశమున బాగుగ వ్యాపించినట్లు కనబడును. (బ్రాహ్మణముల జూడుడు).

౫. శారీరకశాస్త్రము:—

అథర్వమున నార్యులకు మనుష్యులయొక్కయు, జంతువులయొక్కయు శారీరకశాస్త్రము బాగుగ తెలిసియున్నట్లు నిదర్శనములు గలవు. బ్రాహ్మణములందుగూడ పురుషమేధాశ్వమేధచర్చలలో నీవిషయమే విశదమగుచున్నది.

సవితృత్వష్టల యుగపత్సంబోధనమును, వారినిద్దఱిని ప్రజాపతితో నైక్యము సేయుటయు గూడ మన మథర్వమునందును, బ్రాహ్మణములందును కాంతుము.

ప్రాయశ్చిత్తహస్తాంగదాదిసూక్తములు బ్రాహ్మణములకంటెను నథర్వ మర్వాచీనమని సూచించుచున్నవి. కాని యీసూక్తము లాదినుండియు నథర్వముననుండక తరువాత తరువాత జేర్చబడియుండనగును. పైయారువిషయములలోగూడ "బ్రాహ్మణములకంటెను అథర్వము ప్రాచీనము" అని వాదించువారీ జవాబే యిచ్చుచున్నారు.

పైనుదాహరించిన వాదము లన్నియుగూడ సమంజసముగనే యున్నవి. అథర్వమున కొన్నివిషయములు బహుప్రాచీనములైనట్లును, కొన్నివిషయములు బహ్వర్వాచీనములైనట్లును, ఇట్లు రెండువిధములుగ నున్నవి. దీనికి ముఖ్యమగు కారణములు బహుశః యివియై యుండవచ్చును.—

(౧) కాలము గడచినకొలది నూతనవిషయములు మూలగ్రంథమున జేర్చబడియుండవచ్చును. (౧౯-వ, ౨౦-వ కాండ లీరీతినే చేర్చబడియుండును. మహాభారతమునగూడ నిట్లే కాన్పించును.)

౨. అథర్వణాచార్యులు తమ వేదమునకు వైదికప్రమాణము వచ్చుటకై ఋగ్వేదాదులయందు గన్పించునట్టి తాత్త్వికాదివిషయములను తమ వేదమునగూడ నుదాహరింపగోరి యట్టిసూక్తముల గొన్నిటిని జేర్చియుండిరి. ఇట్టియుద్దేశముతోనే వారు (ఆథర్వణులు) ఋగ్వేదమునందు బవిత్రములని యెంచబడుచున్న కొన్నిసూక్తములను, మంత్రములను నథర్వమునగూడ జొప్పించిరి.

3. ఇందాదినుండియు నున్న ముఖ్యవిషయములతిప్రాచీనములు. గృహ్యకర్మలు, స్త్రీకర్మలు, భైషజ్యకర్మలు, ఆభిచారికకర్మలు నిట్టివానిలో జేరినవి. కాలక్రమమున నిట్టికర్మలు హేయముగ జూడబడుటచే వీనిని బాగుగ బరిష్కృతముచేయవలసివచ్చినది. అట్లు సంస్కరించునపుడు సంస్కర్తలకాలమునాటి కొన్నివిషయము లిందున నుద్దిష్టములై చొప్పింపబడినవి. అందుచే నతిప్రాచీనములగు విషయములకుగూడ నవీనరూపము వచ్చుటచే గాలనిర్ణయ మతికష్టమగుచున్నది. గృహ్యాదికర్మలగూర్చిన సూక్తములుమాత్రము ప్రాచీనము లనువిషయము నిర్వివాదాంశము. దీనినిగూర్చి ముందు చెప్పెదము.

అథర్వమునకును గృహ్యసూత్రములకును గలసంబంధము

అథర్వవేదమునకును గృహ్యసూత్రములకును చాల సంబంధము కలదని యిదివరలో సూచించియుంటిని. శ్రౌతసూత్రములు, శ్రౌతకర్మయు త్రయీవిద్యపై నాధారపడియున్నట్లు గృహ్యసూత్రములు, గృహ్యకర్మయు నథర్వముపై నాధారపడియున్నవి. శ్రౌతవాఙ్మయమువలన మన కార్యుల యున్నతాశయముల గూర్చియు, మతాచారములనుగూర్చియు, తత్త్వజ్ఞాన

మునుగూర్చియు, దైవభక్తినిగూర్చియు, చాలవఱకు వారి సద్గుణములనుగూర్చియుమాత్రమే తెలియుచున్నది. కాని యార్యుల దైనికచర్యనుగూర్చిమాత్రము యాదృచ్ఛికముగదప్ప త్రయీవిద్యయందుగాని, శ్రౌతసూత్రములందుగాని విశేషించి కానము. ఆర్యుల దైనికజీవనమును దెలిసికొనవలెనన్న మనము త్రయీవిద్యయందు యాదృచ్ఛికముగా జెప్పబడిన విషయములకు, అథర్వవేదమునందును గృహ్యసూత్రములందును వివరింపబడిన విషయములను జతచేసి పరీక్షించవలెను. ఇట్టిసంబంధము గృహ్యసూత్రములకు నథర్వవేదమునకు నుండుటచేతనే యథర్వవేదము గృహ్యసూత్రములకు మంత్రపాఠమువంటిదని కొందఱు విమర్శకు లనుచున్నారు. శ్రౌతవాఙ్మయము హిందూనాగరికతయొక్క యౌన్నత్యమునుమాత్రము చెప్పుచున్నది. సామాన్యహిందూప్రజలగూర్చికాని, హిందూగృహములందలి లోటుపాట్లనుగూర్చికాని తెలిసికొనవలెనన్న మనము గృహ్యకర్మకు జెందిన వాఙ్మయము దిరుగవేయవలెను.

ప్రాచీనహిందువుని జీవితము సంస్కారమయమై యుండెను. ఆతని ననేకమూఢవిశ్వాసములు పీడించుచుండెను. ఇట్టి మూఢవిశ్వాసము లన్నియు నాతని మతమున పాదుకొనియున్నవి. సామాన్యముగ ప్రజలలో (హిందువులలో) నుండునట్టి యిట్టినమ్మకములను, నాచారములను చేకొని బ్రాహ్మణమతమునకు (ఆర్యులమతమునకు) అనిరుద్ధముగా నుండునట్లు సంస్కరించి ప్రజలకు పఠనపాఠనములకు చులకనగా నుండునట్లుగ సూత్రములరూపమున క్రోడీకరించి, ప్రాచీనఋషులు గృహ్యసూత్రము లనుపేరట ప్రకటించిరి. ఆయాఋషుల దేశకాలభేదములనుబట్టి యిట్టిగృహ్యసూత్రములం దన్యోన్యభేదము గానవచ్చుచున్నది. దీనియందు సూక్తములును, మంత్రములును చతుర్వేదముల నుండి స్వీకరించి సందర్భమున కనువగునట్లుగ (కొన్నిచోట్ల నసందర్భముగగూడ నుదాహరింపబడినవి. ఇట్టి గృహ్యసూత్ర మేశాఖకు, నేవేదమునకు జెందిన నాశాఖనుండి, యావేదమునుండి పెక్కుమంత్రము లాగృహ్యసూత్రములం దుపయోగింపబడియున్నవి. కాని సమస్తగృహ్యసూత్రములునుగూడ నథర్వవేదమునుండి మంత్రములను తీసికొనుచున్నవి. విషయములసంగతి చెప్పనక్కఱలేదు. ఈగృహ్యసూత్రములవలన, విశేషించి యథర్వముమూలమున, ప్రాచీనహిందువులు దేవబ్రాహ్మణారాధనాతత్పరులుమాత్రమే కాక నాగరికతయందు గొన్నిలోపములు గల్గి భూతాదిభయముచే పీడింపబడి నీచమగు మంత్రవిద్యకు లోనై క్షుద్రదేవతారాధనతత్పరులైకూడ నుండిరని తెలియుచున్నది. మూఢవిశ్వాసములు వారిని (హిందువులను) గృహక్షేత్రములందును, పశువాహనాదులయందును, వివాహవాణిజ్యాదులందును, గ్రామసభలందును, నంతటను చుట్టుముట్టియున్నట్లు కనుపించును. ఇట్టివానివిషయమై గృహ్యసూత్రములలోకంటె నథర్వమున విశేషముగా కనుపించును. గృహ్యసూత్రములలో లేకుండ నథర్వమున గనబడు విశేషము లేమన,

౧. భైషజ్యవిషయములు (ఇవి గృహ్యసూత్రములలో నక్కడక్కడ కానవచ్చును. పారస్కరగృహ్యసూత్రమున తలనొప్పిపోవుటకు ఒకకర్మ చెప్పబడియున్నది.)

౨. బ్రాహ్మణుల యున్నతికై యేర్పడిన ప్రార్థనాదులు (గృహ్యసూత్రములం దీగౌరవము "తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్" అని ప్రతికర్మకు నంతమున జెప్పబడిన విధియందుమాత్రము విశేషించి కానవచ్చుచున్నది.)

3. రాజకర్మకు జెందిన విషయములు:—ఇవి గృహ్యసూత్రములందు గానరావు, కాని బ్రాహ్మణములందు విశేషముగ గలవు.

౪. స్త్రీలనుగూర్చిన విషయములు: (స్త్రీకర్మలు) గృహ్యసూత్రములలో సంస్కారసందర్భమున దప్ప వీనినిగూర్చి కానరాదు.

గృహ్యసూత్రములందు గృహస్థు సుస్థితుడై ప్రతిదినము గృహమున ననుష్ఠింపదగు నిత్యకర్మలుమాత్రము నుదాహరింపబడినవి. కాని యథర్వమున నైమిత్తిక కామ్యకర్మ లుదాహరింపబడినవి. అందుచే నథర్వ

మన నున్నయింత గృహ్యసూత్రములందు లేకుండుట సమంజసమే యగును. గృహ్యసూత్రములందు ప్రతి దినము గృహస్థునకు ముఖ్యమగునట్టియు, చేయవలసి నట్టియు కర్మమాత్రమే యుద్దేశింపబడియుండుటచే నట్టియుద్దేశ మేమియు లేక రచింపబడిన యథర్వమున నాశ్చర్యజనకములగు పెక్కువింతవిషయములు కాన వచ్చుచున్నవి. జీవితము దప్రసిద్ధమైనప్పటికిని, చరిత్ర కత్యావశ్యకములగు జీవితమందలి క్షుద్రములగూర్చి మనకు దీనివలన దెలియుచున్నది.

“అథర్వము” “అంగిరసః” అథర్వాంగిరసః

అథర్వవేద మీమూడు పేళ్లతో పిలువబడు చున్నది. వైదికవాఙ్మయమున పెక్కుచోట్ల ‘అథర్వ’ మనుపేరను నొక్కచోటమాత్రము ‘అంగిరసః’ అను పేరుతోడను నీవేదము పిలువబడియున్నది. కాని బహుశః యీరెండునామములతో తొల్లి రెండుగ్రంథము లుండియుండెనని చెప్పుటకు కొన్నియాధారములు కలవు. (గోపథబ్రాహ్మణము జూడుడు.) ఈవేదము లోని భైషజ్యాదిశాంతకర్మకు జెందిన సూక్తములు పైజెప్పిన ‘యథర్వ’ మనుగ్రంథమునుండియు, అభి చారకకర్మకు జెందిన సూక్తములన్నియు ‘అంగిరసః’ అను గ్రంథమునుండియు సేకరింపబడియుండనోపును. ఇట్టిభేదము మనకు వైదికసంస్కృతవాఙ్మయములయం దంతటను కానవచ్చుచున్నది. ఈభేదమునకు కారణమును ఆభేద మేనాటినుండి వచ్చినదియును విచారింపవగును.

ఋగ్వేదమున అంగిరస్సుయొక్క యుగ్రతను గూర్చి చెప్పబడియున్నది. దీనినిబట్టి యీభేదము చాల ప్రాచీనమైనదని యూహింపదగియున్నది. కొంతకాల మునకు “అథర్వాంగిరస” శబ్దములు పర్యాయపద ములై మఱికొంతకాలమునకు (బహుశః యీరెండు గ్రంథము లేకమైనపిమ్మట) అథర్వ మనునామము మాత్రము మిగిలెను. క్రమముగా అథర్వ మనునామము వింతగా, చివఱకు మంత్రవిద్య, అభిచారకకర్మ మొద లనువానినిమాత్రము తెలియజేయుచున్నది.

వైదికసంస్కృతవాఙ్మయములయం దథర్వవేదముయొక్క ప్రశంస

౧. ఋగ్వేదము:—

ఋగ్వేదమున నథర్వముయొక్క ప్రశంసయే లేకున్నది. ఆర్యులాకాలమున మిక్కిలి పవిత్రమైనట్టియు, ముఖ్యమైనట్టియు సోమయాగాదులయందు, దేవతా రాధనయందును నిమగ్నులై యుండుటయే యిట్టిమౌన మునకు కారణమైయుండును. అట్టికార్యములయం దాసక్తులైన యానాటి యార్యులకు అథర్వమునుగూర్చి ముచ్చ టించునంతటి యవకాశము లేకపోవచ్చును. లేదా, మనము ప్రస్తుతము “అథర్వవేద” మని పిలుచునట్టి గ్రంథ మానాడిప్పుడు కాన్పించువిషయముల నన్నిం టిని గలిగియుండక మఱియొకపేర పిలువబడియుండ వచ్చును. అయినను “ఋచః సామాని జజ్ఞిరే, ఛందాంసి జజ్ఞిరేతస్మాత్, యజు స్తస్మా దజాయత” (ఋ X మం౯౦సూ౯) ఇత్యాదుల కొన్నిమంత్రములు ఋగ్వేద కాలమునాటికే ప్రజల కథర్వమునుగూర్చిన జ్ఞాన ముండెనని సూచించుచున్నవి. అథర్వణకర్మలనుఋగ్వేద కాలపు ప్రజలు నిషేధించియుండిరనుట కెట్టినిదర్శన ములును లేవు. ఆకాలమున నథర్వము ప్రస్తుతమున్న స్థితిలో లేకున్నను నందలి కొన్నిసూక్తములైనను ముఖ్యముగ నందుదాహరించిన ఆథర్వణాచారములు కర్మలు ఋగ్వేదముతో సమకాలీనములుగాని, అంత కంటె ప్రాచీనములుగాని యైయుండవలెనని చాల మంది పండితుల యభిప్రాయము.

౨. అథర్వవేదము:—

అథర్వవేదమున అథర్వమునుగూర్చిన ప్రశంస యంతగా లేదు. ఆథర్వణరచయితలు తము వైదికగ్రంథ ములయందున్న గుణదోషములనుగాని, యితరవేదముల వారు చేసిన నిందాపూర్వకవిమర్శనునుగాని గమనించిన ట్లగపడదు. అట్టివిమర్శనలను వారెఱింగియే యున్న యెడల నిజమతస్థాపనకై పూర్వపక్షసిద్ధాంతముల జేసియే యుందురు. దీనినిబట్టి యట్టివిమర్శన లానాటికి లేక పోయియుండవచ్చునని తోచును. ఈవిషయముగూడ

నథర్వవేదముయొక్క ప్రాచీనతను తెలియజేయుచున్నది.

3. శ్రౌతసూత్రములు:—

వీనియం దథర్వమునుగూర్చి విమర్శించుటకు దగిన యవకాశము లేమి దాని యుదంతమే లేదు. ఇందలి వచనము (సూత్రములు) మాత్ర మాథర్వణ మందలి వచనభాగమును బోలియున్నది. ఈ శ్రౌత సూత్రములలో పవిత్రతరములని యెంచబడు శ్రౌత కర్మలతో నీయథర్వమునకు సంబంధ మున్నట్లు చెప్ప బడకపోయినను నివి దాని ప్రమాణము నంగీకరించి యున్నట్లు కనబడును. అథర్వముయొక్క గౌరవ ప్రామాణ్యప్రాముఖ్యములఁగూర్చి యిచ్చట నేమియు చర్చింపబడియుండలేదు. కాని స్మృతులలోను, నుపనిషత్తులలోనువలె నిచ్చటగూడ ఋగ్వేదాదిగ్రంథముల పట్టిక నిచ్చునపుడెల్ల నథర్వవేదమునకు తురీయస్థాన మీయబడియున్నది. అనగా నట్టిపట్టికలలో నథర్వము త్రయీవిద్యకు తరువాతను, ఇతిహాసపురాణములకు ముందుగను స్థానము నలంకరించుచున్నది. ఉపనిషత్తులు గూడ నీవేదముయొక్క గుణదోషముల లెక్కింపక, ఇందలి బ్రహ్మవిద్యనుగూర్చిన సంహితాభాగమును మాత్రము ప్రస్తుతించుచున్నవి. (ముండకోపనిషత్తును జూడుడు.)

౪. గృహ్యసూత్రములు:—

వీనికిని, అథర్వమునకును గల సంబంధమును గూర్చి యిదివరకు వివరించియుంటిమి. ఇందలి మంత్రములు చాలవఱకు కొద్దిపాఠభేదములతో నథర్వమంత్రముల బోలియుండును. కాని జనులచే నుపయోగింపబడుచు ప్రథమమున సంస్కారరహితములైన గృహ్యసూత్రములు, ఆర్ష సంబంధమున త్రయీవిద్య కనుగుణములగునట్లు పరిష్కృతములగుటచే నాథర్వణరూపమును గోల్పోయి త్రయీవిద్యకు జెందిన యితరగ్రంథముఁవలె నైనవి. ఇందుగూడ పట్టికలలో ఉపనిషచ్ఛ్రౌతసూత్రముల' పట్టికలలోవలె నథర్వము చతుర్థస్థానమును బొందియున్నది. అథర్వ మప్పుడే వేదత్వమును (౪-వవేదమను నామమును) పొందుచున్నట్లు వీనిలో నచ్చటచ్చట కొన్నిసూచనలు గలవు.

౫. ధర్మశాస్త్రములు:—

ధర్మశాస్త్రములలో నథర్వముయొక్క న్యూనత స్పష్టీకృతమైనది. విషయముల స్వభావమువలననేమి, అందుదాహరించిన దుష్టాచారములవలననేమి, మొత్తముమీద నథర్వవేదము న్యూనభావము నందియున్నదని వీని మతము వీనియందు మంత్రవిద్య, అభిచారకకర్మ మొదలగువాని యాచరణకు ప్రాయశ్చిత్తము విధింపబడియున్నది. ఇం దథర్వవేదనామగ్రహణము తఱచు చేయబడియుండలేదు. కాని యట్లు చేసియున్నపుడెల్ల నుపనిషదాదులలో నీయబడిన స్థానమే యథర్వమున కీయబడినది. శాంతికర్మల చేయుటకుగాని, యాగశ్రాద్ధాదులు చేయుటకుగాని రాజపురోహితు డథర్వవేదమున నాతితేలినవాడై యుండవలెనని ధర్మశాస్త్రములు విధించుచున్నవి. అందుచే పౌరోహిత్యవిషయమున జెప్పినదంతయు నథర్వవేదమున కనుకూలముగనే యున్నదికాని కొన్నిచోట్ల వైదికగ్రంథముల పట్టికలలో నథర్వవేదనామగ్రహణమే చేయకపోవుటవలన నథర్వవేదమునుగూర్చి వీని విమర్శ 'ఇదమిత్థ' మని యేమియు తెలియకున్నది. ఇట్లు మొట్టమొదట బాహాటముగా నథర్వవేదమునకు ప్రాతికూల్యమును తెలియజేయు గ్రంథములు రెండుమాత్రము కలవు.

అవి ౧.ఆపస్తంబధర్మసూత్రములు (II ౧౧-౨౯ ౧౦-౧౧ చూడుడు.)

౨. విష్ణుస్మృతి (V. ౯౧ చూడుడు)

ఇవి యథర్వముయొక్క న్యూనతను స్పష్టముగ జాటుచున్నవి. సప్తవిధహంతకులలో మంత్రవిద్యల నభ్యసించువా డొకడని విష్ణుస్మృతియందు గలదు. మిగిలిన యథర్వాచరణలగూడ నీరెండుగ్రంథములును నిరసనబుద్ధితో జూచుచున్నవి. మంత్రవిద్య నభ్యసించువారి కిందు దారుణమగు ప్రాయశ్చిత్తము విధింపబడియున్నది. భైషజ్యకర్మ లాచరించువా రధఃపతితులగుదురని వీనిలోను, బ్రాహ్మణములలోనుగూడ జెప్ప

బడియున్నది. మూలక్రియ నిషేధింపబడియున్నది. (ఈ ‘మూలక్రియ’ అనుపదము అథర్వాచరణముల సూచించుచున్నది.) అటులనే గ్రామక్రియ విషయమునగూడ జెప్పబడియున్నది.

౬. మహాభారతము:—

దీనియం దథర్వవేద మీనాటికి వేదపదమును బొంది స్థిరముగా ప్రామాణ్యము గలిగియున్నట్లు నిదర్శనములుగలవు. అథర్వాచరణముల నీయితిహాసము నిరసించుటలేదు. కాని త్రయీవిద్య యను పదము మాత్రము పూర్వమువలెనే తఱచు వాడబడుచున్నది. (III ౨౦౩-౧౫ ; V ౧౦౮-; ౧౦ మ. భా.) అథర్వమును గూర్చి ప్రత్యక్షముగ స్తుతి II ౧౧-౧౫; V ౧౮-౫; XII ౩౪౨-౯౩ III ౩౦౫-౨౦, శ్లోకములలో గలదు. కాని, కొన్ని యథర్వాచరణలనుగూర్చిన దూషణకూడ కలదు. అట్టిదూషణ, శైవజ్యకర్మలనుగూర్చి XII ౩౬-౨౮; XII ౯౦-౧౩ శ్లోకములలోను, దుష్టస్త్రీలు మూలికామంత్రములతో జేయుకర్మలనుగూర్చి III ౩౯-౬ వ శ్లోకములోను గలదు.

౭. శేషించిన సంస్కృతవాఙ్మయము:—

మిగిలిన సంస్కృతగ్రంథముల దిలకించిన నథర్వము త్రయీవిద్యతో సమానమగు పదవిని, ప్రామాణ్యమును పొందియున్నట్లు కనబడును. రామాయణమునం దొకపర్యాయమును, దశకుమారచరిత్రయందు ద్వితీయతృతీయోచ్ఛ్వాసములందును కిరాతార్జునీయమునందు దశమసర్గయందు ౧౦-వ శ్లోకమునందును, సుశ్రుతసంహితయందు I ౮-౧౯; I ౨౨-౧౦ శ్లోకములలోను నథర్వము పేర్కొనబడినది. పురాణములయం దంతటను చతుర్వేదములు పేర్కొనబడినవి. బౌద్ధులును, జైనులును తమ వాఙ్మయములందు అథర్వాచరణముల దూషించుచు నెగతాళిచేయుచున్నారు. కాని యేలనో అమరుడు మాత్రము తన కోశమునం దథర్వమును బేర్కొనలేదు.

౮. అథర్వణుల యాచారకాండకు జెందిన గ్రంథములు:—

వీనిలో అథర్వమునకు గల కొన్ని విశిష్టములైన హక్కులనుగూర్చి చెప్పబడినది.

౧. యజ్ఞమునందు బ్రహ్మత్వ మథర్వణునిదై యుండవలెను.

౨. అట్లే రాజపౌరోహిత్యమునగూడ నాథర్వణులకు హక్కుగలదు.

౩. అథర్వవేదము త్రయీవిద్యతరువాతిదై, త్రయీవిద్యతో సమముగ ప్రామాణ్యము గలిగియున్నది.

ఈమూడువిషయములగూర్చి యీగ్రంథములయందు నొక్కివక్కాణింపబడియున్నది. ఇతరవేదముల బ్రాహ్మణాదులలో కొన్నిట వీనినిగూర్చిన ప్రసంగమే లేదు. కాని కొన్ని యీహక్కు లాథర్వణులవే యని యొప్పుకొనుచున్నవి. పైమూడుహక్కులనుగూర్చి అథర్వణులు తమ గోపథబ్రాహ్మణమునందును, కౌశికసూత్రములందును విశేషముగ ప్రయత్నించి చివఱకు సఫలమనోరథులైరి.

అథర్వవేదోన్నతికిని తదాచార్యుల ప్రాముఖ్యమునకును కారణములు

వైదికమతమందలి శ్రౌతకర్మయంతయు ప్రథమమున (౧) హౌత్రము (౨) ఔద్గాత్రము (౩) ఆధ్వర్యము నని మూడుతెరగతులుగ నుండెను. ఇవియన్నియు నొకదానిపై నొకటి యాధారపడియుండిన కర్మవిభేదములైనను వీనియన్నిటియొక్కయు సాధ్య మొక్కటియే యైయున్నది అట్టిసాధ్యము యజ్ఞయాగాదులు పైజెప్పిన హౌత్రాదికర్మల విభేదత్రితయముయొక్క పూర్ణజ్ఞానమునకు సర్వవిద్య యని పేరు. కాలక్రమమున నీసర్వవిద్యయే ‘బ్రహ్మ’ యనుపేర పిలువబఱగెను. ఇట్టి సర్వవిద్య నెఱిగినవాడు బ్రహ్మయని పిలువబడుచుండెను. ఒకదృష్టిని జూచిన బ్రహ్మయనునది కూడ నొక వేదమేయనదగును కాని యీవేదము శేషిం

చినవానివంటిదికాదు. యజ్ఞరహస్యమునుగూర్చినట్టియు, దేవతల మాహాత్మ్యమును గూర్చినట్టియు, యజ్ఞకర్మను గూర్చినట్టియు జ్ఞానమే 'బ్రహ్మ.' ఇట్టిబ్రహ్మయే వేదము. ఇట్టిజ్ఞానము కలిగియుండవలసినవిధి యజ్ఞకర్మ కంతకును సర్వాధికారియగు బ్రహ్మపై నుండెను. ఇట్టి సర్వవిద్య తెలిసినవాడగుటచేతనే బ్రహ్మ, హోత మొదలగు నితరఋత్విక్కులు యజ్ఞకర్మలయందు జేయునట్టి తప్పులను సవరింపగలిగియుండెను. ఉపనిషత్తులు త్రయీవిద్యకును, నిట్టి బ్రహ్మవిద్యకును గల భేదమును సూచించుచున్నవి. ఈబ్రహ్మవిద్యనే మొదట తురీయవేదమని పిలుచుచుండిరి. కాలక్రమమున బ్రహ్మ యనుపదార్థ మొకపురుషునిగా భావింపబడి 'బ్రహ్మ' యనగా నాత్మయనునర్థము వచ్చెను. ఈయర్థము వచ్చిన తరువాత నాత్మజ్ఞానమే బ్రహ్మవిద్యగ పరిగణింపబడుచుండెను. ఇట్లు నాల్గవవేదముగా బరిగణింపబడుచున్న బ్రహ్మవిద్యకును నథర్వవేదమునకును ప్రథమమున నెట్టిసంబంధమును లేకుండెను. బ్రహ్మవిద్య = బ్రహ్మవేదము. అనగా నథర్వవేదమనుసిద్ధాంతము అథర్వమునకు జెందిన బ్రాహ్మణాదులలో బయలుదేరెను.

సర్వవిద్య కేవలము నామమాత్ర ముండలేదు. దీనిని గ్రహించిన మహానుభావులుగూడ ప్రథమమున గొంతమంది యుండిరి. వీరు హోత మొదలగు ఋత్విక్కులవలె యజ్ఞతత్త్వము నంతటిని గ్రహించియుండి యాఋత్విక్కులు తప్పుత్రోవద్రొక్కిన మళ్లింపగల శక్తి గలిగియుండిరి. అందుచే బ్రహ్మవిద్యకు (=సర్వవిద్యకు) త్రయీవిద్యకు గల సంబంధమే బ్రహ్మకు నితరఋత్విక్కులకు నుండెను. నాల్గవనాడు 'బ్రహ్మ' యని సూచించుచు నాతనివేదము (= జ్ఞానము) ను గూర్చి ఋ.వే. X ౭౧-౧౧ మంత్రములో "బ్రహ్మావేదతి జాతవిద్యాం" అని చెప్పబడియున్నది. దీనినిబట్టి వేఱువేద మేమియులేదనియు, నాతడు జాతవిద్యను (= సర్వవిద్యను) తెలిసికొనియుండవలెననియు తెలియుచున్నది. ఇచ్చట నథర్వవేదమునుగూర్చిన ప్రసక్తియే లేదు. (అయినను నథర్వమునుగూర్చియే యిది చెప్పబడెనని కొందఱు వ్యాఖ్యాతలు చెప్పుచున్నారు.)

అథర్వవేదముకంటె భిన్నమగు వైదికగ్రంథము లెవ్వియు గూడ నీబ్రహ్మపదవి అథర్వణునిదని చెప్పుటలేదు. మీదుమిక్కిలి కౌషీతకీబ్రాహ్మణము బ్రహ్మత్వము ఋగ్వేదిదని చెప్పుచున్నది. ఆపస్తంబుడు బ్రహ్మను గూర్చి చెప్పుచు నాథర్వణుని మాట నెత్తలేదు. వైదికశ్రౌతవాఙ్మయములో చాలచోట్ల మనకు వశిష్ఠుని వంశమువారు పారంపర్యముగ బ్రహ్మపదవి ననుభవించుచుండెడివారని తెలియుచున్నది. వశిష్ఠుని వంశము ఋగ్వేదమునకు జెందినదని ప్రసిద్ధమేకదా! (ఋగ్వేద సప్తమమండలము వీరిదే) సర్వవిద్యను సరిగా గ్రహింపగల్గినవా డెవడైనను సరియె బ్రహ్మగా నుండుట కర్హుడని బ్రాహ్మణములు చెప్పుచున్నవి. ఈ పైవిషయములచే బ్రహ్మపదవి యాథర్వణునిది కాదనియు, ప్రథమమున బ్రహ్మవేదము (౪వ వేదము) అథర్వము కాదనియు స్పష్టమగుచున్నది. ఇకపై నథర్వణుల కట్టిపదవి యెట్లు వచ్చినదియు, నెప్పటినుండి వచ్చినదియు విచారింతము.

త్రయీవిద్యకు జెందినవారికి పృథక్కుగా హోత్రాదిపదవులు గలవు. తమకుమాత్ర మట్టిపదవి యేమియు లేదుగదా యనునీర్ష్యచే నాథర్వణులు బ్రహ్మపదవిని తాముపొందుటకై యనేకవిధముల పాటుపడజొచ్చిరి. వీరు మొదట వేదముయొక్క ప్రామాణ్యస్థాపనకై ప్రయత్నించి పిమ్మట బ్రహ్మత్వపదవికై పాటువడిరి. మూడువేదముల ఋత్విక్కులకు మూడు పదవులుండెగదా, నాలుగవవేదమువారైన తమకు నాలుగవపదవియగు బ్రహ్మత్వము వంతుగా రావలెనని వీరి పట్టుదల. హోత ఋగ్వేదమున కెట్లో, అట్లే బ్రహ్మ చతుర్థవేదమునకు జెందియుండవలెను. చతుర్థవేదము అథర్వము; అందుచే బ్రహ్మత్వ మాథర్వణునకు రావలెను. ఈవిధముగ నాథర్వణులు బ్రహ్మవేదమనగా నాథర్వణమని ప్రకటించుకొనజొచ్చిరి. మంత్రవిద్యకు జెందిన యజుస్సు లన్నియు నింతవఱకు నాథర్వణుని చేతనే యుచ్చరింపబడుచుండెను. ఇది సహజముగ తమ పనియని యాథర్వణు లనజొచ్చిరి. తమ కార్యమును సాధించుటకై వీరు రాజసహాయమునుగూడ నపే

క్షించియుండిరి. వీరు రాజపౌరోహిత్యసందర్భమున రాజులకడ తమకు గల పలుకుబడి సహాయముచేసికొని తమ కార్యము సాధించిరి.

ఈరాజపౌరోహిత్యమునుగూర్చికూడ కొంచెము చెప్పవలసియున్నది. ప్రథమమున నాథర్వణుడే రాజపురోహితుడై యుండవలె నను నియమము లేకుండెను * కాని రాజపురోహితునకు గొన్ని యథర్వణాచారములు తెలిసియుండవలెను. అందుచే మంత్రవిద్య బాగుగ దెలిసినవారు నియోగింపబడుచుండెడివారు. ఆథర్వణు లిట్టివిద్యలలో నారితేరినవారగుటచే వారు నియోగింపబడుచుండిరి. కొంతకాలమునకు రాజపురోహితు డాథర్వణుడేయై యుండవలె నను నియమము వచ్చెను. ఇట్టి రాజపురోహితునకు బ్రహ్మకును సంబంధ మున్నట్లు కనబడును. వారిద్దఱి కార్యములయందును సామ్యము గూడ కలదు. ఇద్దఱునుగూడ వారివారి యజమానుల శ్రేయస్సునకై పాటుపడవలసియుండెను.

రానురాను బ్రహ్మపదవియొక్క ప్రాముఖ్యము తగ్గిపోజొచ్చెను ఆతడు చేయవలసిన పని హోత్రాది కర్మలయందు తప్పులేకుండ జూచుటకదా! అట్టిచో హోత మొదలగువారు సమర్థులైనయెడల బ్రహ్మ యెట్టివాడైనను పరవాలేకుండెను. కాలక్రమమున త్రయీవిద్యనంతను జదివి సర్వవిద్యను గ్రహించి యజ్ఞము యొక్క తత్త్వమును గ్రహించి బ్రహ్మ యని పిలువదగిన ఋత్విక్కులుగూడ తక్కువకాజొచ్చిరి. అందుచే నెవనినో యొకనిని బ్రహ్మగా బెట్టుచువచ్చిరి. అట్టి బ్రహ్మ నామమాత్రము ఋత్విక్కైయుండును.

పైనజెప్పినవిధమున రాజపురోహితుడైన యాథర్వణునకు వివిధమైన యజ్ఞవిధు లంతగా దెలిసియుండక పోవచ్చును. అట్టిచో నాతడు రాజుల (యజ్ఞములు విశేషముగా చేయించువారి) సహాయమున నామమాత్రము బ్రహ్మయై యుండవచ్చును. తనకు గృహమునం దాప్తుడైన పురోహితుడు యజ్ఞమున బ్రహ్మయై యుండుట రాజున కిష్టమేయగునుకదా! ఇట్లు బ్రహ్మత్వ మాథర్వణునకు వచ్చుటలో మిగతవేదముల వారి కాక్షేపణగూడ లేకుండెను. దీనినిబట్టి యథర్వవేదమునకు మొదటినుండియు శ్రౌతకర్మతో సంబంధము లేకుండెననియు, నట్టిసంబంధముకొఱకై పాటుపడి యాథర్వణులు విజయముగాంచిరనియు తెలియనగును. ఈకారణముచేతనే యథర్వవేదమునకు శ్రౌతకర్మకు నంతగా సంబంధము కనబడదు శ్రౌతకర్మకు సంబంధము లేకున్న నర్థముకాని యేకొన్నిసూక్తములు గలవో యవియన్నియు నథర్వమున—శ్రౌతకర్మతో నిట్లు క్రొత్తగ సంబంధమువచ్చినపిమ్మట నథర్వణాచార్యులచే చేర్పబడియుండును. ఆసూక్తములంతగ ప్రాచీనములైనట్లుకూడ గన్పట్టవు.

ఋగథర్వముల భాషాభేదములు

భాషను, శైలిని బట్టి ఋగ్వేదమునకంటె నథర్వము చాల అర్వాచీనమైనదని కొందఱు పండితులనుచున్నారు. భాషాభేదముమాత్రమున కాలనిర్ణయము చేయజాలమని యిదివఱకే చెప్పియుంటిమికదా! ఆసంగతినే యిచట నిదర్శనపూర్వకముగ ఋజువుచేయుచున్నాము. పైవాదము చేయువారు చెప్పు ప్రాచీనకాలమును తెలియజేయు క్రియారూపములు నామవాచకరూపములును, మనకు నవీనకాలమున రచింపబడినవని వారే చెప్పునట్టి గ్రంథములలో కానబడుచున్నవి. అట్లే వారు నవీనమైనవని చెప్పు రూపములు ప్రాచీనమైనట్లు కూడ నిదర్శనములు గలవు.

౧. పుంలింగఅకారాంతశబ్దముల ప్రథమాద్వితీయాద్వివచనప్రత్యయమగు 'ఔ' కారమును (రామౌ) అవేశబ్దముల తృతీయాబహువచనప్రత్యయమగు 'ఐస్'ను (రామైః) అర్వాచీనతను సూచించునని భాషావాదు

* ఈ పౌరోహిత్య మాథర్వణునిదని యాథర్వణేతరగ్రంథములలో నెచ్చటను గానరాదు. పురోహితుడు అథర్వణాచారముల గొన్ని తెలిసికొనియుండవలె ననిమాత్ర మున్నది. (ఐతరేయబ్రాహ్మణము VIII ౨౪-౨౭ చూడుడు.) దశకుమారచరిత్రయందుకూడ నిట్లేయున్నది.

లనుచున్నారు. కాని యీయభిప్రాయము సరియైనది కాదు. హిందువులు యూరోపియనులు కలిసియున్న కాలమునగూడ నిట్టిరూపములు భాషలో నుండెనని యీక్రిందిరూపములవలన దెలియుచున్నది.

Gothic	Ahtan
Lithuanian	Vilkais (=సం. వృకః)

౨. ఇట్లే యర్వాచీనములని తలంపబడుచున్న యీక్రిందిరూపములుగూడ కడుప్రాచీనములును, కొన్ని చారిత్రకయుగమునకుగూడ పూర్వమునుండి యుండె ననియు నీక్రింద కనబఱచిన యీరూపముల యన్య భాషలలోని రూపాంతరములవలన తెలియనగును.

(అ) హ్వయామి	Avesta	Zbayemi
(ఆ) కరోమి, కురు	,,	Karemi
(ఇ) పన్థానమ్	,,	Pantanem
(ఈ) సర్వ (ప్రాచీనరూపము 'విశ్వ')		Haurva
(ఉ) రజ్జు	Lith	Rezgu=braid

3. పైవాదము సరియైనది కాదని ఋజువు చేయుటకు మనము అథర్వవేదము III. ౧౫ సూక్తమును ఋగ్వేదము X ౧౮౫-వ సూక్తముతో బోల్చి చూతము. ఋగ్వేదమున ద్వితీయమంత్రమున 'కురు' అను క్రియారూప మున్నది. అదేస్థలమున అథర్వమున 'కృధి' యనురూప మున్నది. పైవాదమువారు కృధి యనురూపము ప్రాచీనమనియు 'కురు' అర్వాచీన మైనదనియు చెప్పుచున్నారు. దీనిప్రకారము అథర్వ వేదము ప్రాచీనమును ఋగ్వేద మర్వాచీనమును నై యుండవలెను.

మఱియొకవిశేషము:—అదేసూక్తమున నైదవ మంత్రమున ఋగ్వేదమున 'భూత్వీ' యనియు, నథర్వ మున 'భూత్వా' యనియు నున్నది. పైవాదమువారి ప్రకారము 'భూత్వీ' ప్రాచీనరూపమును, 'భూత్వా' అర్వాచీనరూపము. అట్లయినచో ఋగ్వేదము ప్రాచీ నము, అథర్వ మర్వాచీనము కావలెను. ఇట్లొకేసూక్త మున భాషాభేదమునుబట్టి చూచిన నన్యోన్యము వ్యతి రిక్తములగు నభిప్రాయములు పొడగట్టుచున్నవి. కాన భాషాభేదముపై నాధారపడిమాత్రము, కాలనిర్ణయము చేయరాదు. సాంఘికసైన్యకరాజకీయాదివిషయముల తో భాషాభేదములగూడ జతచేసి పరీక్షించి కాలము నిర్ణయింపనగును.

మఱియు నథర్వముయొక్క భాష సంస్కృత మును బోలియున్న దనువిషయమువలనగూడ నథర్వవేద మర్వాచీనమని నిర్ధారణచేయలేము. ఎందుచేతనన నీయ థర్వమున లౌకికాచారములనుగూర్చి యున్నది. లౌకికా చారములనుగూర్చి యున్న భాష లౌకికభాషయగు సంస్కృతమును బోలియుండుట సహజము. ఈవిష యమే ఋగ్వేదదశమమండలము సందర్భమునగూడ చెప్పనగును. కాని ఋగ్వేదమునుండి సేకరింపబడి యథర్వమున గూర్పబడినట్లు స్పష్టముగా గనబడు సూక్తములవిషయమునమాత్రే మీవాదము సత్యమగును.

అథర్వముయొక్క కాలనిర్ణయము చేయుటకు దగిన యాధారములు లేవు. ఈగ్రంథము మఱియొక గ్రంథముకంటె ప్రాచీనమా, కాదా? యనువిషయ మునుగూడ నిర్ధారణచేయలేము. ఎందుచేతనన నథర్వ మున నున్న యాచారములు మంత్రవిద్య మొదలైనవి ప్రజలలో చారిత్రకయుగముకంటె పూర్వమునుండియు నుండెనని చెప్పవీలున్నది. అందుచే నట్టివిషయములు గల భాగమెల్ల చాల నర్వాచీనమైనది. కాని దుష్టమగు ఛందస్సు ఇతరగ్రంథములనుండి కొన్నివిషయములను గ్రహించి తమ గ్రంథమున జొప్పించుట, సందర్భము లేకుండ నన్యగ్రంథస్థమంత్రములు కలుపబడుట, మొద లగుకొన్నివిశేషము లాథర్వణుల గ్రంథములో కను పించును. అట్టిభాగమెల్ల అర్వాచీనము. అథర్వముపూర్వ నందు, ఋగ్వేదముపూర్వనందు గనబడు తెలివితేటలు, సూక్ష్మబుద్ధియు గనబడవు. ఇందు (అథర్వమునందు) మిక్కిలిప్రాచీనమగు భాగమున కుదాహరణముగ మనము IV. ౧౬-వ సూక్తమును తీసికొనవచ్చును. ఈ సూక్తము ఋగ్వేదమందలి మిక్కిలిప్రాచీనమగు సూక్తములకంటె గూడ ప్రాచీనమని చెప్పవీలున్నది. అథర్వము IV ౧౨-వ సూక్తముగూడ నిట్టిదే యగును.

అథర్వవేదమును బఠించువారు చాల యరుదని యిదివఱలో జెప్పియుంటిని. సంస్కృతవిద్యార్థులు వ్యాఖ్యానముల నాధారముగా జేసికొని యాథర్వణ మును కంఠతః కాకపోయినను, విమర్శపూర్వకముగా నైనను జదివినయెడల వైదికవాఙ్మయమునకు సేవజేసిన వారగుదురు. పునఃపరిశోధన జేసినయెడల ననేక నూతనవిషయములు బయల్పడగలవు. ఇంకను నీవేదము నకు సంబంధించిన కొన్ని గ్రంథములు దుర్లభము లైయున్నవి. లభించిన గ్రంథములలోగూడ కొన్ని మంత్రములు మొదలగువాని యర్థ మూహింప శక్యము గాకున్నది. భాషావిజ్ఞానశాస్త్రమునను చరిత్రవిషయ మునను గూడ నథర్వవేదపునఃపరిశోధనవలన ననేకనూతన విషయములు బయల్వడగలవు. కావున నేమియు లాభము లేదనక అథర్వవాఙ్మయపఠనకై నడుము కట్టు కొనవలెనని సంస్కృతభ్రాతృకోటి కిదే నా ప్రార్థన. ఋగ్వేదాదులవిషయముననంతగా నొక్కి చెప్పబని లేదు. వానికి దగు పోషణ గలదు. ఆశాఖకు జెందినవారు పెక్కుమంది కలరు. అందుచే పఠనపాఠములలోనున్నది. అథర్వమున కట్టివేవియు లేవు. అందు ముఖ్యముగ మన యాంధ్రదేశమున నథర్వవేదమునకు పోషణాదు లసలే లేవు. ఉత్తర హిందూస్థానమున నార్యసమాజము యొక్క యాదరణక్రింద గొన్నికొన్ని గ్రంథములు హిందీభాషయందును, నాంగ్లమునను ప్రచురింప బడినవి.

అథర్వవేదమునుగూర్చి ఆంగ్లమునందును జర్మను నందును కొన్ని గ్రంథములు గలవు. అథర్వవేదమును Whitney అను పండితుడు అక్కడక్కడ వ్యాఖ్యా నము జేయునట్టి విమర్శాపూర్వకమగు వాక్యములతో నాంగ్లమున ననువదించియుండెను. దానిని Whitney మరణానంతరము Lanman అనునాతడు ప్రచురించి యుండెను. Griffith అను నాతడుకూడ నాంగ్లములోని కథర్వము ననువదించియుండెను. Weber పండితుడు వీరందఱకు పూర్వమే యథర్వమును ప్రచురించి యుండెను. కాని యిప్పుడిది అంతగా ప్రమాణముగా తీసికొనబడుటలేదు. ఈతడే జర్మనుభాషయందు Indische Studices అను గ్రంథ మున నథర్వమునుగూర్చి కొన్ని వ్యాసములు వ్రాసి యుండెను. కాని యీపై గ్రంథముల * చాలవఱకు (ఆనాటికి ప్రచురింపబడినవానిని) సరిచూచి Maurice Bloomfield అను పండితుడు ఆంగ్లమున నథర్వ వేదమును, గోపథమును గూర్చి ఒక పెద్దవ్యాసమును (దాదాపు ౧౩౦ పేజీలు) వ్రాసెను. నేను చాలవఱ కీపుస్తకమునే నా వ్యాసములో ననుసరించియుంటిని. ఈవ్యాసమును సామాన్యజనుల కథర్వవేదమునుగూర్చిన యుదంతమును జెప్పుటకై వ్రాసియుండుటచే అథర్వ మునుగూర్చిన వేలువేలు సిద్ధాంతములు, వాదములు మొదలగువానినిగూర్చి విశేషించి చెప్పలేదు. మిక్కిలి ముఖ్యమైన కొన్ని వాదములుమాత్ర ముదాహరింప బడినవి.

---

* అథర్వమునుగూర్చిన వ్యాసము లింకను చాలమందిచే వ్రాయబడినవి. వాని నన్నిటి నిచ్చట పేర్కొని యుండలేదు. ఈగ్రంథము లాంగ్లభాషతో బరిచయమున్నవారికొఱకై చెప్పియుంటిని. ఆంగ్లభాష తెలియని సంస్కృతవిద్యార్థులకు సాయణభాష్యమును, ఆర్యసమాజమువారిచే ప్రచురింపబడిన గ్రంథములునుగలవు. సాయ ణవ్యాఖ్యానము చాల ఉపయోగించును.

గాంధారేయులు

దేవరపల్లి వెంకటకృష్ణారెడ్డి

16

ధృతరాష్ట్రులు గాంధారికి జన్మించిన వారా, కారా యను విషయము నీవ్యాసమున చర్చించెదను.

"గాంధారియుం...... గర్భంబు దాల్చి యొక్కసంవత్సరంబు నిండినఁ బ్రసూతిగా కున్నం బదరుచుఁ బుత్త్రలాభలాలసయై యున్నయది, యప్పు డయ్యుధిష్ఠిరుజన్మంబు విని మనస్తాపంబున నుదరతాడనంబుఁ జేసికొనిన గర్భపాతం బగు డు."—ఆది. ౫ ఆ. ౯౮.

"దాని నెఱింగి పరాశర [మనో
సూనుఁడు సనుదెంచి సుబలసుతఁ జూచి
హీనవయి గర్భపాతము
గా నిట్టులు సేయ టిదియుఁ గర్తవ్యంబే."
—ఆది. ౫-౯౯.

"అని గాంధారిం బదరి తొల్లి వేదంబులు విభాగించిన మహానుభావుం డమ్మాంసపేశి నేకోత్తరశతఖండంబులుగా విభాగించి వీని వేఱువేఱ ఘృతకుండంబులం బెట్టి శీతలజలంబులం దడుపుచు నుండునది, యిందు నూర్వురు కొడుకులు నొక్కకూఁతురుం బుట్టుదు రని చెప్పి చనినఁ దద్వచనప్రకారంబు సేయించి" —ఆది. ౫-౧౦౧.

ఒక్కసంవత్సరము గడచిన పిండము సజీవమై యుండునుగదా! (ధర్మజాదులు ఇట్లె జన్మించిరి.) తొల్లి వేదంబులు విభాగించిన మహానుభావుండు ఖండంబులుగా విభాగించి భ్రూణహత్యకు ఎట్లు పాల్పడెను? శస్త్రచికిత్సయైనను మొదటి ప్రాణసంరక్షణము కేగదా! మఱియు ఘృతభాండంబుల జన్మింపవలసినవారు, గాంధారికి జన్మించినటుల పరస్పరవిరుద్ధమును గలదు. పరీక్షింపుఁడు.

"మఱియు దుర్యోధను జన్మానంతరంబున ధృతరాష్ట్రునకు వైశ్యాపుత్త్రుండైన యుయుత్సుండు పుట్టె నంత గాంధారికి నొక్కొక్క దివసంబున నొక్కొక్కరుండుగాఁ గ్రమంబున (దుశ్శాసనాదులు) ......నూర్వురుకొడుకులు పుట్టిన." —ఆది. ౫-౧౦౭.

పిమ్మట, అనుజయై దుశ్శలయనుకూఁతురు పుట్టెను. ధృతరాష్ట్రునికి భార్య లెందరో కనుగొందము:—"ధృతరాష్ట్రుండును బరమోత్సవంబున గాంధారిని వివాహంబై, దానితోఁ బుట్టిన కన్యకల...పదుండ్ర నొక్కలగ్నంబున వివాహంబై మఱియును."—ఆది. ౫-౧౨.

"కులమును రూపము శీలముఁ
గలకన్యలఁ దెచ్చి తెచ్చి గాంగేయుం డీ
నలఘుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁడు గుల
తిలకుండు వివాహమయ్యె దేవీశతమున్."
—ఆది. ౫-౧3.

ధృతరాష్ట్రునితో సంసారము చేయుచున్న నూటతొమ్మిదిమంది భార్యలు గొడ్డుబోతులు కావలసివచ్చును. (గాంధారి, వైశ్య తప్ప) పేరుప్రతిష్ఠలుగల పదిమంది గాంధారి

చెల్లెండ్రు గోడ్డుబోతు లయ్యెదరా? ధృతరాష్ట్రుఁడు వారితో సంసారము చేయలేదేమో! అనిన వేదబాహ్యుఁడు కావలసివచ్చును.

"అనేకమంది భార్యలు గలవారు వారందరిని సమముగ పొందుచుండవలసినదె."
—౧౮౨ పుట- వేదకాలపు స్త్రీలు.

కావున వేదచోదిత మార్గావలంబియై ధృతరాష్ట్రుఁడుతక్కినభార్యలయందు సంతతిఁ బడసినాఁ డనుట యుక్తము. ఇఁక గాంధారి తాడనముచేనైన గర్భపాతముగాన వ్యాసుఁను కొన్ని శిశుచికిత్సలు జరిపి మాంస పేశమును బ్రతికించియుండునని సమన్వయించుకొనవచ్చును. ఈక్రిందిపద్యమును బరిశీలించిన గాంధారికి దుర్యోధనుఁడుమాత్రమే పుట్టెనటులు కాన్పించును.

"అనిలజుపుట్టిన దివసము [రా
నన యట దుర్యోధనుండు నరనుత ధృత
ష్ట్రునకుఁ గాంధారికి న [శమునఁ."
గ్రనందనుఁడు ఘనుఁడు పుట్టె గలియం
—ఆది. ౫-౧౦౫.

ఇంతేకాక :—

"హంసుండను గంధర్వవిభుండు ధృతరాష్ట్రుండయి పుట్టె. మఱియను వేల్పు గాంధారినై పుట్టె మఱియు నయ్యిద్దఱకుం గలియంశంబున దుర్యోధనుండు పుట్టెఁ బౌలస్త్య భ్రాతృవర్గంబు దుర్యోధనానుజశతంబై పుట్టె." —ఆది. ౩ ఆ. ౭౮.

అనుజశతంబులో యుయుత్సుఁడు సవతి వంతువాఁడు కలఁడు. అతఁడు దుర్యోధనుఁడు, యీసంఖ్యలో చేరనిపక్షమున "ఏకోత్తరశత పుత్త్రులం బడసి" అను వాక్యము సార్థకము గాదు. (ఒకవేళ యుయుత్సుఁ డీ సంఖ్యలో చేరనిపక్షమున వ్యాసవరమునకు ప్రత్యక్ష విరోధ మేర్పడును.) మఱియు దుర్యోధనుని యంశయు, వారి తమ్ముల అంశయు భిన్నములు. ఇంతే కాక భిన్నోదరుఁడు గలఁడు :– మఱియు "దుర్యోధనుని జన్మాంతరంబున ధృతరాష్ట్రునకు వైశ్యాపుత్త్రుం డయిన యుయుత్సుండు పుట్టె." —ఆది. ౫-౧౦౭.

దుర్యోధనుఁడు "అయ్యిద్దఱకుం బుట్టె" నని స్పష్టముగ కలదు. కాని, పౌలస్త్య భ్రాతృవర్గంబును గురించి నిశ్చిత విధానము లేదు. మఱియొకచో కలదుగదా యనిన అది పరస్పరవిరుద్ధము— "ధృతరాష్ట్రువలన గాంధారియుం గృష్ణద్వైపాయనువరంబున గర్భంబు దాల్చి" —ఆది. ౫-౯౮.

కృష్ణద్వైపాయనువర ముండినను, ధృతరాష్ట్రునివలననే గర్భంబు దాల్చినదిగాన స్వాభావికమైన సంతానమునే బడసినది. వ్యాసుఁడును తనకు భ్రూణహత్య సంభవించు సంతానమును ప్రసాదించియుండి యుండఁడనిమనవి.

మహిమలకొఱకును, గాంధారి పాతివ్రత్యప్రభావముకొఱకును కథ యిట్లు వ్యత్యస్తమైనది. గాంధారికి దుర్యోధనుఁడు జన్మించెను. (గాంధారికి మనస్తాపముచే జన్మించినవాఁడుగాన వానియం దాలక్షణము ముద్రితమై యున్నది.) తక్కినవారు మిగతనూటపదిమంది భార్యలకుఁ గలిగియుందురు. కౌంతేయుల వృత్తాంతమును మఱియొకసారి విచారింతము.

3

1. This my son was dead, and is alive again, He was lost and is found.

2. Except Ye repent Ye shall all likewise perish. The Holy Bible

* * * *

ఆనందమునఁ దేలి యాడుచునుంటి;
ఆత్మేశ్వరిని గూడి, యంతంబు లేని
యానందవార్ధి మున్గాడుచునుంటి;
దివములు రేలును జనియె నెన్నెన్నొ,
యెన్ని యేండ్లయ్యెనో యెఱుఁగను నేను,
ఆనందమునఁ దేలియాడుచునుంటి,
ఆత్మేశ్వరిని గూడి, యంతంబు లేని
యానందవార్ధి మున్గాడుచునుంటి.

* * * *

ముద్దుఁజూపులతోడ ముచ్చటల్ గొల్పి,
ముద్దుమాటలతోడ మురిపెముల్ గొల్పి,
ముద్దులమూటయై మ్రోల నిల్చుచును,
ముద్దులసుద్దుల మోహంబు గొల్పి,
యల్లారు ముద్దుగా నరయుచునున్న
యాత్మేశ్వరిని గూడి, యంతంబు లేని
యానందవార్ధి మున్గాడుచునుంటి,
నానందమునఁ దేలియాడుచునుంటి.

* * * *

* * * *

* * * *

చైత్రమాసంబునఁ జిత్రమౌరీతిఁ
గ్రొత్తపూవులు పూచెఁ గ్రొమ్మావిగున్న;
నిండుపున్నమనాఁటిపండువెన్నెలను
మావిగున్నను జూడ మనసయ్యె నాకు.

అమృతంబు గ్రోలెడునం దాలకుప్ప,
నేరుపుల్ సూపెడునెఱపాటకాఁడు,
తుమ్మెదనెయ్యుండు తోడయి వచ్చె.

క్రొమ్మావిగున్న కన్గొనుచు నిద్దఱము
నానందపారవశ్యమున మున్గితిమి.

విరికన్నెలకు లోఁగి, సరసాలఁ దోఁగి,
యాకుసందుల డాఁగి, యమృతంబు త్రాగి,
యేజాడఁ జూడఁ దానే యూచు రేఁగి,
యాడుచుఁ బాడుచు నానల్లనయ్య
విశ్వరూపముఁ దాల్చి వేడుకల్ సలిపె.

* * * *

నిండుపున్నమనాఁటి పండువెన్నెలను
విరికన్నియఁలతోడి సరసాలఁ గూడి,
పాడుచు, నాడుచుఁ బొఱలాడుచును,
విశ్వరూపముఁ దాల్చి, వేడుకల్ సూపి,
యానల్లనయ్య నా కానందమిచ్చె;
ఆనందమునఁ దన్మయంబయ్యె మనసు;

* * * *

కొంటెతనమ్ములకూర్మిచుట్టాలు
గాలిపిల్లలు మావికడ కేగుదెంచి,

గంతులు వెచుచుఁ బంతాలు మీరఁ,
బైంబడి, హాస్యాలప్రభ చూపి రపుడు.

గాలిపిల్లలఁగూడి మేలమ్ము లాడి,
వింతలతావులు వెనువెంట వచ్చె.

హాస్యాలమేలాల కలరెఁ జిత్తంబు,
తన్మయంబయ్యెఁ జిత్తం బంత నాకు,
అలరుఁ గన్నియలతో నాటాడి యాడి,
తుమ్మెద ద్రిమ్మరి యెమ్మెలు గ్రమ్మఁ
దావు లేతెంచిన తావులత్రోవఁ
బరుగెత్తి పోసాగెఁ బాటపాడుచును.

తుమ్మెద నెచ్చెలితో నేనుగూడఁ
బరుగెత్తుచుంటి నబ్రము నొందుచుంటి

* * * *

దూరాన నొకయింతి తోఁచె మా యెదుట;
పొగడపూఁబొదరింటఁ బూఁబాన్పుపైని
దూరాన నొకకాంత తోఁచె మాయెదుట.

* * * *

నాకన్న మున్నుగా నాదునెయ్యుండు
పరుగెత్తి, యాయింతిదరికి వే పోయి,
ఏకాంతముగఁ జెవి నేమేమొ చెప్పి,
మఱి కనంబడకుండ మాయమై పోయె;
పొదరింటిదరిగాఁగఁ బోయితి నేను.

కాని; నానెయ్యుండు కానరాఁడయ్యె.

ఎదుటఁ గన్పడుచున్న యింతిని జూచి,
యింద్రియంబులవెల్ల నింపునం బొల్చె.

* * * *

చూపులలో నుండి సొగియించుపాట
చెవుల కానందంబు సేయుచు నుండె.

చెవులతీరుననుండి యువురించుతళ్కు-
కనుల కానందంబు కలిగించుచుండె.

మోముతేటలనుండి పొలుపారు తీపు
నాల్క కానందంబు చిల్కుచునుండె.

ముక్కుసోయగమున మొనయుమార్దవము
తనువున కానందమును గూర్చుచుండె.

తనువు చాయలనుండి చనుదెంచు తావి
ముక్కున కానందమును గూర్చుచుండె.

ఆయంద మాచంద మరయుచునుండ,
నింద్రియంబులకెల్ల నేకత్వ మందె;
తనువెల్లఁ గనులయి కనుఁగొనుచుంటి.

తనువెల్లఁ గనులయి తనుఁజూచుచున్న
ననుఁజూచి, ముసిముసి నవ్వె నాయింతి.

నవ్వుచు నిలుచుండి ననుఁ జేరవచ్చె;
చేసాపి కౌఁగింటఁ జేర్చెను నన్ను;
అలరుఁబానుపుఁ జేర్చి యలరించె నన్ను;
ఎందు నేనుంటినో యెఱుఁగలేనైతి,
ఏమిమైయుంటినో యెఱుఁగలేనైతి.

* * * *

* * * *

ఏకచిత్తంబున నింతితోఁ గూడి
యానందరూపుండనై వెల్గుచుంటి;
చైత్రంపుమాసానఁ జిత్రంపురీతి,
నిండుపున్నమనాఁటిపండువెన్నెలను
పూఁబొదరింటిలోఁ బూవుఁబాన్పునను,
పూఁబోణితోఁగూడి పొందుముల్ సలిపి,

నను నేనె మఱచి, యానందంపుఁ గడలి
మునుఁగుచుఁ దేలుచు, మునుఁగుచు నుంటి.

పిలిచినరీతిగాఁ బలుకుచునుండి,
చెప్పినపనులెల్లఁ జేయుచునుండి,
నిలుచుచుఁ గనుసన్న మెలఁగుచునుండి,
యడిగినదంతయు నందిచ్చుచుండి,
తనకునాకన్న వేఱనుమాట లేక,
తానెనేనయి, నేనెతానయినట్లు,
భేదమింతయులేని ప్రీతిఁజూపుచును,
పూఁబోదరింట నిర్వరము నిల్చితిమి.

ఇంటిని మఱచియు, నిల్లాలి మఱచి,
అంతయు నింతియే యైనచందాన
నాపూవుటీరంబునందు నిల్చితిని.

ఆనందమునఁ దన్మయంబయ్యె మనసు,
మనసార నింతి నక్కునఁ జేర్చుకొంటి,
ఇంతియక్కునఁ జేరి యిమిడి నేనుంటి.

నిలిచితి నక్కున, నిదురఁజొక్కితిని,
ముదమునఁ జొక్కితి, నిదురఁ జిక్కితిని;
మఱచితి లోకంబు, మఱచితిఁ దనువు,
నను నేనె మఱచి యానందమందితిని.

ఎంతసేపయ్యెనో యెఱుఁగను నేను,
ఎన్నినాళ్లయ్యెనో యెఱుఁగలేనైతి.
ఎదపైనిఁ జేవైచి నిదురపోయితిని.

* * * *
* * * *
* * * *

కలవచ్చె మంటలోఁ గాలుచున్నట్లు,
తెలివివచ్చె, భయంబు గలిగె నెమ్మదిని.
గడగడ వడకితిఁ గదలలేనైతి;
అటునిటు చూచితి, అడలుచునుంటి.

కౌఁగింటిలోఁ గాంత కనఁబడదయ్యె;
పొగడపూఁబోదరిల్లు పోయె నెయ్యెడకో.
పడియుంటి నిసుకఁబూఁబాన్పునం గాదు.

మట్టమధ్యాహ్నన, వట్టి యెడారి,
బట్టబైటను నేను బడియుంటి నిసుకఁ
గాలినయిసుకపైఁ గదలుచునుంటి,
గడగడవడకుచుఁ గదలలేకుంటి;
వేడిగాలులు మీఁద వీఁచుచునుండె,
ఎండచే నొడలెల్ల మండుచునుండె.

* * * *
* * * *
* * * *

పేర్వెట్టి యింతిని బిలువనెంచితిని—
పేరెఱుఁగను దానియూరు నెఱుంగ;
ఏమనిపిలుచుటో యెఱుఁగకయుంటి,
ఎమ్మెయి నఱచుటో యెఱుఁగలేనైతి,
"ఇంతిరో" యని పిల్వ నెంచితింగాని,
మాటయొక్కటియైన నోటరాదయ్యె.

తడిలేదు నోటఁ దత్తరమయ్యెఁ బైట,
నోటనుండినమాట బైటరాదయ్యె.

కాంత నన్నుఁ బరీక్ష కావింపఁబోలు;
గాకున్న నీరీతి కఠినత్వమున్నె?
కఱకుఁ జూపులు లేవు కతసెప్పువేళ,
మొఱకుమాటలు లేవు మురినొప్పువేళ;
మురివేళ, కతవేళ, సరసాలవేళ,

మొఱకుగా లేదింత కఱకుగా లేదు:
కారణంబేమి యీకఠినత్వమునకు?
వచ్చు, వైళమవచ్చు; వచ్చు నన్జూచు;
వచ్చు నాకానంద మిచ్చును, మెచ్చు;
ననుచు నించుకసేపు మనమందుఁ దలఁచి,
యూరటఁ జెందితి; నువ్విళులూరి
కాని, వచ్చెడుజాడ కనఁబడదయ్యె,
వచ్చి కన్పడుజాడ పనుపడదయ్యె.

* * * *

నామాట వినువారు, ననుఁ జూచువారు,
నామొఱాలించువా రేమూల నెవరుఁ
గనుపట్ట రేమిచేయను దోఁచదయ్యె.
వేడినిట్టూర్పులు విడిచెను బయలు,
ననుఁ జూచి జాలిఁ జెందిన దేమొ బయలు;
మోహమున నల్ల నిముసుఁగిడెఁ బయలు,
ననుఁజూచి జాలిఁ జెందిన దేమొ బయలు;
కనుల నీ రింతంత కార్చెను బయలు,
ననుఁజూచి జాలిఁ జెందిన దేమొ బయలు;
బయలిజాలిని జూచి భయమింత తగ్గె;
లేవంగఁజాలితి, లేచి నిల్చుంటి;
అడుగిడఁజాలితి, నటుపోవుచుంటి.

ఎటుపోవుచుంటినో యెఱుఁగను నేను,
దవ్వుదవ్వుల సముద్రంబు కన్పడియె.
తకతక కెరటాలు తాండవంబాడె;
ఆకాశ మంత మేఘావృతంబయ్యె,
అంధకారము కప్పె నన్నిదిక్కులను;
ప్రళయఝంఝానిలప్రబల వేగమున
దారంగ తాండవధ్వని మిన్నుముట్ట;

* * * *

ఎటు చూడ దిక్కులే దెందు నేఁబోదు!
ఎటు వేడ దిక్కులే దెందు నేనుందు!
ఏమిచేయఁగనౌనొ యెఱుక లేదయ్యె,
ఎట్లు నిల్వఁగనౌనొ యెఱుక లేదయ్యె.

* * * *

క్రమ్మినచీఁకట్లు క్రమ్మినట్లుండె,
కప్పిన మేఘాలు కప్పినట్లుండె,
పడుచున్న చినుకులు పడుచునే యుండె,
వీఁచుగాలులతోటి లేచు కెరటాలు
పొంగి మీఁదికిఁ బొర్లిపొర్లి పడుచుండె.

నను ముంచి లోని కీడ్చునో తరంగాలు,
ననుఁ ద్రోసి మీఁది కెత్తునో గాలి?—

* * * *

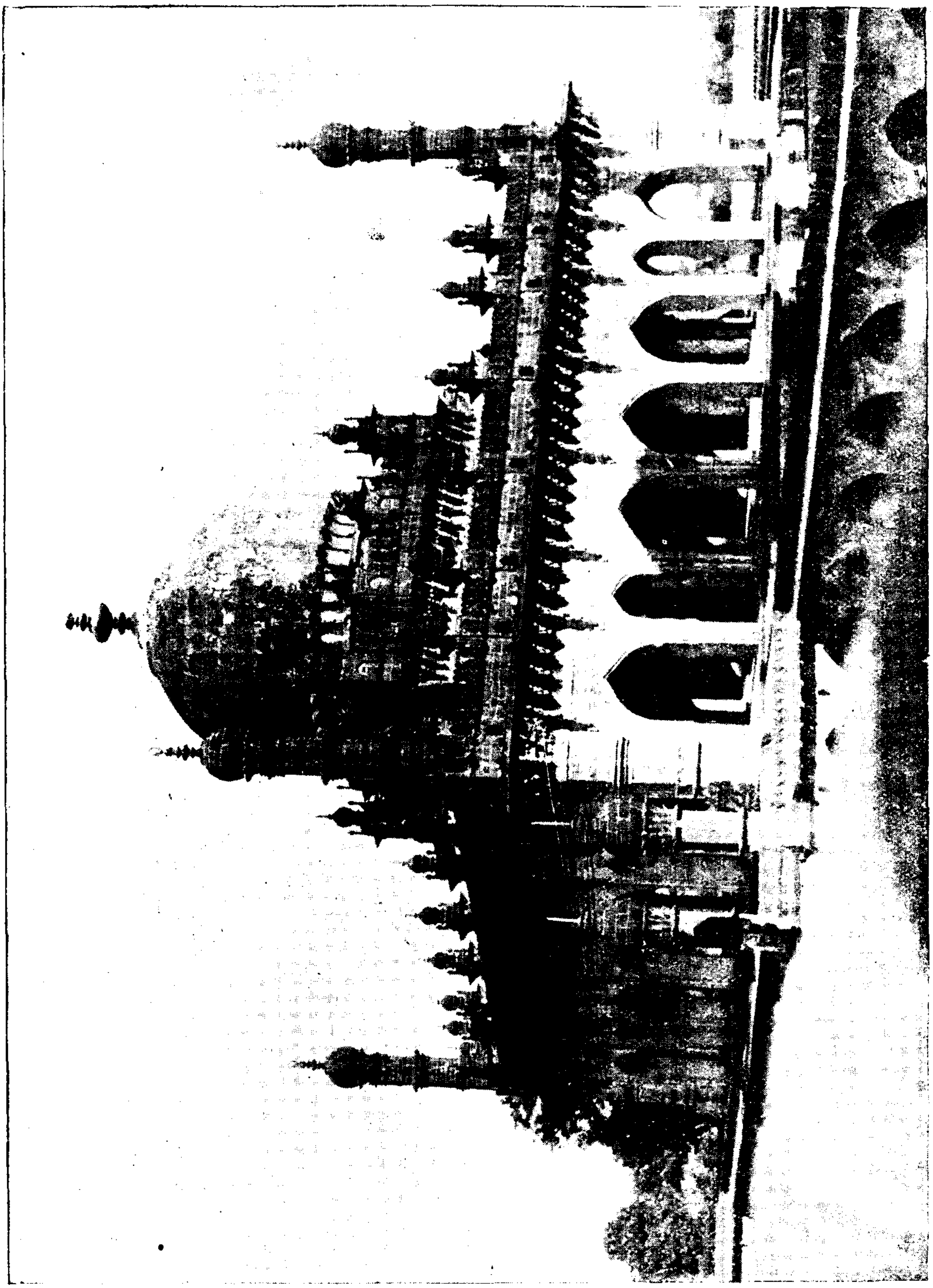
ఏమిచేయఁగనౌనొ యెఱుక లేదయ్యె,
ఏమనుకొననౌనొ యెఱుక లేదయ్యె.

ఏడుపులోఁ గొంత తృప్తి కన్పట్టె,
మనసారఁగా నేడ్వ మనసు జనించె.

కనువారు వినువారు కనరానికతన
అఱచితిఁ; గట్టిగా నఱచుచునుంటి.

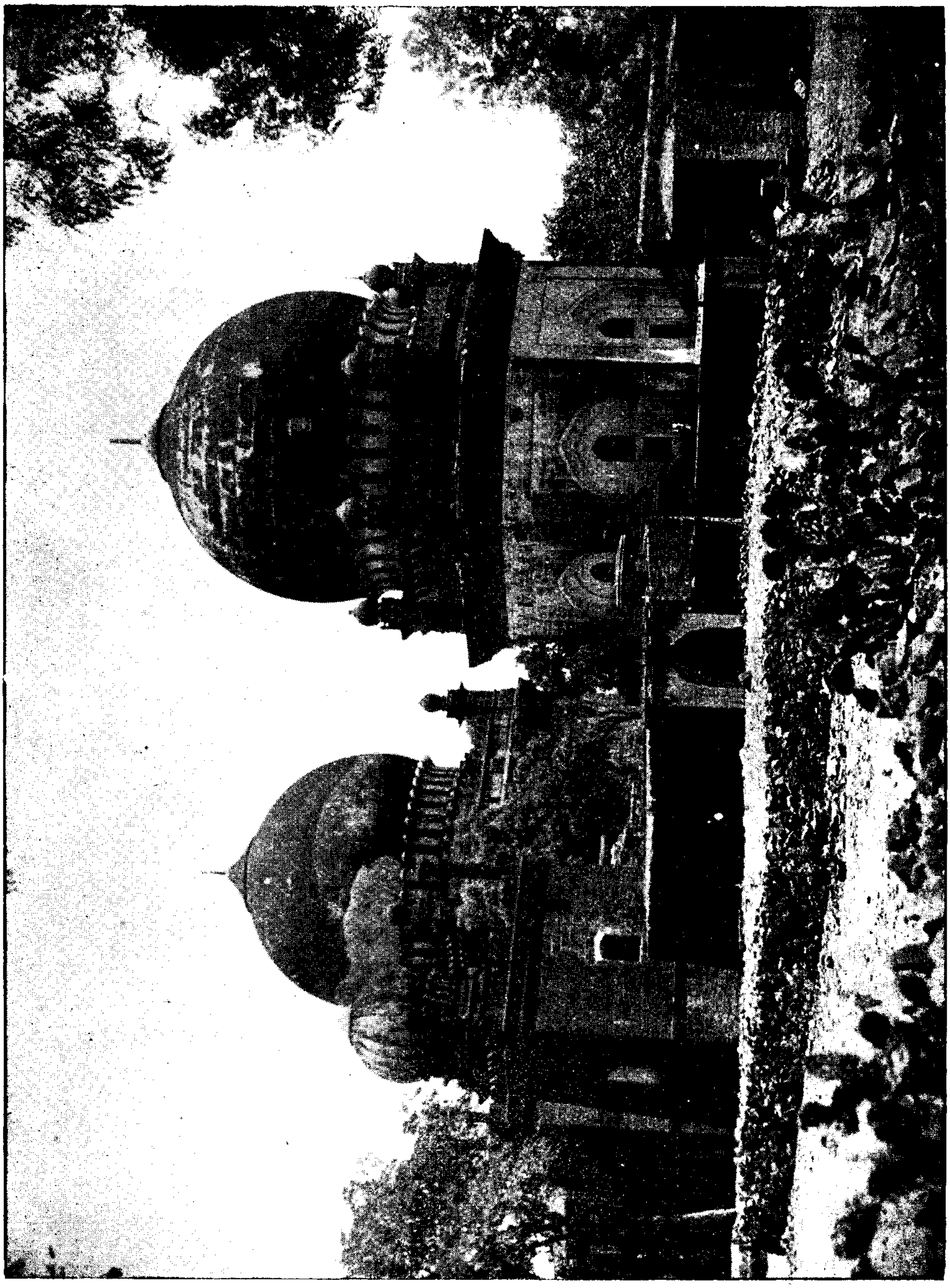
* * * *

గాలితోఁ బోయి మేఘాలతోఁ గలసి,
కెరటాలతోఁ బోయి, యిరులతోఁ గలసి,
నిట్టూర్పుగాలిలో నిండఁగాఁ జేసి,
కన్నీళ్లు కెరటాలఁ గలయఁగాఁ జేసి,
యేడ్చెద మనసార నేడ్చుచుండెదను.
కెరటాలతుంపురుల్ కెలనికి వచ్చి,
కారుచీఁకటి వచ్చి చేరువ నిల్చి,

‘తాజ్ సుల్తానా’ గోరి, బీజాపూరు

దీనిని ‘ఇబ్రహీం రోజా’-అందురు. రెండవ ఇబ్రహీం క్రీ. శ. 1626 లో కట్టించినాడు. D. A. R.

‘[illegible] గుంబజ్’

దీనికి ‘అక్క చెల్లెండ్రు’ అని పేరు.

ఇది ఖాను మహమ్మదు (సేనాపతి 16-వ శతాబ్దము), అబ్దుర్ రజాక్ క్వాదిర్ అనుచరుల గోరీలు. D. A. R.

మేఘాలచినుకులు మేనిపైఁ జరచి,
ననుఁ బరామర్శింప—
వలదు వెన్నెల నాకు, వలదు చుక్కలును,
వేగుఁజుక్కను జూచువేళయు వలదు;
ఇరులతోఁ దరఁగ తుంపురులతోఁ గలసి,
మొరయు చిన్కులఁగూడి మొరపెట్టుకొంచు,
ఏడ్చెద—ఏడ్చెద—ఏడ్చుచుండెదను.
చీఁకటి నెయ్యుండు చెంతఁగూర్చుండి,
ముచ్చటలాడుచు మురియుచునుండ,
వలిగాలిచుట్టంబు చెలిమితో వచ్చి,
యరలేనికూరిమి నరయుచు నిలువఁ,
గారుమబ్బుపడంతి కన్నీరు నించి,
జాలిఁ గొల్చుచుఁ జేరి సందిట నిముడ,
మన్న మి న్నేకమై మలయుచందాన
దుఃఖంబులో నుండి దుముకుచునుండ,
నిచ్చకువచ్చిన ట్లేడ్చుకొంటాను.
ఓదార్చువారు లేకున్నకతాన,
ఏడ్చినమాత్రనే తృప్తిని గంటి,
ఓదార్పు నాకేల, యోర్పు నాకేల?
వెన్నెల నాకేల వెలుఁగు నాకేల?
నాకేల తారలు, నాకేల తరణి,—
చెలికాఁడు చీఁకటిచెదరి చూడంగ,
వలిగాలిచుట్టంబు కలఁగి చూడంగ,
మబ్బుతోఁ గాలంపుమల యెక్కుతాను;
కాలంపువెల్లువను గలసి,—పోతాను,
కాలమై కాలానఁ గలసిపోతాను;
గాలి—చీకఁటి—మబ్బు—

*   *   *   *

*   *   *   *

*   *   *   *

*   *   *   *

ఎదుటనున్న సముద్రు వీక్షించుచుంటి—
గాలివానకుఁ జిక్కి, కనువారు లేక,
ననుఁబోలె నేడ్చుచున్నవితానఁ దోఁచె.

ఏడ్చువారినిగూడి యేడ్చెడువారు
కనుపట్టఁ గలుగదే మనసుకుఁ దృప్తి?

ఇరువురమైతిమి; ఏను సంద్రంబు—
ఆసముద్రంబుతో నంటి నీరీతి:

"మొదలు తుదయును లేక మొనసి చీఁకట్లు
నినుఁగప్పె సంద్రమా, ననుఁబోలె నిపుడు;
పొంగి, పైకుబుకుచుఁ బొర్లుచు వచ్చి,
దుఃఖంపుఁగెరటాలు తూలుచు నుండ,
నిట్టూర్పుగాలులు నిగుడఁజేయుచును,
ననుఁబోలె నేడ్చుచున్నావొకో నీవు;
చూడఁ జుట్టము లేక స్రుక్కుచు నుండి,
మ్రొక్క దైవము లేక మొరయుచు నిల్చి,
కనువారు వినువారు కనుపట్టకుండ,
ననుఁబోలె నొంటినున్నావె, యీవేళ?
ఇదియె మేలిదియె మేలిదె మేలు సుమ్ము,
మనసారగా నేడ్చి తనివొంద నగును.

నిన్ను నేనును, నన్ను నీవు నోదార్చు
కొనుచుఁగాలము ద్రోసికొనుచునుందాము."
సంద్రంబుననుఁ జూచి జాలిని జెందె,
సంద్రంబుఁ జూచి నేఁ జాలిఁజెందితిని.

ననుఁ గౌఁగిలింప సంద్రంబు తలంచె,
నేను సంద్రముఁ గౌఁగిలింప నెంచితిని.

వెలిగాలివాన, లోపలిగాలివాన
యొక్కఁడీతిగఁ గ్రమ్మి యొనరించె భయము,
వార్ధితో నీరీతిఁ బలికితి మరల——
"గాలి మెండయ్యె, మేఘాలు నిండయ్యె,
వాన తోరడాలతోఁ బైఁబడుచుండె;
నీకు శక్యముకాదు నాకడ నిలువ,
నాకు శక్యము కాదు నీకడ నిలువ;
నీవు నాలోఁ జొచ్చి నిలువవచ్చెదవో,
నేను నీలోఁజొచ్చి నిలువవచ్చెదనో;
..................వద్దు,
నీవు నాలోన..............
..................కలయఁగావద్దు.
నీవు నాయెదలోన నిలువఁగా లేవు.
కన్నీళ్లరూపాన కరఁగి, యుప్పొంగి,
పాటుతోఁ బోటుతోఁ బైకివస్తావు.
వ్యర్థమే యదిసుమ్ము వ్యర్థమే——నిజము.
నేను నీలోఁ జొచ్చి నిలువఁగల్గెదను.
నీ కసాధ్యము నన్నుఁ బైకిఁ ద్రోయంగ.
నేను నీలోఁ జొచ్చి నిలువ, నిద్దఱము
దివ్యస్వరూపాలఁ దేజరిల్లెదము.
ప్రళయ మయ్యెదియాను - ప్రళయమే - [యాను.

ప్రళయాన యోగనిద్రను దేలియాడి
నీయందు నిల్చు నారాయణునట్లు
నేను నీలో నిల్వ, నీకును నాకు
నన్యోన్యవైభవం బమరును జుమ్ము."
సంద్రంబు నాపైని జాలిని జెందె,
తరఁగలచేతుల బిరబిరఁ బిలిచె,
తరఁగలచేతుల బిరబిరఁ జాపె.

* * * *

ఆశయంతయు నింకె నడలు జనించె.

* * * *

"దరిదాపు కనరాదు, తడవేల నింక,
ఇదిగో నీలోఁ జొత్తు నేను, ననుఁ గొనుము."
పిలుచుమున్నీటిని బలుకరించితిని.
రాలుకన్నీటఁ దర్పణము లిచ్చితిని.
మున్నీటికౌఁగింట మునుఁగఁజొచ్చితిని.
కన్నీటికాలువల్ గార్పఁ జొచ్చితిని.
మున్నీరు జాలిచే నన్నాదరించె;
కన్నీరు జాలిచే మున్నీటఁ బెంచె;
కన్నీరు, మున్నీరు, నన్నావరించె,
కన్నీరు మున్నీటి కౌఁగిటం జేర్చె,
మున్నీటి కౌఁగిట మునుఁగుచునుంటి;
తరఁగచే సాపి, సంద్రము నన్నుఁ బట్టె,
ననుఁబట్టి మీఁది కెత్తెను సముద్రంబు.
మింటఁ దళుక్కను మెఱపొండు మెఱసె.
తరఁగచేతుల సముద్రము నన్నుఁ బట్టి
యొడ్డుకు విసరిన యొప్పు కన్పట్టె,
విసరిన ననుఁబట్టి విసవిస నెవరో,
కౌఁగింటఁ బెట్టినకరణి కన్పట్టె.

* * * *
* * * *
* * * *
* * * *

విరిసెను మేఘాలు, వెలిసెను వాన,
వెన్నెల యంతట విలసిల్లుచుండె,
చిఱుగాలిలాస్యంబు సేయుచునుండె,
కెరటాలు నృత్యంబు జరిపించుచుండె ;
ఇసుకతిన్నియపైని నింతికౌఁగింటఁ
గూర్చుంటి—చిత్తంబు కుదుటను బడియె.

స్పర్శలో వింత కన్పట్టుచునుండె,
వెనుకకుఁ దిరిగి, మోమును గనుంగొంటి—
కాని, మోమును వంచి కాంచితి సిగ్గు.

పొగడపూఁబొదరింటి పొలఁతి కా దదియు;
వెన్నెలలోఁ గాంత వింతగాఁ దోఁచె ;
ప్రాఁతవింతలు క్రొత్తరీతిఁ బెంపారె.

కౌఁగిటిలో ముద్దు కనఁబడుచుండె.

చూపులలో ముద్దు సొగయుచునుండె.

గడగడ వడఁకితిఁ గాంచితి సిగ్గు,
గడగడ లాడితిఁ గంటిని భయము.

కౌఁగిలి తప్పించి, కాంతపాదములు
పట్టితి—పట్టితి—పట్టితి మరల.
"అపరాధి నపరాధి నపరాధి నైతి,
అపరాధినైతి న న్నాదరింపకుము."
కన్నీటఁ బాదాలు కడుగుచునుంటి,
అపరాధి నపరాధి నపరాధినంటి.

"ఆత్మేశ్వరీ, నీకు నపరాధి నైతి.
నీప్రేమ గుర్తింపనేరక యుంటి,
నీమహత్త్వ మెఱుంగనేరక యుంటి,
బైటిరంగులకు నే భ్రమలు చెందితిని,
బైటితీపులకు నభ్రంబు నందితిని,
నీముద్దు నీసుద్దు నేమఱిపోతి,
నిన్ను నే మఱచితి, నినుఁ జూడకుంటి.

తలఁపకయుంటి డెందమునందు నిన్ను,
నీ కెగ్గు చేసితి, నీచుండ నేను.

నీపాదసేవకు నేఁదగ నింక,
నీయింటిబంటనై నేనిల్చునట్లు,
నీసేవకులసేవ నేఁజేయునట్లు,
వరమిమ్ము, నాతప్పు లరయకు మింక,
నీదుపాదము లంటఁగాదు నాకింక ;
చేసితిఁ బాపంబు ; చేసెద సేవ,
నీసేవకులసేవ చేసి పాపంబు
తొలఁగించుకొందు, నన్ ద్రోసిపుచ్చకుము.

* * * *

తలవంచి, చేమోడ్చి, నిలిచితి నెదుట,
కన్నీటఁ బాదాలు కడుగుచునుంటి.

చేసాపి, కౌఁగిటఁ జేర్చె నన్ గాంత,
కాంత కౌఁగిట నన్ను గదియించి నిల్చె.

ఏలవిచారింతు విట్లు ప్రాణేశ,
వంత నీకేటికి వలదింక వినుము.

నను నీవు విడనాడియునికి నిజమ్ము,
నిను నేను విడనాడియునికి లే దెపుడు.

నినుఁ గనిపెట్టుకొంటిని, వెంట నంటి,
నిను విడనాడక నీమ్రోల నుంటి;
నీకష్టములు నేను నిలిచి కంచుంటి;
నీమొఱలన్నియు నిలిచి వించుంటి.

నీతోడఁ బలుకాడనేరక యుంటి.

నీకుఁ గన్పట్టఁగా నేరక యుంటి,
కాని, నీవెనువెంట నే నంటియుంటి,
అకట! పశ్చాత్తాపమైన యందాక
నీతోడఁ బలుకాడ నేర్పు లేదయ్యె.

నీకుఁ గన్పట్టఁగా నేర్పు లేదయ్యె
కాలంబె కలయంగఁ గారణంబౌను,
కాలంబె విడిపోవఁ గారణం బౌను.

కాలంబె విడఁజేసె, కాలంబె కలిపె,
వగపేల కాలంపుఁబనికి నీ కిపుడు!

నిన్నుఁ గాపాడంగ నే వేఁచియుంటి,
నన్ను మన్నింపంగ నేఁ గోరియుంటి,
నీపైని గూరిమి నిండారు నాకు,
నిండారుప్రేమతో నే నిన్నుఁ జూతు,
నేను నీవనుకొమ్ము, నీవె నేననుము,
ఏనును నీ వొక్కటే యనుకొమ్ము.

నీవు నాకౌఁగిట నిలువు మేవేళ,
నిన్ను నే నరయుచు నిలుతు నేవేళ."

అనుచు నీరీతి న న్ననునయించుచును,
చేయి చేఁబట్టుచుఁ జిఱునవ్వు నగుచు,
నింటికిఁ గొంపోయి, యింపుగావించె.

ఇంటి పట్టునకుఁ బోయి యింపునం బొదలి,
యాత్మేశ్వరింగూడి, హాయిఁ జెందితిని.

*   *   *   *

నడుమ వచ్చినగొప్ప నడుమనే పోయె,
ఆత్మేశ్వరిని గొల్చు టది నాకు మిగిలె.
ఆత్మేశ్వరిని గొల్చి యలరుచు నుంటి.
ఆనందమునఁ దేలియాడుచు నుంటి.

*   *   *   *

ఆనందమునఁ దేలియాడుచు నుంటి,
నాత్మేశ్వరింగొల్చి, యంతంబు లేని
యానందవార్ధి మున్గాడుచు నుంటి,
ముద్దుఁజూపులతోడ ముచ్చటల్ గొల్పి,
ముద్దుమాటలతోడ మురిపెముల్ గొల్పి,
ముద్దులమూటయై ప్రోల నిల్చుచును,
ముద్దులసుద్దుల మోహంబు గొల్పి,
యల్లారుముద్దుగా నరయుచునున్న
యాత్మేశ్వరిని గొల్చి, యంతంబులేని
యానందవార్ధి మున్గాడుచు నుంటి,
నానందమునఁ దేలియాడుచు నుంటి.

*   *   *   *

*   *   *   *

*   *   *   *

*   *   *   *

ఆత్మేశ్వరిం గొల్చి యంతంబు లేని
యానందరూపుండనై వెల్గుచుంటి.

మాఘుని శాస్త్రపరిచయము

శ్రీమతి కోణకంచి త్రిపురాంబ

శిశుపాలవధను రచించిన మాఘకవి ఛందశ్శాస్త్రమున తనకుగల కౌశలమును చతుర్థసర్గయందు చిత్రించెను. అందు ప్రసిద్ధములైన సమస్తవృత్తములును గలవు. చదువుటకు రానివృత్తమగు 'ఉద్గత'ను పదునైదవసర్గయందు బంధించి యాశ్చర్యము గొల్పెను. పందొమ్మిదవసర్గలో బంధకవిత్వనైపుణిని గనుపఱచెను.

పరినిష్ఠితక్లిష్టరూపముల విరివిగ బ్రయోగించుటచే నీతనివాక్కున సౌశబ్ద్యమనుగుణము మెఱయుచుండును.

ఈకవికి వ్యాకరణమున మంచిపరిచయమును, అభిమానమును కలదు. మచ్చునకొకటి ప్రదర్శించెద.

'అనుత్సూత్రపదన్యాసా
సద్వృత్తి స్సన్నిబంధనా
శబ్దవిద్యేవ నోభాతి
రాజనీతి రపస్పశా' ౨-౧౧౨

సాంఖ్యవేదాంతములలో మంచియనుభవము గలదనుటకు తార్కాణము.

మైత్ర్యాదిచిత్తపరికర్మవిదోవిధాయ
క్లేశప్రహాణ మిహ లబ్ధసబీజయోగాః,
ఖ్యాతించ సత్త్వపురుషాన్యత యాధిగమ్య
వాంఛంతి తామపి సమాధిభృతో నిరోద్ధుం. ౪-౫౫

పదునాలుగవసర్గలో యాగవర్ణనఘట్టమున వైదికపద ప్రయోగములయందును, మీమాంసాశాస్త్రరహస్యవిజ్ఞానమునందును, వేదములలోని యాజ్యాపురోనుక్యల గుర్తించుటయందును, మురారిభవభూతుల ఛాయ నాశ్రయించి యొక్కొకతరి కాళిదాసుననునయించుచుండును.

అశ్వశాస్త్రమున ప్రవీణుడు :

ఆవర్తినశ్శుభఫలప్రదశుక్తియుక్తా
స్సంపన్న దేవమణయోభృతరంధ్రభాగాః;
అశ్వాః పృథు ర్వసుమతీ మతిరోచమానా
స్తూర్ణం పయోధయఇ వోర్మిభి రాపతంతః. ౫-౪

తేజోనిరోధ సమతావహితేన యంత్రా
సమ్యక్కశాత్రయ విచారవతానియుక్తః;
ఆరట్టజ శ్చటులనిష్ఠురపాద ముచ్చై
శ్చిత్రం చకార పద మర్ధపులాయితేన. ౫-౧౦

పంచమసర్గలోని మృగవర్ణనము విద్యార్థులకు కొండంత వినోదము గొల్పి సత్కవులకు మార్గదర్శకమై విమర్శకుల హృదయముల డోలా విహార మొనర్చుచుండును.

ద్వితీయసర్గయందలి బలరామోద్ధవుల పూర్వపక్షసిద్ధాంతములు చాల వినోదము

గల్గించుచున్నవి. బలరామునిబుద్ధికన్న ఉద్ధవునిప్రజ్ఞ మిన్నయైనది. 'ధర్మరాజు చేయు యజ్ఞమునకు బోనక్కరలేదు. శిశుపాలుని పైకి జైత్రయాత్ర వెడలవలె'నని బలరాముని వాదము. బలాబలముల గుర్తెరుగక శత్రువు నాక్రమింపదలచుట యవివేకము.

మావేది య దసా వేకో
జేతవ్య శ్చేదిరాడితి,
రాజయక్ష్మేవ రోగాణాం
సమూహా స్సమహీభృతాం.

౨-౯౬

అను నీతివాక్యముచేత జైత్రయాత్రకుస్వస్తి జెప్పి ప్రకృతము శిశుపాలుని వధింపదలచుట శ్రీకృష్ణస్వామికి తగదని నిరూపించు నుద్ధవుని సమయోచితప్రజ్ఞ గనుడు :

సహిష్యే శత మాగాంసి
సూనో స్త ఇతి య త్త్వయా ;
ప్రతీక్ష్యం యత్ప్రతిజ్ఞాయై
పితృష్వస్రే ప్రతిశ్రుతం.

౨-౧౦౮

ఆడితప్పుట పెద్దలకు న్యాయము గాదు. నూరుతప్పులను క్షమింతునని శిశుపాలుని తల్లి కభయహస్తమిచ్చి ఆతప్పుల కవకాశ మివ్వకయే వధింపదలచుట పరువుబోగొట్టుకొనుటకే యని నాయకుని తన కనుకూలము జేసుకొనుచున్నాడు.

రాజసూయయాగమునకు శిశుపాలుడు గూడ వచ్చును. కారు లఱచును. అపుడు వాని దండింపవచ్చును. అధికమైనచో ఖండింప ననువుగలుగు నని యుద్ధవాభిప్రాయము. ఉద్ధవునకు పవనవ్యాధి గలదు. నత్తిగలవారికి బుద్ధి యధికము. ఉద్ధవుని వాక్కులలో ననిర్వాచ్యమైన గాంభీర్యము గలదు. ఇతనికి శాస్త్రజన్యజ్ఞానముకన్న యనుభవ మెక్కువ. మితభాషి. ఉచితజ్ఞుడగు కృష్ణుడు తన యన్నమాట ద్రోసివైచి యుద్ధవునియుక్తిని మెచ్చి యాతని మార్గము ననుసరించెను. ఉద్ధవు డేల్లాటివాడైనను వీనిని మాటనేర్పరిగ జేసిన మాఘమహాకవి నీతిశాస్త్ర పారీణుడు.

కావ్యాత్మవిచారము

బులుసు వేంకటరమణయ్య

భారతీయులగు నాలంకారికులు మానవ ధర్మములను కొన్నింటిని కావ్యమునం దారోపించియున్నారు. గుణాలంకారాదులు మనకెట్లో అట్లే కావ్యమునకును శోభాధాయకములని వారియభిప్రాయము. కాని మానవునియాత్మవలెఁ గావ్యమునందు ప్రధానమగునది యేది? అను ప్రశ్నకు జబాబొసఁగుట కష్టతరము.

అలంకారశాస్త్రమునకుఁ బ్రథమాచార్యుఁడు నాట్యశాస్త్రకర్తయగు భరతుఁడే యని నిశ్చయింపఁబడియున్నది. భరతముని యాలంకారికుఁ డయ్యును, కావ్యసామాన్యవిషయమునుగాని, కావ్యాత్మవిషయమును గాని చర్చింపఁబూనుకొనలేదు అతనికి నాట్యవిషయనిరూపణమే ప్రధానలక్ష్యమైనది. భరతుని మొదలు ధ్వన్యాలోకమును రచించిన యానందవర్ధనాచార్యునివఱకు నడుమనుండిన ఆలంకారికులలో వామనాచార్యుఁడు తప్ప వేరెవ్వరును కావ్యాత్మవిషయము నెత్తుకొనలేదు. కావ్యమున కాత్మ యొక్కటి యుండవలసినట్లు వారు తలఁచినట్లయినను లేదు. వామనాచార్యుఁడు మాత్రము తన "కావ్యాలంకారసూత్రవృత్తి" యందు "రీతిరాత్మా కావ్యస్య" అని కొంచెము కదిపి యూరకొనెను. పైసూత్రమును బట్టి వామనుఁడు కావ్యాత్మను నిశ్చయించెనని చెప్పవచ్చునని కొంద అభిప్రాయపడుదురు. కాని పరిశీలించిచూచినచో అతనిమతమున గుణముల కున్నప్రాధాన్యము రీతులకు లేదని తోఁచకమానదు.

ఆనందవర్ధనుఁడు లెస్సఁగ విమర్శించి ("కావ్యస్యాత్మాధ్వనిః" అని) ధ్వనియే కావ్యమున కాత్మయని వివరించియున్నాఁడు. అతనితరువాతివారుకొంద అతనిమతము నంగీకరింపకపోయినను, తమతమ మతములందు కావ్యమున కాత్మయగుదానిని ఏదో ఒకదానిని చెప్పుచునే వచ్చిరి.

భరతాదులు కావ్యాత్మను గుఱించి చెప్పకపోయినను, వారి గ్రంథములనుబట్టి కొంద అధునాతనాలంకారశాస్త్ర పరిశోధకులు, వారివారిమతములందుఁ బ్రధానములగువానిని నిశ్చయింప దొరకొనిరి. అట్టివారిలో పిశల్, జాకోబీ, నోబుల్ మొదలగు పాశ్చాత్యపండితులును, హరప్రసాదశాస్త్రి, కాణే, డే మొదలగు మనపండితులును ప్రధానులు. ఇప్పటి పరిశోధకులలోఁ జాలమంది మీఁదివారి మార్గములనే యనుసరించుచున్నారు.

భరతునిమతమున నాట్యమును, భామహుని మతమున అలంకారములును, దండి

వామనుల మతమున రీతులును, ఉద్భట, రుద్రటులమతమున అలంకారములును ప్రధానములని ఒకమాదిరి సిద్ధాంత మేర్పడి యున్నది. కొందఱు భరతుని మతమున రసము, ప్రధాన మని యందురు. దండి యలంకారవాదమునకుఁ జెందినవాఁ డని కొందఱును, గుణవాదమునకుఁ జెందినవాఁడని మఱికొందఱును తలంతురు.

ఏగ్రంథమున నేవిషయ మెక్కువగ వివరింపఁబడునో దానియం దావిషయమునకుఁ బ్రాధాన్యముకలదని మన విమర్శకులు నిశ్చయించి యుండవచ్చును. భరతుని గ్రంథమున నాట్యచర్చయు, భామహోద్భట రుద్రటుల్ల గ్రంథములం దలంకారచర్చయు నెక్కువగ నున్నవి.

దండి, వామనులమతమునఁ గ్రమముగ గుణరీతివిచారము తక్కువగ నున్నది. అయినను, దండి "ఇతి వైదర్భమార్గస్య ప్రాణా దశ గుణాః స్మృతాః" అని చెప్పుటచేతను, వామనుఁడు "రీతిరాత్మాకావ్యస్య" అని ప్రతిపాదించుటచేతను, ఆయామతములు, గుణ - రీతి - ప్రాధాన్య ప్రతి పాదకము లని అధునాతన విమర్శకుల యాశయము.

కాని యివియే సిద్ధాంతములని తృప్తి పొందక పరిశోధనలు చేసినచో మఱికొంత విషయము బయటపడఁగలదు.

కావ్యముయొక్క పరమప్రయోజనము రసము. రసప్రాధాన్యము లేని కావ్యము అధమ కావ్యమగును. కావున ఎవరి మతమున ఏదిప్రధానమైనను, రసమునకుఁ గల ప్రాధాన్యము మాత్రము తిరోహితము కాఁగూడదు. కొంత విమర్శకదృష్టితో చూచినచో మన యాలంకారికులందఱును ఏకగ్రీవముగ నీవిషయము నంగీకరించియే యున్నారని వారి గ్రంథములే చెప్పుచున్న వనవచ్చును.

౧. నాట్యశాస్త్రమున ప్రధాన విషయము నాట్యము. అయినను అందు రసమే ప్రధానము. రసతత్త్వమును సూత్రరూపమునఁ దెలిపి భరతుఁడు తత్ప్రాధాన్యమును తెలియఁబఱచియున్నాఁడు. అతఁడు చెప్పిన "విభావానుభావవ్యభిచారి సంయోగాద్రస నిష్పత్తిః" అను రససూత్రమే పలువురకు మార్గదర్శకమై అనేకమతములు వెలువడుటకుఁ గారణమైనది. భరతుని మతమునఁ బ్రధానమగు నాట్యము రసాభిన్నమే యగునని ఆతనిహృదయమును బాగుగ గుఱుతెఱిఁగిన యభినవగుప్తాచార్యుఁడు వివరించియున్నాఁడు.[౧] కావున భరతుఁడు తాను ప్రధానమని యనుకొనిన నాట్యమునందే రసము నంతర్భవింపఁజేయుటచేఁ దన్మతమున రసప్రాధాన్యము లోపింపలేదని చెప్పవలెను.

౨. భామహుఁ డలంకార విషయముల నెక్కువగఁ జెప్పెను. కావ్యమునకు శోభను

౧. "వృత్తయః కావ్యమాతృకాః" ఇతి బ్రువాణేన మునినా రసోచితేతివృత్త సమాశ్రయే ణోపదేశేన రసస్యైవ జీవితత్వముక్తమ్." "...నాట్యంచ రసఏవేత్యుక్తప్రాయమ్." [లోచనః. పృ. ౧౮౨.]

గూరుచునవి యలంకారములే యని యతని మతము.[2] అతఁడు రసమును తాను ప్రధానములని యనుకొనిన అలంకారములందే యంతర్భవింపఁజేసి యున్నాఁడు.[3] కావున నతని మతమునను రసమునకుఁ గల ప్రాధాన్యము వెలితికాలేదు.[4] కాని యతని గ్రంథమున రసచర్చ తక్కువగను అలంకారచర్చ యెక్కువగను ఉన్నదని మాత్రము చెప్పవలసియున్నది.

3. దండి భామహునిరీతిని అలంకారములనే ఎక్కువగఁ జెప్పియున్నాఁడు. దానింబట్టి యతనిమతమున నలంకారములే ప్రధానములని కొందఱు తలంచిరి. కొందఱు దండి వివరించిన రీతివిచారమునుబట్టి చూచి నచో రీతియే తన్మతమునఁ బ్రధానమగునని తలంచిరి.[5] అతఁడు వైదర్భ గౌడమార్గములను (రీతులను) రెండింటిని వివరించియున్నను సమగ్రగుణములు గల వైదర్భినే యంగీకరించి, గౌడిని నిరసించుటచే గుణములేఅతని మతమునఁ బ్రధానములనియు, అవియేప్రాణములని యతని యభిప్రాయ మనియుఁ గొందఱు తలంచిరి.[6]

"భామహుఁడు వైదర్భగౌడరీతి భేదములు లేవని తన కావ్యాలంకారమునఁ జెప్పియున్నాఁడు. అతని మతమును ఖండించుచు దండి "రీతిభేదము లేకపోలేదు. మతద్వయమునకుఁ జాల వ్యత్యాసము కలదు." అని చెప్పియున్నాఁడు ఇంత మాత్రమున నతఁడు రీతివాదమున కాచార్యుఁడని చెప్పఁబనిలేదు." అని కొందఱి సిద్ధాంతము. ఇది తగియున్నది.

దండి గుణమతప్రవర్తకుఁడని చెప్పుటయు సరికాఁజాలదు. అతఁడు "గుణములు వైదర్భమార్గమునకుఁ బ్రాణము" లని చెప్పియున్నాఁడు. కాని కావ్యమునకుఁ బ్రాణము లని చెప్పియుండ లేదు. అతని కావ్యాదర్శమున గుణవిచార మున్నంతమాత్రమున గుణములే యతనికిఁ బ్రధానములని తోఁచినదని చెప్పుట సరికాదు.[7]

---

2. "నకాన్తమపి నిర్భూషం విభాతి వనితాముఖమ్." [కావ్యా. ౧-౧3.]

3. 'రస వద్దర్శిత స్పష్టశృంగారాదిరసమ్..." [కావ్యా-3-౬.]

4. "యుక్తం లోకస్వభావేన రసైశ్చ సకలైః పృథక్." [కావ్యా. ౧-౨౧.]

5. అస్త్యనేకో గిరాం మార్గః సూక్ష్మభేదః పరస్పరమ్; తత్ర వైదర్భ గౌడీయౌ వర్ణ్యేతే ప్రస్ఫుటాన్తరౌ. [కా. ౧-౪౦].

6. "ఇతి వైదర్భమార్గస్య ప్రాణాః దశ గుణాః స్మృతాః; ఏషాం విపర్యయః ప్రాయో దృశ్యతే గౌడ వర్త్మని. [కా. ౧-౪౨]

7. కొంతకాలము నేనును దండి గుణవాదప్రవర్తకుఁ డని తలఁచియుంటిని. పిదప పరిశోధించి ఆయభిప్రాయమును మార్చుకొంటిని.

కావ్యమునఁ బ్రధాన మగురసము నతఁడు భామహునివలె నలంకారములం దే యంతర్భవింపఁజేసెను. అతనిమతమున నలంకారములే ప్రధానములనియు, కావ్యమునకు శోభఁగూర్చునవి అవియేయనియుఁ దెలియుచున్నది.[౧] ప్రధానములగు నలంకారముల యందు రస మంతర్భవింపఁబడుటచే, దండి యలంకారమతప్రవర్తకుఁడైనను రసమునకుఁ గల ప్రాధాన్యము నద్దుకొనలేదని నిశ్చయింపవలెను.

౫. ఉద్భటుఁ డలంకారమతమునకే ప్రాధాన్యము నొసంగి మీఁదివారిమార్గమునే బలపఱచెను. అట్లయినను, రసమునకుఁగల ప్రాధాన్యము నీతఁడు లోపింపఁజేయక, పైవారివలెనే దాని నలంకారములం దంతర్భవింపఁజేసియున్నాఁడు.[౨]

పైవిషయములంబట్టి భామహుఁడు, దండి, యుద్భటుఁడును అలంకారవాదప్రవర్తకులనియు, వీరిమతమున రస మలంకారమగుచున్నదనియుఁ దెలియుచున్నది.

౬. వామనుఁడు ఉద్భటసమకాలీనుఁడు. కాని యితనిమార్గము మీఁదివారిమార్గముకంటెఁ జాల భిన్నమయినది. ఇతఁడలంకారప్రాధాన్యము నంగీకరింపలేదు.

ఇతఁడు "రీతి రాత్మా కావ్యస్య" అని చెప్పుటంబట్టి యితనిమతమున రీతియే కావ్యాత్మయని తేలుచున్నదని కొందఱి తలంపు! ఇతఁడు రీతిసామాన్యమునకుఁ గావ్యాత్మత్వము నంగీకరించియున్నయెడలఁ బయిమతమున కానుగుణ్యము కుదిరియుండెడిది. కాని వామనుఁడు రీతిసామాన్యమాత్మయగునని యంగీకరింపక ఒక్క వైదర్భినే యాత్మగా గ్రహించియున్నాఁడు. అందులకు గుణసాకల్యమే కారణము. ఎక్కువ గుణములు లేనిదగుటచే గౌడరీతి గ్రాహ్యము కాదు. ఈవిషయ మతని గ్రంథమువలననే తెలియుచున్నది.[3] అలంకారసర్వస్వవ్యాఖ్యాతయగు సముద్రబంధుఁడు వామనుని మతమున గుణములకే ప్రాధాన్యముకలదని చెప్పియున్నాఁడు.[౪] కావున వామనుఁడు రీతి

---

౧. "రసవద్రసపేశలమ్." [కావ్యా. ౨-౨౭౫].

"కావ్యశోభాకరాన్ ధర్మానలంకారాన్ ప్రచక్షతే, తే చాద్యాపి వికల్ప్యంతే కస్తాన్ కార్త్స్న్యేన వక్ష్యతి." [కా. ౨-౧].

౨. "రసవద్దర్శితస్పష్టశృంగారాదిరసోదయమ్." [కావ్యాలంకారసారసంగ్రహః, ౪ వర్గః].

3. రీతి రాత్మా కావ్యస్య. ౬, విశిష్టా పదరచనా రీతిః ౭, విశేషో గుణాత్మా. ౮, సా త్రిధా వైదర్భీ-గౌడీ-పాంచాలీచ. ౯, విదర్భాదిషు దృష్టత్వా త్తత్సమాఖ్యా. ౧౦, సమగ్రగుణా వైదర్భీ. ౧౧, ఓజః కాన్తిమతీ గౌడీయా. ౧౨, మాధుర్యసౌకుమార్యోపపన్నా పాంచాలీ. ౧3, తాసాం పూర్వా గ్రాహ్యా, గుణసాకల్యాత్. ౧౪, నపున రితరే - స్తోకగుణత్వాత్. [కా. సూ. ౧-3-౬-౧౫].

౪. చూ. అలంకారసర్వస్వవ్యాఖ్య. త్రివేంద్రప్రతి, పు. ౪.

మతప్రవర్తకుఁడుకాక గుణమతప్రవర్తకుఁడని చెప్పుటయే యుచితము. మఱియుఁ బ్రధానమగు రసము నీతఁడు తనమతమునఁ బ్రధానములగు గుణములయందే (అనఁగా కాంతి గుణమున) అంతర్భవింపఁజేసి యున్నాఁడు.[౧] దీనింబట్టికూడ నితఁడు గుణప్రాధాన్యవాదియనియు, రసమున కీతనిమతమునఁగూడ ప్రాధాన్యము కలదనియుఁ దెలుచున్నది.

౭. రుద్రటుఁ డలంకారప్రాధాన్య వాదియని పెక్కురు తలంచుచున్నారు. అతఁ డలంకారములనుగూర్చి చాలవఱకుఁ జర్చించుటయే అందులకుఁ గల కారణమైనట్లు తోఁచుచున్నది. అంతమాత్రమున నతఁ డలంకారమార్గానుయాయి యని చెప్పుట యుచితము కాదు.

భరతుఁడు మొదలుకొని రుద్రటుని వఱకు నుండిన యాలంకారికులెవ్వరును రసమునుగూర్చి విశేషించి చర్చింపక పోయిరి. రుద్రటుఁడు మాత్రము తన కావ్యాలంకారమున రసచర్చకొఱకు నాల్గధ్యాయములను ప్రత్యేకించి యున్నాఁడు. ఇతనివఱకు రసములు తొమ్మిదని కొందఱు, ఎనిమిదని కొందఱు చెప్పియున్నారు. రుద్రటుఁడు తొలుత పదిరసములను ప్రతిపాదించి, పిదప మధురాదుల యాస్వాదము వలనరసములు కలుగుచున్నరీతినే భావము లన్నింటియొక్క యాస్వాదమువలనను పలువిధములగు రసములు కలుగుచున్న కారణమున నిర్వేదాదు లన్నియును రసములు కావచ్చునని నిరూపించి రసవిషయమునఁ దనకుఁగల యుదారాశయమును వెల్లడించియున్నాఁడు.[౨]

ఇంతేకాక మీఁదివారివలె నితఁడు రసమును వేఱొక దానియందు (కావ్యాంగమునందు) అంతర్భవింపఁజేయక స్వతంత్రముగనున్నదానినిగనే చెప్పియున్నాఁడు. కావున రసమునకుఁ బ్రత్యేకవ్యక్తిత్వము రుద్రటునితోడనే ప్రారంభమైనదని చెప్పవలెను. పై విషయములంబట్టి రుద్రటుఁడు రసమార్గమునకు దారిఁజూపిన సహృదయుఁడని చెప్పవలెను.

ఇంతవఱకును బరిశోధనలవలనఁ దేలిన విషయములు: తత్తన్మతములందుఁ గావ్యాత్మయొక్క స్వరూపము చెప్పఁబడినవి. ధ్వన్యాలోకమును రచించిన యానందవర్ధనాచార్యుఁడాదిగాఁగల యాలంకారికులందఱును వాచ్యముగఁ గావ్యాత్మస్వరూపమును తెలిపి

---

౧. దీప్తరసత్వం కాంతిః. 3-౨-౧౫.

దీప్తాః రసాః శృంగారాదయో యస్యసః, తస్యభావః దీప్తరసత్వం కాంతిః, యథా — "ప్రేయాన్ సాయ ముపాగతః......" ఏవం రసాన్తరేష్వ ప్యుదాహరణీయమ్. [కా. సూ. పు. 3౬]

౨. "శృంగార వీర కరుణా బీభత్స భయానకాద్భుతా హాస్యః; రౌద్రః శాన్తః ప్రేయానితి మంతవ్యా రసాః సర్వే. రసనా ద్రసత్వ మేషాం మధురాదీనామి వోక్త మాచార్యైః; నిర్వేదాది ష్వపి త న్నికామమస్తీతి తేఽపిరసాః. [3-3,४]

యున్నారు. కావున వారిమతములయెడ నభిప్రాయభేదములు ఎవ్వరికిని గలుగఁజాలవు.

౮. ఆనందవర్ధనునిమతమున ధ్వనియే కావ్యమున కాత్మ. ధ్వని వస్త్వలంకారరస భేదములచే మూఁడువిధము లనియు, నందు రసమే ప్రధానమనియు నతఁడు స్పష్టముగఁ జెప్పియున్నాఁడు. అతని మతమున వ్యంగ్యము ప్రధాన మగుటచేతను, రసము తదంతర్భూతమగుటచేతను రసము ముఖ్య మని చెప్పుటలో నతని కాటంకము లేదని చెప్పవలెను.

౯. వక్రోక్తియే కావ్యమునకు జీవితమని (ఆత్మయని) చెప్పిన కుంతకుఁడు రసమునకుఁ గల ప్రాధాన్యమును నిరోధింప లేదు. వక్రోక్తియనఁగా అతిశయోక్తి. అది యొక అలంకారము వంటిది. కావ్యమున రసము ముఖ్యమనియు, అలంకార మగు వక్రోక్తి యారసమును లెస్సగఁ బరిపోషించు ననియు నతని మతము. [౧]

౧౦. వ్యక్తివివేకమును రచించిన మహిమభట్టు అనుమితివాదమున కాచార్యుఁడు. ఆనందవర్ధనునికిఁ బ్రతిద్వంద్వి. అతఁడు రసాదులు వ్యంగ్యములగునని చెప్పఁగా నితఁడు తన్మతమును నిరసించి అవి యనుమితములగునని చెప్పి స్వమతమును సవిశేషముగఁ జెప్పియున్నాఁడు. రసము నితఁ డనుమితమునం దంతర్భవింపఁజేసినాఁడు. రసము కావ్యమున కాత్మ యగుననుటలో నితఁ డానందవర్ధనునితో నేకీభవించుచునే యున్నాఁడు. [౨]

౧౧. ఔచిత్యవిచారచర్చను రచించిన క్షేమేంద్రుఁడు ఔచిత్యవాదమునకు దారి తీసెను. ఈవాదమున కానందవర్ధనాచార్యుని సూక్తి ప్రబలాధారము. కావ్యమునఁ బ్రధానమగురసము నెంతపోషించినను, అది ఔచిత్యమునకు దూరమగునేని విరసమగునుగాని సరసముకాదని యతనియాశయము. [3] ఎవరు దేనికిఁ బ్రాధాన్యము నొసంగినను ఔచిత్యము ముఖ్యముగ నుండితీరవలెననుట తప్పదు.

క్షేమేంద్రుఁ డౌచిత్యమునకుఁ బ్రాధాన్యము నొసంగినను, రసమే కావ్యమునముఖ్యమైన దని చెప్పుచున్నాఁడు. రసము లేనిచో ఔచిత్యము దేనిని పరిపోషింపఁ గలదు? [౪]

౧. చతుర్వర్గఫలాస్వాద మ ప్యతిక్రమ్య తద్విదామ్; కావ్యామృతరసే నాన్తశ్చమత్కారో వితన్యతే. ఆయత్యాంచ తదాత్వేచ రసనిష్యంద సుందరమ్; యేన సంపద్యతే కావ్యం త దిదానీం విచార్యతే. [పు. ౬]

౨. కావ్యస్యాత్మని సంజ్ఞిని రసాదిరూపే నకస్యచి ద్విమతిః. [వ్యక్తి. ౧. విమ]

3. అనౌచిత్యా దృతే నాన్య ద్రసభంగస్య కారణమ్; ప్రసిద్ధౌచిత్యబంధస్తు రస స్యోపనిషత్పరా. [ధ్వన్యాలోకః 3 ఉద్యోతః]

౪. అలంకారా స్త్వలంకారా గుణాఏవ గుణాః సృతాః; ఔచిత్యం రససిద్ధస్య స్థిరం కావ్యస్య జీవితమ్. [ఔ. పు. ౧].

భట్టనాయకుఁడు మొదలగువారిగ్రంథము లింతవఱకు మనకు లభింపలేదు. అయినను రససూత్రమునకు వారొనర్చిన వ్యాఖ్యానములంబట్టి రసము కావ్యజీవితమగుటలో వారి కెట్టియభ్యంతరము లేనట్లు నిశ్చయింపవచ్చును. దశరూపకారాదులు మీఁది వారిమతమునే యవలంబించియున్నారు.

పైనివివరింపఁబడినమతములన్నింటియందును ఆనందవర్ధనునిధ్వనివాదమే చివఱకు నిలిచినది. మమ్మటాచార్యుఁ డామతమునే యవలంబించి, నవీనాలంకారికులకు గొప్ప మార్గదర్శకుఁ డైనాఁడు. అతఁడును ధ్వని కావ్యాత్మయని చెప్పినను, రసమే ప్రధానమని కంఠోక్తిగ వివరించియున్నాఁడు.[౧]

ఎవరు దేనికిఁ బ్రాధాన్యము నొసఁగియున్నను రసమునుమాత్ర మేమఱియుండలేదనియు, నదియే ముఖ్యమనుట సర్వమతసమ్మతమనియు తేలుచున్నది.

శబ్దతత్త్వము

కవితిలక విద్వాన్ కంచనపల్లి కనకాంబా ప్రణీతము

తథ్యంబుగాఁగ 'ధాతా యథాపూర్వ మకల్పయ' త్తనుశ్రుతి కలుగుటెట్లు
బహుభాషలను నేర్చి పల్కుచుండెడువాఁడు పల్కు నొక్కొకరీతి ప్రజనుగూడి
ఒకభాషనుండి వేరొకభాష వచ్చునా నుచితంబె సర్వపరిచితి గలుగ
సమయానుసారంబు చక్కఁబల్కునుగాక యన్నియుండియు లోన నణఁగియుంట
సర్వరూపంబులు జలమునం దుండియుఁ బాత్రనుగూడ తత్ప్రతిమఁగాంచు
భంగి స్వర్ణంబు భూషలౌ భంగి నొక్కయాత్మఁడేగద విశ్వంబు నతనిలోనఁ
బుట్టు పెరుగు నడఁగును నా బూటకంబు-మనము మరువకు శ్రీవిష్ణుమయము జగము.

---

౧. "సకలప్రయోజనమౌళిభూతం సమనన్తరమేవ రసాస్వాదనసముద్భూతం విగలితవేద్యాంతర మానందం."
[కావ్యప్రకాశః, ౧ ఉల్లాసః].

నేను, నా గ్రామోఫోను

ఆనందించాలని గ్రామోఫోను కొని యిప్పటి ఫేషన్ పాట రికార్డు వేశాను ఏదో అరుపు
వినబడి తలకాలెక్కినది చెవులు చిల్లులు పడ్డవి ఆపైని బూతు
కృతుల రికార్డులు పంపమని కంపెనీకి గట్టిగా వ్రాయగా, కృతులిప్పు
డెవరూ వినరనీ, నాకేమీ తెలియదనీ జవాబిచ్చారు గ్రామోఫోను చెరువులో----------
తలిసెట్టి
రామారావు

కవిత్వకళ*

కపిస్థలం శ్రీరంగాచారి

౧

వాఙ్మయమున నున్నది కవిత్వ మను నొక్క కళయే. సృష్టిచేయఁగల ఉత్కృష్టరచనయే కవిత్వము.

ఇతరులెవ్వరును ఈయఁజాలనిదానిని మన కీయఁగలవాఁడే కవి. అనఁగా కవి ఇంతవరకును ఎవ్వరికిని తెలియనిదానిని తెలుపవలయునని కాదు. అది ఒకవేళ అసాధ్యము కావచ్చును. కాని, కవి యన్నవాఁడు తాను తలఁచి, తాను చూచి, తాను కనిపెట్టినదానినే—దానిని ఇతరులు కనిపెట్టియుండినను తప్పులేదు—మన కీయవలయును. ఆర్జవము, ప్రతిభ, శైలికలవాఁడే కవి. ఆర్జవమనఁగా కవి ఇతరులకు యథార్థమును తెలుపవలయుననికాదు; కాని తాను యథార్థమును తెలిసికొనవలయును. అతఁడు తనభావములను, తన యనుభవములనుమాత్రమే వర్ణింపవలయును. కవు లనుకొనువారందరును తమకట్టియార్జవ మున్నదనుకొందురు. నిజముగ వారి కట్టిదేదియును లేదు. తమచేతనైనట్లు ఇతరులభావములను, ఇతరుల యనుభవములను మరల వర్ణించుట వారివాడుక. వారిపదములు సరాసరిగ నుండును. వారిపదములు ఎరవుతెచ్చికొనినవిగ నుండును. అది కళ కాదు. అది కవిత్వము కాదు. ఇట్టిఆర్జవము లేక వ్రాయఁబడినగ్రంథములు పనికిమాలినవి. గ్రంథకర్త తలఁపులను, భావములను వెలువరించుటకు ముందు, వానిని తానే కనిపెట్టవలయును. అట్టివానినేర్పు ఎంత కొంచెమయినను కూడ, అతఁ డొక కళోపాసకుఁడు; అతఁ డొకకవి.

ఇట్టి ఆర్జవము గలవాఁడు లోకమునకు వెల్లడింపఁ దగిన దేదైన తనవద్ద ఉన్నదా, లేదా యని తానే తెలిసికొనఁగలఁడు. అనఁగా తనకు ప్రతిభ యున్నదా, లేదా యని తానే తెలిసికొనఁగలఁడు. ప్రతిభయొక్క బాహ్యరూపమే శైలి. తాను చూచినదానిని, తాను తలఁచినదానిని, స్పష్టముగ, తనకు తోఁచినట్లు వర్ణించుటయే శైలి. ఆర్జవము లేనియెడల ప్రతిభ లేదు. ప్రతిభ లేనియెడల శైలి లేదు. ఇఁక, శైలి లేనియెడల ప్రతిభయు లేదు, ఆర్జవమును లేదు.

ఒకఁడు కవియా, కాఁడా అని తెలిసికొనవలసినయెడల, వానిశైలిని పరిశీలింపవలయును. వాఁడు పదములను అవిచేయుశబ్దములకొఱకే ఉపయోగించినయెడలవాఁడు కవికాఁడు; పదముల చక్కఁదనముకొఱకే ఉపయోగించినయెడల, వాఁడు కవికాఁడు. ఇంతయేల? వాఁడు పదముల యర్థములకొఱకు గాక మరి దేనికొఱకు ఉపయోగించినను కూడ, వాఁడు కవి కానేరఁడు. గ్రంథకర్తలందఱును ఇట్లు చేయుచున్నారని తలఁచుట గొప్ప పొరబాటు. చాలతక్కువమంది, ఒక్కొక్కతరమునందు ఒకరిద్దరు, ఆర్జవము కలిగి, ప్రతిభ కలిగి, పదములను వాని అర్థముప్రకారము వాడెదరు. మిగిలినవారందఱును సరాసరి పదములను వాడుదురు కాఁబట్టి, వారికళయు సరాసరియే. తెలిసియో, తెలియకయో ఇతరులమాటలను ఎరవుతెచ్చుకొనువ్రాఁతలలో కవిత్వమునకు చోటులేదు. ఒకకావ్యముయొక్క విలువను తెలిసికొనుటకు దానిశైలిని పరిశీలింపవలయును. నిజముగ తలఁపఁబడినతలఁపులు, నిజముగ అనుభవింపఁబడిన అనుభవములు, నిజముగ చూడఁబడినదృశ్యములు స్పష్టముగ వర్ణింపఁబడియున్నవా చూడవలయును. మనకండ్లను తెఱపించి, బలే అనఁజేయు వర్ణనలున్నవా చూడవలయును. చదివినయెడల అందలిదృశ్యములు మనకన్నులయెదుట నుండవలయును. అందలి భావములు మనయొడళ్లు పులకరించునట్లుండవలయును. ఇట్లు లేనియెడల ఆగ్రంథము పనికిమాలినది. దానిని

* దీనిని వ్రాయుటలో Richard Aldington గారి వ్యాసము నాకు తోడ్పడినది—క. శ్రీ.

వ్రాసినవాఁడు కవికాఁడు. కాఁబట్టి, ఆర్జవము, ప్రతిభ శైలి కలవాఁడే కవి. అతఁడు వ్రాసినదే కవిత్వము. అదియే వాఙ్మయమున నుండు ఒక్కకళ.

౨

ఈ కవిత్వమును రెండుగ విభజింపవచ్చును— Objective కవిత్వము, Subjective కవిత్వము అని. పురాణము, ప్రబంధము, నవల, నేఁటిచిన్నకథ, నాటకము—ఇవి Objective కవిత్వమునకు చేరినవి. నేఁడు మనలో ప్రబలియుండునదియే Subjective కవిత్వము. దానినే మనలో కొందరు భావకవిత్వ మనుచున్నారు. దీనిని ఆంగ్లమున Lyric, Ode, Elegy అని విభజించి యున్నారు. మనలోను ఇప్పుడిప్పుడు ఇట్టి విభాగము లేర్పడియున్నను వానికి పర్యాయపదములుమాత్రము మనలో వాడుకలో లేవు. కవిత్వము పద్యరూపమున నయినను, వచనరూపమున నయినను ఉండవచ్చును. ఇది మనలో చాలమందికి తెలిసినట్లు లేదు.

సరాసరి గణనియమమువంటివగు Metre, Rhythm లు కూడ తమభావప్రకటనమున కాటంకము లగుచున్నవని కొందఱు పాశ్చాత్యకవులు వానికికూడ జలాంజలి విడిచి, Vers libre అనునొక నూతనమార్గమున తమభావములను ప్రకటించుచున్నారు. వారిలో Mr. Ford Madox Hueffer, Mr. F. S. Flint, Mr. D. H. Laurence, Laforgue, Rimband, Verhaeren, Romains, Spire మొదలగువారు సుప్రసిద్ధులు

వారికి గణములే ప్రతిబంధకములుకాఁగా మన వారికి గణములు, ప్రాసములు, యతులు ఇన్నియు చేరి భావప్రకటనకు ప్రతిబంధకములని వేరె చెప్పఁబనిలేదు.

అయిన మనవా రొకప్రశ్న అడుగవచ్చును—'వారు వట్టిచేతగానివారు. వారుచేసినారని మనము నట్లే చేయరాదు. మనపూర్వపుకవులందరు గణములు, ప్రాసములు, యతులతో ఎన్నిపురాణములు, ఎన్ని కావ్యములు వ్రాయలేదు?' అని. వారికి నామనవి. ఇది—మన పూర్వపుకవులు లెక్కలేని పురాణములు, కావ్యములు వ్రాసినమాట నిజమేకాని, అయ్యలారా! వానిలో ప్రపంచమునందంతటను పేరుమోసినవానిని వ్రేలుమడిచి చెప్పుఁడుచూతము! అంతయేల? మన హిందూదేశమునంతటను ప్రఖ్యాతివడసినకావ్య మొక్కటియైన మనఆంధ్రభాషలో నున్నదా?

అదియే, సంస్కృతములోని గ్రంథము లనేకములు ప్రపంచమునం దంతటను పేరుమోసియున్నవి. దీనికికారణ మిదియని నాకు తోఁచుచున్నది—సంస్కృతములో యతిప్రాసముల నియమము, నిర్బంధములు లేవు.

శ్రీయుత శేకుమళ్ల రాజగోపాలరావుగారు తమఛందశ్శాస్త్రమున నీవిషయమయి కొన్ని సలహాల నిచ్చియున్నారు. అవిఇవి:—

౧. "యతిప్రాసములు మనోహరాభిప్రాయముల కడ్డమువచ్చునెడ, వానిని విడువవచ్చును.

౨. అప్పు డట్టిపద్యము నూతనపద్య మనిపించుకొనును.

౩. ఈనూతనపద్యములు మూడువిధములు.

౪. నూతనజాతులు, నూతనోపజాతులు, నూతన వృత్తములు నని.

౫. నూతనకందము, నూతనోత్సాహ మన్నగు నని నూతనజాతులలోనివి.

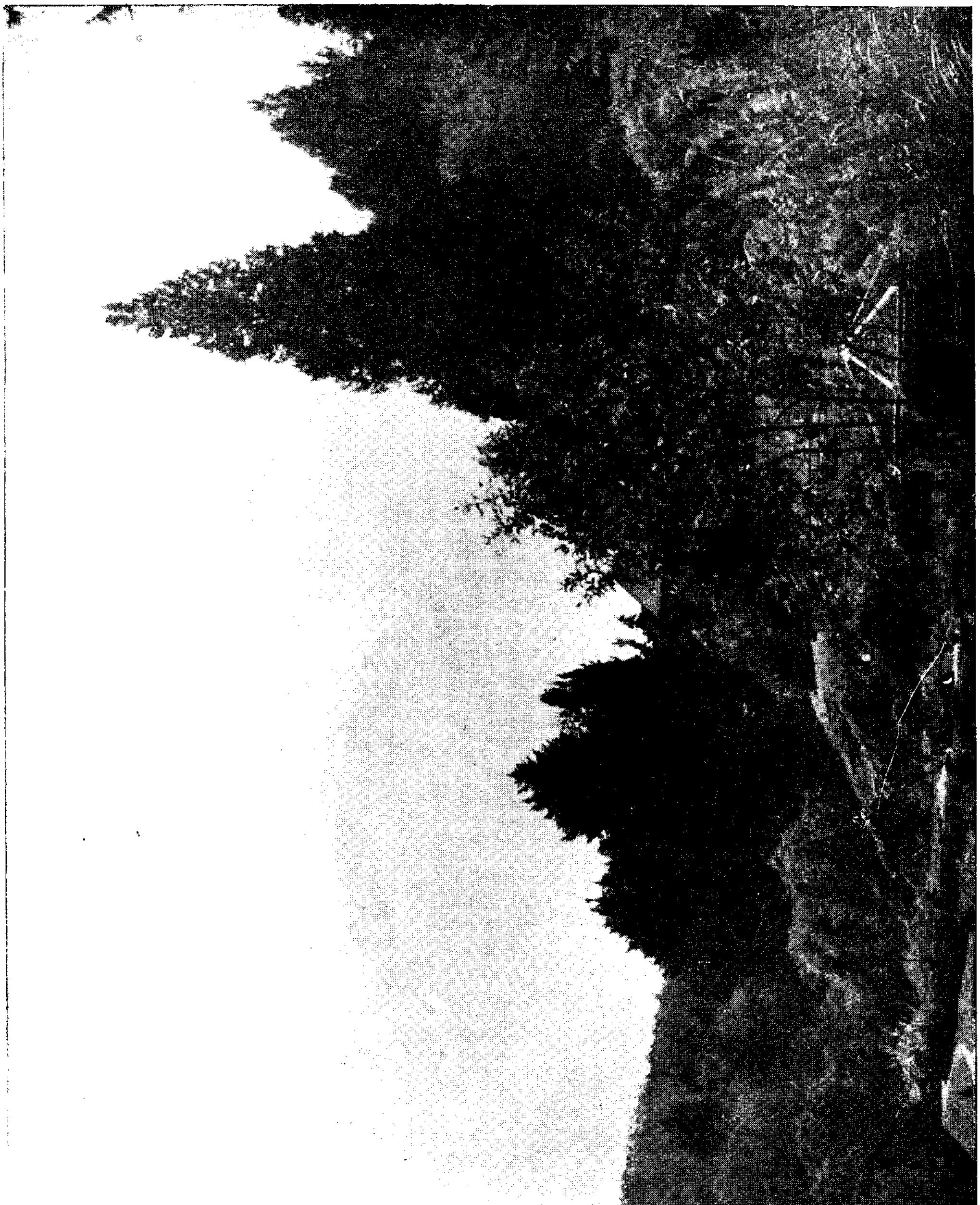
౬. నూతనగీతాదులు నూతనోపజాతులు.

౭. నూతనచంపకమాలాదులు నూతనవృత్తములు.

౮. కేవలనూతనవృత్తములతోఁగూడఁ గావ్య నాటకాదులను రచియింపవచ్చును.

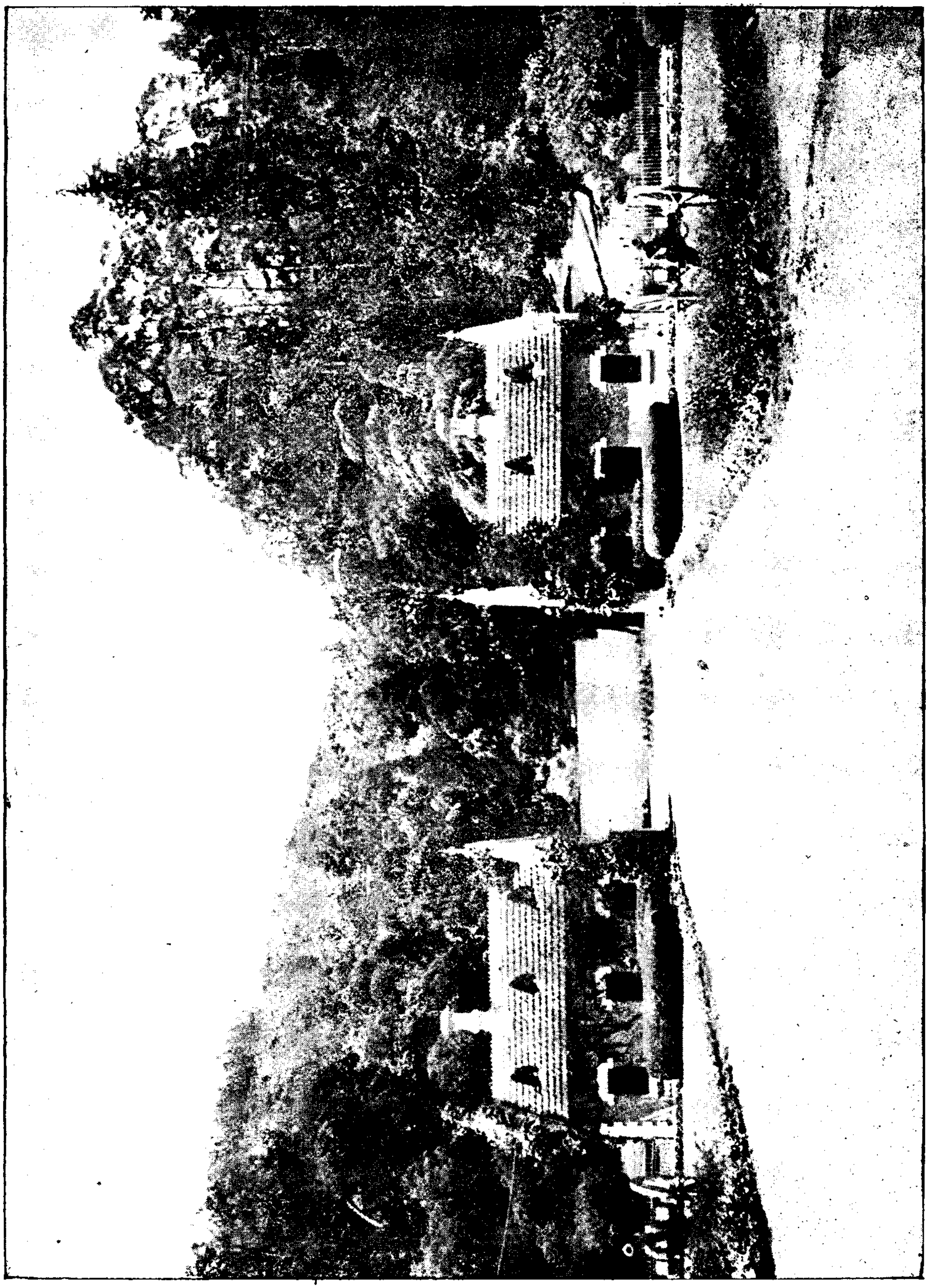
౯. లేదా సామాన్యపద్యములను నూతనపద్యములను నందుఁజేర్చవచ్చును."

నాకు తెలిసినంతవఱకు వీరిమంచిసలహాల ననుసరించి యొకరును పద్యముల నింకను వ్రాయలేదు. మన కవు లీమార్గము ననుసరించి వ్రాయునెడల, వారు

వనస్పతివాటిక, ఉదకమండలము
(Botanical Gardens)

M. B. K.

వనస్పతివాటిక-ప్రవేశద్వారము, ఉదకమండలము M. B. K.

ప్రతిభావంతులేని, నిజముగ మనభాషలో సద్గ్రంథములు వెలువడవచ్చును.

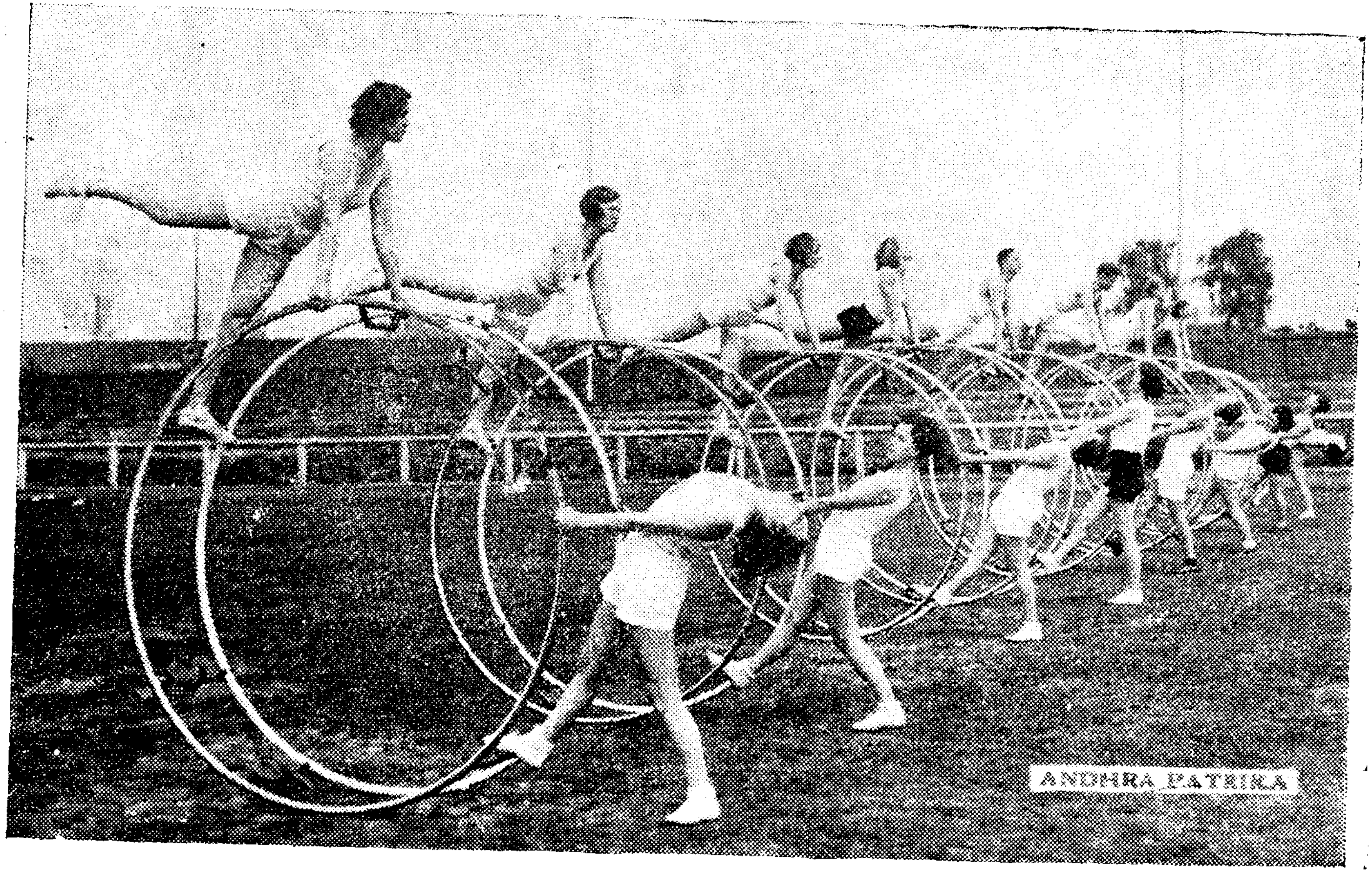
3

ఆంధ్రదేశమున నిప్పుడు ఇంటింటను కవులు. వ్రాయనేర్చినవారందఱును కవులే. దానికితగినట్లు పత్రికలున్నవి వానిని ప్రకటించుటకు. ఒకవేళ అవి ప్రకటింపకపోయినయెడల, ఆ 'కవులే' స్వయముగ ఖర్చుచేసి తమ 'కావ్యము'లను ముద్రించుకొనుచున్నారు. ఇట్టి 'కావ్యములు' పెచ్చుపెరుగకుండఁజేయుటకు దివ్యామృతమువంటిది vers libre. దీనికి గణయతిప్రాస నియమము లేదు. సాధారణముగ దీనిలో ఇవి యుండనే యుండవు, అప్రయత్నముగ పడినప్పుడుతప్ప. కాఁబట్టి, దీనిని వ్రాయునతఁడు అర్థమును గమనించియే వ్రాయవలసియుండును. దీనిలో ఆర్జవము, క్లుప్తత, స్పష్టత విధియై యుండును. గణములు, ప్రాసములు, యతులు ఉన్నయెడల, పనికిమాలిన 'కావ్యము' కూడ కొంతసేపు మనలను తలయాడింపఁజేయును. కాని Vers libre లో భావశూన్యత చూచునప్పుడే తెలిసిపోవును. కవులనుకొనువారందరును Vers libre లో కావ్యములు వ్రాయఁదొడఁగినయెడల, వారిలో ననేకులు వెంటనే తాము స్వప్నమునకూడ కవులు కాఁజాలరని తెలిసికొని యూరకుందురు. మంచికావ్యములుమాత్రమే అప్పుడు వెలువడును. మనకవులలో Vers libre లో వ్రాయువారు నాకు తెలిసినంతవఱకు శ్రీయుత శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావుగారొక్కరే. వీరును Vers libre ను ఎల్లప్పుడును వాడుట లేదు; అప్పుడప్పుడు వాడుచుందురు. వీరికంటివారు Vers libre ను ఎల్లప్పుడును వాడుచుండుట మంచిది. Vers libre ఎట్లుండునో తెలిసికొనఁగోరువారు ఆంగీరస సంవత్సరము, ఫాల్గునమాసపు భారతిలో ప్రకటింపఁబడిన వీరి 'విద్యున్మాలికలు' అనుపద్యవ్యాసమును చూడవచ్చును.

వచనరూపమున కవిత్వముచెప్పుట దీనికంటెను మేలు. వచనకవిత్వము మనలో కొందరుచేయుచున్నారు. శ్రీయుత పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్యగారి 'ఉగాది'యు, శ్రీయుత పురిపండా అప్పలస్వామిగారి "వియోగభ్రమరము"ను, శ్రీమతి కృష్ణకుమారిగారి 'నిశాకాంత'యును ఒకరకమునకు చేరినవి. శ్రీతుంబురాయశర్మగారి 'మెఱుపు', 'జాగ్రత'యు, శ్రీయుత పోలుకొండ భద్రయ్యగారి 'రత్నచ్యుతి'యు, శ్రీయుత శెట్టిపల్లి వేంకటరత్నంచౌదరిగారి "పరమేశ్వరా!" యును మఱియొకరకమునకు చేరినవి. ఈకవిత్వమును మనవారు చాల అభివృద్ధి పఱుపవలయును.

శ్రీయుత శేకునుళ్ల రాజగోపాలరావుగారిసలహాల ననుసరించి వ్రాయఁబడినవ్యాసములను, Vers libre లో వ్రాయఁబడినవ్యాసములను, వచనకవిత్వమును 'భారతి' పత్రిక ఆదరించి, ప్రకటించుచువచ్చినయెడల ఆంధ్రకవిత్వకళకును, తన్మూలమున ఆంధ్రదేశమునకు చాలమేలు చేసినట్లగును.

—

‘ రోన్ రాడ్ ’-జర్మనుల ఆట

I. N. A.

ఛందోదర్పణము—గిడుగువారి పీఠిక

దువ్వూరి సూర్యనారాయణమూర్తి

ఛందోగ్రంథములలో నవంతామాత్యుఁడు వ్రాసినగ్రంథమొకటి ఛందోదర్పణమనెడిపేరున నున్నది. ఇందు తత్పూర్వలాక్షణికులకన్న విశేషముగా యతులు, వృత్తములు ముఖ్యములగు వ్యాకరణ విషయములు ననేకములు చెప్పఁబడినవి. సామాన్యముగా నీవిమర్శకయుగమున ప్రతిగ్రంథమునకును పీఠికలు వ్రాయఁబడుచునే యున్నవి. చిరకాలమునుండి తాటాకులపై లేఖనములు తప్ప నితరవిధముగ ముద్రణాదిసదుపాయములు లేమిని అట్టివ్రాత ప్రతులలో ననేకదోషములుంటను, వాని ననుసరించియే నేఁడు ముద్రణము జరుగుటనుబట్టియు మూలగ్రంథస్థగుణదోషముల నిర్ణయించుటకై పండితులచేఁ బీఠికలు వ్రాయింపఁబడుట ముఖ్యకర్తవ్యమైనది. అందు లక్ష్యలక్షణవిరోధములు లక్షణమునందలి పొరపాటులు కవిప్రమాదములు మొదలగునేకవిషయములు నిర్దుష్టముగాఁ జూపఁబడుచుండును. ప్రకృతముపయి ఛందోదర్పణమునకు శ్రీ గిడుగువేంకటసీతాపతిగారు పీఠికను వ్రాసియున్నారు. అందు వారనేకవిషయములను విమర్శించి చూపి ఛందోదర్పణమను నామమును సార్థకము చేసియున్నారు. కాని యందొకచిన్నవిషయమై తెనుఁగునకు మూలమైన సంస్కృతలక్షణమును వీరిచేఁ దిద్దఁబడినపీఠికాలక్షణమును, మూలమును గూడ సమన్వయించుకొనలేకపోయితిని. ఆవిషయమున "ప్రమాదో ధీమతామపి" అన్నరీతిని సీతాపతిగారు పొరపడిరా? లేక మనకు పరమార్థమగోచరమైనదా అనుసందేహము నావ్యాసమునకు తావొసంగినది. అందువలన నావిషయమును నాకు తోచినరీతిని తన్నివృత్తికై వ్రాయుచున్నాను.

సీతాపతిగారు పీఠికయందార్యాప్రకరణమును గూర్చి వ్రాయుచు "నేటిఛందోదర్పణ ప్రతులలో ఆర్యాగీతుల లక్ష్యపద్యములు కనపడవు. లాక్షణికుల ఆచారమును అనుసరించి లక్ష్యలక్షణములను ఒకపద్యమందు ఇతరస్థలములలో చూపిన అనంతుడు ఆర్యాగీతులందుమాత్రము చూపించడా? అజ్ఞానముచేత కొందరు లేఖకులు అనంతుని ఆర్యాగీతులను కందములవలె నడిచేటట్లు "సవరించి" రూపుమాపినారు. అనవసరముగా అతికినమాటలు తీసివేసినయెడల వాటిలో లక్ష్యలక్షణములు రెండున్ను స్పష్టముగా కనపడగలవు చూడండి." అని చెప్పి వానిని సవరించి వానినన్నింటిని వ్రాసియున్నారు. అందు విపులచపలలవిషయమై నాకు విప్రతిపత్తి కలుగుటచే వానివాని సంస్కృతలక్షణములఁ జూపి వివరింతును.

"లక్ష్మైతత్సప్తగణా గోపేతా భవతి నేహ విషమే జః;
షష్ఠోఽయంచ నలఘువా ప్రథమేఽర్ధే నియత మార్యాయాః.

షష్ఠేద్వితీయతాత్పరకేన్లే ముఖలాచ్చసయతిపదనియమః;
చరమేఽర్ధే పంచమకే తస్మాదిహ భవతి షష్ఠోలః."

అని యార్యాలక్షణము. అనఁగా నార్యాప్రథమార్థమునకు గాభజసనలములలో నేడున్ను,పైనొకగురువుండవలెననియు ౧, ౩, ౫, ౭, తావుల జగణముండరాదనియు నుండిన నారవస్థానమున నాజగణముగాని, నలముగాని యుండవలెననియు లక్షణము. ఇఁక యతిస్థానమన్ననో నలము షష్ఠమందున్న ద్వితీయలఘువుకంటెను సప్తమగణము నలమైన మొదటి లఘువుకంటెను నిలుపవలెనని ప్రథమార్థ లక్షణము. కాని "షష్ఠోఽయంచనలఘువా" అని చెప్పి వెంబడినే "షష్ఠే ద్వితీయతాత్ పరకే న్లేముఖలాత్" అని చెప్పిన నియమము చొప్పున నలఘువున్నపుడే యతినియమమును జెప్పెనుగాని జగణమున్నపుడు షష్ఠ స్థానమున యతినియమ మెట్లో చెప్పియుండ

లేదు. అది యూహ్యము. రెండవపాదమున నారవగణము నకు బదులుగా లఘు వుండవలెననియు, నైదవ స్థానమున లఘు వున్న మొదటి లఘువుకంటె యతి నిలుపవలెన నియు లక్షణమును చెప్పియున్నాఁడు. ఈ సంస్కృతమందలి "యతి ర్విచ్ఛేదసంజ్ఞకః" అనునట్టి విచ్ఛేద రూపయతికిన్ని తెనుఁగునఁగల యక్షరసాజాత్యరూపయతికిన్ని సంబంధము లేనందున ననంతుఁడే యతినియమమును బాటింపక వృత్తమును మాత్రమే గ్రహించియున్నాఁడు. పైరీతిని పథ్య ముఖచపలజఘనచపలలు వాని వాని సంస్కృత సామాన్య విశేష లక్షణలక్షితములై దిద్దఁబడినవి. ఇఁక విపులార్యాలక్షణమును జూతము. దీని లక్షణమున్ను వృత్తరత్నాకరమున "ఉల్లంఘ్య గణత్రయ మాదిమం శకలయో ర్ద్వయో ర్భవతి పాదః, యస్యాస్తాం పింగళనాగో విపులామితి సమాఖ్యాతి."

అని చెప్పఁబడినది. అనఁగా నార్యయొక్క రెండుపాదములందును మొదటిశకలమునందుండెడిగణత్రయమునకు విచ్ఛేదముకాక అనఁగా తృతీయగణభూతయతిక్రమించిపదము సమాప్తినందక సగము మూడవ గణములోను, తచ్ఛేషము నాల్గవగణములోను జేరి శకలద్వయమునకు నవినాభావసంబంధమును దెలుపుచున్నయ్యెనియే విపులార్య యనఁబడును. చూడుఁడు.

> "ఉల్లంఘ్య గణత్రయ, మా
> దిమం శకలయోః."

పైలక్ష్యమున మూడవగణస్థానమందు నిలిచిన 'ఆదిమం' అనెడిపదమునందలి 'ఆ' యనునది పైశకలమందు మిగిలి తక్కినది రెండవశకలమందు కలిసినది. ఇట్లే రెండవపాదమందునను జూచుకొనునది. దీనిలక్షణము సంస్కృతమున నిట్లుండ ననంతునిఛందమున నిట్లున్నది—

> "ప్రకటసమపాదముల నిలు
> వక శబ్దమునవలఁ జొచ్చివచ్చెననంద
> క్కక విపులార్యయగును సే
> వకజనమందారధీర వనజదళాక్షా.

ఇయ్యది యార్యాలక్షణమయ్యు కందపద్యములో నుండు టాచారము గావని శ్రీగిడుగు సీతాపతిగారు పీఠికలో దీనిని

> "ప్రకటసమపాదముల నిలు
> వక శబ్దము నవలఁ జొచ్చివచ్చిన ద
> క్కక విపులార్యయగును సే
> వకజనమందార వనజాక్షా"

ఈరీతిని సవరించి లక్ష్యలక్షణయోజనఁ జేసియున్నారు. పైవృత్తరత్నాకరునిలక్షణమురీతి నిందు సమపాదముల శబ్దము నిలువక నీవలకు రావలెననులక్షణము స్పష్టముగా లేదు. ఉన్న సమపాదములు రెండే. అందున్ను మొదటిసమపాదమునుండి శబ్ద మీవలకు వచ్చుట సంభవించునుగాని రెండవసమపాదమునుండి (నాలవపాదమగుటను) శబ్ద మీవలకువచ్చుట సంభవింపదు. కావున నచ్చట "ప్రకటాసమంబులను" అని దిద్దుకొని అసమంబులను = విషమపాదములను, అనునర్థమును గ్రహించిన విరోధ ముండదు. మఱియు సంస్కృతమున ప్రథమశకలములోనిపదము రెండవశకలమున జేరుట, మూడవశకలమందలి పదము నాల్గవశకలమందు జేరుటయే నియమముగాని, యీ తెనుఁగున దర్పణమందును, పీఠికయందునుగూడ రెండవపాదాంత్యమందలి పదము మూడవపాదముతో కలిసి మొత్తముపై నాలుగు శకలములును గొలుసుకట్టుగ నుండవలె నను నియమము లేదు. ఇది తెనుఁగున యతినియమమును వీడి వేరురీతిని గ్రహించినట్లు స్వతంత్రనియమమా, లేక పొరపాటా? లక్ష్యములుగూడ ప్రథితములు తెనుఁగున నాతిబహుళములు. ఒకవేళ నదుమకలుపు దైచ్ఛికమని యనినచో నదియే యొకవిశేషలక్షణముగాఁ జెప్పునపుడట్టితరపాదములలో నిట్లు సందేహము కలుగునట్లుగా వ్రాయుట యితరుల కద్దియు నొకనియమమువలెనే కనుపింపకపోదు. అప్పకవీయమందుగూడ నీవిషయమును గూర్చి......

> "క్షమ జేసికాలు సమపా
> దములోఁ జొర శబ్ద మొకటి తనరింపన్

సమధికపథ్యాకందము
గమరిక విపులయన నలరు కందముగున్."

ఇట్లు చెప్పఁబడినది. ఇందు రెండుమూడుపాద ములు ఖండముగ నేయుండి పైకలిసియుండవలె నను వారినియమమును బాధించెడిని. కాని మూడవశకలము నకును నాల్గవశకలమునకును సంబంధము లేదు. ఆసంబంధము ప్రథమపాద శకలద్వయమునసే పైలక్ష్యమునఁ జూపట్టెడి. ఇట్టిభేదములతో నున్న నిద్దానిని శేషలక్షణమేమో దుర్గ్రాహ్యముగా నున్నది.

ఇఁక చపలార్యనుగుఱించి విచారింతము. దీని లక్షణము రత్నాకరమున.—

"ఉభయార్ధయో ర్జకారో ద్వితీయతుర్యౌ గమధ్యగౌ యస్యాః, చపలేతినామ తస్యాః ప్రకీర్తితం నాగరాజేన" అనికలదు. అనఁగా రెండు పాదములలోను ద్వితీయ చతుర్థములు జగణములై యుండవలెననియు నవి గురుమధ్యగతములై యుండవలెననియు నద్దానిలక్షణము. చూడుఁడు. మొదటి శకలమందలి రెండవ గణము 'ర్థయో ర్జ'-ఇయ్యది మధ్యగురువు గాన జగణము. ఇయ్యది వెనుకనున్న 'యా' అనుగురువు తోడను, ముందు 'కా' అనుగురువుతోడను నాక్రమింపఁబడి గురుద్వయమధ్యగతమైనది. ఇఁక నాల్గవగణము 'ద్వితీయ' ఇదియు మధ్యగురువే కాన జగణమైనది. ఇదియు వెనుకను 'రో' అనెడి గురువుయొక్కయు, "సంయోగేపరే హ్రస్వం గురుః" అను సూత్రముచే "తుర్యౌ" అనునప్పుడు రేఫయకారసంయోగముపరమగుటచే 'తు' గురువగునుగాన పై జగణ మీగురుద్వయమధ్యగత మైనది. ఇట్లే రెండవ పాదమందునుగూడ "తినామ" జగణము. ఇది వెనుక 'లే' అనుగురువుయొక్కయు, ముందు 'త' అను గురువుయొక్కయు మధ్యగతమైనది. కాన నియ్యది చపలార్య యగుటలో సందియము లేదు ఈనియమ యమనంతుఁడు

"వరుసను ద్వితీయ మంత్యము
స్ఫురణన్ మధ్యగజకారములును దగన్ రెం
డరయఁగఁ దనర్చు నేనిన్ !
సరవి నదియ హరి మురారి చపలార్య యగున్."

అని చెప్పఁగా దానిని పూర్వమువలెనే సీతాపతిగారు పీఠికలో,

"వరుసను ద్వితీయ మంత్యము
స్ఫురద్గమాధ్యగ జకారములు దగ రెం
డరయఁగఁ దనర్చు నేనిన్
హరీ మురారి చపలార్య యగున్."

ఈరీతిని దిద్ది చూపియున్నారు. ఇది కేవలము సంస్కృతలక్షణముతో విరోధించుచున్నది. చూడుఁడు. "ద్వితీయతుర్యౌ" అని వృత్తరత్నాకరము. దీనికి "ద్వితీయ మంత్యము" అని తెనుఁగునఁ గలదు. తుర్యమనఁగా చతుర్థము; నాలుగవది యని యర్థము. అంత్యపదమున కట్టిచతుర్థార్థకత్వము లేదుగదా? సరిగదా దేని యంత్యము? పాదాంత్యమా? లేక పద్యాంత్యమా? మఱియు సంస్కృతమున 'గమధ్యగౌ' అనుదానికి "స్ఫురద్గమాధ్యగజకారములు దగ రెండు," అని తెనింపు. దీని కొకగురువుతోఁగాని పెక్కింటితోఁగాని కూడిన మొదటిజగణములు, అనునర్థము స్ఫురించుచున్నదిగాని గురుద్వయమధ్యగతజగణ మనునర్థము స్ఫుటముగా వచ్చుటలేదు. ఇది యిట్లుండ లక్షణమేమైన పొరపడిన దనుకొన్నను లక్ష్యదృష్టికైనను సీతాపతిగారు దిద్దినది చపలార్య కాలేదు. ఏలనన మొదటిపాదమందలి రెండవది 'ద్వితీయ' జగణము. దీనికి వెనుకటిది 'ను.' ఇది లఘువుగాని గురువు కానే కాదు. ఇఁక ముందున్న 'మం' అనునది సానుస్వారము గాన గురువైనది. కాఁగా గురుమధ్యజగణము రెండవది కాలేదు. నాల్గవదన్నను 'స్ఫురద్గ' అనునది జగణము. దీనికి వెనుక 'ము' అని లఘువున్నదిగాని గురువు లేదు. అది సమాసముకామిని పదాంతమగుటను సంయోగపరమైనను గురువు కానేరదు. ముందుమాత్రము—'మా' అనునది గురువయ్యెను. ఐన నిదియు గురుమధ్యజగణము కాలేదు. ఇఁక రెండవపాదమందుగూడ 'తనర్చు' అనుజగణము గురుమధ్యస్థము కాక వెనుక 'గ' అను లఘువుతోఁ గూడియున్నది. నాల్గవజగణము 'హరీము' అనునదిమాత్రము వెనుక 'నిన్' అనుగురువుయొక్కయు, ముందు 'రా' అను గురువుయొక్కయు మధ్యగ

మైనది. కావున నీదిద్దినపద్యము నీరీతి కొంచెము సవరించిన సరిపోవునని నానమ్మకము—

"వరుసన్ ద్వితీయతుర్య
స్ఫురద్గమధ్యగజకారములు దగ రెం
డరలం దనర్చు నేనిన్
హరీ మురారి చపలార్య యనున్."

ఇదెట్లు సరిపోవునో యాక్రింద వివరించి చూపుదును—

'సన్—ద్వితీయ—తు' సంయోగము పరముగాన గురుమధ్య ద్వితీయజగణము.

'ర్య—స్ఫురద్గ—మ' రెంటికిని సంయోగము పరమందున్నది గాన గురుమధ్యచతుర్థజగణము.

'లన్—తనర్చు—నే.' రెండవపాదమందలి గురుమధ్య ద్వితీయ జగణము.

'నిన్—హరీము—రా.' రెండవ పాదమందలి గురుమధ్య చతుర్థ జగణము.

ఈపై రీతిని దిద్దిన సర్వలక్షణ సమన్వయముగానుండును. అప్పకవిగూడ నీచపలార్యవిషయమున

"సమపదముల మొదలం జగ
ణముం దగ యడుగునను ద్విగణలఘువు పై
సమకొను విరతియు పదియేన్
లముల్ ముకుంద చపలకు నమరున్."

అని లక్ష్యలక్షణములఁ జూపియున్నాఁడు. ఇది కూడ సంస్కృతలక్షణముతో విరోధించుచున్నది. ఏమన సమపాదములలో మొదట జగణమైన చాలునట. అది గురుమధ్యము కానవసరము లేదనియే యాతని మతమున్ను. లక్ష్యము గూడ "ణముంద" అని రెండవశకలప్రారంభమును, "లముల్ము" అని నాలవపాదప్రారంభమును జగణముతో సాగినవి. కాని మూలమునఁగల "గమధ్యగౌజకారౌ" అనుదానికి వ్యాఖ్యాతలు "ప్రథమ గణాంత్య తృతీయ గణాద్యయోః తృతీయగణాంత్యపంచమగణాద్యయోశ్చ గుర్వక్షరయో ర్మధ్యం ప్రాప్తౌ జగణా విత్యర్థః" అనిన్ని, "ద్వితీయ చతుర్థౌ జగణౌ ద్వయో ర్గుర్వో ర్మధ్యగతౌ పూర్వాపరయో ర్ద్విగురుగణయోర్వా సగణభగణయోర్వా మధ్యస్థితా విత్యర్థః" అనియు వ్రాసియున్నారు. ఈలక్షణ మెంతమాత్రమును దెనుఁగున కనఁబడదు. వీ రిట్లుమార్చుకొనుటకు కతమేమో తెలియదు. ఈరీతినే సీతాపతిగారుగూడ ద్వితీయాంత్యపాదములు జగణ మాదియందు గలదైన చాలునని యన్వయించుకొని దిద్దియున్నారు. దిద్దుటలో కందము మాత్రము మారినది. లక్షణముమాత్రము పూర్వులను సంస్కృతప్రామాణికలాక్షణికులమార్గము నంటక వేఱుదారిని పట్టెననుటలో సందియము లేదు.

మఱియు గ్రంథమందలి రెండుమూడుచిన్నలోటులనుగూర్చి వీరు పీఠికలో వ్రాయవలసియున్నది. వ్రాయలేదు. వాని నీక్రిందఁ జూపెదను.

త్రిపద:—"సరవి బ్రాసము నంది సురపతుల్ నలువురు
హరియు నైకార్కులు కలియ
జరుగు నిప్పగిది నొప్పు త్రిపద"

అని లక్షణము. అనఁగాఁ ద్రిపద మొదటిపాదమునకు నాలు గింద్రగణములును, రెం డింద్రగణము, లొక సూర్యగణముచొప్పున మిగిలిన రెండుపాదములకు లక్షణ మని యర్థము. ఇది లక్ష్యసృష్టికి విరుద్ధము, దీని మూడవపాదము—

'జరుగుని' సంయోగముపరముగాన 'ని' గురువు కాఁగా 'నగ' ము.

'ప్పగిదినొ'—సంయోగము పరముగాన 'నొ' గురువు. ఇదియు 'నగ' మే.

ఈపైనవచ్చుగణము సూర్యగణము కావలెను. అట్లుగాక 'ప్పు త్రిపద' అను 'నల' మైనది. నల మింద్రగణముగాని సూర్యగణము కాదు. కాన నంతిమ పాదమునను 'జరుగుని,' 'నగ' 'ప్పగిదిని,' 'నల,' 'త్రిపద,' 'న' ఈరీతి సవరించిన సరిపడును.

వితాళమనుచౌపద:—చౌపదలలో నంత్యనియమమున్నట్లు తల్లక్షణమునఁ జెప్పియున్నాఁడు. ఆనియమ మీవితాళ మనుచౌపదలో "రెండు, ట్లుండు,

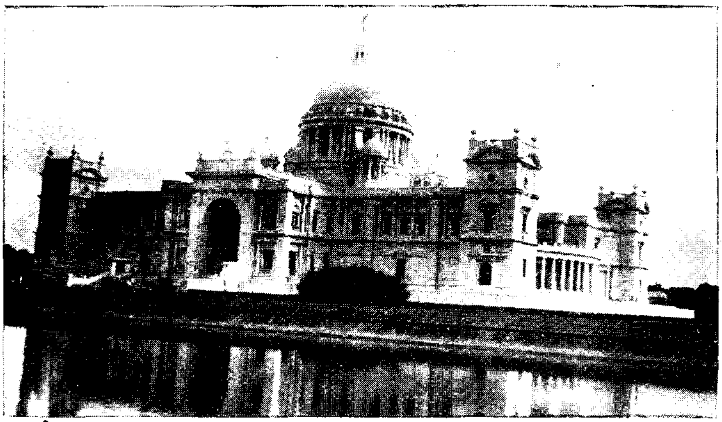
పించు" అనివచ్చు ౧-౨-౪ పాదాంత్యనియమము మూడవదానికొసను రాలేదు. "అందు" అని పడినది. మఱియు మూడవపాదమందు గణభ్రష్టమైనది. కొంచెము దిద్దవలెను. లక్షణమున "హరిబిరుదులపించు" అని యున్నది. పించు = సమూహము. అనఁగా చాలగా నుండవలెనని యపార్థము రాకుండ "రెండు" అని యానిన చాలును. ఈవిషయములు పీఠికలో లేవు. మఱియు వృషభగమనమనురగడ:—దీనికి నొకసూర్య గణము, తరువాత నొకభగణము రీతిని పాదమున కెనిమిది గణములు. ఈలక్షణము మూడుపాదములలో సరిపడి క్రమముతప్పక వచ్చుచు నాల్గవపాదమందుమాత్రము పోయినది. చూడుఁడు. 'అనిమి' 'న' 'షాధప' 'భ' 'లఘుయ' 'న' 'తినిపగ' 'నల' 'నలరు' 'న' 'వృష భగ.' 'నల'

ఇందు నాల్గవది క్రమప్రకారము భగణము కావలసి యుండ నలమైనది. ఆరవదిగూడ నిట్లే నలమైనది. తక్కినదంతయు సరిపడియే యున్నది. మూలమున "భగణముల" అనుచో 'భసనల' అను నధికపాఠము నాపేక్షించి వ్రాయఁబడినది. అనఁగా భగణముగాని, నలముగాని, అనునర్థము వచ్చును. ఈరీతినున్న సరిపోవును.

మఱియు హరిణగతిరగడ:—ఇందు పాదమునకు రెండుయతులవంతున వచ్చునియమము మూడవపాదములో పోయినది.

"నిరవుగానిరు మారులఘువుల
నెల్ల వారును నొగిగణింపఁగ."

అని యధోరేఖాంకితస్థలముల నిర్యతిగా నున్నది. "భానుయుతనలభసగసంబులు" అను లక్షణములోని 'గగ'మునకు లక్ష్యమున తావు లేదు. గగముతో నున్నను నడక చెడదు. ఇట్టివిషయము లింక నచ్చటచ్చట స్వల్పములు కలవు. కాని పీఠికాకారులు గ్రంథమంతయు బాగుగ పరిశీలించి విశేషవిషయముల విమర్శించియే యున్నారు. ఇట్టిస్వల్పముల విడుటన్న నంతయిబ్బంది లేకున్నను మూలభూతములై ప్రాచీనములైనట్టి యార్య సంస్కృతలక్ష్యములవిషయమై లాక్షణికులలో భేదము లుండుటచే వ్రాయవలసివచ్చెనని విరమింతును.

విక్టోరియా మెమోరియల్ హాల్-కలకత్తా   G. V. S. M.

‘ అలంకారమంజరి ’*

ఆచార్య

దేశీయులచేతను, విదేశీయులచేతను ఏకకంఠముగ లెస్సయనిపించుకొన్న తెలుగు భాషకు స్వతంత్రమయిన భాషానుశాసనము గాని, కావ్యానుశాసనముగాని లేకపోయినవి. నాడు మొదలు నేటిదనుక తెలుగుభాష సంస్కృతాశ్రయమున మెలగి మించినది. సంస్కృతమువినా తెలుగు లేకపోయినది. భాషానుశాసనమున ఒకే సంస్కృతమర్యాదలు, ఒకే సంస్కృతచ్ఛాయలు! మరి కావ్యానుశాసనమా? సర్వస్వతంత్రమయిన కావ్యానుశాసనము తెలుగున నిదివరకు పుట్టలేదు. మొదటినుండియు సంస్కృతకావ్యానుశాసనమే తెలుగుకావ్యానుశాసనము నయినది. అలంకారశాస్త్రము మున్నదున్నట్లు తెలుగునకు దిగుమతియయినది. మేలుతరము వనివాసిగని చలామణి యవుచున్న కావ్యాదర్శ, చంద్రాలోక, ప్రతాపరుద్రీయాదులు చాలవరకు తెలుగునకు దిగుమతి యయినవి. సంస్కృతభాషాపరిచితి యంతగా లేనివారికి తెనుగుపరివర్తనలు మిక్కిలి యుపకరించినవి.

ఇట్లు భాషయందు, భాషానుశాసనమునందు, కావ్యానుశాసనమునందు- అన్నిటను తెలుగుసంస్కృతములకు ఉపకార్యోపకారకభావము కుదిరినది. సంస్కృతవాఙ్మయము చాలవరకు తెనుగునకు వచ్చినది. నానాటికి తెలుగుభాష మెరుగు చూపినది.

సంస్కృతము దైవవాక్కు, తల్లిభాష. అపారమయిన, అపూర్వమయిన వాఙ్మయము దానియందు గలదు. కావుననే రసప్రబుద్ధులు దానిని మెచ్చి యాదరించిరి. ఇది కేవలము రసప్రలోభమే కాక సహృదయతకూడ నవును. మంచి యెందున్నను గ్రహించుట సహృదయత్వమునకు లక్షణము. తెనుగు వాఙ్మయానుశాసకులు రసప్రబుద్ధులు; సహృదయులు. సంస్కృతభాషకు గల ప్రాబల్యము, వైశిష్ట్యము వారి నాదెసకు ఆవర్జించినవి. కాని యీసహృదయతతోబాటు ఆత్మస్మరణముగూడ నుండిన బాగుండెను. ఇప్పట్టున వారి కాత్మవిస్మరణము కూడని పనియైనది.

ఉపోద్ఘాతరూపముగ నప్రస్తుతము, బహువిచార్యమునయిన యంశమును చేపట్టుట యయినది. ప్రకృత మనుసరింతము.

ఈ ‘ అలంకారమంజరి ’ మమ్మటుని కావ్యప్రకాశమునకు సమగ్రము, యథామూలము నయిన యనుకరణముగాదు గాని ముక్కాలుమువ్వీస మదియే యవును. రచ

* రచయిత : యస్. వి. రాఘవయ్యంగారు, యం. ఏ., బెజవాడ. క్రౌను సైజున 300 పుటలు.

నావిధానమును అచ్చుమదియే-సూత్రములు, వివృతి, యుదాహరణములు. మూలములోని కారిక లిందు సూత్రములయినవి. ఉదాహరణపద్యము లనుకరణములుకొన్ని, స్వయము కూర్చినవి కొన్ని. కావ్యప్రకాశానుకరణమే యయ్యును అదనుపడినచోటుల తదితర గ్రంథ పరామర్శమును చేయబడినది. మొత్తము మీద కావ్యప్రకాశముగీచిన గిరిగీతలలోనే నడచి 'అలంకారమంజరి' అలంకారశాస్త్ర విమర్శగ్రంథ మయినది.

అలంకారశాస్త్రసంజ్ఞవలెనే యలంకార మంజరి యనుపేరుగూడ ప్రాధాన్యవ్యపదేశమున నిర్దేశింపబడినది. కేవల మొక్క యలంకారములేకాక సమగ్ర కావ్యలక్షణములు నిందు పొందుపరుపబడినవి.

ఇందు మొత్తము తొమ్మిది సుమములు గలవు. మొదటిదానియందు కావ్యము, కావ్యసాధనములు, కావ్యభేదములును, రెండవ దానియందు త్రివిధశబ్దములును, మూడవ దానియందు త్రివిధార్థములును, నాలవదాని యందు ధ్వనికావ్యము, తద్భేదములును, అయిదవదానియందు రసస్వరూపము, రసధ్వనులును, ఆరవదానియందు మధ్యమకావ్య మనబరగిన గుణీభూతవ్యంగ్యము, తద్భేదములును, ఏడవదానియందు అధమకావ్యము, తద్భేదములును, ఎనిమిదవదానియందు కావ్యగుణముల స్వరూపమును, తొమ్మిదవదాని యందు అలంకారములును నిరూపింపబడినవి. విషయగౌరవము, వివృతిపరిశీలనము కారణములయి 'అలంకారమంజరి' ఆలంకారిక సహృదయలోకమున వాసిల్లగలదని యభివాంఛితము.

ఒక్కభాషను మరియొక్కభాషకు పరివర్తనముజేయుట యనునది సులువయిన సంగతికాదు. ఇది సర్వసామాన్యమయిన మాట. ఇక శాస్త్రగ్రంథములమాట మరీ విశిష్టము. స్వతంత్రరచనలకెన్నిటికేని యుద్యమింపవచ్చును, తేరవచ్చునుగాని పరివర్తనములకు శ్రమ మిక్కిలి యవసరము. ఉభయభాషలయందును కుంఠితముకాని పాండితి యావశ్యకము. భాషా సంప్రదాయముల నెరుక వలయును. విషయపరిజ్ఞానము లెస్స యుండవలయును. ఇన్నింటిసాహచర్యమున జేపట్టిన పరివర్తనము కుదుటబడి సహృదయాదరమును చూరగొనును. కానప్పుడు పరివర్త్యవిషయమును కించపరచుట, జిజ్ఞాసువుల నపథమును పట్టించుట యవును. ఇవి రెండును కూడనిపనులని యభిప్రాయము.

ఉభయభాషలయందుగాదు, మూడు భాషలయందు చక్కని పరిచితి యలవరిచి కొన్న యీరచయితలు యథామతి, యథారుచి యీ 'అలంకారమంజరి'ని గూర్చిరి. ఉత్సాహముతో, తెంపుతో నీకార్యమునకు తలపడినారు; కూడినంతవట్టు రచన చక్కగా సాగించినారు. విషయము గంభీరమైనది, అపారమైనది. విభిన్నసంప్రదాయములుగల

భాష! ఈయవకాశములందు ఎట్టి ధీమంతుల కేని ప్రమాదములు తప్పవు. అట్టి ప్రమాదములు ఇందును-కొంచెమెక్కువగనే యుండ వచ్చును-ఉన్న వన్నచో వెలుగుపడనవసరము కనుపించదు. మరి వాటిని శృంగగ్రాహికగ నెన్నుట గ్రంథవిస్తృతికి హేతువగుట పొసగదు; కూడదుగూడ. గుణములనుమాత్ర మెన్నుట సహృదయునకు పాడి. అయినను రచయిత యాత్మావలోకనమునకైన నుపకరించు నను సౌహార్దమున గొన్నిటిని చూపవలతును. రచయితయు నదేసౌహార్దమున నీ విమర్శనమును పాటించుట మంచిది. ఈ మచ్చుల జిత్తగించినచో నిట్టినెరసులు శాస్త్రములయం దెంతయుపేక్షింపదగినవో గోచరమవును. కావుననే యిట్టిపట్టుల నప్రమత్తత కూడదంటిని.

'విశేషణము క్షీణశక్తి గలదగుటచే విశేష్యమభిధను పొందదు.'

('విశేష్యం నాభిధా గచ్ఛేత్ క్షీణశక్తి ర్విశేషణే'.)

'అభిధ, లక్షణ, వ్యంజన యని శబ్దము మూడు విధములుగ విభజింపబడినట్లే యర్థముకూడ వాచ్యము, లక్ష్యము, వ్యంగ్యమని మూడుతెరగుల బిలువబడు చున్నది.'

వాచకము, లక్షకము, వ్యంజకము నని శబ్దము విభజింపబడినదిగాని అభిధ, లక్షణ, వ్యంజన యనికాదు.

'మఱియు కావ్యశోభాకర్తారములైన ధర్మములే గుణములనియు, కావ్యాతిశయహేతుభూతములయినవే యలంకారము లనియు......'

(కావ్యశోభాకర్తారో ధర్మా గుణాః, తదతిశయహేతవ స్త్వలంకారాః)

'ఈకావ్యమునందు (అవరకావ్యమునందు) గుణములు ప్రధానము లగుటవలన నిది శబ్దార్థచిత్రముల చెలువొందును.'

'గుణప్రాధాన్యత స్తత్ర స్థితిశ్చిత్రార్థశబ్దయోః.' అవరకావ్యభేదములయిన శబ్దచిత్రార్థచిత్రములయందు శబ్దార్థశబ్దములకు గుణత్వమునను, ప్రాధాన్యమునను అవస్థితియని. అనగా శబ్దచిత్రమునందు శబ్దమునకు ప్రాధాన్యము, అర్థమునకు అప్రాధాన్యము (గుణత్వము). అట్లే అర్థచిత్రమునందును అర్థమునకు ప్రాధాన్యము, శబ్దమునకప్రాధాన్యము. అంతేకాని శబ్దచిత్రమున అర్థచిత్రత్వము లేదని కాని, అర్థచిత్రమున శబ్దచిత్రత్వము లేదనికాని కాదు.

ఇవి స్థూలదృష్టికిగూడ నవుపించు కొన్ని. ఒక్కమారు సింహావలోకనము చేసి కొన్నచో రచయితకే యిట్టివి పెక్కులు పొడసూపును.

సహృదయు లీ 'యలంకారమంజరి'ని సౌహార్దమున పరిశీలించి, గుణములను గ్రహించి, దోషముల నెరుకపరచుచో రచయిత వానిని దిద్దుకొనుట కవకాశము చిక్కును. రచయితయు, నేమరుపాటున దొరసిల్లిన ప్రమాదములను సవరించుకొనుట తగవు. ఈ యుత్సాహమే యిబ్బడియయి వాఙ్మయసేవ నీవిధముగనే చేయుటయు తగవు.

పాఠకులును మందగతిని తెలుగున బడుచున్న శాస్త్రవాఙ్మయము నుపలక్షించియైనను 'అలంకారమంజరి'లోని ప్రమాదములను సవరించుకొనుట వారికిని భాషాసేవకత్వము నొడగూర్చును.

'అలంకారమంజరి'యు తనలోని చెదు నలుసులను బయలుపడనీక, కావ్యప్రకాశమునకు తెలుగురూపమై స్వాయము విలసిల్లి, కూర్పరికిని కీర్తిప్రతిష్ఠల నార్జించగలదు.

మే ఘా లో క ము

గుఱ్ఱం వేంకటసుబ్రహ్మణ్యం

నీలవపుర్విలాసరమణీయము మేఘము కాదు నందగో
పాలునిమూర్తి, చిత్రరుచి వజ్రిధనుస్సును గాదు బర్హాన
న్మౌళియ, స్వచ్ఛధార లసమానతదీయకృపామృతమ్ము, వ్యా
లోలసువర్ణరేఖలు విలూనధృతిన్ జను గోపికాంగనల్.

వ్యోమమె గొల్లపల్లియ, పయోదమె కృష్ణుఁడు లోకమోహనుం,
డీమహదాతపార్తి సమయించుటె రాక్షసనాశకర్మ, సౌ
దామిని రాధికారమణి, తా నవతారము దాల్చుచుండు గో
క్షేమకరుండు సర్వజనసేవితుఁ డిట్లు సనాతనంబుగన్.

ఉత్తరాశాంకమ్ము నొత్తెడుచిఱుమబ్బు బాలకృష్ణుఁడుసుమ్ము పాలుగాఱు
అమృతాంశుబింబమ్ము నల్లనఁ గబళించుచున్న నల్లనిమబ్బు వెన్నదొంగ
అద్రిపార్శ్వమ్ముల నాలమందలమధ్య నందమౌమబ్బు గోవిందుఁడౌను
శంపాపరీరంభ సంరంభమౌ మబ్బు రాధికారమణుఁ డుల్లాసమూర్తి
మరులుగొల్పెడితఱిమబ్బు మరునితండ్రి-వసుధ వసుమూలమౌమబ్బు వాసుదేవుఁ
డవుట నుతియింతు నీసరసాంతరాత్ము-మార్తికాధారు మానసోన్మాదహంసు.

సుభద్ర

ఇరువంటి విష్ణురావు బి. ఏ. బి. యల్.

ప్రథమాంకము

రంగము ౧.

[వెంకటియింటిలోని దేవతార్చనపుగది. తూర్పు వయిపుగోడకు జేర్చి మూలగా చిన్నమంటప ముండును. గోడలకు దేవులయొక్కయు, భక్తులయొక్కయు పటములు వ్రేలాడుచుండును. గదివుత్తరము వయిపున వంటయింటిలోనికి ఒకగుమ్మమును, తూర్పుగా దొడ్డిలోనికి ఒకగుమ్మమును, పడమటగా యింటి ముందరిభాగమునకు ఒకగుమ్మమును కలవు.

మండపమునకు ఎదురుగా తూర్పువయిపు తిరిగి పుల్లావుధానులు విభూతిపూసుకొంటూ పూజ చేసికొనుచుండును. ౫౦ సంవత్సరముల వయస్సు గలవాడు. నున్నగా క్షౌరముచేయించుకొని, వెనుక గోష్పాదమంత జుట్టుమాత్రము మిగెల్చినాడు. పెద్దబొజ్జకలిగి విఘ్నేశ్వరునివలె జూపట్టుచుండును. బొసింపట్టు వేసుకొని కూర్చుండి, మొలకుచుట్టుకొన్న అంగవస్త్రము పైకి ఎగతీసుకొని యింకొక చిన్న తడిగామంచాతో చమట తుడుచుకొంటున్నాడు.]

(ముక్కుమూసుకొని బిగ్గరగా)

ఓం భోర్భువస్వః, ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం, భర్గో దేవస్యధీమహిః, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్— (హఠాత్తుగా) ఒసేయి పాడుముండా యిలారా—ఓం భువః, ఓం శివః, ఓం—చచ్చావాఏమిటే-ఓంతపః.

(వంటయింటిలోనుంచి కన్నులు వత్తుకొనుచూ తడిగుడ్డకట్టుకొని వంటజేయుచున్న సుభద్ర గొణుగుకొంటూ ప్రవేశించును. సుభద్ర పద్దెనిమిదేండ్లపడుచుపిల్ల. విధవఅగుటచేత తలపై గుడ్డ కప్పుకొనియున్నది. తెల్లనిదేహచ్ఛాయ కలిగి మిక్కిలి జాలికరముగానుండును.)

సుభద్ర—పుట్టినప్పటినుండి ముండ ముండ అని తిట్టే యీగతికి తెచ్చావు.

పుల్లావు—ఏంటేవు కళ్లు నెత్తికెక్కుతున్నాయే. వెధవముండవు నోరుమూసుకొని పడివుండక (చిన్న దారపుపోగును చూపిస్తూ) ఏమిటది?

సుభద్ర—(వంగిచూస్తూ) దారములాగావుంది.

పుల్లావు—అలావుందీమాలకొంప. దరిద్రకొట్టుముండవు. మడీలేదు. మైలాలేదు. తీసెయ్యి.

సుభద్ర—నేను మడికట్టుకున్నాను, ఎల్లాగ.

పుల్లావు—మళ్లీకట్టుకో.

(సుభద్ర తలవంచుకొని అనుమానిస్తూతీయును)

పుల్లావు—అదేదీ?

సుభద్ర—అదెవరు?

పుల్లావు—నీతల్లి.

సుభద్ర—చచ్చి స్వర్గానవున్నదికా.

పుల్లావు—అదికాదే, నీసవతితల్లి.

సుభద్ర—ఏమో (అని పెరటిలోనికి బోవును.)

పుల్లావు—(బిగ్గరగా) ఒసేయి, పిల్లా, పిల్లా, వింటేగా......పిల్లా.

(ఒకనిముషానికి కమల వయ్యారముగా నడుస్తూ, ఒకచెయ్యి నడుముమీద పెట్టుకొని, యింకొకచేతిలోని గులాబిపువ్వును వాసనజూచుచూ, తిప్పుకుంటూ సన్నగా పాడుకొంటూ ప్రవేశించును. చెవులకు నీలపురాళ్ల పెద్దలోలాకులు పెట్టుకొని, వాలుజెడవేసుకొని, సిల్కుజాకెట్టు పట్టుచీరతో అతినాజూకుగా, అతిషోకుగా తేలుతూ ఎగురుతూవస్తున్నట్లు వచ్చును.)

" నేమ్రొక్కిన మ్రొక్కులు సఫలము లయితే, మగని కళ్లుపోతే-

నేమ్రొక్కిన మ్రొక్కులు సఫలము లయితే, యీ పాడుమగనికళ్లుపోతే (పుల్లావుధానులనుజూపించుచూ) ముంగిటవుండే మునీశ్వరునికి నే......"

పుల్లావు—నీతాడు తెగ, ఏమిటేపాట.

కమల—నాతాడు తెగితే సుభద్రకుమల్లేగుండు చేయిస్తారుకాబోలు. నాకు వద్దుబాబూ. కళ్లుపోయి నెయ్యేళ్లు వర్ధిల్లు, అంతేచాలు.

పుల్లావు—ఓసి నిన్నగలెయ్య. మొగుడుతో యిలాగటే మాట్లాడడము.

కమల—మొగుడు మొద్దులుకాను. గేదెలాగ అలా అఱిచావు ఎందుకు?

పుల్లావు—ఆసుభద్రముండకాస్తమయిలపడింది. నీవేమైనా మడితోవున్నావేమో ఆచెంబుయిలాగ యిస్తావేమో అని పిలిచాను.

కమల—లేచి తెచ్చుకోలేవూ. నవుకర్లుకావాలి కాబోలు.

పుల్లావు—(పొట్టచూపిస్తూ) ఎలాగే.

కమల—దొర్లవచ్చుగా.

పుల్లావు—నీమాటల కేమిలే. మడా మైలా.

కమల—కావలసినంతమడి.

పుల్లావు—ఇప్పుడు జడవేసుకొని పువ్వులు పెట్టుకొన్నట్లుంది.

కమల—(ఒకపాదముమీద గిఱ్ఱున ఒకచుట్టు చుట్టి) ఏదీ. ఎలావున్నాను ఇప్పుడు?

పుల్లావు—చక్కనిచుక్క. ఇలాగరా.

కమల—(అక్కడనుంచియే) వచ్చానుగా

పుల్లావు—దగ్గఱికి.

కమల—నాకుచెవుడులేదు, చెప్పు.

పుల్లావు—అదోరహస్యము. మాట.

కమల—అన్నట్లు మఱచిపోయాను, ఆకంసాలి వచ్చాడు. నా కోయిరవయిరూపాయిలుకావాలి

పుల్లావు—ఇప్పుడిరవయిరూపాయి లెందుకే.

కమల—ఆలోలాకులు పుచ్చుకొన్నానుగా.

పుల్లావు—ఇలాగవస్తే యిస్తాను.

కమల—ఇస్తే వస్తాను.

పుల్లావు—పెంకిభడవా, ఇదిగో, పెట్టె తీసి తీసుకో.

(అని తాళముచెవి చూపించును. కమల చేతిలోనిది లాగుకొనిపోవును.)

(ఇంతలో సుభద్ర ప్రవేశించును. ఆమెను జూచి)

పుల్లావు—ఏమిటాషికార్లు. ఈరోజింతమాడు పడేస్తావా లేదా. పదకొండు కావచ్చింది.

సుభద్ర—వంట అయింది. స్నానం చేసిరండి.

పుల్లావు—నీకేమి మతిపోతూవున్నదా ఏమిటి? మళ్లీ స్నానమెందుకు?

సుభద్ర—పిన్ని ముట్టుకొన్నదికదండీ.

పుల్లావు—ఓసి, నీఅదృష్టానికి తోడు గడ్డి దానవు అవుతున్నావా ఏమిటే పారబ్ధం.

సుభద్ర—ఆపూజ లేమిటి, యీచేష్ట లేమిటి.

పుల్లావు—ఓసి వైనవముండా (అని చేతిలోని వుద్ధరిణి సుభద్రపై గిరవాటువేసి వంటయింటిలోనికి పోవును. సుభద్ర తడిగుడ్డచెంగుతో నొసటకారుచున్న రక్తమును అద్దుకొనుచుండును.)

౨-వ రంగము

(వంటయింటికానుకొనియున్న కొట్టుగదిలో, శనగలబస్తాపై కూర్చుండి, చట్రములేని చిన్నఅద్దములో చూచుకొనుచు, నొసట తగిలినదెబ్బకు సున్నముపట్టించుకొనుచూ సుభద్ర యుండును. ఇంతలో కమల ప్రవేశించును.)

కమల—తల కాబొప్పిఏమిటమ్మా.

సుభద్ర—తలుపుతగిలింది.

కమల—(సుభద్రభుజముపై చెయ్యివేసి) అబద్ధాలెందుకు ఆడతావుసుభద్రా.

సుభద్ర—(జవాబుచెప్ప లేక ఏడ్చును.)

కమల—ఎందుకు సుభద్రా ఏడుస్తావు.

సుభద్ర—.................

కమల—చెప్పవు?

సుభద్ర—నే నెందుకుపుట్టానా అని.

కమల—నేను సవతితల్లిని అని కోపమా.

సుభద్ర—నా కెవ్వరిమీదకోపము లేదు.

కమల—నువ్వు నేను ఒక్కయీడువాళ్ళ ముకదా. స్నేహితుల్లాగ వుండకూడదు సుభద్రా.

సుభద్ర—ఎందుకువుండకూడదుపిన్నీ.

కమల—మరి 'పిన్ని' అని పిలవటము మానేసి 'కమలా' అని పిలు.

సుభద్ర—అలాగే కమలా.

కమల—మరి ఎందుకేడుస్తున్నావో చెప్పు.

సుభద్ర—నేను పుట్టినందుకేనమ్మా.

కమల—అదికాదు. ఏదో కొత్తసంగ తుంది.

సుభద్ర—నామగులమీద మనోవర్తికి నాన్న దావా చేస్తానంటున్నాడు.

కమల—అవును, అంటున్నాడు.

సుభద్ర—కోర్టెక్కటానికి సిగ్గేసి చచ్చిపోతూ వున్నాను.

కమల—అలాగే సిగ్గుగానే వుంటుంది.

సుభద్ర—ఏనూతిలోనో దిగాలనివుంది.

కమల—తప్పు, అలా అనకూడదు. ఎవరు చెప్ప వచ్చారు, ముందేమి జరగబోతుందో.

సుభద్ర—జరగవలసినవన్నీ ఎప్పుడో జరిగి పోయాయి. నాకింకా యీజన్మాన సుఖమున్నదా కమలా.

కమల—ఇంకా యాభై ఏండ్లు బ్రతకాలి. నిస్పృహచేసికొంటే ఎలా.

సుభద్ర—రోజులలాగవున్నాయి మరి.

కమల—భర్తలేక నీవు, భర్తవుండి నేను వైధవ్యము అనుభవిస్తున్నాము. ఒకరికొకరు తోడుగా లేక పోతే బ్రతకడమేలాగ.

సుభద్ర—ఒక్కొక్కసారి అందరిని చంపెయ్యాలని వుంటుంది.

కమల—అవును, అదిగో మీనాన్న గొంతుక వినబడుతూంది. వచ్చినట్లున్నాడు. పోదాం పద.

(నిష్క్రమి—)

౩-వ రంగము

(పుల్లావుధానులు, వీరావుధానులు ఏదో ఆలోచించుచూ, వీధి వసారాలోనికివత్తురు. వీరావుధానులుకు ౫౫ సంవత్సరములవయస్సుండును. చంకలో ఒక తడి అంగవస్త్రంచుట్ట చుట్టిపెట్టుకొని మాటిమాటికి తుడుచుకొనుచుండును. చొక్కాకాని, వుత్తరీయముకాని లేదు.)

పుల్లావు—దావాచెయ్యాలి ఏమైనాసరే.

వీరావు—తప్పదు.

పుల్లావు—వాళ్ళని పాతెయ్యాలి. అప్పటికి కాని లొంగరు.

వీరావు—అవునవును.

పుల్లావు—ఎంతయిస్తారంటావు కోర్టువారుమనోవర్తి.

వీరావు—సాలుకిమూడువందలయినా యివ్వాలి.

పుల్లావు—మూడువందలే, మూడు వందలు, సాలుకి, యికనేం. ఏదీ రేపే చేసేద్దాం.

వీరావు—డబ్బుచూసుకొంటే సరి.

పుల్లావు—ఎంతకావాల్సి వుంటుందేమిటి.

వీరావు—ఓనూరురూపాయిలు సర్దుబాటుచెయ్యి. సగంవరకూ గ్రంథం నడుస్తుంది.

పుల్లావు—నూరురూపాయిలు కావాలటయ్యా.

వీరావు—ఒక్కదమ్మిడీతగ్గితే పనిజరగదు.

పుల్లావు—ఈ ఖర్చులన్నీ ఆ ముండావాళ్ళవల్ల వస్తాయా.

వీరావు—పైసాతోటి.

పుల్లావు—ఏమిటి, బండిఅద్దెతోకూడానా.

వీరావు—తమలపాకు కిళ్లీతోసహా మళ్లీమాట్లాడకుండా.

పుల్లావు—మా దిట్టమయిన ప్లీడరుని మాట్లాడాలిసుమా.

వీరావు—సింహంలాంటివాడిని. బల్ల గుద్దాడంటే మళ్లీ ముక్కలయిపోవాలి. అల్లాంటివాడిని చూపిపెడుతా.

పుల్లావు—దిట్టమైనవాడివయ్యా వీరావుధానులూ.

వీరావు—కోర్టులలో నెరిసిపోయింది యీజుట్టు.

పుల్లావు—హారి, సీతస్సా, సరే, రేపు. (నిష్క్రి)

ద్వితీయాంకము

౧-వ రంగము

(ప్లీడరు పార్వతీశము కుర్చీలో జేర్లబడి గోళ్లుగిల్లుకుంటూ వూహాసముద్రములో వూగులాడుచున్నాడు. గదిఅంతయూ చక్కగా అలంకరించబడియున్నది. ఎత్తయినబీరువాలనిండా పుస్తకములున్నవి. బల్లమీద కూడ చాలాపుస్తకములు పేర్చబడియున్నవి. సోఫాలతోను, కుర్చీలతోను గది నిండియున్నది.

ఇంతలో 'ప్లీడరుగారూ' అని పిలుపు వినబడుతుంది. పార్వతీశము వులికిపడి సరిగా కూర్చుని కంటిఅద్దములు సవరించుకొని, పెద్దపుస్తక మొకటి తెఱచి చదువుచున్నట్లు నటించుచూ 'రండి' అనును.

పార్వతీశమునకు ౨౩,౨౪ సంవత్సరములవయస్సుండును. సిల్కుచొక్కా తొడుగుకొని, చేతికి బంగారురిష్టువాచి పెట్టుకొని, నాజూకుగా, తెలివిగలవాడుగా కనిపించును.)

(వీరావుధానులు ప్రవేశించును.)

పార్వ—కూర్చోండి.

వీరావు—అయ్యా (కుర్చీలో కూర్చుండును.)

పార్వ—..................

వీరావు—మీదీవూరేనాండి?

పార్వ—కాదు, రాజమండ్రి.

వీరావు—ఎంతకాలమునుంచి ప్రాక్టీసు చేస్తున్నారండి.

పార్వ—(సంకోచించుచూ) రెండేండ్లనుంచీ.

వీరావు—క్రిందటేడు మీదర్శనముకాలేదండి.

పార్వ—(వూరుకొనును)

వీరావు—మాదిభీమేశ్వరము లెండి. ఈ జిల్లాలో అన్నికోర్టులలోను తిరుగుతూ వుంటానులెండి.

పార్వ—అలాగాండి.

వీరావు—తణుకులో సోమేశ్వర రావుగారు, భీమవరంలో రామారావుగారు, నరసాపురంలో కాంతంగారు, ఏలూరులో వెంకట్రామయ్యగారు అందరూ నాకు ముఖ్యంగా కావలసినవారు. చాలా ఆప్తులులెండి.

పార్వ—అలాగాండి.

వీరావు—ఈవూరిలో ప్లీడర్లందఱిలోను మీరు చాలాబుద్ధిమంతులని, బాగా చదువుతారని వాడుకపడిందండి అప్పుడే. అదృష్టవంతులు. ఏమైనా ఫయిలు వస్తూందాండి.

పార్వ—ఏదోవస్తూందిలెండి.

వీరావు—మిమ్మల్ని చూసేటప్పటికి ఆనందంగా వుందండి. మీకూ నాకూ కలిసింది. చూడండి నావల్ల ఎంతఫయిలువస్తుందో. అల్లాడి కృష్ణస్వామయ్యరు అంతవేగు తెప్పిస్తాను.

పార్వ—అలాగాండి.

వీరావు—మనోవర్తిదావాలలో ఫీజు ఎలాగ పుచ్చుకొంటున్నారండి.

పార్వ—(సంకోచముతో) సాలుకి మనోవర్తి ఎంతకోరుతారు.

వీరావు—మూడువందలరూపాయిలు.

పార్వ—(వెనుదీయుచూ) ఒక సంవత్సరము మనోవర్తి పుచ్చుకొంటున్నాము.

వీరావు—(చివ్రున కుర్చీ వెనుకకునెట్టి లేచినిలుచుంటూ) మూడువందలరూపాయిలు ఫీజే (అనిగదిని, పార్వతీశమును క్రిందికి పైకి కలయజూచును.)

పార్వ—(తగ్గి) ఇచ్చేవాళ్లదగ్గిర పుచ్చుకొంటున్నాము.

వీరావు—ఇవ్వనివాళ్ల దగ్గిర ?

పార్వ—ఇవ్వకపోతేపుచ్చుకోనేదేమిటి.

వీరావు—మాబోటివాళ్లని తొందరచెయ్యకండి—రోజులుచూడండి. కాని రోజులు. పార్టీలుమాత్రముఎక్కడినుంచి తెస్తారు. పదిరూపాయిలుయిప్పిస్తాను. చేసిపెట్టండి

పార్వ—పదిరూపాయిలా. చాలా తక్కువ. ముప్పయిరూపాయిలుయిస్తే చేస్తాను.

వీరావు—ముప్పయిరూపాయిలు యిచ్చేట్టయితే మీదగ్గిర కెందుకండీ రావటం (అనిలేచును.)

పార్వ—(నొచ్చుకొనును)

వీరావు—(వెళ్లిపోబోవును)

పార్వ—సొమ్ము వసూలు అయినతరువాత యిద్దురుకానిలెండి.

వీరావు—వసూలు అయితే మీసంగతి మఱచిపోతామా. ఏదో ముట్టచెపుతాములెండి.

పార్వ—సరే, పార్టీలుఏరీ.

వీరావు—పాపరుదావాకు ప్రస్తుతము ఖర్చులు ఏమాత్రమవుతాయండి.

పార్వ—పది రూపాయిలుంటే కథనడుస్తుంది.

వీరావు—మీరేమి చాలాఘోరంగా చెప్తున్నారేమిటండి. సరేలెండి. ఇదిగో పదిహేను రూపాయిలు ప్రస్తుతము. వాళ్లని మళ్లీ డబ్బు అడిగి బెదరకొట్టేయకండి. (నిష్క్రమి)

పార్వ—అలావుంది—యీ వుద్యోగము...... పోనీలే. యినోవకాల్తనామాఅంటూవచ్చింది. అదేచాలు.

(ఇంతలో వీరావుధానులు, పుల్లావుధానులు, సుభద్ర ప్రవేశింతురు)

పార్వ—కూర్చోండి.

(వీరావుధానులు, పుల్లావుధానులు కుర్చీలలో కూర్చుందురు. తండ్రివెనుక సుభద్ర నిలుచుండును.)

వీరా—వీరే ప్లీడరుగారు.

పుల్లావు—దీర్ఘాయుష్మాన్ సిద్ధిరస్తు.

వీరావు—చాలా గొప్ప కుటుంబములోవారు. మీనాన్నగారు ఏమిపనిచేశారండి.

పార్వ—తహసీలుదారు.

పుల్లావు—ఆ! బాగున్నారాండి.

పార్వ—ఆ.

వీరావు—అదృష్టవంతులు, వారిక్షేమం... మీఅన్నగారికేమిపని అండి.

పార్వ—ఇంజనీరు.

వీరావు—పెద్దయింజనీరే.

పార్వ—ఆ.

వీరావు—చూశావా.

పుల్లావు—అల్లాంటి వుద్యోగస్థులతో ప్రాపకం వుండాలిగాని.

వీరావు—ఎక్కడా తప్పకుండా చదువుకు వచ్చినట్లుందండి.

పార్వ—ఎక్కడా. ౨౦ ఏండ్లకల్లా బి. ఏ. బి. యల్. ప్యాసయ్యా.

వీరావు—సరస్వతీప్రసన్నమంటే అదీ. ఎంత డబ్బువుంటే ఏమిలాభం.

పుల్లావు—కాదుమరీ.

వీరావు—ఇలాగంటి వారికి వుద్యోగస్థులంటే ప్రేమకూడా వుంటుంది.

పుల్లావు —కాదుమరి.

వీరావు—ఎప్పుడూ చూస్తూవుంటానుగా, కోర్టులో ఎంతచక్కగా ఆర్గ్యుమెంటు చెప్తారు అనుకొన్నావు. మొన్న రెండుగంటలు హోరాహోరీగా పోట్లాడుతున్నారు మునసబుగారితోటి. (పార్వతీశము వైపు తిరిగి) ఏమిటండి ఆదావా.

పార్వ—అదా, వారసత్వందావా. పదివేలరూపాయిల ఆస్తికోసం ౬ సంవత్సరాలనుంచి అలాజరుగుతూ వచ్చింది.

వీరా—ఏమయిందండి ఆఖరుకు. తీర్పుచెప్పారా.

పార్వ—ఆ మేమే గెలిచాము.

(అని సుభద్రవైపు జూచును. ఆతనిని జూచుచున్న సుభద్రతలవంచుకొనును.)

వీరావు—దిట్టమయినవారే. వయస్సుచిన్నదైనా బుద్ధిగొప్పది.

పుల్లావు—కాదుమరి.

వీరావు—మీదావాసంగతి ఏదీ బాబుగారితో చెప్పండి.

పార్వ—(కాగితము, కలము తీయును. సుభద్రవైపుతిరిగి) ఇందాకటినుంచి నిలుచున్నారు. కూరుచోండి అలాగ బల్లమీద.

పుల్లావు—(చెప్పుచుండును.)

పార్వ—వినుచున్నట్లు వ్రాయుచూ సుభద్రవైపు జూచుచుండును. (సశేషము)

నాగదేవత

తాడిపత్రి చింతలరాయని గోపుర స్తంభముపై నున్న శిల్పము. M. K. R.

తిరుచ్చెంగోడు కొండపయి దేవాలయము

కొండ ఎత్తు ౯౦౦ అడుగులు.

M. K. D

చీకటితప్పు

వేలూరి శివరామశాస్త్రి, శతావధాని

౧

(క)

కర్మభూమియందలి కన్యకామణు లందఱకువలెనే చూడమ్మకును ఎనిమిదవయేఁటనే తాళిపడెను. చాలమంది కన్యకామణులకువలెనే తొమ్మిదవయేఁట తెగెను. 'ఇదిగోఁ బసుపు, అదిగో ముసుఁగు!'

చూడమ్మకు తల్లిదండ్రులు చేసినపెండ్లి గుఱుతు లేదు. కాని తానును సుబ్బారావును చేసికొనిన పెండ్లి నేఁటికిని గుఱుతు. మగనిచావు గుఱుతులేదుకాని ఆదినములలో వియ్యాలవారును, తనతల్లియు చేసిన యుద్ధము హృత్కవిలె. విశేషించి నాఁడు తనతల్లి మాణిక్యము చేసిన ముద్దు చూడమ్మకాతాలో పెద్దపద్దు.

'ఓసి ముండాకూఁతురా! పూర్వజన్మంలో ఎవరితాడో తెంపావు, ఇప్పు డిల్లా తెంపుకున్నావు. అత్తిల్లు అవడోలుచేసి మాయింట్లో అంగడి పఱుచుకూర్చున్నావు', అని మాణిక్యము చూడమ్మను వేదాంతశాస్త్రముతో తిట్టెను.

సంఘమువారుగూడ నపు డూరక చూచుచుఁ గూరుచుండలేదు. 'ఎన్నఁడూ లేని బాపనోరి ఆచారం మొదలుపెటితే బెడిసికొట్టదూ?' అని వారు సనాతనమతముతో తిట్టిరి.

చూడమ్మతండ్రిపేరు రామస్వామిగుప్త. ఇంటిపేరు జనములవారు. అతనికి కోస్తావ్యాపారమును, బట్టల అంగడియు, వడ్లమరయును గలవు. "చిల్లర శ్రీమహాలక్ష్మి" యని యతఁడు చిల్లర దుకాణమును విడనాడలేదు. చిన్ననాఁడే అతఁడు బి. ఏ. పరీక్ష ప్యాసాయెను. ఇంత లౌకికసంపత్తి యున్నను కొన్ని ప్రాంతములలోఁ గల 'మధ్యాహ్నపు మాదిగవాళ్లు' అను కళంకము నతఁడు తన యాచారముచే క్షాళన చేసివయిచెను. గర్భాష్టమములలో కన్యాదానముచేసి దానిఫలము నతఁడు దక్కించుకొనఁ గలిగెను గాని అల్లుని మాత్రము దక్కించుకొనలేకపోయెను. దేవుఁడు చేసినదాని కెవఁడేమి చేయఁగలఁడు?

తల్లి కనుఁగొనిన పూర్వజన్మదోషమును, సాంఘికులు కనుఁగొనిన పరధర్మావలంబనమును, తండ్రి కనుఁగొనిన దైవేచ్ఛయుఁ గలిసి లోకకల్యాణముగా మాఱి చూడమ్మపుస్తెను పుటుక్కన త్రెంపి వయిచెను.

తానును సుబ్బారావును గలిసి చేసికొనిన పెండ్లి నేఁటికిని చూడమ్మకు గుఱుతు. ఈపెండ్లిగుఱు తుండుటకు చాలఁ గారణములు గలవు. చూడమ్మకు సుబ్బారావు హంసాయీ. అతఁడు తండ్రిని బలిగొనిపుట్టెను. పదపడి గుప్తదంపతుల యింటిలో మగపిల్లలు లేని లోటును తీర్చెను.

పెండ్లికాకమునుపు చూడమ్మసుబ్బారావులు పలుమాఱులు పెండ్లియాట లాడుకొనిరి. ప్రతి పర్యాయమును సుబ్బారావు ఏదియోం కారణమున—సరియగు కారణమే కావచ్చును: కారపు పూసయో, జిలేబియో తక్కువ వచ్చియుండును గావున అతఁడు అలిగి పెండ్లిపీటఁమీఁదనుండి లేచిలేచి పోయెడివాఁడు. చూడమ్మ ఏఱుకొని ఒడిలో దాఁచికొనిన పది పెద్దపకోడీలు శుల్కముగా పుచ్చుకొనినపిదపనే కుదురుగా కూరుచుండెడివాఁడు.

(ఖ)

చూడమ్మతలను మంగలవాని కప్పగింపవలసిన సుముహూర్తమునకు ముందు గుప్తదంపతులు చాల గడబిడలలో నుండిరి. 'భర్త ఆస్తి భార్యదా? లేక భార్య ఆస్తి భర్తదా?' అను వివాదము అపుడు సంభవించెను. 'భార్య ఆస్తి భర్తదే' అని శ్రుతిస్మృతి ప్రమాణములతో వియ్యపురాలు యుద్ధమునకు మోటు

కొనెను. "చనిపోయిన తరువాత మగనిహక్కు మగవదే" యని మాణిక్యమ్మయు అప్రమాణములతోడనే డీకొనెను. ఈతగవు తీర్చుటకు తలచెడిన తలిరుఁబోఁడులు తలవెంట్రుకలంతమంది నిండోలగ ముండిరి.

"నీవు మాణిక్యమ్మను వెనకేసు కొస్తున్నావు, వాళ్లు ధనికులనిన్నీ, గ్రామబలమును చూచుకొనిన్నీ చెపితేసరా?" అని ఒకన్యాయవాదిని దెప్పఁగా "నీవు నాంచారును వెనకేసుకు రాలేదూ? ఫీజుకోసం నోరు పాడుజేసుకోగూడదు" అని మఱియొక న్యాయవాదిని చేతులుత్రిప్పెను. 'నీకు అరిచేతులో పళ్లున్నయ్యే!' అని యొకతె యనఁగా 'నీనాలుకలో నాభిఉన్న' దని మఱియొకతె యనెను. ఇటు లాన్యాయవాదినులందఱును న్యాయముకొఱకు ప్రాణములనయినను ఈయఁదలఁచుకొని యుండఁగా సుబ్బారావు దొంగవలె తొంగిచూచి పురుగువలె ప్రాఁకి చూడమ్మకడకు వచ్చెను.

చూడమ్మ ఆవివాదరసమున మునిఁగియుండెను. సుబ్బారావు వచ్చి మెల్లగా చూడమ్మను గిల్లెను. చూడమ్మ దద్దరిల్లి చూచెను. సుబ్బారావు తన అరచేతి వెనుకభాగమును మూతి కానించుకొని కన్నులను ముఖమును ఒక వింతభంగిగాఁ బెట్టెను. ఈ భంగివలన వియ్యాలవారి యీవేడుకకన్న పెద్దవేడుక యేదియో యొకటి కలదని చూడమ్మ గ్రహించి స్వరము తగ్గించి 'ఏమిటి?' అని యనెను. 'మాయింట్లో యెవళ్లూ లేరు. అక్కడ చాలపెద్ద తమాషావుంది. పకోడీలు కూడా ఉన్నయ్' అని భూదేవిని సాక్షిగా పెట్టుకొనినటులు నేలఁ జూచుచు సుబ్బారావు మెల్లగా ననెను.

చూడమ్మమొగము తామరపూ వయిపోయెను. లోఁగడ సుబ్బారా వెన్నఁడును అట్టిగౌరవ మాడుఁదానికిచ్చియుండలేదు. కావున చూడమ్మ వెంటనే 'సైఁ.' అనెను. సుబ్బారావు 'దబ్బున రా' అని ప్రాణపణముగా ప్రాఁకిపోయెను. చూచుచున్న చూడమ్మ కావిద్య వెంటనే వశ్యమాయెను. కొలఁది నిమిషములలోనే చూడమ్మ, సుబ్బారావు మేడ యెక్కి అచట నున్న తమాషాయంతయుఁ జూచి విస్తుపోయెను: పసుపుబట్టలు! నల్లపూసలు! మంగళసూత్రము! అక్షింతలు! కొబ్బరి బొండములు! కారపుపూస! జిలేబి! పైని పకోడీలు!

చూడమ్మ 'ఇప్పుడు పెళ్లి చేసుకోవచ్చా?' అని ధర్మశాస్త్ర మడిగెను.

'ఓ చేసుకోచ్చు. ఢంకామీఁద దెబ్బకొట్టి చేసుకోచ్చు. మనూళ్లో మొన్న చేసుకోలా రాధాగుపత? ఊరేఁగుతుంటే మనం చూడఁబోయేతలికె మీఅమ్మ తలుపులు తియ్యలా?' అని సుబ్బారా వనఁగనే చూడమ్మ అతనిని కౌఁగలించుకొని గిర్రున తిప్పి తానును గిరగిర తిరిగెను.

వెంటనే వా రిరువురును పసుపుమధుపర్కములు ధరించిరి; పెండ్లిపీఁట లెక్కిరి; చెఱియొక కొంతసేపును పౌరోహిత్యము నెఱపుకొనిరి.

చూడమ్మ నడుమ నడుమనొక మొఱ్ఱికాయ తిని తనభార్యాత్వమును చక్కగా పరిపాలించెను. ఆనాఁడు సుబ్బారావు పీఁటమీఁదినుండి యొక యంగుళమేనియు జరుగలేదు. పకోడీలు నములుచు, వారు తలఁబ్రాలలోనికి దిగిరి. అవి వారితలలేకాక మేడక్రిందివారి తలలగూడ నభిషేకింపఁ దొడఁగెను.

ఇంతలో రసభంగ మాయెను. రసముజోలి యేమి? పెండ్లియే భంగము కావలసివచ్చెను. వా రాగది తలుపులు వేయుట మఱచిపోయిరి. పెండ్లియాట పకోడీలయాటలో పడినతరువాత వా రీదరిద్రలోకమును విస్మరించిరి.

అచట రాహుకాలము సమీపించెనని మంగలవాఁడు తత్తఱపడెను. గుప్తదంపతులు చూడమ్మకొఱకిల్లంతయు గాలించిరి. 'ఎంతచిన్నకట్టె అయితే మాత్రం యేం? ఆఁడపుటక పుటితే తెలియదా? ఏనూయే చూసుకుందో, ఏగోయే చూసుకుందో' అని మాణిక్యమును, రామస్వామిగుప్తయు లోఁతు లోఁతు చోటు లన్నియు వెతకి వేసారి యీయింటి నూతి కడకు వచ్చిరి.

మేడమీఁదినుండి అక్షింతలు రాలుచుండెను. వా రదిచూచి గబగబ మేడ యెక్కిరి. వా రెంత లోఁతున వెదకిరో చూడమ్మ అంతయెత్తుననే యుం డెను. వా రెంత యమంగళమును శంకించిరో అంత మంగళమునే చూచిరి.

చూడమ్మను సుబ్బారావు కిచ్చుటకు గుప్త విశ్వప్రయత్న మొనరించెను. 'చూడా, నీ వెవరిని చేసుకుంటావే?' అని అడుగఁగా 'సుబ్బారావును చేసుకుంటాను' అని పలికెడిది. కాని మాణిక్యము పడ నీయలేదు.—'మేనరికము మీఁఱుట మహాపాతకము' అని సనాతనముకదా! అందులో మాణిక్యము సనాతన మతమున అగ్ర్యాణిముత్తెము!

వీరు సొంతముగా కట్టుకొనిన ఈమంగళసూత్ర మును మాడఁదలఁచియు చూడఁజాలక గుప్త తన మొగముమీఁద గుడ్డవేసికొనెను. 'నీ కీపిశాచపు ఆట యెవరు నేర్పారే?' అనుచు పరుగెత్తి మాణిక్యము కూఁతురిముడ్డిమీఁద రెండంటించి 'ఈతడవ ఈ మేడ యెక్కిచూడు' అని ముక్తాయి యిచ్చెను.

చూడమ్మ ఏడువలేదుగాని సుబ్బారా వేడ్చెను. ఆయుత్సవము తనకుఁగూడ జరుగఁగలదనియో, లేక చూడమ్మకు జరిగిన దనియో యెవరు చెప్పఁగలరు?

మాణిక్యము జుట్టుపట్టుకొని చూడమ్మను ఈడ్చు కొనిపోయెను. వెంటనే సుబ్బారా వేడ్పుమానెను. ఇం తలో రాహుకాలము వచ్చివేసెను. దాని బలముననో, లేక యీపిన్నవారు లంగించుకొనిన లగ్నబలముననో నాఁటి కేళఖండనము నేఁటివఱ కాఁగిపోయెను.

(౪)

మాణిక్యమున కింకను ఇరువదియయిదేండ్లు దాఁటలేదు, గుప్త కిరువదియాఱు దాఁటలేదు. ఈ పిన్నదంపతులనడుమ ఈ బాలవిధవ.

చూడమ్మ రామస్వామిగుప్త కల్లారుముద్దుబిడ్డ. తల్లి కోకిలవలె కని పాఱవయిచెను. దాది పాలిచ్చెను. తక్కినపోషణమెల్లయు కాకివలె తండ్రిదిది. అట్టి తం డ్రికి ఆబిడ్డ యిపుడు పెద్దపులి అయిపోయెను.

స్వర్గ, నరకలోకముల భూగోళశాస్త్రము, అచట చనిపోయిన మగఁడుగాని భార్యగాని ఉండు చోటు, అచట నున్న భర్తలకును భూలోకమునందున్న భార్యలకును గలసంబంధము, విధవల వేషభాషలు వగైరాలు చక్కగా తెలియునటులు మాణిక్యము కూఁతురికి బోధింపఁదొడఁగెను.

పెండ్లిలో మగనిమొగమును తిన్నగాఁ జూచిన గుఱుతు చూడమ్మకు లేదుగాని యిపు డీ తల్లి చెప్పిన పాఠమువలన తా నూహించుకొనిన మగనిరూపము ఎదుట నున్న చిత్తరువునంత విశదమైపోయెను. మనోనేత్రమున ఆరూపము కానఁబడఁగనే చూడమ్మకు చెమట పోసె డిది. వెంటనే చూడమ్మ తండ్రికడకు పరుగెత్తెడిది.

రామస్వామిగుప్త ఈగాబరా గమనించి 'ఏమ మ్మా, ఒడలంతయు చెమటపోసినది' అని అడుగఁగా చూడమ్మ ఏడ్చుటతక్క మఱియొకసమాధానము చెప్పఁ జాలకపోయెడిది.

తల్లి నియమించిన యాహార మాఱునెలలు ఒంట పట్టఁగనే చూడమ్మశరీరమును ఎనాటమీ విద్యార్థులు చేరమాడఁదొడఁగిరి. ధర్మశాస్త్రమునందు మిక్కుట మయిన శ్రుతపాండిత్యము కల ఆతూ్మరినూరమ్మగారు ఒకనాఁడు మాణిక్యమును చూడవచ్చి ఆమె పరకాష్ఠకు విస్తుపోయి— వేషభాషలు వేయించవచ్చును గాని కడుపు మాడ్చఁగూడదు. ధర్మమును సాధించుటకు శరీ రము ఉండవలయునుగదా!' అని విధవాధర్మరహస్యమును టూకీగా తెలిపిపోయిరి. తుద కీమయినపుబొమ్మకు మందు నూడవలసివచ్చెను.

హకీములును, భిషఙ్మణులును, డాక్టరులును దొడ్డ దొడ్డ మందులజాబితాలు వ్రాసియిచ్చిరి. లక్ష్మీదేవికి సూక్ష్మశరీరము లయిన ఆమందులు తుట్టతుదకు కర్మ విపాకమును సూచింపఁదొడఁగెను. కాని ఆరోగనిదా నమును చూడమ్మయే ఒకనాఁ డిటులు కలవరించెను: "అమ్మొచ్చె అమ్మొచ్చె! ఈయాటొద్దు ఈయాటొద్దు!

పారిపోదాం పారిపోదాం సుబ్బారావుబావా చచ్చిపోతున్నా."

మాణిక్యము ఉలికిపడి లేచి ఈకలవరింత వినెను. నిదురపట్టక యటునిటు కొట్టుకొనుచున్న రామస్వామిగుప్త విని 'కలలోఁగూడ నీబెదురేనా?' అని యనెను.

"మావాఁడుకదా యని చెప్పడానికి నోరు రాలేదండోయ్. వాఁడే దయ్యమయి పట్టుకున్నాఁడండోయ్! లేకపోతే పిల్ల ఇల్లా అయిపోతుందండోయ్! చచ్చిపోయినా వాఁడి కింకా మనసు తీరలేదండోయ్' అని మాణిక్య మొక దీర్ఘము తీసెను.

'కంఫిణీవారి యేలుబడిలో దయ్యము లన్నియు ఆవిరిగా మాఱిపోయినవి.' అని గుప్త యనెను.

'మఱీ విడ్డూరం, అమ్మాయికి విభూతి పెట్టించండి.'

'శాశ్వతముగా పెట్టించితిని.'

'దయ్యాలు లేవంటారా?'

'నేను కాదుగదా, నాకు ఆవల ఏడుతరముల వారుగూడ ఆవిషయమున జాత్యంధులు. ఒకవేళ నీకు భూతదృష్టి ఉండియుండవచ్చును.'

మాణిక్యము చిరాకుపడి చూడమ్మ మొగమును పరీక్షించుచుండెను. చూడమ్మ ఉలికిపడి చూచును గదా మొగములో మొగము పెట్టి చూచుచున్న తల్లి!

'అమ్మో చంపేస్తుంది సుబ్బారావుబావా?' అని చూడమ్మ కంకపట్టుపట్టి యేడ్వఁదొడఁగెను. మాణిక్యము అదిచూచి—'నారసింహమంత్రం పెట్టే ఆశాస్తుల్లుగారిని తీసకరండి' అనెను.

'నీ వెడముగా నున్నచో దయ్యము పాఱిపోవును.' అని గుప్త యనెను. మాణిక్యము రుసరుసలాడుచు దూరముగా తొలఁగెను గుప్త జోలకొట్టఁగా చూడమ్మ అనతికాలముననే నిదిరించెను. గుప్తయు మఱి మాటాడక తనశయ్య నాశ్రయించెను. మాణిక్యమేమి గొణఁగుకొనెనో వినఁబడలేదుగాని ఆమఱు నాఁటినుండియు రామస్వామిగుప్త కామె ప్రవర్తనలో కొంచెము మార్పు కానిపించెను.

(ఘ)

'ఏమిటి చూచుచున్నావు?' అని గుప్త యడిగెను.

'దీని కలవరింతలకు భయమువేసి బడిలోనికిఁ బంపితిని. ఇంకను రాలేదు. అందుకు చూచుచున్నాను.' అని మాణిక్య మనెను.

'అటులనా?'

ఆఁడపిల్లల బడినుండి చూడమ్మ తమయింటి సందువఱకు లేడివలె వచ్చెను. అచట ఆబాలికకు మంద గుడి తగిలెను. గుమ్మముమీఁద కాలుఁపెట్టి తల్లిని జూచువఱకు కలకలలాడు చూడమ్మ మొగము కాటుక యయిపోయెను. మాణిక్య మా మార్పు గ్రహించెను.

చూడమ్మ లోనికేగి తన పుస్తకములు సర్దుకొనుచుండెను. తల్లి యచటి కేగి బట్టలు మార్పించి 'అమ్మాయీ, కాసేపు సుబ్బులు బావతో ఆడుకొనిరా' అనెను.

'నీవు కొట్టవూ?' అని చూడమ్మ యనెను.

మాణిక్యము నవ్వి 'కొట్టను' అని యనెను.

'నన్ను కొడితేమానే; బావను?'

'కొట్టనమ్మా కొట్టను. నిన్నూ కొట్టను; అతగాణ్ణీ కొట్టను.'

'నాన్న కొట్టరూ?'

'నాన్నా కొట్టరు. అభయం పెట్టుకో. ఆడుకోరాపో.'

'పొద్దుపోతే నేనివ్వేళ అక్కడే పడుకోచ్చా?'

'పొద్దు పోకుండా పిలుస్తాలే.'

'పోనీ బావని తీసుకో రావచ్చా?'

'అతని మామ రానియ్యడమ్మా. అదిగాక అతగాఁడు చదువుకోఁడూ?'

'పోనీ ఇద్దఱుమూ ఇక్కడే చదుకోమా?'

'సరేలే, ముందుపోయి ఆడుకోరా, నేను కేక వెయ్యంగానే రా యేం?'

తనతల్లి అనుకొనని అనుమతిని ఇటులు ఈయంగనే ఆయింటికిని ఈయింటికిని నడుమనున్న యిఱుకు సందునబడి చూడమ్మ తుర్రుమనెను

సుబ్బారా వంతకుముందే బడినుండి వచ్చెను. డాబామీద మూన్నాళ్లనుండియు నతం డొక నూయి త్రవ్వుచుండెను. నేం డది పూర్తిచేయుటయే కాక నలు దెసలకును కాలువలనుగూడ ఏర్పాటుచేసెను. ఇప్పుడు పాతాళగంగ దెచ్చి యాకాశగంగ చేయుటకు ఉపక్రమించెను. అంతలో చూడమ్మ యెదురాయెను. అతండా మాతం గూలెను.

'భయపడకు భయపడకు! మాఅమ్మ కొట్టనన్నది గా' అని చూడమ్మ యనెను.

'కొట్టరూ?'

'ఊఁహు.'

'ఎందుకు కొట్టరు?'

'పాపం నామొగుడు చచ్చిపోయాడని.'

'ఔను పాపం ...... నీ మొగుడు చచ్చాడు కామా?'

'ఆఁ'

'అయితే చచ్చినవా ళ్లేమవుతారు?'

'ఇంతేనా? నీకు తెలియదూ? నిన్నదుగుదా మనుకుంటున్నాను'

'బళ్లో మాకింకా ఆపాఠం చెప్పలేదు.'

'అల్లాగా? మా అమ్మ కన్నీ తెలుసు. అంథా మా అమ్మ చెప్పినట్లే అవుతుంది.'

'పెద్దవాణ్ణయితే నాకూ తెలుస్తుంది.'

'రాత్రి ఏమయిం దనుకున్నావు? కొండంత కల వచ్చింది.'

'ఏది చెప్పు?'

'నేను మాఅమ్మ చెప్పిన స్వర్గలోకంలోకే ఎగిరిపోయాను. అక్కడ పాపం నామొగుడున్నాడు. ఆమొహం మాడంగానే నాకు చచ్చేటంత భయం వేసింది.'

'నన్ను పిలవకపోయావా?'

'పిలవలేదేం? నిజం చెప్పు!'

'నాకు వినబడందే?'

'వినబడ్డా లేదంటావు? ఆమట్టుగా అక్కణ్ణుంచి ఇక్కడికి, సరిగ్గా ఇక్కడికే కూలిపోయాను. ఎంతదెబ్బ తగిలిందనుకున్నావు?'

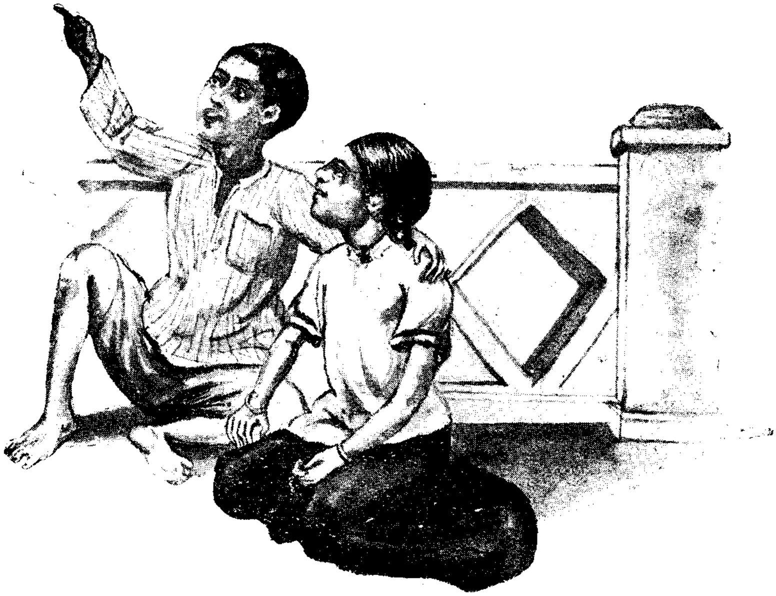
'జామా అయిల్ రాసుకోక పోయావా?'

'తెమ్మంటే నీవు తేందే చగురుడల్లే? సరే; ఆపాళంగా ఆడుకుందాం రమ్మని లాక్కొపోయావు. పెళ్లాట అయితే అమ్మొచ్చి అంటిస్తుందని అంటూ ఉండగానే అమ్మొచ్చింది. రా రా రా అని ఎంత మొత్తుకున్నా నీవురాందే. అమ్మ రానేవచ్చింది; గొంతు పిసకనే పిసికింది. ఎందుకమ్మ నీతో ఆడుకోటం? చస్తూంటే చూస్తూ కూచుంటావు. జిల్లాయిలు పెట్టేదా?'

'వొద్దు వొద్దు.'

చూడమ్మ జిల్లాయిలు పెట్టుటకు మెలమెలగా వేళ్లు సవరించెను. సుబ్బారావు వెంటనే ఆవేళ్లను అంటించి 'ఇదుగో చూస్తూ కూచుంటా ననుకున్నావా? నిన్నెత్తుకోపోయి ఎగిరెగిరి అక్కడికిపోతాను.' అని వేలితో ఆకాశముచూపి 'అక్కడ పెళ్లి చేసుకుంటాను. ఏం?' అనెను.

'చూదాంగా' అని చూడమ్మ అనుచుండగా మాణిక్యము బిగ్గఱగా 'అమ్మాయీ' అని పిలిచెను. సుబ్బారా వొక వెర్రిచూపు చూచెను. చూడమ్మ యిటులనెను. మాయింట్లో పడుకుందుగాని రావూ? పకోడీలు చేశారు.'

" అని వేలితో ఆకాశముచూపి..... పెళ్లి చేసుకుంటాను ఏం అనెను."

'ఊహుఁ. ఇక్కడే పసుకుందాం ఉండు. ఇవ్వాళే వెనకటి లా కాకుండా మామయ్యచేత గదికి గడియలు వేయించేదాం.

'చూడా?' అని మాణిక్యము త్రిమాత్రా కాలము ఉపయోగించి పిలిచెను. ఆపిలుపునకు చూడమ్మ ప్రత్యుత్తరించిన 'ఆఁ.' అను అచ్చు హ్రస్వమో, దీర్ఘమో, లేక ప్లుతమో యేవైయాకరణుఁడును చెప్పఁజాలఁడు. ఫోనెటిక్సులో అది క్రొత్తస్వరము. అది సుస్వరమో, లేక అపస్వరమో యేగాయకుఁడు కనుఁగొనఁగలఁడు?

తమ కూఁతురి శరీరవీణ యెంతకంపించెనో ఆతలిదండ్రులు ఆస్వరమువలన కనుఁగొనిరి. దానికి ప్రతిఫలముగా చూడమ్మ సుబ్బారావుతోసహా తమ యింటికి వచ్చెను.

(౫)

చూడమ్మ విధవాధర్మమునుండి యిటులు మనువ్యధర్మములోఁ బడినతరువాత రామస్వామియిల్లు మరల నెప్పటివలె నాయెను. మయినపుబొమ్మగా మారిన చూడమ్మ మరల కుందనపు బొమ్మయాయెను.

గుడ్డపేలికవలెనయిన రామస్వామి క్రమక్రమముగా కోలుకొనెను. మాణిక్యముయొక్క మనస్సే కాక శరీరముగూడ మారెనని రామస్వామి కనుగొనుట అరిది. ప్రతిదిన మెల్లపుడును చూచువారికి శరీరముయొక్క హానివృద్ధులు తెలియవు కదా! కాని క్రొత్తగా చూడవచ్చినవారికి అతి సులభముగనే ఆ సంగతి తెలియవచ్చెను. 'ఆయింటికి ఇఁక ద్వారబంధములు కొంచెము పెద్దవి చేయించుకొనవలసి యుండు' నని వారనుకొనిరి.

'సంసారికి తన కుటుంబమే బ్రహ్మాండము. తన సుఖమేస్వర్గము; తనదుఃఖమే నరకము. ఇట్టికూఁతుండ్రు, ఇట్టి తలిదండ్రులు ఈ భరతఖండమున నెందఱు కలగో కదా! ఇట్టి భరతఖండము లీ విశ్వమున నెన్నియో! అందు ఈజీవియెంత? దీని సుఖమెంత? దీని దుఃఖమెంత? ఇది లీలయా, ఖేలయా? ఇది సత్యమా, అసత్యమా?' అని రామస్వామి యనుకొనెను.

చూడ బడివదలిపెట్టి చూడఁజూడ చూడమ్మయాయెను. సుబ్బారావుబావగూడ సుబ్బారావుగారయిరి. చూడమ్మ యిపు డుపాధ్యాయులకడ నింత యింగిలీషును, ఇంత సంస్కృతము, నింత తెలుఁగును, ఇంత గానము, నింత చిత్రకళను, అభ్యసింపఁదొడఁగెను.

సుబ్బారావుజేబులో నొకగడియారము బంగారుగొలుసుతోసహా ప్రవేశించెను. మనికట్టును మణి

యొకగోలుసు ఆంజనేయవిగ్రహముతో నలంకరించెను. అతఁడు హైస్కూలును వదలిపెట్టెను. అతని మామ గృహపరిపాలనము చేయఁబూనుకొనెను. అతఁడు చదువులకుఁ జెన్నపట్టణము ప్రవేశించెను.

చక్కఁగా సంసారము చేయుచున్న యిల్లాండ్రందఱవలెనే మాణిక్యమునకును రెండుమూఁడు కానుపులు వచ్చిపోయెను. మాణిక్యము మరల దృఢప్రతిజ్ఞతోడనే యుండెనుగాని రామస్వామిమాటమాత్రము చెప్పలేము.

కన్యలందఱవలె చూడమ్మ ఏకాంతమునందు తిలకము దిద్దుకొనును. కాని కొంచెముసేపు ఉంచుకొని అద్దములోఁ జూచుకొని పిదప చెఱిపివేసికొనును. తండ్రి తనకేతీకోరి పంపిన వలువలలో మేలివేతీ ధరించి వెంటనే విసర్జించును. అత్తగారు హరించినందువలన రెట్టిగా లభించిన నగలు దాల్చి తీసివేయును. వీనికన్నిటికిని శిరోభూషణముగా సరస్వతిని తలఁదాల్చును. ‘దీని మగఁడు చావలేదు; ఎక్కడో కనఁబడకుండా ఉన్నాఁడు’ అని మాణిక్య మొకానొకపుడు భ్రమించుచుండును.

ఒకనాఁటి ప్రొద్దున విధవోద్ధారకసభవారు ఒక పెద్దపద్దు కాకితమ్ముతో రామస్వామికడకు వచ్చిరి. రామస్వామి వారి కాతిథ్య మిచ్చెను. వారు దానికి బదులుగా అతనికి ఈపద్దుకాకిత మిచ్చిరి. రామస్వామి దానిని పరిశీలించి ఇంటిలోనికి పోయి కొన్ని కాకితములు తెచ్చి వారికి సమర్పించెను.

సభానాయకుఁడు ఆ కాకితములు విప్పెను— నూఱురూపాయలనోట్లు పది! సభానాయకునితోపాటు సభవా రందఱును తమసంతోషము నీ రీతిగా విశదీకరించిరి: ‘అయ్యా, తమచేతితో తమ పద్దు వ్రాయింపుఁడు.’

రామస్వామి యిటు లనెను: “లక్ష్మీ ప్రసాదమయినతరువాత సరస్వతీప్రసాదమున కాసింతురా? సరస్వతిముందు; లక్ష్మివెనుక. లక్ష్మి ముందయినచో సామాన్యముగా సరస్వతి యుండదు.”

చూడమ్మ యిపు డొక భావనాప్రపంచమును సృజించుకొనఁగలదు; ఆసృష్టిలోని మంచిసెబ్బరలను గ్రహింపఁగలదు; తా నందు విహరింపఁ గలదు. జీలకర్రయయినను, జీవగర్రయయినను ఆమెకు శేషించిన దా భావనాప్రపంచమే.

ఇట్టి మనోలోకమున ఒంటిగా నున్న చూడమ్మ చనిపోయిన మగని బరువును మోయుచుండఁగా చూడఁ జాలనటులు ఒకనాఁడు ఆప్రక్కనున్న మూగమేడ ముఖరితము కాఁజొచ్చెను.

౭

(క)

పరీక్ష లగుటచే సుబ్బారా వింటికి వచ్చెను. సామాను సర్దుకొనినవెంటనే అతఁడు రామస్వామిగారి యింటికి వచ్చెను.

“సుబ్బారావు మమ్ములను మఱచిపోలేదు” అని మాణిక్య మనెను.

“శరీర మారోగ్యముగ నున్నదా? పేపరు సరిగా వ్రాసితివా” అని రామస్వామి యడిగెను.

“సుమారుగా వ్రాసితిని” అని సమాధానము చెప్పుచు సుబ్బారావు వారిరువురకును నమస్కరించి వారిదీవన లందుకొనెను.

తనగదిలోఁ గూరుచుండి యేదియో యాలోచించుకొనుచున్న చూడమ్మ ఒడలెల్లయు చెవులుచేసికొని ఆమాటల నాలకించెను. అతనిని చూచుటకు లేచియు మరలఁ గూరుచుండెను. సంతోష దుఃఖములు ఛాయాతపములవలె నామె నాచ్ఛాదించెను.

“చూడ ఇంటిలోఁ లేదా” అని సుబ్బారా వడిగెను.

“అది యెక్కడికి పోతుంది నాయనా? ఇంటిలోనే వుంది” అని మాణిక్యము సమాధానము చెప్పి “చూడా” అని పిలిచెను.

సుబ్బారావు మెడయెత్తి తలుపువంక జూచెను.

తల్లి పిలిచిన పిలుపునకు చూడమ్మ ప్రత్యుత్తరించిన "ఆఁ." అను స్వరము మందరమో, అనుమందరమో చెప్పుట దుస్తరము కాని సుబ్బారావుమాత్రము సుందర మనుకొనెను. కొంచెమునేపటికి చూడమ్మ మెల్లగా బయటికి వచ్చెను.

సుబ్బారావు చూడమ్మను జూచి రెండేండ్లు దాఁటెను. రెండేండ్లలో నెన్నెని మార్పులు జరుగవచ్చును. చూడమ్మ ఇపుడు వెనుకటి చూడమ్మ కాదు. చూడమ్మ శరీర మిపుడు పరిమళించు బంగారము. ఆమోము మాటలునేర్చిన చందమామ. ఆచూపులు మంత్రము లుచ్చరించు తూపులు. ఆనవ్వు వాడని పువ్వు. ఆపాదములు నడయాడు పద్మములు. ఆ మాట పాడని పాట. ఇట్టి చూడమ్మ యెట్టెదుటికి రాఁగనే సుబ్బారావుకన్నులు నిండిపోయెను. 'చూడమ్మ ఇంటిలో లేదా' అని యడిగిన సుబ్బారా విపుడు 'కిమన్యాసి'. చూడమ్మ అంతకంటె.

ఈసుమాగతనము తమ యిరువురకేకాక మాణిక్యమునకుఁగూడ సహింపనిదాయెను. రామస్వామి నిట్టూర్చి మెల్లగా మెల్లలోనికేగెను. ఆగోష్ఠిలోని దుఃఖమును ఏకమును సిగ్గును పోఁగొట్టుకొనుటకు చూడమ్మ చాల ప్రయత్నించియు విఫల యాయెను. ఇంతలో సుబ్బారావు ధైర్యము తెచ్చికొని "నిన్నుఁ జూచి రెండేండ్లయినది" అనెను.

చూడమ్మ మోమెత్తెను. ఈసుబ్బారావు వెనుకటి సుబ్బారావుబావ కాఁడు. అతని గండఫలకములు నిగనిగలాడుచుండెను. నూనూగుమీసములు గల అతని ముఖము చూడ ముచ్చటగా నుండెను. శరీరభంగియందును, మాటతీరునందును చమత్కారము వెలసెను. అతఁడాఁడరాజ్యమునుండి మగరాజ్యములో ప్రవేశించెను. ఇట్టి సుబ్బారావును జూచి రిచ్చపడి చూడమ్మ "రెండేండ్లకు రెన్నెలలు తక్కువ" అనెను.

ఇటులు నెలలతోఁగూడ లెక్కచెప్పుటవలన సుబ్బారావుముఖము ఆలోచనచే నుద్దీప్తమాయెను. మెల్లనుండి లోనికి వచ్చి రామస్వామి "ప్రొద్దున ఎప్పుడు తిన్నాఁడో! చీకటిపడకముందు వంటకానీ" అనెను.

"మకేమి తొందర లేదు. అన్నము తినని నాఁడే కడుపు బరువెక్కును. మెల్లగా కానీండి సెలవు" అనుచు సుబ్బారావు వెళ్లిపోయెను.

(ఖ)

సుబ్బారావుకు ఆపూఁట ఆఁకలి యెక్కువగనే వేసెను. కాని పిలుపునకుముందు వెళ్లఁగూడదను బిగువు తనముకూడ నెక్కువగనే యుండెను. మాణిక్యము వంట చేసి పిండివంటకమునకు సెనగపిండి కలిపెను. బూంది దూయవలయునని యామెసంకల్పము. ఇంతలో ఉంపపుపొట్టువలె తఱిగిన ఉల్లిపాయలను చూడమ్మ అచటికి తెచ్చెను. దానిని జూచి మాణిక్యము 'అతనికి పకోడీ లిష్టమాయేమి?' అని యడిగెను. 'నీవు పకోడీలే తలపెట్టితి వనుకున్నాను; పోనీ అవీ ఇవీకూడా చేస్తేసరి" అని చూడమ్మ అనెను. "మీనాన్న ఉల్లి ముట్టరు. నీవే పకోడీలు చివరికి వెయ్యి" అని మాణిక్యము బూంది దూయఁదొడఁగెను.

చూడమ్మ భోజనశాల తుడిచి పీఁటలువేసి విస్తళ్లు పఱచెను. తల్లిపని అయిన తరువాత ఆమె పకోడీలు వండఁగూరుచుండెను. ఆమెమనస్సులోని సంతోషమును గర్భీకరించుకొనినటులు కొన్ని పకోడీలు పొంగెను. పరిహసించుచున్నటులు కొన్ని వంకరటింకరలాయెను. కోపమును సూచించుచు కొన్ని కరకరపాకమునఁబడెను. కొన్ని ప్రేమను విశదీకరించెను.

రామస్వామి జపగృహమునుండి వెలికి వచ్చి—"అమ్మాయీ, వంటఅయిందా?" అని అడిగెను. బాణలి క్రిందదింపుచు చూడమ్మ 'అయిం—ది' అని అనుచుండఁగ 'అయింది, సుబ్బారావును పిలవండి' అని మాణిక్యము అనెను. రామస్వామి దొడ్డిలోనికిఁ జని 'సుబ్బారావూ' అని ఆహ్వానించెను. "వచ్చె వచ్చె" నను ప్రత్యుత్తరముతోపాటు పట్టుతాపితాతో సుబ్బారావు వడివడిగా వచ్చెను.

మాణిక్యము వడ్డన చేసెను. అభిఘరించిన పిదప "చూడా, అతని విస్తట్లో పకోడీలు వడ్డించూ" అని మాణిక్య మనఁగానే చూడమ్మ వచ్చి అతని విస్తరిలో వానిని జాఱ విడిచెను.

సుబ్బారావుదృష్టి చూడమ్మమీఁదికంటె వాని మీఁదనే యెక్కుడుగా ప్రసరించెను. తలుపుచాటున నున్న చూడమ్మ అతని యేకాగ్రదృష్టిని పరికించెను. పరితృప్తమగు నామెముఖము క్షణక్షణమున నొక్కొక్క కళచే నలముకొని క్రమక్రమముగా పదునాఱు కళలచే పరిపూర్ణమాయెను.

సాపాటు సాఁబాలు కాఁగానే భోజనశాల సభాశాలగా మార్పనియెడల ఆఁడవారికి చప్పగా నుండును. సంయమము లేనివారు దానిని రచ్చగా మార్పక కూరుచుండలేరు. ఇట్టివారిలో మాణిక్యము మేటి. "ఈ శారదాభిల్లుఁడు ముందు బతికేయెత్తు ఉన్నట్లు లేదు" అని ఆమె ప్రస్తావించెను.

కొద్దిరోజులనుండియు సుబ్బారావు మనుచరిత్రము చదువుచుండెను. దానిలోని 'శాంబరిభిల్లుఁడు' గుఱుతువచ్చి అతఁడు కొంచెము నవ్వెను. అపుడు అచటికి అతనిమామ వెంకటేశ్వర్లు వచ్చెను. చూడమ్మ పీఁట వేసెను. అతఁడు దానిమీఁదఁ గూరుచుండెను.

మాణిక్యము మరల నిటులనెను: "పెండ్లి ఎప్పుడు చేసుకుంటావు? బెండకాయ ముదిరినా బ్రెమ్మచారి ముదిరినా పనికిరారు."

వెంకటేశ్వర్లు ఇటులనెను: "సంబంధాలమీఁద సంబంధాలు వచ్చిపడుతున్నవి. పెండ్లిమాట అంటే ఇతగాఁడేమో పెండ్లికూఁతురై పోతాఁడు."

"మాకు ఈమాటే తెలియదే" అని మాణిక్యమనెను.

"తెలిసి ఏమి లాభము? ముంగలికివచ్చిన లక్ష్మిని కాలితో తన్ని పాఱవేస్తున్నాఁడు. ఈయాఱ్నెల్లనుంచి పంచాలవారిసంబంధం అంటే మనలో కోరుకోఁదగినది గదా! వారువచ్చి దేవులాడి పోయినారఁట పాపం! టెలిగ్రాములను విచ్చపెటుతున్నారు ఎంతయినా! మీదగ్గిఱ ఈవర్తమానం పడేస్తే ఫలిస్తుందని నాకు నమ్మకము" అని వెంకటేశ్వర్లు అనెను.

"అయితే ఇఁక లగ్ననిశ్చయం చేస్తాం. ఏమి సుబ్బారావూ మాటాడవు?" అని మాణిక్యమనెను. బదులు పలుకక పీఁటమీఁదినుండి లేచిన సుబ్బారావుకు తలుపుకడ నిలిచి గంభీరముగా నాలోకించుచున్న చూడమ్మముఖము కానిపించెను.

(౪)

సుబ్బారావుపెండ్లికి వచ్చిపడుచున్న సంబంధముల నన్నిఁటిని లెక్కవేయుటకు విసుకు పుట్టును. పెండ్లికూఁతుండ్ల ఫోటోగ్రాపుల కొక ఆల్బము చాలలేదు. కట్నములను, కానుకలను, మరియాదలను వ్రాయింపఁదలఁచుదో ఒకగుమాస్తాకు చేయితిరుగని పని.

సుబ్బారావుకు తల్లిదండ్రులు లేకపోవుటవలనను, ఉన్నమామయు చందమామ యగుటచేతను, తాను ఊరక కూరుచుండఁజాలకపోవుటచేతను మాణిక్యమునకు చేతినిండ పనిదొరకెను. సుబ్బారా వతిబలవంతము మీఁద పెండ్లికూఁతుళ్ల ఫోటో లామెకు వశపఱిచెను. అందచందములను బాగోగులను నిర్ణయించుటకు మాణిక్యము చూడమ్మసహాయ మపేక్షించెను. చూడమ్మ ఆబొమ్మలను జూచి తానును ఒక బొమ్మ యయి పోయెను.

అల్లుఁడు పోయినపిదప చూడమ్మను వెంటవేసికొని మాణిక్యము అనేకపెండ్లిండ్లకు వెళ్లెను. చూడమ్మ వైధవ్యము పరిసిపోయి చాలకాల మాయెను. ఈసుబ్బారావుపెండ్లి హడావడియంతయు తనమీఁదుగనే జరుగవలెనని మాణిక్యము— ఊహ. కావున ఈ విచారము చూడమ్మకు విచారము కలిగించు నని మాణిక్య మూహింపలేదు.

చూడమ్మమనస్సు మొదట కొంచెము కలఁతనొందెను. పిదప దుఃఖమును వశపఱిచికొని చూడమ్మ ఆ

"చూడమ్మ ఆ ఆల్బమునే తెరచి ఒక్కొక్క బొమ్మనే తిరుగవేయఁ దొడఁగెను."

ఆల్బమును తెఱచి ఒక్కొక్క బొమ్మనే తిరుగవేయఁ దొడఁగెను. మాణిక్య మాంబొమ్మల వంశావళిని సంక్షిప్తి వర్ణించి చెప్పనుండెను.

మాణిక్యము చేయువర్ణనలో ఆకాశపాతాళము లేకాని మధ్యమార్గము లేదు. అగుచో రంభ, కానిచో కాకి. అగుచో కోకిల, కానిచో గాడిదె. అగుచో లక్ష్మి కానిచో పెద్దమ్మ. ఇట్టివర్ణనంతో ఆఆల్బములో ముప్పాతిక మున్వీసము కావచ్చెను. మునిసిపల్ ఆఫీసునుండి టంగు మని గంట వినఁబడెను. పెండ్లికూఁతుండ్ల చరిత్ర రచనమునందు తన్మయి యయి యున్న మాణిక్యము తలయెత్తి 'ఒకటి', 'రెండు', 'మూడు', 'నాలుగు', 'అయిదు', 'ఆఱు' అని లెక్క పెట్టి 'అమ్మ' అని తత్తఱపడి 'వంటవేళ అయినది' అని దులుపుకొని వడివడిగా స్నానశాలలోని కేఁగెను.

చూడమ్మ అచట నేకూరుచుండి మఱిరెండుమూడు బొమ్మలు తిరుగవేసెను. నాలుగవబొమ్మను తెఱచెను. అది ఫొటోగ్రాపువలె లేదు. అది చేతగీచిన బొమ్మ. దానిని జూచుచున్న చూడమ్మ వ్రేలుగాని, కేలుగాని, కన్నుగాని, వెన్నుగాని కదలలేదు.

ఆ బొమ్మ తనను పోలి యున్నటు లగపడెను. సరి లింపఁగా [illegible] లుండెను [illegible]

చూడమ్మకను లార్ద్రములాయెను. ఆమె దీర్ఘముగా నిశ్వసించి ఆచిత్తరువును జూచుచు రెండు నేతుల తోడను రెండు పెదలను గభాలున మూసివయిచెను. ఆమె కనులుఆ యాల్బముఅట్టుమీఁదికి వంగియుండె నేకాని ఆమె మనసు ఆచిత్తరువును గీచినవానిమీఁదఁ బ్రాఁకెను. అంతట ఆమె అదేరీతిగా లేచి మెలమెలగా గదిలోనికిఁ బఱెను.

చౌరవచేసికొని సుబ్బారావు ఆగదిలోనికి వచ్చి చూచుసరికి ఆల్బములో వేలువెట్టి కన్నీళ్లతో చెక్కిళ్లు తడిసి మొగ మెఱ్ఱబాఱి చూడమ్మ శయనించి యుండెను. ఆమె వడిగాలేచి గోడకేసి తిరిగెను. మరల సుబ్బారావుదెస మోము త్రిప్పఁగనే ఆ కన్నీళ్లు లేవు. మొగమున ఆ ఎఱ్ఱదనమును లేదు. సమ్మోహనవిద్యచే ఆమె క్రొత్తరూపెత్తినటు లాయెను. శైశవమునందలి 'చూడ' వలె నతని కపుడామె గోచరించెను. అతఁడు ఆమార్పునకు ఆశ్చర్యచకితుఁడాయెను. చూడమ్మ యించుకయు సంకోచింపక యిటు లనెను—'ఆకుర్చి మీఁద కూర్చుండుఁడు.'

'చిత్తము, అని సుబ్బారావనెను. చూడమ్మ యీమాటకు కొంచెము నవ్వి "మీరు 'చిత్తము' అన నక్కఱలేదు. అదిసరిగాని కుంచాలవారిపిల్ల అన్నివిధముల బాగున్నది, మీ రింక పెండ్లి చేసికొనుడు"అనెను.

'కుంచాలవారి కూనమ్మను చేసికొనవలసిన దని యేనా మీయాజ్ఞ ?'

'సరిలెండు ! నన్ను 'మీరు మీరు' అనియందు రేమి ? కుంచాలవారిపిల్ల కూనమ్మ కూ? బంగారు సుర మువలె నున్నది. కట్నములా కఱవుతీరునంత.'

ఈ మాటలు వినుచున్న సుబ్బారావుముఖము ఏ దేశమునకో పోయినటు లుండెను. విచిత్రమయిన వదన భంగితో నత డిటు లనెను—'చూడా! నన్ను కుంచాల పిల్లను చేసికొనుమందువా ? చేసికొనుమందువా ?'

ఆముఖభంగిని, ఆస్వరమును వినుచున్న చూడమ్మ కనులు ముకుళితములు కాజొచ్చెను. ఆమె 'చేసి కొనుడు' అని చెప్పదలచుకొనెను గాని ఆకంఠము చెప్పనీయలేదు. ఆమె రివ్వున వంటయింటిలోనికి పోయిలోపల తలుపులు గడ కరిగెను. సుబ్బారావు బాగిలు సాచి ద్వారమున కడ్డముగా నిలువబడి 'పానీయము' అనెను. 'తెరచాటుట కొట్టుట యేమనేర్చితిరి ?' అని చూడమ్మ యనగా 'మీకడనే' అని సుబ్బారా వనెను. అపుడు వంటయింట సంధ్యావందనము ముగించు చున్న రామస్వామి 'అమ్మాయీ విస్తళ్లువేయుము' అని యెలుగెత్తి పలికెను. చూడమ్మ వంగి సుబ్బా రావుచేతిక్రిందుగా తూనీగవలె రివ్వున నిర్గమించెను.

(ఘ)

వడ్డన సమాప్తిచేసి మడి గట్టుకొని యున్న కూతురుచేతికి నేతిగిన్నె యిచ్చి మాణిక్యము కంఠము సవరించుకొని యిటు లనెను : "నాయనా సుబ్బా రావూ, మాకు మాడ ఒకటే, నీవు ఒకటే కాదు. కొడుకు లేనిలోటు మాకు నిజంగా లేదు. నీ పెండ్లి ముచ్చట నా మీదుగా జరుపనిస్తే కొడుకును కననందులకు ఉండే లోటు భర్తీ అవుతుంది."

సుబ్బారావు మోమెత్తి యొకతూరి మాణిక్య మును, ఒకతూరి చూడమ్మను జూచి మరల తలవంచు కొనెను. మాణిక్యము మరల నిటు లనెను : "ఉన్న సంబంధాలలో కుంచాలవారి సంబంధముకంటె గొప్ప సంబంధము లేదు. ఆపిల్లా నీవూ కలిసివుంటే రంభానల కూబరులున్నట్లు ఉంటారు."

సుబ్బారావు చరాలున మోమెత్తి చూడమ్మను జూచెను. ఆమె మొగ మెర్రబాఱియుండెను.

"మాటాడవేమి ?" అని మాణిక్యము ముదల కించెను.

మాటాడకేమి ? ఇదిగో మాటాడుచున్నాను— 'నేయి' అని సుబ్బారావనెను. చూడమ్మ నేతిగిన్నెతో సుబ్బారావును సమీపించెను.

"గడుసుతనముగా ఇట్లా ఉంటాలి. పెండ్లి మాట అడుగగా 'నేయి' అని సమాధానమా ? నేతిని కట్టుకుంటావా యేమి ? సరేకాని యేమే చూడా, ఇంతమంది పెండ్లికూతుండ్లను చూస్తిమికదా, కుంచాల వారిపిల్లవంటి పిల్ల మఱి కనబడునా ? నీవు చెప్పు !" అని మాణిక్య మనెను.

"ఔను" అనుమాట పవంకరలతో చూడమ్మ నాలుకచివరనుండి బయటబడుటయు, ఆమెచేతిలోని నేతిగరిటె సుబ్బారావువిస్తరిలో బడుటయు ఒకతూరియే జరిగిపోయెను.

మాణిక్యమునకును రామస్వామికిని దెలియకుండ సుబ్బారావా నేతిగరిటెను ముద్దుపెట్టుకొనెను. చూడమ్మచేయి పులకలెత్తెను.

మాణిక్య మిటు లనెను : "ఏమయ్యా సుబ్బా రావూ మాటాడవు ?"

"మాటాడ కేమమ్మా విను ! ఆడవారు పసందు చేసిన పిల్ల మగవారి కెటులు నచ్చును? ఆడవారి కాడ వారందఱునూ బాగానే కానుపింతురు. మగవారికి మగ వారందఱును బాగానే కానుపింతురు. ఆడది మగవానిని

పసందు చేయవలయును ; మగవాఁడు ఆఁడదానిని పసందు చేయవలయును. ఏమందువు ? " అని సుబ్బారా వనెను.

"ఆలాగా ఇదో కొత్తమాట. ఇంగ్లీషు చదువులలో ఉన్నది కాఁబోలు. పోనీ, నీమాటే ఖాయం. మగవాళ్ల చేతనే పసందు చేయిద్దాము. ఏమండీ ! మీరుచెప్పండి- కుంచాలవారిపిల్ల బాగుండునా బాగుండదా?" అనిమాణిక్యము మగనివంక తిరిగెను.

రామస్వామి యిటు లనెను—" నా కనుఁకు బంగారముగనే యున్నదికాని సుబ్బారావుకనులు ఏమిచెప్పునో ! "

చూడమ్మహృదయము తపతప కొట్టుకొనియెను. ఆమె తలుపుచాటున నిలుచుండి సుబ్బారావుముఖము నుండి ఏమిమాటలు వినఁబడునో యని దిగులు పడు చుండెను.

సుబ్బారావు చూడమ్మమొగము చూచెను. వెలవెలబారిన యామెమొగము శూన్యాకాశమువలె నుండెను. అందుకు లోలోన మురియుచు సుబ్బారావు ఇటు లనెను : " మామగారూ, ఎందు కింత డొంక తిరుగుడు? నేను బి. యే. ప్యాసుకానిది పెండ్లి చేసికొనను."

చూడమ్మముఖాకాశమున విదియనాఁటి చంద్రకళ కాఁనవచ్చెను.

మాణిక్య మిటు లనెను : "ఈకాలపు కుఱ్ఱవాళ్లం దఱికినీ ఇదో ఫేషన్. మంచి సంబంధాలన్నీ పోఁగొట్టుకొని తరువాతతరువాత మాకు దాంపత్యసుఖము లేదని అఘోరించడమే కాక అంగలతో చెప్పుకోవడంకూడా ఒక ఫేషన్. నాయనా సుబ్బారావూ, నీవు అంవటి వంటివాఁడవు కావు. నామాట విను. ఈ సంబంధం పోనీకు ! తరువాత పస్తాయిస్తావు."

సుబ్బారావు చూడమ్మముఖము జూచుచు నిట్టులనెను—" అత్తా, అంతపట్టు పట్టకు. బి. యే., ప్యాసు కానిదే పెండ్లిచేసికొననని నేను లోఁగడనే ఒట్టు పెట్టుకొంటిని. ఒకవేళ కుంచాలవారిపిల్ల యే వ్రాసిపెట్టియున్నను అప్పటికి పాసిపోదు. ఇపు డా పిల్లకు పదియేండ్లేకదా ! "

" ఎంత ఒట్టు పెట్టుకొంటివి ? ఒట్టూ లేదు పిట్టూ లేదు. తెలిసి తెలియని ఒట్లకు విలువేమిటి ? " అని మాణిక్య మనెను.

" అటు లనకు. ఒట్టు ఒట్టే " అని సుబ్బారావు అనెను.

రామస్వామి యిటు లనెను— " ఒట్టు పెట్టుకొనఁదగునా కూడదా అను విచారము ముందే ఉండవలయును. పెట్టుకొనిన తరువాత ఒట్టు ఒట్టే. "

మాణిక్య మిటులనెను : " మీరూ బాగానే చెప్పారు. " తలుపుచాటున దీర్ఘనిశ్వాస మొకటి బయలుదేరి భూమిని స్పృశించెను.

(౫)

సుమారు రెన్నెలలు గడచెను. బంధువులయింట మడివంట చేయుటకు ప్రార్థింపఁబడి మాణిక్యమువెళ్లెను. నేఁటి కామె రాదు. కావున చూడమ్మ యంతయు సుబ్బారావు మనస్సె కూరుచుండెను. అంత ఆగది లోనికి సాధికారముగాఁ బ్రవేశించి తపాలావాఁడు ఒక కట్టను బల్లమీఁద టప్పునఁ బడవయిచెను.

' అబ్బ ! ' అని చూడమ్మ తలయెత్తి చూచెను. తపాలావాఁడు అంతలో ' సెలవు ' అని వెళ్లిపోయెను. చూడమ్మ పేపరు విప్పిచూచెను. పేపరంతయు అంకెలే.

చూడమ్మకు సుబ్బారావునంబరు తెలియును. వెంటనే ఆనంబరు కనఁబడెను. ఆమె తనసంతోషమును పైకి ఉబుకనీయఁదలఁచుకొనలేదు గాని వెంటనే ఆ పేపరు తండ్రికడకుఁ దీసికొనివెళ్లి " సుబ్బారావు బావ ప్యాసయినాఁడు " అనెను.

' అగును. అతఁడు ప్యాసగును ' అని రామస్వామి కొంచె మాలోచించుచు ' అతని కొక మంచి పారితోషిక మిచ్చిరమ్మ ' అని ఆదేశించెను. ఈమాట వినినంతనే చూడమ్మహృదయము జలదరించి వెను వెంటనే పులకించెను.

చూడమ్మ మరల తనగదిలోని కరిగి పారితోషికమును కాలోచించుచుఁ గూరుచుండెను. ఏ పారితోషికమును ఆమెకు తాలుపోలేదు.

"ప్రేమ కది యొసఁగినచో పారితోషికమని పించుకొనును? ప్రేమకుఁదగిన పారితోషిక మీ విశ్వమున నేవస్తువు కలదు? ప్రేమకు తూఁగున దొక్క ప్రేమయే. రెండవ తక్కెడలో నీబ్రహ్మాండముల నన్నిటిని బెట్టితూఁచినను మొదటితక్కెడ చలింపదు" అని యిటు లామె తలపోయుచుండఁగా రామస్వామి మెల మెల్లగా వచ్చి 'ఏమమ్మా, ఏమి పారితోషిక మిచ్చి వచ్చితివి?' అనెను. చూడమ్మ తెల్లఁబోయి 'ఏమియును లేదు' అనెను.

'అది యేమి? చీకటి పడినది. నీ కేమి కావలయునో చెప్పుము, తీసికొనివత్తును' అని రామస్వామి యనెను.

'పారితోషికమునకుఁ దగిన దీప్రపంచమున నాకేదియుఁ గానరాలేదు.'

రామస్వామి కొంచె మాలోచించి "అగు నగు" నని రెండుమాఱు లుచ్చరించి "పిచ్చిదానా! ప్రేమతో నేది యిచ్చినను పారితోషికమే. పత్రము, పుష్పము, ఫలము, తోయము – ఇది యంతయు పారితోషికమే. తుద కొక నూలుపోగేని పారితోషికమే యగును" అనెను.

"నిక్కమే నాకు తోఁచలేదు. కొండంత దేవరకు కొండంతపత్రి యెవతె తేఁగలదు?" అని చూడమ్మ యనెను.

"అగును ప్రొద్దుపోవుచున్నది. నీ కేవస్తువు కావలయునని యున్నది?"

"నాకు వస్తువు నిస్సార మనుపించుచున్నది. అయినను ఒక పూవిచ్చి నాసంతోషమునే పారితోషిక మొనరించి వత్తును."

"మంచిది" అని రామస్వామి తన ఆఫీసు గదిలోనికి వెళ్ళిపోఁగనే చూడమ్మ వేషభూషలచే క్రొత్తదై సుబ్బారావుమేడకు దారితీసెను. ఆదారిలో ఎన్నియెన్ని సంగతులు తన హృదయమున గుఱుతుచే చిగురెత్తెనో, ఆదారిలో తా నెంతసేపు నడిచెనో దాని కంతు లేదు. చూడమ్మ మేడయెక్కి గదివంక చూడఁగనే సుబ్బారావు లేచి 'స్వాగతము', అనెను. ఆమాటచే చూడమ్మయొడలు కంపించెను; నడక స్తంభించెను. 'ఇన్నాళ్ళ కిచటికి వచ్చితివి' అని సుబ్బారావెదురు వచ్చి చేయి పట్టుకొని బలవంతముగా గదిలోనికిఁ దీసి

కొనిపోయెను. స్వేదబిందువులచే ఆమెమోము పుష్పించెను. ఆచూడమ్మ తా నచట బందియయిపోయినటులు భయపడెను.

'ఇచటనే మన పెండ్లి, గుఱుతున్నదా?' అని సుబ్బారావనెను. సిగ్గుచే ఆరక్తమయిన మొగము వెంటనే నిరుంగవున ఆవదాతము కాఁగా చూడమ్మ "అగును, ఇటనుండియే మాయమ్మ రెండుమొట్టి నన్ను జరజర లాగుకొని పోయెను" అనెను.

"నాకన్న నీకే యెక్కుడు గుఱుతు ఉన్నటు లున్నదే! సరికాని మీయమ్మ అపుడు లాగుకొని పోఁగలిగెనుగాని యిపుడు లాగుకొని పోఁజాలదు."

"అగును! ఇట్టివి ఆఁడవారికే యెక్కుడు గుఱుతు. దానికేమి? మీరు ప్యాసయినందులకు మా నాయనగారొక పారితోషిక మిచ్చి రమ్మని నన్నుఁ బంపిరి."

"వారికే తోఁచెనా?"

ఈమాటకు ప్రత్యుత్తరము బడయక సుబ్బారావు "ఏమి పారితోషికము తెచ్చితివి?" అని యడిగెను.

"తగిన పారితోషికమేదియు నాకుఁ గానరాలేదు. చేకులూఁపుకొనుచు నేనే వచ్చితిని." "భేష్ నాకు నీవే పారితోషికమవు" అని సుబ్బారావు హఠాత్తుగా చూడమ్మను చుంబించెను. ఆమె గండస్థలమంతయు గులాబీపూలవలె త్తిగూయెను. అంత నామె పోవఁ బ్రయత్నింపఁగా సుబ్బారావడ్డుదగిలెను.

"మీ రింతగా నిరోధించుచుంటిరే; నాకు మీ రేమి పారితోషిక మీఁగలరు?"

"నీకు నేను; నాకు నీవు."

"నిక్కముగా?"

"నిక్కముగా."

"ముమ్మాటికి?"

"ముమ్మాటికి."

"నేను విధవ నని మీరు మఱచియుందురు."

చూడమ్మ యిటు లనఁగనే సుబ్బారావామె ప్రక్క నిలువఁబడి యామెబుజముమీఁద బుజము వయిచి "ఇపుడో?" అని యనెను.

తలవని తలంపుగా సుబ్బారావుబాహువు తన మీఁదఁ బడుటచే చూడమ్మ నిస్సారమగు నీ ప్రపంచము నంతయుఁ గోలుపోయెను.

మన్మథుఁడు సమ్మోహనాస్త్రమును వేయు ననుచుందురు. సుబ్బారావు బాహుపాశమును వేయునే వేసెను. బహుశా ఈరెండును ఆమెమీఁదఁ బ్రయోగింపఁబడియుండును ఏలనఁగా సుబ్బారావాగని తలుపులు వేయుట చూడమ్మ కిసుమంతయుఁ దెలియదు.

[ముందరిసంచికలో సమాప్తము.]

భారతదేశమందలి బ్రిటిషుసైన్యములు—వానికగువ్యయములు

మోచర్ల కృష్ణమూర్తి

బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు భారతదేశమున నిలిపియుంచుచున్న ఆంగ్ల సైనికనివహముల తరిఖీయతు చేయుటకైన ఖర్చుల నెవ రెంత భరింపవలె ననువివాద మీ యుభయదేశములకును చిరకాలముగా వచ్చుచున్నది. ఆఖర్చులను భారతదేశ మింతవరకును పైసలతో సహా చెల్లించుచున్నది. వీనినే "కాపిటేషను చార్జి" లనియు, "హోము ఎఫెక్టివు చార్జి" లనియు వ్యవహరించుచుందురు. ప్రతివత్సరమీ ఖర్చులకొరకు సుమారు రెండుకోట్ల రూప్యము లాంగ్లదేశమునకు ప్రవహించి పోవుచున్నవి. భారతదేశము ఏదో యొక పేరుతో బ్రిటిషుదేశమునకు చెల్లించుచున్న కప్పములలో నిది యొకటి యని చాలమంది యభిప్రాయము. ఈఖర్చుల నసలు భారతదేశమునుండి వసూలుచేయు సిద్ధాంతము అక్రమమైనదనియు, వానిలో కొన్నిపద్దుల నన్యాయముగ చేర్చుచున్నా రనియు ఉభయదేశములయందును చాలమంది ప్రముఖులు ఆక్షేపించుచుండిరి. ఈ వివాదముల పరిష్కరించుటకై యేర్పరచబడిన విచారణసంఘమువారి శిఫార్సులు, భారతదేశమున కవి యొనర్చిన న్యాయములవలన, అన్యాయములవలనను గూడ జాగ్రత్తగ పరిశీలింపదగియున్నవి. ఈ సంఘమునకును, ఇదివరకీ విషయమును విచారణచేసియున్న ఇతరసంఘములకును భేదము గలదు. ఈ సంఘమున సభ్యులుగ నున్నది ఇరుపక్షములవారిచేతను పేర్కొనబడిన న్యాయశాస్త్ర ప్రవీణులగు ప్రతినిధులు. బ్రిటిషుదేశముతరఫున ప్రీవీకౌన్సిలరు లగు టాంలిన్, డునెడిన్ ప్రభువులు సభ్యులుగ పేర్కొనబడిరి. భారతదేశముతరఫున న్యాయమూర్తులు సర్ షాడీలాలు, సర్ షామహమ్మదు సులేమాన్ గార్లు ప్రతినిధులుగ నుండిరి. ఆస్ట్రేలియా దేశీయుడును, న్యాయశాస్త్ర విశారదుడును అగు. సర్. రాబర్టు రాండాల్ఫు గారెన్ గారిని బ్రిటిషుప్రభుత్వమువా రధ్యక్షతకు నియమించిరి. అందుచే నీసంఘమువారి శిఫార్సులు మరింత ప్రాముఖ్యమును వహించుచున్నవి.

కాపిటేషను వ్యయముల సమస్య ఇంచుమించు ౧౬౦ వత్సరములుగా నున్నను భారతదేశ పరిపాలనను బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు స్వయముగ నిర్వహించుటకు పూనుకొనిన గత ౭౦ వత్సరములలో నావ్యయము చాల హెచ్చి భారతదేశమునకు మరింత దుర్భర మయ్యెను. ఈస్టిండియా కంపెనీవారు పరిపాలించుచున్నంత కాలమును, వారు, తమకు గావలసిన ఆంగ్లసైనికులలో చాలభాగమును తామే చేర్చుకొని తరిఖీయతు చేసుకొనుచుండిరి. బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారి నుండి చాల తక్కువగమాత్రమే బదులు దీసుకొనుచుండిరి. బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు భారతపరిపాలనభారమును వహించినపిమ్మట ౧౮౬౦ సంవత్సరప్రాంతమున, సైనికనిర్మాణమున గావించినమార్పులవలన భారతదేశమునందుంచుటకవసరమగు ఆంగ్లసైన్యముల నన్నిటిని బ్రిటిషుప్రభుత్వపటాలములనుండియే తీసుకొనునటు లేర్పరుపబడెను. అదివరకు కంపెనీవారు ఆంగ్లసైనికులను స్వయముగ తరిఖీయతు చేసుకొనినపుడు, ఒక్కొక్కసైనికునకు షుమారు ౨౬ పౌను లయ్యెడిది. బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారి పరిపాలన వచ్చినతరువాత బ్రిటిషు యుద్ధాంగకార్యాలయమువారు సైనికులనంపుటకు ప్రారంభించినపిమ్మట ఒక్కొకసైనికునిచేర్చి తరిఖీయతుచేయుటకైనఖర్చులక్రింద ౨౦౫ పౌనుల వసూలుచేయుటకు ప్రారంభించిరి. ఇంతవిపరీతముగ హెచ్చు 'రేటు' ను పుచ్చుకొనుటను, మేజరుబాల్ఫరు, ఫాసెటు మొదలయిన న్యాయరతులగు ఆంగ్లప్రముఖులు నిరసించియుండిరి. ౧౮౫౭-వ సంవత్సరము భారతదేశపు సిపాయీల తిరుగుబాటు జరిగిన

తరువాత బ్రిటిషుప్రభుత్వమువా రీదేశమున నుంచు బ్రిటిషుసైనికుల సంఖ్యనుగూడ చాల హెచ్చించిరి. ౧౮౫౭-వ సంవత్సరమునకు పూర్వ మీదేశమున సుమారు ౨౫ వేల బ్రిటిషుసైనికులు మాత్రమే యుంచ బడుచుండిరి. ౧౮౬౦-వ సంవత్సరమున సైనికవిషయ ముల విచారణచేసిన రాయల్ కమిషనువారు, భారతదేశ మున ౮౦ వేలసైనికులవరకు నుంచదగునని నిర్ణయించిరి. అప్పటినుండియు నింతవరకును - ఐరోపాసంగ్రామ వత్సరములలో దప్ప - ఈదేశమున ౬౦ వేలకు తక్కువ గాకుండ బ్రిటిషుపటాలముల నిలిపియుంచుచున్నారు. బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారికి గల మొత్తముసైన్యములో మూడవవంతు ఈ దేశమున నిలిపియుంచబడు చున్నది. ఈవిధముగ బ్రిటిషుసైనికులసంఖ్యయును, వారితరఫీయతునకు చెల్లింపవలసిన ఖర్చులనుగూడ హెచ్చిపోవుటచే నిది భారతప్రభుత్వమువారికి గొప్ప ఆర్థికసమస్యగగూడ పరిణమించెను. తరఫీయతుఖర్చుల నిర్ణయించుటలో చేర్పబడుచున్న పద్దులగురించి బ్రిటిషు యుద్ధాంగకార్యాలయమువారికిని, భారతమంత్రికార్యా లయమువారికిని మొదటినుండియు చాలవివాదములు కల్గుచుండెను. అట్టి వివాదములవలన లెక్కలు సరిజూచుకొని సొమ్ము చెల్లించుటలో నాలస్యమగు చుండుటవలనను, ౧౮౬౦-వ సంవత్సరము సర్. అలెగ్జాండరు టుల్లాక్ గారియధ్యక్షతక్రింద నేర్పరుపబడిన సంఘమువారు కాపిటేషనుపద్ధతి నేర్పరచి సైనికులచేర్చి తరఫీయతు చేయుటకైన ఖర్చులక్రింద భారతదేశమున నెందరుబ్రిటిషుసైనికు లుందురో వారిసంఖ్యనుబట్టి తల ౧-కి ౧౦ పౌనుల చొప్పున ప్రతివత్సరమును చెల్లింప వలెనని నిర్ణయించిరి. ఆరేటుప్రకారమైనచో భారత దేశమందలి పటాలములలో నొక్కొకవత్సరము గల్గు చుండుఖాళీలను భర్తీచేయుటకు కావలసిన సైనికుల చేర్చి తయారుచేయుటకగుఖర్చులు బ్రిటిషుప్రభుత్వము వారికి (ఒక్కొకనికి పౌ. ౨౦౫) ముజరా వచ్చునని యుద్ధాంగకార్యాలయమువా రంగీకరించిరి. ౧౮౯౯-వ సంవత్సరమువర కటులే జరిగెను. తరువాత ననేక మార్పులు జరిగెను. ౧౮౮౧-౯౦ సంవత్సరమున నార్త్ బ్రూకుకమిషనువారు కొల్పులమునకుమాత్రము "కాపిటేషను"రేటును ౭ పౌ. ౧౦షి. చొప్పున పుచ్చుకొనవలెనని నిర్ణయించిరి. ౧౯౦౯-వ సంవత్సరము రోమరుకమిషనువా రీరేటును ౧౧ పౌ. ౮ షి. లకు హెచ్చించిరి. ౧౯౨౦-వ సంవత్సరమున నీరేటు తిరిగి ఒక్కమారుగా ౨౫ పౌనును లకు హెచ్చింపబడెను. ఈవిషయముపై తిరిగి వివా దము లధికమగుటచే నవి పరిష్కరించుకొనబడువరకును ౧౯౨౬-వ సంవత్సరమునుండి సైనికశాఖకు సంవత్సర మునకు ౧౪ లక్షలపౌనులచొప్పునను, విమానదళమునకు ౧౧౦ వేలచొప్పునను, మొత్తముగా చెల్లింపవలెనని నిశ్చయింపబడెను. దానిఫలితముగ సర్. రాండాల్ఫు గారెట్ గారి యధ్యక్షతక్రింద నీ 'ట్రిబ్యూనలు' నియ మింపబడెను.

భారతదేశమందలి బ్రిటిషుసైన్యముల వ్యయము లకు సంబంధించిన వివాదములలో అయిదు విషయ ములు 'ట్రిబ్యూనలు' వారియెదుట నుంచబడెను. అందు మొదటిది "కాపిటేషను చార్జి"లను గురించినది. ఈసంద ర్భమున ట్రిబ్యూనలువారు విచారణ చేయవలసిన యంశ ము లీ క్రిందివిధమున బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారిచే నిర్వ చింపబడెను. "భారతదేశమం దుంచబడు బ్రిటిషు పటాలములలోనికి సైనికులను చేర్చి, వారికి శిక్షణ మొసగుట కగు ఖర్చులక్రింద భారతదేశ మింకను కొంత మొత్తము చెల్లించుచుండవలెనా? చెల్లించు చుండవలె ననినచో ఏపద్ధతిప్రకార మా మొత్తమును నిర్ణయింపవలెను?"

పై నుదాహరింపబడిన "విచారణీయాంశముల" పరిశీలించినయెడల వానిలో మొదటియంశము విచారణ కెంత ముఖ్యమైనదో వెంటనే తెలియగలదు. తరఫీయతు ఖర్చుల చెల్లింపనే యక్కర లేదని నిర్ణయ మగుచో తరువాత చర్చింపవలసిన విషయ మేదియు నుండదు. ఈవిషయము లాంఛనార్థము విచారణీయాంశములలో చేర్పబడినదిగాదు. భారతీయు లీ ఖర్చులను మొదటి నుండియును తీవ్రముగ నాక్షేపించుచుండిరి. భారత దేశములం దీ సైన్యముల నుంచినది నిజముగ భారతీ యులకొరకు గాదు. భారతదేశము తిరుగబడి బ్రిటిషు

పరిపాలనమునుండి తప్పించుకొనకుండ నణచియుంచుటకు, భారతదేశమున బ్రిటిషు ఆధిపత్యమును నిలువబెట్టుటకు, బ్రిటిషువర్తకమునకును, బ్రిటిషుధనస్వాముల పెట్టుబడులకును ఉపద్రవము గలుగకుండ కాపాడుటకు, ప్రాచ్యఖండమునం దెవరైన బ్రిటిషుఆధిపత్యమును ధిక్కరించి వారి సామ్రాజ్యమునకు భంగము గలిగింప నెంచినచో వారిని పట్టి దండించి బుద్ధిగరపుటకు బ్రిటిషు సైన్యముల నీదేశమందుంచిరి. బ్రిటిషు రాజకీయనాయకు లీవిషయమున నేమాత్రమును దాపరిక మొనర్చలేదు. వారిలో చాలమంది ఈ విషయమును బహిరంగముగ ప్రకటించియుండిరి. ప్రస్తుతము బ్రిటిషుప్రభుత్వ ప్రధానామాత్యు డగు రాంశే మెక్డొనాల్డు గారే తాము రచించిన గ్రంథమునందు "భారతదేశమందలి సైనికబలమంతయును గూడ బ్రిటిషు సామ్రాజ్య ప్రయోజనములకొర కుద్దేశింపబడినది గాని భారతదేశముకొరకుగాదు" అని అంగీకరించెను. ఈ విధముగ బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు స్వీయాధిపత్యముకొరకును, స్వలాభముకొరకును బ్రిటిషుసైన్యముల నీదేశమున నుంచినపుడు వాని శీతభత్యములను భారతదేశముపై నంటగట్టుటే అన్యాయము. అంతటితో నాగక ఆసైనికుల చేర్చుటకును, శిక్షణ మొసగుటకును అగుఖర్చులనుగూడ భారతదేశమునుండి వసూలు చేయుట "కేవలము నిందితమగు పని" యని ఆర్జిలు ప్రభువు మొదలగుఆంగ్లనాయకు లెందరో నిరసించిరి. దాదాభాయి నౌరోజీ, సర్. ఇ. వాచా, గోపాలకృష్ణ గోఖలే మొదలగుభారతీయనాయకు లీయన్యాయమును తొలగింపవలెనని ఆక్రోశించిరి. ఇది కేవల మన్యాయమే కాదు; బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు తమసామ్రాజ్యమం దితరప్రాంతములయం దనుష్ఠించుచున్న విధానమునకుగూడ విరుద్ధము. బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు తమ సైన్యమంతటిలో సగభాగమును, ఆంగ్లదేశమునం దుంచుకొని, మిగిలినసగభాగమును తమ సామ్రాజ్యమందు వేర్వేరుప్రాంతములందు నిలిపియుంచుచున్నారు. కాని ఒక్క భారతదేశమునందుతప్ప మిగిలిన యేప్రాంతమునుండియునుగూడ బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు ఈవిధముగ సైనికుల తరిఫీయతుఖర్చులగూడ ముజరా పుచ్చుకొనుట లేదు. ఇంతప్రధానమైనవిషయమును విచారణాంశములలో ప్రథమగణ్యమైనదానిని, ట్రిబ్యూనలువారేమాత్రమును విచారింపకపోవు టాశ్చర్యకరము. వారి నివేదికయందు నొంతమెక్కడనుగూడ ఈవిషయ మనుచర్చయే కన్పింపదు. ఇందుకు కారణము దురూహ్యము. భారతప్రభుత్వమువారు మొదట నీఖర్చుల నాక్షేపించియే యుండవలెను. లేనిచో నీసమస్య చేర్చబడియుండదు. తరువాత భారతప్రభుత్వమువారు పైకిదెలుప వీలులేని యేకారణమువలననో ఆయాక్షేపణను వదలుకొనియుండవలెను. లేక వారాక్షేపించినను ట్రిబ్యూనలువారు పూర్తిగ నుపేక్షించియైన నుండవలెను. ఏది యెట్లైనను—జరిగినలోపమువలన—భారతదేశమునకు తీరనిఅపచార మొనర్పబడెను. నిరుపేదలగు భారతీయులు — బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారిపై బడుభారమును తగ్గించుటకు—రు ౩ కోట్లు సాలీనా చెల్లింపవలసివచ్చినది. భారతప్రభుత్వమువారీ ఖర్చులను పూర్తిగ ప్రతిఘటించునవకాశమును పోగొట్టుకొని వివరములగురించి వివాదపడుట జుట్టువదలి కాళ్లను పట్టుకొనినటు లున్నది.

కాపిటేషనురేటులనిర్ణయించుటలో నేయేఖర్చుల లెక్కలోనికి దీసుకొనవలయు ననువిషయము రెండవయంశముక్రిందకు వచ్చును. ఇంతవరకును కాపిటేషనురేటు ఈక్రిందివిధముగ నిర్ణయింపబడుచున్నది. బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు తమసైన్యమం దేటేట నేశాఖయం దెన్నిఖాళీలు వచ్చునో అంచనావేసెదరు. ఆఖాళీలను భర్తీ చేయుట కెంతమందిసైనికులు కావలెనో, అందుకొరకు మొదట నెంతమందిని చేర్చుకొనవలయునో లెక్కించెదరు. కావలసిన సైనికులసంఖ్యకంటె చేర్చవలసిన సైనికులసంఖ్య అధికముగ నుండును. శిక్షణము ముగియులోపల కొందరు పారిపోవుటయు, మరణించుటయు సంభవించుటచే నిది యు[illegible]సరము. ఇట్టి ' పౌరు 'న[illegible] గాను బ్రిటిషుప్రభుత్వ[illegible] భారతదేశమున కంపిన

ప్రతిమువ్వురు సైనికులకు నల్గురఖర్చుల కాపిటేషనులో చేర్చియుండిరి. ఆ సైనికుల తయారుచేయుటకగు యావత్తు ఖర్చులను భారతదేశమున ఆంగ్లదేశమును తీసుకొను తయారైన సైనికుల సంఖ్యనుబట్టి ఇరుదేశములకును పంచెదరు. అటుల పంచగా భారతదేశము చెల్లింపవలసిన మొత్తమును, ప్రతివత్సరమునను భారతదేశమున పనిచేయుచున్న బ్రిటిషు సైనికుల సంఖ్యనుబట్టి దామాషాయీన, తలకు ఎంతయగునో విభజించెదరు. అదియే కాపిటేషనురేటు. ఈరేటును నిర్ణయించుటలో చాల పద్దులగురించి వివాదము లున్నను ఉభయపక్షములవారును గలసి, ముఖ్యముగ నీ క్రింది మూడు విషయములగురించి మాత్రమే నిర్ణయము నొసగవలసిన దని ట్రిబ్యునలువారిని గోరిరి. (౧) భారతదేశమున కంపబడు సైనికుల తయారుచేయుట కదనముగా నగు వ్యయముల మాత్రమే భారతదేశము చెల్లింపవలెనా, లేక అన్ని ఖర్చుల మొత్తములోను తనభాగమును చెల్లింపవలెనా? (౨) భారతదేశమున పనిచేసివెళ్లిన సైనికులు, బ్రిటిషు దేశములో రిజర్వులం దున్న కాలమునుబట్టి తరిఫీయతు ఖర్చులలో భారతదేశమునకు ముజరా రావలెనా? (3) సైనికుని తరిఫీయతు చేయుట కగు ఖర్చులను ౧౨ నెలలకు కట్టవలెనా, లేక ఆరు నెలలకుమాత్రమేనా?

అదనపుఖర్చులు

బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు తమస్వంతమునకు సైనికుల తయారుచేసుకొనవలసియేయున్నదిగదా. అందుకొరకు శిక్షణాలయములను, సిబ్బందిని ఏర్పరచుకొని వానిఖర్చుల భరించక తప్పదు. భారతదేశమునకుగాను మరికొందర సైనికుల తయారుచేయుట కదనముగ నెంత ఖర్చగునో దానినిమాత్రమే, బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు పుచ్చుకొనవలె నని భారతప్రభుత్వమువారి వాదన. అటులగాక మొత్తముఖర్చులుపంచుటవలన, బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు తమఖర్చులగూడ భారతదేశమునుండి వసూలుచేసినవా రగుచున్నారు. ఇంతియగాక ఈ సైనికశిక్షణశిబిరము (డిపో)లు ఆంగ్లదేశమందుండుట వలన బ్రిటిషుప్రభుత్వమున కితరవిధములగు లాభములు గూడ గల్గుచున్నవి. ౧౮౭౮-వ సంవత్సరమున సాండుహార్ట్స ప్రభువు, తరిఫీయతునందు సైనికులజీతములు భత్యములు తప్ప శిక్షణశిబిరముల కగుఖర్చులను భారతదేశమునుండి పుచ్చుకొనరాదని ఈస్టిండియా ఫైనాన్సు కమిటీయెదుట వాదించుచు, శిబిరములవలన బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువా రందుచున్న ప్రత్యేకలాభములగురించి ఇటుల నుడివెను. "డిపోలలోని ఉద్యోగులు ఇతర కార్యములకుగూడ నుపయోగింపబడుచున్నారు. బ్రిగేటు డిపోలలోని ఉద్యోగులు ఆగ్జిలరీపటాలముల తరిఫీయతు చేయుటకుగూడ ఉపయోగింపబడుచున్నారు. అంతియగాక, ఒకజిల్లాలో 'డిపో' ఉన్నంతమాత్రమున నచట శాంతి సుస్థాపితమగును. ప్రత్యేకముగ నచట నొకపటాలము నుంచ నవసరము లేదు. ఏదైన అల్లరి జరిగినయెడల డిపోలలోని ఉద్యోగులను, తరిఫీయతునందు సైనికులను గూడ పంపి అణచివేయవచ్చును. 'డిపో'లు చేయు పనులలో నిది చాలముఖ్యమైనది. ఆంగ్లదేశమునకిది లాభదాయకమైనది."

భారతదేశమున కట్టిలాభ మెద్దియుగల్గుట లేదు. అయినను వానిఖర్చులలో భారతదేశము మాత్రము మూడవభాగమును పూర్తిగ చెల్లించవలసియున్నది. ట్రిబ్యునలువారీ విషయమున భారతప్రభుత్వమువారి వాదనను పూర్తిగ నిరాకరించిరి.

"రిజర్వు"లకు ముజరా

భారతదేశమున పనిచేసి తిరిగివెళ్లిన సైనికులు మొదటిరిజర్వునందున్న కాలమునకు వారిశిక్షణకు చెల్లింపబడిన మొత్తమున కొంతభాగమును ముజరా యొసగవలెనా, లేదా యనువిషయము రెండవది. ౧౮౭౦-వ వత్సరమున బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు తమ సైనికనిర్మాణమున "లాంగుసర్విస్" పద్ధతిని వదలి "షార్టుసర్విసు" పద్ధతి నవలంబించినప్పటినుండియు నీ వివాదము సాగుచుండెను. "లాంగ్ సర్విసు" పద్ధతియందు, పటాలమున చేరిన సైనికుడు ౧౨ వత్సరములు పనిచేసెడివాడు. "షార్టు సర్విసు" పద్ధతియందు సైనికుడు పటాలములో ౭ వత్సరములు మాత్రమే పనిచేయును. తరువాత ౫

వత్సరములు మొదటితరగతిరిజర్వునం దుండవలెను. రిజర్వునం దున్న కాలమున నతడు పటాలములలో పని చేయ నక్కరలేదు. తన యిష్టమువచ్చిన వృత్తియం దుండవచ్చును. కాని ప్రభుత్వమువారి కవసరము వచ్చి నపుడు, ప్రభుత్వమువారి యుత్తరువుపై వెంటనే వచ్చి పటాలమున చేరవలెను. ఆయైదు వత్సరములును రిజర్వులోని సైనికులకు రోజు ౧ కి ౯ పెన్నీలు జీత మొసగబడుచుండును. ఈ పద్ధతివలన బ్రిటిషుప్రభుత్వ మువారికి స్వల్ప వ్యయముతో, యుద్ధము వచ్చినతోడనే రంగమున కంపుటకు కావలసినంతమంది సైనికులు సిద్ధ ముగ నుందురు.

ఈ పద్ధతిలో భారతదేశమునుండి తిరిగివెళ్లిన ప్రతిసైనికుడును, అయిదువత్సరములవరకు మొదటి "రిజర్వు"నం దుండును. ఈవిధముగ బ్రిటిషుప్రభుత్వము వారికి భారతదేశపు ఖర్చులమీద, ౭ వత్సరముల తరిఫీయతు గలిగి ౫ వత్సరములు సేవచేయు సైనికులు లభించుచున్నారు. ఇక భారతదేశమునకో! లాంగు సర్వీసునందు వచ్చిన సైనికుడు ౧౧ వత్సరములు సేవ చేసెడివాడు. షార్టుసర్వీసులో వచ్చిన సైనికుడు ౬ వత్సరములు మాత్రమే పనిచేయును. అనగా అనంత రము తిరిగి తరిఫీయతుఖర్చుల నిచ్చి క్రొత్తసైనికుని దెచ్చుకొనవలెను. దీనివలన భారతప్రభుత్వమువారి ఖర్చులు ఇంచుమించు రెట్టింపు పెరిగెను. బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు భారతదేశమునుండి వచ్చిన సైనికుని వలన ౫ వత్సరములు లాభమందుచున్నారు గనుక ఆ కాలమునకు దామాషాయీని శిక్షణవ్యయముల ముజరా యివ్వవలెనని భారత ప్రభుత్వమువారి వాదన. రిజర్వు లలోనివారు పటాలములలోనివారివలె పూర్తిగ నుప యోగపడుటలేదు. కనుక వారొనర్చుగల సేవను పటా లములందలి సైనికునిసేవతో సరిపోల్పరాదని యుద్ధాంగ కార్యాలయమువా రాక్షేపించిరి. కాని ట్రిబ్యునలువా రీవాదన నంగీకరింపక, మొదటితరగతి రిజర్వునం దున్న కాలమునకు బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు భారతదేశమునకు ముజరా యొసగవలె నని నిర్ణయించిరి. 60 వత్సరము లకు నేటి కిపుడీ విషయమున న్యాయము గల్గినది.

ఆరునెలలా, పండ్రెండు నెలలా?

సైనికులశిక్షణముకొరకు భారతదేశ మారునెలల కగుఖర్చుల చెల్లింపవలెనా, పండ్రెండునెలలకు చెల్లింప వలెనా యనునది మూడవయంశము. ఇంతవరకును బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు, కాల్బలమున కారునెలలకును, ఆశ్విక, శతఘ్నిదళములకు తొమ్మిదినెలలకును పుచ్చు కొనుచుండిరి. దాని నిపుడు ౧౨ నెలలకు హెచ్చింప వలెనని వారికోరిక. ఆధునికసంగ్రామములపరిస్థితుల బట్టి, సుశిక్షితులగుసైనికుని తయారుచేయుటకు ౧౨ నెలలుపట్టుననియు, కనుక భారతదేశ మంతకాలమునకు చెల్లింపవలెనని బ్రిటిషుయుద్ధాంగకార్యాలయమువారి మొదటి వాదము. భారతదేశమునకు సైనికుల నంపునది సెప్టెంబరునుండి మార్చినెలవరకు మాత్రమే. అందుచే ఆరు నెలల శిక్షణ ముగిసినపిదప, షుమారు నాల్గునెలలైనగడ చినగాని వారిని భారతదేశమునకంపుటకు వీలుండదు. కనుక ఆకాలమునకైనను, భారతదేశ మా సైనికులఖర్చుల ముజరాయొసగవలెనని రెండవవాదన. ఆరునెలలు తరి ఫీయతుగలవారే చాలునని భారతప్రభుత్వమువారనినను ౨౦ వత్సరములలోపువా రక్కరలే దనుచున్నారు. సామాన్యముగ బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారి సైన్యములలో చేరువారివయస్సు దామాషాయీని ౧౮ వత్సరములు. అందుచే వారిని ౨౦ వత్సరములవరకును బ్రిటిషుపటాల ములం దుంచుకొనవలసివచ్చుచున్నది. దానికి పరిహార ముగనైనను భారతదేశము ౧౨ నెలలఖర్చుల చెల్లింప వలె ననునది మూడవవాదన. ఆరునెలలకంటె ఎక్కువ తరిఫీయతు నందినవారు తమ కనవసరమనియు, ఆరునెలల యనంతరము భారతదేశమునకు పంపువరకును వారిని తమ పటాలములయం దుంచుకొని పనిపుచ్చుకొన్నారు గనుక, ఆకాలమున ఖర్చులను బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారే భరింపవలెనని భారతప్రభుత్వమువారివాదన.

ట్రిబ్యునలునందలి శ్వేతసభ్యులు ముగ్గురును ఏకా భిప్రాయులై, భారతదేశము ౯ నెలల ఖర్చులచెల్లింపదగు నని నిర్ణయించుచు అందుల కీక్రిందికారణముల దెల్పిరి. "యుద్ధాంగ కార్యాలయమువారివాదనయు భారతప్రభు త్వమువారి వాదనయుగూడ అతిశయోక్తి దోషమునకు

పొల్పడుచున్నవి. ప్రస్తుత సైనికనిర్మాణపరిస్థితులలో ఇరువదివత్సరములవయస్సుగలిగి ఆరుమాసములమాత్రమే తరిఫీయతుగలిగియున్న సైనికుల సరఫరా చేయజాలమని యుద్ధాంగకార్యాలయమువారనుచున్నారు. అట్టిస్థితిలో వారొసగిన ౧౨ నెలలశిక్షణము నందియున్న సైనికుల దీసుకొనుటకంటె భారతదేశమునకు గత్యంతరములేదు క్రొత్తగాచేరిన సైనికునివలన, శిక్షణము ముగిసిన పిమ్మట, రెండవయారునెలలలో పటాలమున కేమియు నుపయోగము లేదని యుద్ధాంగ కార్యాలయమువారు గావించువాదన నిలువజాలదు. సంపూర్ణానుభవజ్ఞుడగు సైనికునియంత కాకపోయినను కొంతవరకైన నతడుపక రించును కనుక మొత్తముమీద ౯ నెలలశిక్షణమునకు భారతదేశము చెల్లించవలెను. తొమ్మిది నెలలకంటె అధికముగ శిక్షణమునందు శాఖలకు దప్ప ఇతరశాఖ లన్నిటికిని ఇది వర్తించును." తమ నిర్ణయములకు వారింతకంటె నేకారణములను దెలుపలేదు. ట్రిబ్యూనలు నందలి భారతీయ సభ్యులగు న్యా. షాడీలాలు. సులేమాన్ గార్లీసమస్య నద్భుత మగు తర్కనైపుణ్యముతో దీర్ఘముగ చర్చించుచు, ఇప్పటివలెనే ఇకమీద గూడ కాల్బలమునకు ఆరునెలలచొప్పునను, ఆశ్విక, శతఘ్ని దళములకు ౯ నెలల చొప్పునను, "ఎన్సైను" లకు ౧౨ నెలల చొప్పునను శిక్షణను లెక్కపెట్ట వలెనే గాని దానిని హెచ్చించుట కేమాత్రమును అవసరము గాదని, న్యాయము గాదని నిరూపించిరి.

గత ౬౦ వత్సరములలో ఈప్రశ్ననే ఇంతవరకు అయిదు కమిటీలు విచారించియుండినవి. వారందరును గూడ ఆరుమాసములశిక్షణము చాలుననియే అభిప్రాయపడిరి గాని, హెచ్చింపవలసినదని భావింపలేదు. మొట్ట మొదట ౧౮౬౧ లో కాపిటేషనురేటును నిర్ణయించిన టుల్లాక్ కమిటీవారు కాల్బలమునకు నాల్గున్నరనెలల శిక్షణము చాలునని లెక్కవేసిరి. ౧౮౭౨ లో సెకోంబీ కమిటీవారు దీనిని ఆరునెలలకు హెచ్చించిరి. ౧౮౭౮-వ వత్సరమున బౌరీకమిటీవారుగూడ ఇంచుమించు ఆనిర్ణయమునే బలపరచిరి. ౧౮౭౯ లో నార్త్‌బ్రూకుకమిషనువారీవిషయమును దీర్ఘముగ పరిశీలించి ఆరునెల లనే ఖాయపరచిరి. ౧౯౦౦-వ సంవత్సరము వెల్బి కమిషనువారు ఆమూలాగ్రముగ విచారణచేసి, ఆరు నెలలనిర్ణయమును మార్చ నవసరములేదని భావించిరి. ౧౯౦౭-వ సంవత్సరమున న్యా. రోమరుసంఘమువారీవిషయమును ప్రత్యేకముగ విచారించిరిగాని శిక్షణకాలమును హెచ్చింపవలెనని వారభిప్రాయపడినటుల గన్పింపదు. కాలముచేతను, అనేకవిచారణసంఘముల చేతను ధ్రువపరుపబడిన ఆనిర్ణయమును సవరించి, ౯ నెలలకు హెచ్చించుటకు చాలబలమగుకారణము లుండవలెను. అట్టివేవైన ఉన్నవేమో పరిశీలింతము

నిజముగ, భారతదేశమునకు గావలసిన సైనికులకు ఆరునెలలకంటె నెక్కువశిక్షణ మవసరమా యను విషయమును మొదట తీసుకొందము. ఇది సైనికవిషయములం దనుభవజ్ఞులగువారు నిర్ణయింపవలసినవిషయము. ఇంతవరకును, ౧౨ నెలలశిక్షణ మవసరమని చెప్పుచున్నది యుద్ధాంగకార్యాలయమునకు సంబంధించినవారే. భారతదేశీయావశ్యకతలకు సంబంధించిన విషయములలో వారియభిప్రాయము ప్రమాణము గాజాలదు. తమ యావశ్యకతలు భారతప్రభుత్వమువారికే దెలియగలవు. ఆవిషయమునందు వారి యభిప్రాయమే ప్రమాణముగాని ఇతరులది గాదు. తమసైనికుల కెంత తరిఫీయ దవసరమగునదియు నిర్ణయించు నధికారము భారతప్రభుత్వమువారిదేగాని తమదిగాదని యుద్ధాంగ కార్యాలయమువారే తమ మెమోరాండమునం దంగీకరించిరి. తామీవ్యవహారమున, భారతప్రభుత్వమువారి యేజెంటులముమాత్రమేనని కూడ దెలియజేసిరి. ఇక భారతప్రభుత్వమువారును, భారతసైనికావశ్యకతల నెరిగినసైనికాధికారులునుగూడ ఆరునెలలశిక్షణము చాలునని ఖండితముగ ప్రకటించియుండిరి. సైనికవిషయములం దసమానమగు అనుభవముగల కిచినరుప్రభువు, సర్. బూచాంపుడఫ్, రాలిన్సనుప్రభువు, సర్. ఫిలిప్ చెట్వుడ్డుమొదలగు ప్రముఖు లందరారునెలలు చాలునని దెలిపిరి. వీరు భారతీయులుగారు; బ్రిటిషువారు. ఆంగ్లదేశమునం దెంతయో కీర్తిగడించి, బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారిచే, ఆయాకాలములలో, భారతదేశమునందలి సైన్య

ముల కన్నిటికిని ప్రధానసైన్యాధీశులుగ నియమింపబడిన, బాధ్యత నెరింగిన యధికారులు. భారత దేశ యావశ్యకతలు వారికంటె బాగుగ దెలియునని యెవ్వరును చెప్పజాలరు. చెట్వుడ్ గారు బ్రిటిషుకౌన్సిలునందు సభ్యులుగ నుండి, ప్రస్తుతము భారతదేశమున సర్వసేనాధిపతిగ పనిచేయుచున్నాడు. అట్టి ప్రామాణికులకు విరుద్ధముగ ట్రిబ్యునలునందలి ముగ్గురును ౯ నెలల శిక్షణ మవసరమని యెట్లు నిర్ణయించిరో ఆశ్చర్యకరము. అంతియ గాదు. భారతప్రభుత్వమువారు తమ కారు నెలల శిక్షణ మందినవారు చాలుననియు, అవసరమగుచో, భారతదేశావశ్యకతలనుబట్టి, తరువాత భారతదేశమున మరికొంత తరిఫీయతు నిప్పించుకొనెద మనియు, ఆరు నెలలకంటె నెక్కువ తరిఫీయతు గలవారు తమ కేమాత్రము నక్కరలే దనియు ఖండితముగ బల్కిరి. ఇందు కేవిధమగు సమాధానము నుండజాలదు. భారత ప్రభుత్వమువా రక్కరలే దనుచుండ, వారి యేజంటుల మని చెప్పుకొను యుద్ధాంగకార్యాలయమువారికి గాని, ట్రిబ్యునలువారికిగాని ౯ నెలల శిక్షణము బడసిన సైనికుల వారిపై బడవేసి హెచ్చుఖర్చుల చెల్లింపవలె నని నిర్బంధించుటకంటె విపరీతమగుపని ఇంకొకటి యుండజాలదు.

పోనీ, యుద్ధాంగ కార్యాలయములవారు, తమ బ్రిటిషు పటాలములలో ౧౨ నెలలకు తక్కువకాలము మాత్రమే సైన్యమునం దున్నవారిని సరియగుశిక్షనందని వారినిగ పరిగణించుచున్నయెడల, వారి వాదనయందు కొంచెమైన బల ముండెడిది. వా రటుల చేయుట లేదు. వారు శిక్షణాలయములయందు (డిపోలలో) నిజముగ శిక్షణ మొసగునది ౧౭ వారములు మాత్రమే. పిమ్మట వారిని పటాలములలో చేర్చెదరు. చేరిన ఆరు నెలలనుండియు నతడు పటాలమునం దితర సైనికు లందరితోపాటు సైనిక ధర్మముల నన్నిటిని నిర్వర్తించుచుండవలెనని సైనిక నిబంధనలలో స్పష్టముగ విధింపబడెను. యుద్ధము వచ్చినపు డతనిని గూడ రణరంగమున కంపెదరు. దీనినిబట్టి, బ్రిటిషు యుద్ధాంగ కార్యాలయమువారు ఆధునిక యుద్ధముల కంపబడు సైనికునకు ౧౨ నెలల శిక్షణ మవసర మనిగాని, ఆరు నెల లల్పమనిగాని స్వానుష్ఠానమం దేమాత్రమును భావించుట లేదని తెల్లమగుచున్నది.

ఒకవైపున ఇరువది వత్సరములకు తక్కువ వయస్సుగలవా రక్కరలే దనియు, మరియొకవైపున ఆరు నెలలుమాత్రమే తరిఫీయతు నందిన సైనికులు గావలె ననియు కోరుటలో భారతప్రభుత్వమువారు అసాధ్యమగు కోరికను కోరుచుండిరని ట్రిబ్యునలు నందలి శ్వేతసభ్యులు తమ నిర్ణయమున కొకవిధమగు కారణముగ దెల్పిరి. ౨౦ వత్సరముల నిర్ణయము భారత దేశముకొరకే యేర్పడిన దనుకొందము. కాని యుద్ధాంగ కార్యాలయమువారికి నిజముగ నంత యసాధ్య మగు విషయమా? తాము సాధారణముగ ౧౮½ - ౧౯½ వత్సరములలోని వారిని సైన్యములో చేర్చుకొనుచున్నా మని యుద్ధాంగ కార్యాలయములవారు దెలిపియుండిరి. అందులో నూటికి ౩౬ వంతులమంది ౧౯½ వత్సరములవారనిగూడ వారే అంగీకరించిరి. భారతదేశమునకు గావలసినది ౩౩⅓ వంతులుమాత్రమే. ౧౯½ వత్సరములవారి కారు నెలల శిక్షణము ముగియు వరకు ౨౦ వత్సరములు ముగియును. కనుక ౨౦ వత్సరముల వయోనిర్ణయము బాధ లేకుండగనే, ఆరు నెలల శిక్షణతో భారతదేశము నంపదగు సైనికులు, కావలసినంతి మందికంటె నెక్కువయే యుద్ధాంగ కార్యాలయము వారివద్ద గలరు. పాడీలాలు సులేమాన్ గార్లు సూచించినటుల "భారతదేశముయెడల సదభిప్రాయులును, భారతదేశమునకు సహాయ మొనర్చ నభిలాషాపూరితులును అగు యుద్ధాంగకార్యాలయమువారికి భారతదేశమున గావలసిన సైనికులను, ౧౯½ వయస్సున చేరిన వారినుండి ఆరు నెలల శిక్షణము ముగియగనే పంపుట కష్టసాధ్యము గాదు."

౨౦ వత్సరములకు తక్కువవయస్సుగలవారిని భారతప్రభుత్వమువా రక్కరలే దనిరని ఆరోపించి, హెచ్చుకాలమునకు తరిఫీయతునకు ఖర్చుల నిచ్చుకొనవలెననుటకు యుద్ధాంగకార్యాలయమువారు దానినొక కారణముగ నుపయోగించుకొనజూచుచున్నటు

లున్నది. యుద్ధాంగకార్యాలయమువారి అద్భుత కల్పనాశక్తితప్ప ఆయారోపణ కాధార మొద్దియును లేదు. చిరుతవయస్సువారి నంపరాదని చాలకాలముక్రింద భారతప్రభుత్వమువారు సూచించియున్న విషయము నిజమే కాని అది భారతదేశముకొరకు గావింపబడినది గాదు. యుద్ధాంగకార్యాలయము వారు మరీబాలురను సైనికులుగ భారతదేశమున కంపుచుండుటచే, అచటి శీతోష్ణస్థితులు సరిపడక, వారి ఆరోగ్యము చెడిపోయి శైథిల్యము కలుగుచుండెను. అందుచే బ్రిటిషు సైనికుల యోగక్షేమములకొరకే భారత ప్రభుత్వమువారు మొదట నటుల సూచించిరి. ఆసూచనకు కారణభూతుడగు భారతసర్వసేనాని యగు సాండుహర్ట్సుప్రభువు, ౧౮౭౪-వ సంవత్సరమున ఈస్టిండియా ఫైనాన్సు కమిటీ యెదుట సాక్ష్య మొసగుచు నావిషయము నిటుల స్పష్టీకరించెను. "చిరుతవయస్సువారగు సైనికుల నంపుట వలన యుద్ధముసంభవించినపుడు భారతదేశమునకు నష్టదాయక మనువిషయము నిజమే. కాని నే నాకారణముచే ఆక్షేపింప లేదు. బాలురగు నీసైనికులు పరదేశములందు శీతోష్ణస్థితి సరిపడక, ఆరోగ్యము గోల్పోయి, వ్యాధిగ్రస్తులై అల్లాడుచుండుట చాలవిషాదకరము. అట్టి బాలుర నంపుటకంటె, వారియెడల నొనర్పగల అమానుషమగు నపచార ముండదు." ఈకారణముచేతనే పార్లమెంటుసభవారు ౧౮౭౧-వ సంవత్సరమున ౨౦ వత్సరముల లోపువయస్సు గల సైనికులను స్వదేశమునందే యుంచవలెనుగాని, విదేశముల కంపరాదని నిషేధించుచు తీర్మానించిరి. ఇది ఒక్కభారతదేశమునకే గాదు. సామ్రాజ్యమునం దన్నిప్రాంతములకును వర్తించును. ఈకారణమును పురస్కరించుకొనియే ౧౮౭౧-వ సంవత్సరమున బ్రిటిషుసైనికశాఖను సంస్కరించినపుడు జనరలుమెక్డొగలు కమిటీవారు, క్రొత్తగా చేర్చుకొనబడినసైనికులనందరిని స్వదేశమునందలి పటాలములలోనే యుంచి, ఆపటాలములలో కొంతకాలము సేవచేసి, వయస్సు ముదిరినసైనికుల విదేశములకు పటాలములతో పంపవలెనని నిర్ణయించిరి. ఆవిధముగనే ఇప్పటికిని, ప్రాతసైనికులను మాత్రమే విదేశముల కంపుపద్ధతి సాగుచున్నది. భారతదేశమున కంపబడుచున్న సైనికులవయస్సును పరిశీలించినచో ఈవిషయ మింకను ప్రత్యక్షముగ నిరూపితమగును. ఇటీవల, స్టేటుకౌన్సిలునందు, ప్రభుత్వసభ్యుఁడొకప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు, గత వత్సర మీదేశమున కంపబడిన సైనికులవయస్సు, దామాషా యీని ౨౧ వత్సరములనియు, ఇటీవల కొన్నివత్సరములలోకంటె నిది చాలతక్కువనియు తెలియజేసెను. సాధారణముగ వారివయస్సు ౨౨ వత్సరము లుండునని యెంచవచ్చును. ౨౦ వత్సరములవయోనిర్ణయముచేత, తా మారునెలలు ముగియగనే సైనికుల నంపజాలకుంటిమని పరిహారము గోరుచున్న యుద్ధాంగకార్యాలయము వారి వాదన యెంత అసత్యమైనదో దీనివలన వెల్లడిగాగలదు. నిజముగ నీనిర్ణయము తమకు బాధాకరమైనచో సైనికులను ౨౨ వత్సరములువచ్చువర కెందుకు నిలిపియుంచుకొనెదరు. ఈవిధముగ వయస్సుహెచ్చిన వారిని పంపుచుండుటవలన నష్టపడునది భారతదేశము గాని, ఆంగ్లదేశము గాదు. ౨౧-వ వత్సరమువచ్చిన సైనికుడప్పటికే 3 వత్సరములసేవను ముగించియుండును. ఇక నాతడీదేశమునకు వచ్చి సేవచేయునది ౪ వత్సరములు. ఆరునెలలశిక్షణము ముగియగనే పంపబడియున్న యెడల నతడీదేశమున ఆరువత్సరములైన పనిచేసెడివాడు. అందువలన భారతప్రభుత్వమునకు సైనికుల రాకపోకల కగుఖర్చులు చాలవరకు తప్పెడివి. ఇందుకు భారతదేశమునకు పరిహార మొసగుటతప్ప, భారతదేశమునే పరిహారమడుగుట యుద్ధాంగకార్యాలయమువారి సాహసవైపరీత్యమునకు చిహ్నము.

భారతదేశమున కంపబడవలసిన సైనికులు ఆరునెలల శిక్షణానంతరము బ్రిటిషుపటాలములలో నుండుటవలన, బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారికి ముజరా రావలసిన నష్టము గల్గుచున్నదా యనిన అదియును శూన్యమే. పై నుదహరించినటుల క్రొత్త సైనికులను ఆంగ్లదేశమునందలి పటాలముల నుంచి, ఆపటాములం దున్నవారిని విదేశముల కంపుపద్ధతివలన, బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు స్వదేశమున నుంచుకొను సైన్యపు సంఖ్య ఏమాత్ర

ఘును హెచ్చు నవసరము లేదు. అసలు భారతదేశమునకు స్కీము రెక్కువరకును, సైనికులలో నెవరును భారతదేశమునకని ప్రత్యేకింపబడుటయే లేదు. కనుక, శిక్షణానంతరము, భారతదేశమున కుద్దేశింపబడిన సైనికులు వేచియుండవలసియున్నదను వాదము గూడ కేవలము నిరాధారమైనది. ఆకారణముచే భారతదేశమున యుద్ధాంగకార్యాలయములవారి కేమి మజరా యొసగనక్కరలేదు.

ట్రిబ్యూనలువారు తమ నిర్ణయమునకు సాక్షికముగ నాధారముగ గైకొనిన క్రొత్తసైనికుల ప్రయోజనపు విలువను పరికింతము. సైనికుడు చేరిన ఆరునెలలకు తరువాత, బ్రిటిషు సైనిక నిబంధనల ప్రకారము, సైనిక ధర్మములనన్నిటిని నిర్వహించుటకు బాధ్యుడు. అతనిని (౧) శాంతిసమయమున దేశమునందల్లరుల నణచుట కుపయోగించెదరు. (౨) పటాలముల విదేశముల కంపునపుడట్టివారినిగూడ పంపెదరు. సంవత్సరము తరిఫీయతు లేదని నిలిపియుంచరు. (౩) యుద్ధము వచ్చినచో, చేరి ఆరునెలలైన ప్రతిసైనికుడును, యుద్ధరంగమున కంపబడవచ్చును. ఇదియది యననేల ప్రాతసైనికులతోబాటు వీరును అన్నిపనులకు నుపయోగింపబడవచ్చును. ఇట్టి పరిస్థితులలో వీరు, ఇతరసైనికులతో సరిసమానమగు విలువగలవారు కాదని ట్రిబ్యూనలునందధికసంఖ్యాకు లెటుల నిర్ణయించిరో దురూహ్యము. రోమరుకమిటీయందు సభ్యులును, అటు పిమ్మట భారత సర్వసేనాధిపతియును అగు సర్. బూచాంపు డఫ్ గారీ విషయమై ఇటుల నుడివియుండిరి. "సైనికుని జీవితమున రెండవదశయందు (డిపోలలో శిక్షణ ముగిసిన పిమ్మట భారత దేశమునకు పంపబడుటకు పూర్వము) భారతదేశమున కత డేవిధముగ నుపకరించుట లేదు. ఆంగ్లదేశమునకు మాత్రమె పూర్తిగ నుపకరించుచున్నాడు. యుద్ధము వచ్చినపుడే దేశమున సేవచేయు నను విషయమునుబట్టియే సైనికుని ప్రయోజనము నిర్ణయమగును. అపుడేదేశమున కుపకరించిన ఆదేశమాతని ఖర్చుల భరింపవలెను. యుద్ధము వచ్చిన తోడనే, భారతదేశమున కంపబడవలసిన సైనికుల లాపివేయ బడుదురు. వారందరును బ్రిటిషు పటాలములతో యుద్ధమున కంపబడుదురు." అని ౧౯౦౭ లో హాల్డేన్‌గారు పార్లమెంటులో ప్రకటించియుండిరి. కనుక భారతదేశమునకు స్కీము రెక్కువగకును, ఈ సైనికులు బ్రిటిషు సైనికులుగనే పరిగణింపబడుచున్నారు. కనుక నీకాలమున కాసైనికులఖర్చులను బ్రిటిషుప్రభుత్వమే భరింపవలెను. ఈసిద్ధాంతమును బ్రిటిషుప్రభుత్వము వారుగూడ అంగీకరించిరే, సైనికులు ఆరునెలలశిక్షణను ముగించినపిమ్మట, భారతదేశమున కంపబడువరకెంతకాలము బ్రిటిషుపటాలమునందుంచబడుదురో అంతకాలమునకును శిక్షణవ్యయముల భారతప్రభుత్వమునకు దామాషాయొని మజరా యిచ్చుచున్నారు. "ఈసైనికుల నుపయోగించుకొనగల మనుకారణము చేతనే, బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారు శాంతిసమయమున తమ పటాలములలో నంతమంది సైనికుల తక్కువగ నుంచుకొనుచున్నారు." భారతదేశముకొరకిక బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు భరించుభారమేమి!

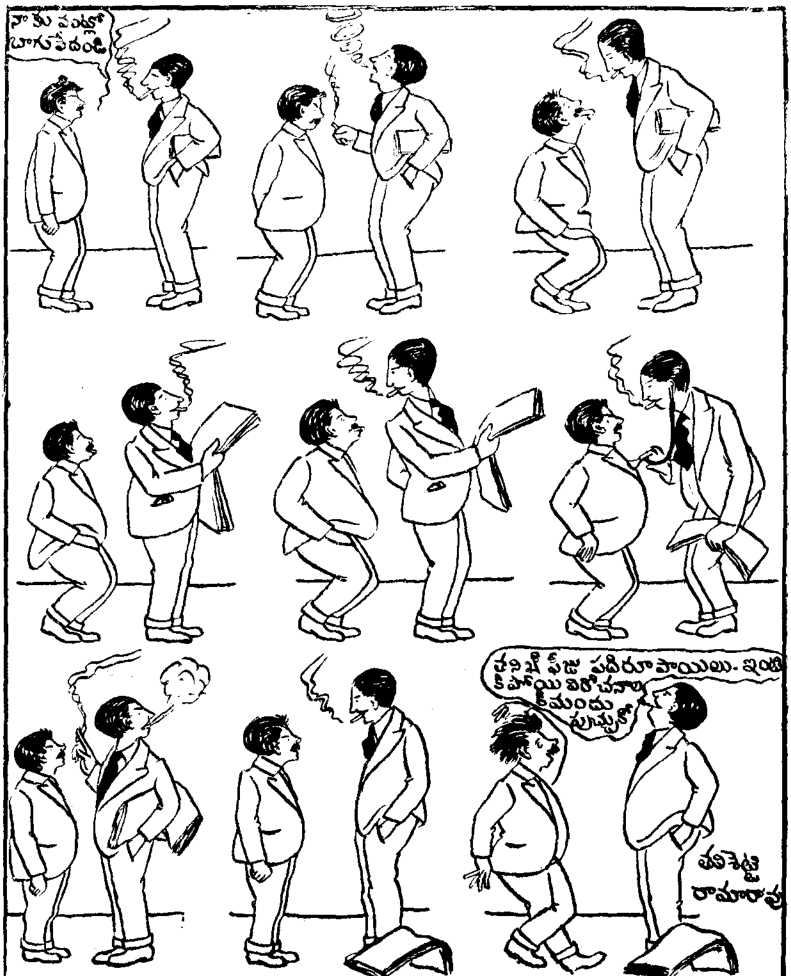
"ట్రిబ్యూనలు"నందధికసంఖ్యాకులనిర్ణయ మెంత యాధారరహితమైనదియును, సాడీలాలు సులేమాన్ గార్ల నోటునందలి ఈక్రిందివాక్యములవలన దెలియనగును. "యుద్ధాంగకార్యాలయమువారు మాయెదుట దాఖలుచేసిన వ్రాతమూలమగు మెమోరాండమునందుగాని, వారి న్యాయవాది గావించిన వాదనలయందుగాని యెచ్చటను పండ్రెండునెలల నంగీకరింపనిచో అంతకు తక్కువకాలమున కైన శిక్షణమున కగుఖర్చుల నిప్పింపవలెనని కోరియుండలేదు. భారతదేశము ౯ నెలలఖర్చుల చెల్లింపవలె నని నిర్ణయించుటకు మాయెదుట నేవిధమగునాధారమును లేదు." ట్రిబ్యూనలువారి నిర్ణయ మెంతసువిచారితమైనది!

కాపిటేషను చార్జీలవిషయమున, ట్రిబ్యూనలు పేర! గావింపబడిన నిర్ణయములవలన, భారతదేశమిక మీద నెంత చెల్లింపవలసియుండునో ఇంకను ప్రకటింపబడలేదు. యుద్ధాంగకార్యాలయమువారాలెక్కల

నింకను తయారుచేయుచున్నారు. ట్రిబ్యూనలునిర్ణయములవలన భారతదేశమునకు కాపిటేషనురేటులందు గల్గినలాభము అత్యల్పము. రిజర్వులకు ముజరాయొసగవలెనని వారు నిర్ణయించినను దానివలన భారతదేశమునకు గల్గులాభము, శిక్షణకాలమును ౬ నెలలనుండి ౯ నెలలకు హెచ్చించుటతో రద్దుచేయబడెను. ఇంకను, భారతదేశమున కైమై లాభము మిగులునెడల, విమానదళమున శిక్షణవ్యయములగురించి, ట్రిబ్యూనలువారొసగిన నిర్ణయముచే నదియు తుడిచివేయబడెను. అది మరియొకకథ.

డాక్టరీ — అప్పుటప్పుట

224

అంధ విశ్వాసములు

బందా వేంకటరత్నం

అంధవిశ్వాసముల జనని మూర్ఖత, జనకుడు భయము, సంతానము ఘోరదుఃఖము. ప్రేమ, విశ్వాసము లంధములని చెప్పుదురు. అది ఎన్నడును కాదు. ఐతిహాసిక ప్రమాణములనుబట్టియు వేదశాస్త్రములను విమర్శనదృష్టితో బరిశీలించినపిమ్మటను, ఏవిషయము విశ్వసింపబడుచున్నదో, ఏవిషయము వైజ్ఞానిక ప్రయోగశాలయందు సరిగా సిద్ధాంతీకరించబడి, మన విశ్వాసమునకు హేతువగుచున్నదో, ఏవిషయము ప్రత్యక్షప్రమాణ మను గీటురాయిపై పరీక్షింపబడి నూరింట తొంబదితొమ్మిదిముక్కాలుభాగము సత్యమగునో యదియే సరియగు విశ్వాసము; శేషము లంధ విశ్వాసములు.

ఈయొక్క విభేదాత్మకభావమును లక్ష్యమందుంచి విమర్శకులుగ, జ్ఞానులు నగు ప్రాణులు, స్త్రీలుగాని, పురుషులుగాని ఇక నంధవిశ్వాసము లన నేమి యని ప్రశ్నింపవచ్చును. ఈప్రశ్న కుత్తరమిచ్చుటయే యీవ్యాసము ముఖ్యోద్దేశ్యము. ఇప్పుడు నేను ముందు పుటలందు, అంధవిశ్వాసములయొక్క అపరోక్షస్పష్ట పరిభాషను జేసినపిమ్మట, అంధవిశ్వాసములన నెట్టివో ఉదాహరణములమూలమున పాఠకులకు తెలియజెప్పెద.

౧. ప్రత్యక్షప్రమాణముల నుపేక్షించి, లేక ప్రమాణహీనమగు విషయమును సత్యమని నమ్ముట.

౨. ఒకసమస్యను వేరొకసమస్యగా నెంచుట. ఎట్లన—డాక్టరువైరోయనునాతని నెవడో నమ్మక మన నేమని ప్రశ్నించెను. "దేనిని నీవు చూడజాలవో అదియే నమ్మక" మని యాతడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. ఈప్రకారమగు ప్రశ్నోత్తరము లుపనిషత్తులందుకూడ గలవు. తరుచుగా సాధువులు, జ్యోతిష్కులు ఈవిధమగు జవాబులనే ఇచ్చుచుందురు. ఇదియే ఒకసమస్యను వేరొకసమస్యగా నెంచుట.

3. కార్యకారణసంబంధముల నుపేక్షించుట.

౪. ఏదే నొకయవస్తుపదార్థము (మనస్సు, ఆలోచన, ఇచ్ఛ, శక్తి- ఈనాల్గును అథవా వీనిలో నొకటి) ప్రపంచ నియంత్రణ చేయుచున్నదనిగాని, సృష్టించుచున్నదనిగాని, నాశముచేయుచున్నదనిగాని నమ్ముట.

౫. వస్తురహితముగనే కేవలమనఃకల్పనచేతనే ప్రపంచము సృష్టింపబడిన దనుకొనుట, అథవాశూన్యమునుండి సర్వము సృష్టింపబడినదని, లేక ప్రాదుర్భూతమైన దనుకొనుట.

౬. పురుషబలము, లేక Force యందే భిన్నప్రకృతి(వాస్తవికజగత్తు)యొక్క యస్తిత్వమున్నదని నమ్ముట, లేక పురుషబలమునందు ప్రకృతియొక్క యస్తిత్వము లేదని విపరీతాభిప్రాయము గల్గియుండుట.

౭. అనేకప్రకారము లగు నలౌకికములు, నసంభవములు నగు విషయములను నమ్ముట. ఇంద్రజాలము, మంత్రములు, చమత్కారములు మొదలగు నలౌకిక శక్తులను (Supernatural) నమ్ముట.

ఈ పరిభాషను మే మింకను పెంపొందింపగలము కాని వీనియం దన్నిటిసమావేశము గలదని యింతయే వ్రాయుట పర్యాప్తమని యెంచితిమి. అంధవిశ్వాసముల జననీజనకులు భయము, మూర్ఖత యనియు, వీనిసంతతి ఘోరదుఃఖమనియు జ్ఞాపక ముండుగాక. అంధవిశ్వాసము గలవా రడుగడుగున ననేకఘోరదుఃఖముల ననుభవించుట సంభవించుచున్నది.

ఒకానొక స్త్రీ వంటచేయుచున్న సమయమున బాగుగ నెండని పుల్లలు కాలుటలో "టప్‌టప్" అను ధ్వని కలుగుటను విని, "థూథూ" ఎవ్వతెయో దుష్టురాలు నన్ను తిట్టుచున్న దని చెప్పును. తడిపుల్ల అగ్నిచే కాల్పబడునప్పుడు దానియందలి నీరు బయటికి

వచ్చుటచే ధ్వని యగుచున్న దని యమాయిక యగు
నా స్త్రీ తెలిసికొనజాలదు. కట్టెలు కాలుటలో ధ్వని
యగుటయందును, ఇతరులు తన్ను నిందించుటయందును
కార్యకారణసంబంధ మేమియు లేదు. ఈప్రకార
ముగు అసంఖ్యాకము లైన మిథ్యాకల్పనలు గలవు.
ఎట్లన పెనమునుండి రొట్టె జారుటచే, ఎవరో అతిథి
వచ్చుననియు, శరీరావయవము లదరుటచే మేలు లేక
కీడు కలుగు ననియు, అరచేయి దురదపెట్టుటచే ధనము
దొరకుననియు, తీతువ లేక జీబుగుపక్షులు కూయుటచే
కీడు వాటిల్లు ననియు తరచుగా ననేకు లూహించు
చున్నారు. ఇదియే యంధవిశ్వాసము. ఒకమనుష్యుడు
ప్రయాణమై గృహద్వారమునుండి బయల్వెడలినతోడనే
యతని కెదురుగా నెవడైన కర్ర దీసికొని వచ్చుచున్న
ట్లగపడినను, అథవా ఒకేకన్నుగల గ్రుడ్డివాడు వచ్చినను
యత డపశకున మైనదని తలచును. నీరు నిండినకుండతో
నెవడైన ఎదురైనచో చాలమంచిశకునమైనదనుకొనును.
శకునము లేక అపశకునము ఏదియు ప్రకృతిప్రవాహము
నాపజాల దనియు, ఏదైన క్రొత్త కార్యమునుగాని
కారణమునుగాని ప్రకృతియం దుత్పన్నము చేయ
జాలదనియు, మరియు నీశకునములయందు లేక ఘట
నలయం దేదియు కార్యకారణసంబంధములను స్థాపింప
జాలదనియు ప్రజ లనుకొనుట లేదు. ఎందరో దూర
దృష్టిలేనియమాయకు లీశకునములకు జిక్కి తమయాత్ర
లను లేక ఇతరకార్యములను ఆపివేసి తరచుగా హాని
నొందుచున్నారు.

అనేకులు నీలము, మరకతమణి, వజ్రము, పగ
డము మొదలగురత్నములతోను, ఘడియలు దినములు
నెలలు మొదలగువానితోను, యింకను అనేకవిధములగు
ఇతరచిహ్నములతోను దౌర్భాగ్యసౌభాగ్యములసంబంధ
మును జోడించుచున్నారు. క్షవరము చేయించుకొనుట,
బట్టలు విడచుట, క్రొత్తనగలు లేక వస్త్రములను
ధరించుట, మరియు వచ్చుటకు, పోవుటకుకూడ కొందరు
జను లేదో యొకదినమును, నక్షత్రమును లాభదాయ
కములనియు మరియు కొన్నింటిని హానిప్రదములనియు
తలచుచున్నారు. దినము, వేళ నక్షత్రాదికములకు,
మన భోజన, వస్త్రధారణ నివాసాదికములతో నెట్టి
ప్రాకృతికసంబంధ ముండగలదో యాలోచింపకున్నారు.
మంగళవారమున ధరించిన నూతనవస్త్ర మెందుకు
త్వరలో చినిగిపోవును? సోమవారమున ధరించిన
నెందుకు బహుదినములవరకు నుండును? శనివారమున
ధరించిన యాభూషణము లెందులకు దొంగిలింపబడును?
ఈదినములకును నక్షత్రములకును చోరులతో నెట్టి సంబం
ధము గలదు? ఎప్పుడు వీరియందు పరస్పరమగు
'కంట్రాక్టు' జరిగెను? దొంగలకును, దినములకును పర
స్పరసంబంధ మెట్లేర్పడగలదు? జను లీవిషయ
ములపై ధ్యానముంచుట లేదు. ఈకారణముచేతనే ప్రతి
మనుష్యునియందును యెంతోకొంత అంధవిశ్వాసము
యొక్క బీజము లగ్నమైయుండుట దృగ్గోచర మగు
చున్నది.

క్రైస్తవులలో పదముగ్గురు మనుష్యులతో
కూర్చుండి భుజించుట యశుభమని యెంచబడుచున్నది.
పదమూడుసంఖ్యకు భోజనముతో నెట్టి సంబంధము
గలదు? చాలమంది శుక్రవారమును అశుభదినమని
యెంచుచున్నారుకాని మహమ్మదీయులుపవిత్రమనియు,
పుణ్యప్రదమనియు తలచుచున్నారు. ఈవిధముగనే
యూదులు శనివారమును, క్రైస్తవులు రవివారమును
పవిత్రముగ నెంచుచున్నారు కాని మనకు శుభాశుభ
ములనుబట్టి శుక్ర, శని, రవివారములతో నెట్టిప్రాపం
చికసంబంధమును దృగ్గోచర మగుట లేదు.

నేటికిని భారతదేశమునం దసంఖ్యాకులగు స్త్రీ
పురుషులు సూర్యచంద్రగ్రహణములచే రాజునకును,
ప్రజలకును మిక్కిలిహానికలుగుననియు దుర్భిక్షములు
సంభవించుననియు, తోకచుక్క బయలుదేరుటచే
మహామారి వ్యాపించుననియు, శ్రావణ పాడ్యమినాడు
వర్షించుటచేతను, చంద్రుడు గుడికట్టుటచేతను మంచి
వర్షము కురియు ననియు నమ్మువారు కలరు.

ఈ విధముగనే శుక్రాస్తసమయమందు యాత్ర
చేయుట, కేతు వుదయించుట, అనేకకార్యములకు
శుభప్రదము కానేరదు. ఈజను లుల్కాపతనముచే

వణకి పోదురు. భూకంపసమయమున ఈశ్వరప్రార్థనా ప్రవృత్తులయ్యెదరు. ఇవన్నియు మూఢవిశ్వాసములకు ప్రబల నిదర్శనములు. ఎవనిచేతిలోనైన సున్నమునంచుట యెందుల కశుభప్రదమగునో, పటికిబెల్లము నుంచుట శుభప్రద మెట్లగునో, సిరాపడుట ఎందులకు శుభప్రద మగునో సిర్కా (మహమ్మదీయులు కల్లుతో తయారు చేయు నొక పదార్థము. దీనిని నిమ్మరసమునకు బదులుగా నుపయోగింతురు) ఒలుకుట యెందుల కశుభ మగునో, కారణ మింతవరకు నెవ్వరును చెప్పియుండ లేదు.

నాట్యశాలయందు బ్రవేశించు మొదటి ప్రేక్షకుడు మెల్లకంటిచూపునా డగుచో నాటక నిర్వహణమునందు కృతకృత్యత బ్రాప్తింపజాలదని పాశ్చాత్య దేశీయు లెంచుచున్నారు. ఇందుచే ప్రేక్షకుల సంఖ్య తగ్గునని మొదటి మెల్లకంటి చూపుగల ప్రేక్షకుని బట్టియే తలంతురు ప్రథమప్రేక్షకుని తీక్ష్ణదృష్టివిశిష్టత జనులమనస్సులను వారింటియందుండగనే యెట్లు మార్చునో, దేనిచే నట్టిప్రేక్షకుడు నాటకము జూచుటకు ప్రథమమున వచ్చుటచే ఇతరు లాగిపోయెదరో అనగా చాలతక్కువగా వచ్చెదరో లేక ప్రేక్షకులు రారనువిషయము ఎట్లు ప్రప్రథమమున తీక్ష్ణదృష్టిగల మనుష్యుని నాట్యశాలకు బంపునో తెలిసికొనుట మిక్కిలిదుస్తరము. ఈరెండుఘటనలయందును ఎవ్విధ మగు ప్రత్యక్షకార్యకారణసంబంధమును గోచరింప జాలదు. ఈవిధమగు నేలకొలది శుభాశుభవిషయములు, శకునములు, పూర్వసూచనలు, భవిష్యద్వాణులు మొదలగునవి, గొప్పగొప్పదూరదర్శులు, మేధావంతులు నగు విద్వాంసులను సైతము వ్యాకులపరచి చకితులనుజేయుచున్నవి. ఈవిషయములను చాతుర్యమనవలెనో...... మూర్ఖత్వమనవలెనో తెలియకున్నది.

గోరీలు, సమాధులు, వృక్షములు, పశుపక్షులు మొదలగువానిపూజవలనను, రక్షరేకులు, తాయెత్తులు కట్టుటవల్లను, మహాత్ములవెంట్రుకలు, దంతములు, గోళ్లు, చితి లేక హోమభస్మముచేతను యేదైనకార్యము నెరవేరుటగాని యాగిపోవుటగాని తటస్థించునా ? నక్క యెముక లేక తోక, ఏనుగదంతము, పులిగోళ్లు ధరించుటచే రోగము లెట్లు పారిపోవునో, దాంపత్యప్రేమ యెట్లు వృద్ధిపొందునో, బాలకు లెట్లు నిర్భయులయ్యెదరో ఎవరును తెలిసికొనజాలరు.

భూతప్రేతపిశాచము లావేశించుట, బ్రహ్మరాక్షసులు పీడించుట మొదలగువాని యావిష్కారము నెవడే నొకరోగి మేధాశక్తి జేసియుండవచ్చును. ఈ కారణముచే ననేకులు—ఉన్మాదము, మూర్ఛ మొదలు గాగలరోగములుగలవారు ఔషధసేవావంచితులై మాంత్రికులచేతులలోబడి యకాలముననే కాలకవలితు లగుచున్నారు.

నేడు మనము గొప్పవిద్వాంసులను, ముఖ్యముగా దివ్యజ్ఞానసామాజికులను, తమభాగ్యవక్రోక్తిచే స్వయముగ నీబంధురాంధకార కూపమునబడి, ప్రజలనుకూడ మట్టిలోకలుపుటకును, మరియు నీయంధకారమయ కూపమున నెట్టుటకును తత్పరు లగుచుండుట చూచుచున్నాము. ఎందరో ఎం.ఏ.లు, బి.ఏ.లు, తమవిద్యాబుద్ధులను దూరమునునుంచి, సాధారణజ్ఞానతర్కములకు తిలాంజలి నిచ్చి రాత్రింబవళ్లు భూతప్రేతముల రాగము నాలాపించుటయేగాక వార్తాపత్రికాపుటలను, తలయుదోకయు లేని ఈ ప్రసంగములచే కళంకితమొనర్చుటయే యానందమని యెంచుచున్నారు.

నేడీ వైజ్ఞానిక యుగమగు నిరువదవ శతాబ్దమున మూర్ఖులు దక్క వివేకులును, చతురులును, విద్యావంతులును, జ్ఞానులు నగు మనుష్యు లెవ్వరైన భూతప్రేతములు, రాక్షసులు, డాకినీ, శాకినీ, యక్షిణీ, పిశాచినీ, కూష్మాండ, భైరవ మొదలగునవి యేవ్యాధిగ్రస్తునినైన నీరోగిగా చేయుగల శక్తిసామర్థ్యములు గలిగియున్నవని నమ్మెదురా ?

కుక్క లేక పిల్లివెంట్రుకలు, గుడ్లగూబ ఈకలు గాడిద దొర్లిన ప్రదేశమందలి ధూళి,ఘోర మగు నల్లనిరంగు గల కాకిగూటిపుల్ల మొదలగువాని సద్గుణపరంపరలను, మేధాశక్తి నశించినవారుదక్క అన్యు లెవ్వరు విశ్వసింపగల్గుదురు ? రక్షరేకులు, తాయిత్తులు, భూతప్రేత

ములు మొదలగువాని కపటవ్యవహారము పురాతనకాలమందలి అంధవిశ్వాసులకును, అసభ్యవన్యజాతులకును మాత్రమే నచ్చును కాని, విద్యావంతులు జ్ఞానులు నగు మనుష్యులు వానిని నమ్మి తమ జీవితము నెట్లు నష్టపరచుకొనగలరు? పూర్వకాలమందు జనులు జనార్దనునికి ధూపము వేయుటచే భూతములు పారిపోవుననియు, యొకానొకపక్షిగూడు ఇంటియందు వ్రేలాడగట్టుటచే పిశాచములు రావనియు గుడ్లగూబనేత్రములను దీపమునందుంచి ఆముదముతో కాటుకతీసి నేత్రములకు పట్టించినచో బిడ్డలకు చేతబడులు సోకవనియు, భూమియందు పాతబడిన ధనము కనబడుననియు నమ్ముచుండిరి. ప్రస్తుతకాలమందలి విజ్ఞానతేజస్సునందు పెరిగినజనుల శుద్ధపవిత్రమస్తిష్కములం దిట్టిసంగతులు ప్రవేశించుట దుర్లభమగుచున్నది. మనము అశిక్షితులగు గ్రామీణులను, అజ్ఞానాంధకారమున బడియున్న స్త్రీహృదయములను ఈప్రకాశమయయుగమందలి జ్ఞానతేజస్సుచే తేజోవంతము చేయుటయేగాక, యీయంధవిశ్వాసమనెడి విషాక్తసర్పమును భస్మీపటలము చేయవలయును.

ఈభూతప్రేతపిశాచము లాదిగాగల మిథ్యాకల్పనావిశ్వాసములే మాంత్రికులను సృష్టించెను. మాంత్రిక, మహామాంత్రిక, శాబర, మహాశాబర ప్రభృతులగుబంది పోటుగాండ్ర నవతరింపజేసెను. భేతాళుడు, కాళి, మహాకాళి, మారి, మహామారి, శాంబరి, గంగానమ్మ, పోలేరమ్మ మొదలగునవి మూర్ఖులయుపాస్య దేవతలయ్యెను. మంత్రతంత్రములందును, చేతబడులయందును జ్ఞాతలగుదుష్టులును, మోసగాండ్రును వీరికి పూజారులైరి. ఈవంచకులు క్రమక్రమముగా వృద్ధులను యౌవనులుగా చేయుట, మారణ, మోహన, ఉచ్చాటన వశీకరణాద్యనేకకపటాడంబరముల రచించిరి. ఎందరో యమాయకులగుజనులు అలౌకికశక్తి నార్జించునిమిత్తము శవములసేవింప నారంభించిరి. చితాభస్మముల ధరించి నదీతీరముల రాత్రులు మంత్రములను జపించుటయందు ప్రవృత్తులైరి. మనము మనవైయక్తికానుభవముచే నివియన్నియు కృత్రిమ కపటవ్యవహారములుగా దెలిసికొంటిమిగాని, భూతములచేతులలోనే సర్వోత్తమ పదార్థముల నిచ్చుశక్తి గలదనియు, పాపములకు దూరముగా నుండువారు పరలోకమం దీశ్వరునిచే పురస్కరింపబడుటకుముం దీలోకమందే భూతపిశాచములచే సమస్తవస్తుసముదాయముచే పురస్కరింపబడుచున్నారనియు నమ్మజనులనేకులను మనము చూచుచున్నాము.

ఈయంధవిశ్వాసములకారణమున మనుష్యజాతి యిదివర కెన్నికష్టముల ననుభవించెనో యిప్పు డెన్నిటి ననుభవించుచున్నదో యూహించుట దుస్తరము. వీని ప్రతాపముచే గోస్వామితులసీదాసునివలె ఎందరు బాలబాలికలను మాతాపితలు బాల్యకాలమందే ఇలువెడలనడపిరో, రాజు లెంతమంది స్త్రీపురుషులను మాంత్రికులు, పిశాచము లనినమ్మి జీవించియుండగనే కాల్చివేసిరో లేక నీటిలోముంచి చంపిరో తెలియదు. ఇందుచే మానవసమాజమున కంతులేనినష్టము కలిగినది. ఇట్టియూహలకు లోనై యనేకులను కారాగారమున నుంచుటయేగాక వివిధములగు హింసలకును పాలుచేసిరి. ఈయత్యాచారములకు కారణ మంధవిశ్వాసమే. ఇట్టిఘటనలు లేనిదేశచరిత్ర మేదియు లేదు. మహమ్మదీయ, క్రైస్తవమతేతిహాసములుగూడ ఇట్టిఘటనాపరంపరలచె నిండియున్నవి. బైబిలుయొక్క క్రొత్త, ప్రాత నిబంధనములు రెండును మాయాకథనములకు సాక్షులు. మిశ్రదేశపుగాథ, మోసేయొక్క కార్యములు, క్రీస్తుమనుష్యునినుండి భూతములను పారదోలి పందులపై ప్రయోగించుట మొదలగు విషయములను మనము బైబిలులో చదువవచ్చును. మహమ్మదువారు మతప్రచారము చేయునాటికి అరేబియా ప్రజలయందున్న వికృతాచార వ్యవహారములకును, క్రూరకృత్యములకును, పిచ్చినమ్మకములకును మేరలేకయుండెను. అరబ్బులు తమకు ముందుగ జన్మించిన బిడ్డను దేవతలకు బలిగా నర్పించెడివారు. మహమ్మదు మహాశయుని ప్రచారముచే కొన్ని మూఢవిశ్వాసము లంతరించినను, ఇప్పటికిని మహమ్మదీయులయం దసంఖ్యాకములుగ గన్పట్టుచున్నవి. హిందువుల నధిక్షేపించు వీరియందు అంధవిశ్వాసములకు కొరతలేదు. వీరి మతగ్రంథములందు కూడ ననేకములు దృగ్గోచర మగును.

డాకినీలు, మంత్రతంత్ర ప్రయోగములు చేయు వారు అదివర కెన్నడును లేరు, ఇప్పుడును లేరు. మనుష్యుడు పిశాచములతో నెన్నడును వ్యవహరింపజాలడు. పూర్వు లీ విషయమున జాల పొరపాటునకు లోనైరి. నేటికికూడ ననేకులు పూర్వాచార పరాయణులును, మూర్ఖులును అలౌకికము లగు నీ శక్తులపై మోహితు లగుచున్నారు. ఇట్టిజను లెల్లప్పుడును అసంభవవిషయాన్వేషణము చేయుచుందురు. ఇందువలననే మతగ్రంథము లన్నియు నప్రాకృతిక విషయములతోను కల్పిత ఘటనలతోను నింపబడి యున్నవి. ఈగ్రంథములదృష్టియందు ప్రపంచ మింద్రజాలమయము. ఆత్మలచే నృత్యము చేయించుట మంత్రవేత్తలకు బాలక్రీడాతుల్యము. ప్రస్తుతకాలమందు గూడ జనులు సంస్కరింపబడిన రూపముతో మృతాత్మలను బిలచుట వానితో సంభాషించుట మొదలగు కపటరచనచే కేవల మమాయకులగు ప్రజలకండ్లలో దుమ్ము జల్లుటయే గాక చాల మంది విద్యార్థులను గూడ మంత్రముగ్ధులనుగా జేసి వేయుచున్నారు. ఏలనన యీ కపటపూర్ణమగు నింద్రజాలాడంబరమును రచించువారు స్వయముగ విద్యాధికులును వాక్పటుత్వము గలవారును, సులేఖకులు నగుటయేకాక, మోసకృత్యములందు వెనుకటికాలపువారి కంటె చాల నధికముగ కుశలురు. కాని వీరిచే చూపబడిన ఘటనలయం దేవిధమగు నైసర్గికకారణ ముండదనియు ప్రేతశాస్త్రవేత్త లేక యక్షిణీశాస్త్రవేత్త కోరినదెల్ల తత్కాలముననే జరుగజాలదనియు, తర్కశీలురు సత్యాన్వేషులు నగుప్రజ లెరిగియున్నారు. తనను పిశాచములకమ్మిన పైశాచీ విద్యాజ్ఞానముచే నేదియో కొంచెం మంగవిన్యాసముచేయుట లేక అర్థహీనములగు శబ్దములను గొణుగుకొనుటచే కోరిన కార్యము వెంటనే ఘటితమగుచున్నది. ఏమి! ఈ వెఱ్ఱి!

ప్రపంచము కార్యకారణసంబంధమును మరచి, కపటము, మోసము, కృత్రిమప్రవర్తన, మిథ్యాచమత్కారములకు బానిసయైపోవుటచే జను లసత్యమాడుట కేమాత్రమును వెరువకున్నారు. జనులయందు, మిథ్యావిషయములను కండ్లారచూచినట్లు చెప్పి యమాయకులగుప్రజలను మోసపెట్టునంతటి యసత్యసంభాషణ వ్యాపించినది. నేటికికూడ నితరులచే చెప్పబడినయసత్యసంభాషణములను కండ్లారచూచినట్లు సాక్ష్యమిచ్చుటకు వెరువని మహాపురుషులకు లోపము లేదు. చమత్కారమననేమి? చమత్కారమన ప్రాకృతికముతో అథవా సత్యముతో లేశమాత్రమును సంబంధములేనిదియు; తర్కజ్ఞానబుద్ధులతో, కార్యకారణ సంబంధములతో జోక్యములేనిదియు, కృత్రిమప్రకృతిగల సిద్ధాంతలచే ఇచ్ఛవచ్చినట్లు నిర్మింపబడువిషయము దక్క వేరొండు కాజాలదు.

ఖ్వాజామొయినుద్దీనుచిష్తీ అనునాతడు మొండిగోడపై నెక్కి 'ఓగోడా! నడువు'మనగా గోడ నడచెను. కమాలుఖాను అనునాతడు ఏనుగుపైగూర్చుండి ఏనుగుసహితముగా నొకనూతిలో లీనమై (అదృశ్యమై) సుఖముగ నివసింప నారంభించెను. ఒకానొక మహాశయుడు చంద్రునివంక వ్రేలు చూపి వ్రేలిని కదలించగా చంద్రుడు రెండుముక్కలయ్యెను. ఒకానొక పీరు లేక మహమ్మదీయగురువు పండ్లు తోమిన పుల్లను రెండుగా చీల్చి భూమిపై నాటగా దానినుండి ఛాయాప్రదమగు నొక గొప్ప వేపచెట్టు బయలుదేరెను. ఒకానొకమహాత్ముడు గర్భమందుండిన బిడ్డకు సమస్త విద్యలను నేర్పెను. ఒకానొకస్త్రీకి నాసికనుండియే పుత్రుడు జన్మించెను. కన్య యగు మరియకు దైవబలముచే క్రీస్తు జన్మించెను. ఒకానొక మతప్రవర్తకుని గుండెకాయను చీల్చి దేవతలు దానినుండి మనస్సును తీసి నీటితో కడిగి తిరిగి యథాస్థానమున నుంచి తత్క్షణము స్వర్గమును చేరిరి. ఈవిధమగు మిథ్యావచనములు లక్షలకొలదిగ, ప్రాచీన మతగ్రంథములందు కానుపించుచున్నవి. వర్తమానకాలమందుకూడ చాలమంది మూర్ఖులీవాక్కులను ప్రేమపూర్వకముగ నాకర్ణించుటయే గాక వానిని అక్షరశః సత్యము లని నమ్మి మోహితులగుచున్నారు. సారాంశమేమన నెవడైనను ౨+౨=౫ గా చూపినచో నది యంకగణిత చమత్కారమగును. సమాన పరిమాణము గల వ్యాసపరిధులు గలవృత్తము నెవడైన నిర్మించినచో నది రేఖాగణిత చమత్కార

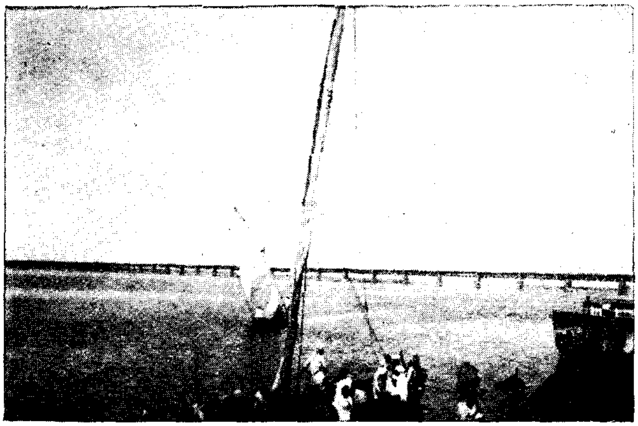
మగును. ఎవడైన నవలంబము లేని దండయంత్రమును నడపినచో నయ్యది యంత్రశాస్త్ర చమత్కారమగును. ఇవ్విధముగనే ఎవడైన నొకరాతిని మొదటి క్షణమందు౧౬ అడుగులును రెండవ క్షణమందు ౧౦ అడుగులును మూడవ క్షణమందు ౧౬ అడుగులును పోవునట్లు ఆకాశమందు విసరినచో దానిగతి విజ్ఞాన శాస్త్ర చమత్కార మగును. పాదరసముచే కుధాతువులు సువర్ణమగుట రసాయనశాస్త్ర చమత్కారము. కండ్లలో నొకవిధమగు నంజనమును ధరించినతోడనే ప్రపంచ మందలి భూగర్భితములగు నిధులు గోచరించుటాదిగాగల ప్రసిద్ధములగు బూటకపువచనములు చమత్కారముల పేరిట ప్రసిద్ధినొందియున్నవి. మనుష్యుడు వీనినన్నిటిని విశ్వసింపవలయుననియు, యేమతమునం దిట్టి బూటకవచనముల బాహుళ్యము గలదో యట్టిమత మధికసత్యమైనదనియు, ఉచ్చకక్షకు చెందినదనియు విశ్వసింపవలెనని చెప్పువ్యర్థప్రలాపములన్నియు అంధవిశ్వాసములుగాక మరేమగును? సత్యవంతుడు, ధార్మికుడు, విశ్వాసియు నగు ప్రతిపురుషుడును తనప్రజ్ఞకు నమస్కరించి దూరముగ తొలగవలెనా? ప్రకృతి నియమము లజ్ఞానమనియు మూర్ఖతయనియు నెంచి సుఖముగ కూర్చుండవలెనా? వర్తమానయుగజ్ఞానము మనకు క్రొత్తవిషయములను నేర్పుచున్నది. మనము ప్రకృతినియమముల నచలములని యెంచుచున్నాము. నైసర్గిక నియమములందు సామ్య సామంజస్యములను చూచుచున్నాము. వస్తువులందు కార్యకారణసంబంధము స్వభావసిద్ధముగ నున్నదని ప్రత్యక్షప్రమాణాధారములమూలమున విశ్వసించుచున్నాము. వస్తుస్వభావము నెవ్వడును మార్పజాలడు. సమానదశలందు సరిగా నొక్కసమానఫలితమును చూచుచున్నాము. ఎక్కడనైన నేదేని భేదముసంభవించినచో మన మందులకు నవీన కారణమును వెదకుచుందుము. ఒకవస్తువునుండి యదే యాకారము గలవస్తువుత్పన్నము కాగలదని మన మెరిగియున్నాము. 'ఏమియు లేదు' అనువాక్కుతో ప్రపంచము సృష్టింపబడజాలదు. అవ్యక్తభావముచే నేవస్తువును వ్యక్తము కాజాలదు. ప్రకృతియం దేకార్యమును గ్రంథము లేక నిబంధన మీ కపశ్యము లభింపగలదు.

నిష్ఫలమగుట లేదు. మరియు ప్రతికార్యమునకు కారణముండును. వివేకియగుమనుష్యు డెవ్వడును చమత్కారములను అసంభవవిషయములను సత్యమని విశ్వసింపజాలడు. ఇదివర కెన్నడును చమత్కారము లుండియుండలేదు. ఇప్పుడును లేవు. ముందెన్నడునుగూడ నుండవు. మూర్ఖత్వమను ధరాతలముపై చమత్కారములను వృక్షబీజములు మొలకెత్తును గాని జ్ఞానప్రకాశముచే వాడి నశించును. మన మొకవైపున భూతప్రేతములు, రాక్షసులు, పిశాచములు ననువానిని ఆసురీశక్తిపేరిట సృష్టించితిమి. కొందొకవైపున దైవీశక్తిపేరిట దేవదూతలను సృష్టించుచున్నాము. వీనిపేరిటకూడ రక్షరేకులు, తాయిత్తులు తయారుచేయబడి అందర కివ్వబడుచున్నవి. జపమాలతో జపించుట, ఉపవసించుట, దినమున కొకపర్యాయమే భుజించుట, లేక ఒకానొక దినమున ఒకానొక విశేషపదార్థమును తినుట లేక తినకుండుటవలన నీదేవతలు ప్రసన్నులగుచున్నారు. విపరీతాచరణముచే వారప్రసన్నులు కాకపోయినను ఉదాసీనులుమాత్ర మగుచున్నారు. ఒకానొకదేవత బెల్లముచే చేయబడినయరిసెలచేతను, ఒకానొకరు సెనగపప్పుచేతను, ఒకానొకరు యవలకొట్టెకును, ఇంకొకరు నూనెచే చేయబడినయులవలగారెలకును, ఒకానొకరు మద్యమాంసములకును ప్రసన్నులగుచున్నారు. ఎంతని వర్ణింతును! ఈదేవతలయద్భుతలీలలు! వీరియాహారపదార్థములు! వీరి కిష్టమగురంగులు! వస్త్రములు! మరియు వీరి కనుకూలమగు క్రీడారంగములు! వీని వర్ణనచే లెక్కకుమీరినపుస్తకములు నింపబడియున్నవి. మీరు సిద్ధిపొందవలెనన్నచో కర్తవ్యమును ఒకానొక మాల్వీసాహేబు, పాదిరీదొర, లేక పురోహితు నడిగి తెలిసికొనుడు! దుర్గ లేకయక్షిణీయొక్క సిద్ధిని పొందవలెనన్నచో యొకానొకదయ్యములపోతును సేవింపుడు. యంత్రవిద్య (యంత్రములువేయుట) నభ్యసింపదలచినచో ఒకానొకరోమనుకాథలిక్కు ఫాదరీగారి శిష్యుడవు గమ్ము. అసంఖ్యాకములగు భూతప్రేతములు, దేవీదేవతలు గలరు. ఒక్కొక్కరిపై నొక్కొక్క

అప్పుడప్పుడు అసత్యములు, నిష్ప్రయోజనములు నగునీచరిత్రలవలన మనకు చాలదుఃఖము, అసహ్యము కూడ కలుగును. చూడుడు! భైరవునిరక్షరేకు ధరించుటచే భైరవుడు ప్రతిక్షణమును బిడ్డలను రక్షించుననువెర్రితనమును! ఈప్రకారముగ ననేకభైరవులు, మునలమ్మలు, మాతలుగలరు. వారిపని కేవలము పసిబిడ్డలకంగరక్షకులుగా నుండుటయేగాక వారివారిరక్షరేకులను ధరించుప్రతిబిడ్డయొక్క రక్షణను చేయుటయే ఈలోకమందు వారు చేయవలసిన ఏకమాత్రకార్యమని తోచుచున్నది. అసంఖ్యాకములగు చిన్నచిన్నప్రదేశములందు నివసించులెక్కకుమీరినజనులు వెంటనే గాక వేరువేరుదిశలందు తిరుగుచున్న లేక పనిచేయుచున్న వారివెంట నొక్కొక్కభైరవుడు వారిరక్షణకై తిరుగుచున్నవిషయము నెవ్వరు చెప్పగలరు?

చంటిబిడ్డమంచముపై నిద్రించు లేకఆటలాడు సమయమున నాకస్మికముగ నవ్వినను లేక ఏడ్చినను వానికి పిచ్చిదయ్యము పట్టినదని యెంచబడుచున్నది. చెవియందు పోటుగలిగినతోడనే పిండితో చెవిచేయబడి మంత్రతంత్రములు జరుపబడుచున్నవి. మసీదులందును గోరీలు మొదలగువానియందును దీపములు వెలిగించుట, పుష్పమాలల నర్పించుట, దేవాలయములందు భక్ష్యముల నర్పించుట మొదలగువానిచే నీదేవతలు ప్రసన్నులగుచున్నారు. కోట్లకొలదిగాగల యీదేవతలచరిత్రమును పాఠకుల కర్పించుటకు చాలినంత సమయమును, మరియు నీచిన్నవ్యాసమునందు తగినంతస్థలమును లేకపోవుటయేగాక, నావద్దతగినసాహసమును కూడలేదు. ఈమాత్రమునకే నాకు నాస్తికుడనుఉపాధి ప్రాప్తింపవచ్చునను శంకపొడముచున్నది. వివేకులీస్వల్పమునుండియే యధికముగ గ్రహింతురుగాక.

గోదావరి-ఒకానొకదృశ్యము H. S. R.

రంగ గ్రామసింహ రత్తయ్య

మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రి

ఏది ఎలావచ్చేదీ, ఎప్పుడువచ్చేదీ, ఎందుకు వచ్చేదీ మన కేమీ తెలియదుకదా! మెట్టవేదాంతములోకి దిగా ననుకోకండి. మనజీవితములో మంచికో, చెడ్డకో, అనేకమార్పులు వస్తూఉంటాయి. ఈమార్పులకు కారణ మేమిటి. అని మనము ఎప్పుడేనా యోచిస్తామా! కారణం లేని కార్యము ఉండదుకదా. అలాఆలోచిస్తే ఎక్కడి వరకు లాక్కుపోతుందో ఊహించలేము. లేదూ, పోనీ మనము ఏపనేనా చెయ్యబోయేటప్పుడు దాని ఫలితము ఏమవుతుంది. ఇది ఎలాపరిణమిస్తుంది అని ఎప్పుడేనా ఆలోచిస్తామా మనం. అంటే పెద్దవ్యాపారాలూ, వుద్యోగాలూ, అలాంటి వాటిసంగతి కాదు నేను చెప్పేది. వాటినిగురించి ఎలాగూ ఆలోచిస్తాము. చచ్చేటట్లు రాత్రింబగళ్లు నిద్రహారాలు మానుకునికూడా ఆలోచిస్తాము. ఈవ్యాపారం చేస్తే ఇంతలాభము వస్తుందికదా. ఇంతవస్తే ఈ మేడ కడదామనో, ఈ భూమి కొందామనో, ఓబిరుదుకోసం ప్రయత్నిద్దామనో, కొడుకును ఇంగ్లాండు పంపిద్దామనో, శత్రువు లెవళ్లేనా ఉంటే వాళ్లను మాడ్చేద్దామనో, ఏవేవో ఆలోచనలు ఉంటాయి. ఉండకపోవు.

మామూలుగా నిత్యవ్యవహారంలో మనం చేసే ప్రతి చిన్నపనికి ఇంతసేపు ఆలోచిస్తామా అంట. అదీ నేననేది. కాఫీహోటలుకు వెళ్లేటప్పుడో, బీచికి షికారు వెళ్లేటప్పుడో, లేదా ఏదేనా మీటింగుకు వెళ్లేటప్పుడో, దాని ఫలిత మేమిటని మనం దీర్ఘాలోచన చెయ్యం చూడండి. చేసీ ప్రయోజనం లేదనుకోండి. అదివాస్తవమే కాని ఒక్కొక్కప్పుడు ఇటువంటి స్వల్పాలనుకునే వాటివల్లనే జీవితంలో విపరీతమైన మార్పులు వస్తూవుంటాయి. తరువాత ఆలోచించుకుంటే మనకే ఆశ్చర్యము వేస్తుంది.

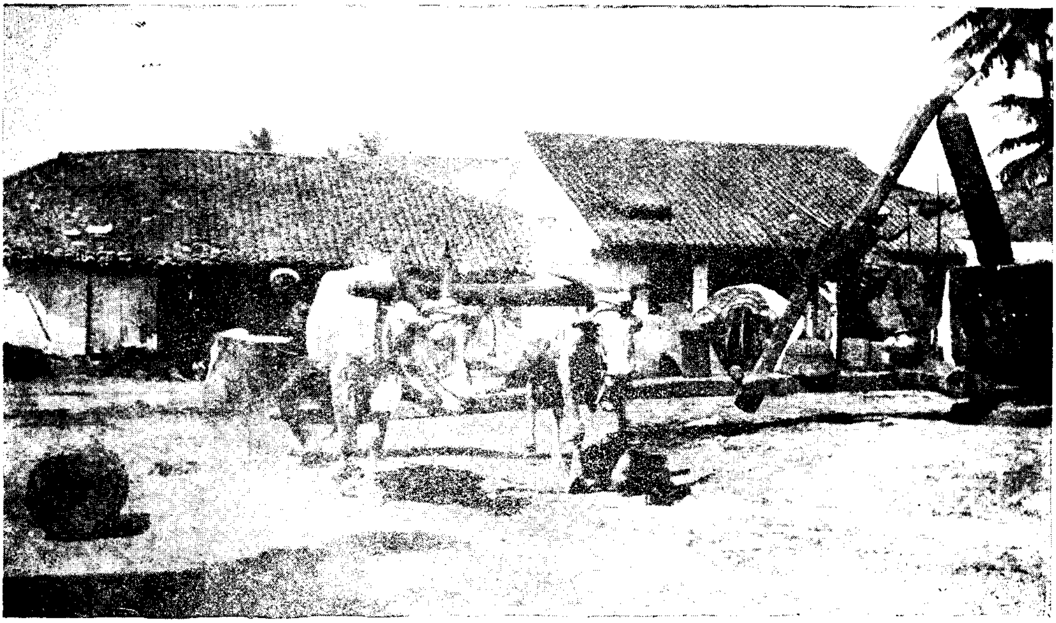
పాండవులు ఆనాడు జూదమాడేరోజున ఇలా వస్తుందని వాళ్లు ఊహించారా. లేదు. రోజూవాళ్లకి జూదము ఆడుతూఉండడము గెలుస్తూఉండడమో, ఓడుతూఉండడమో పరిపాటి అయిపోయింది మన క్లబ్బులో పేకాటలాగ. కాని ఆనాడు కాస్త ఆలోచించిఉంటే భారతయుద్ధం జరక్కపోయేది కదా. గయుడు ఎప్పుడూ షికారువెళ్లడమూ తాంబూలము వేసుకునో చుట్టకాలుస్తూనో ఉమ్మివేస్తూ ఉండడమూ అలవాటే కదా. ఆనాడు కాస్త పరాకుతగ్గించి, పక్షిలా మనము పైనఎగురుతున్నాము. ఉమ్మేస్తే ఎవరి నెత్తిని పడుతుందో అని కాస్త ఆలోచించిఉంటే పంత గాడిదగత్తర కాకపోయేది కదా. నెపోలియను ఆరోజున.........ఆగొడవంతా ఎందుకులెండి. మా రత్తయ్య సంగతి చెప్పొచ్చి ఈగొడవలో పడ్డాను. వాడికి పాపం ఇలాగే అతిస్వల్పవిషయమువల్ల వాడి సంసారము ఛిద్రమయిపోయింది. ఈ పుట్టిములకంతా కారణం ఆరోజున నాటకాని కెళ్లడం. రోజూ ఎంతమంది నాటకాలకూ సినీమాలకూ వెళ్లడంలేదు చెప్పండి. వాళ్ల అందరి కొంపలూ ఇలాగే కూలిపోయాయా, వాడికర్మ మిలాకాలింది కాని! మారత్తయ్యకు పాతికసంవత్సరాలు వచ్చేవరకూ ఎప్పుడూ నాటకం మొగము ఎరుగడు. నాటకాలపేరు చెప్తే వొళ్లు మండిపోయేది. వాడికి మేమెవరమేనా నాటకానికి వెడతామంటే ఎందుకలా డబ్బు తగలేసుకోడమని మమ్మల్ని చివాట్లు వేస్తూ ఉండేవాడు. అటువంటివాడు ఒకరోజున నాటకానికి వెళ్లడము సంభవించినది. ఇంకఎంతగోలా జరక్కుండా ఎలా ఉంటుంది.

గున్నయ్య అని మాకు ప్రాణస్నేహితుడు. వాడి అమ్మమ్మ. చచ్చిపోతే ఆమధ్య, వాడికి కొంతవారసత్వం కలిసింది. ఏమాత్రమో రొఖ్ఖంకూడా చేతికొచ్చింది. ఆసంతోషంచేత —అమ్మమ్మ పోయినందుకుకాదు. డబ్బు చేతికొచ్చినందుకు— మాకు విందుచేశాడు.

సుంకేఘాంటి-ఇటికసంస. జయపురం

K. R. R.

గ్రామము — సూర్య.

ఇబ్బంది — పి. రాం.

పొద్దున్నే పరకడుపున ఫలహారంతో ప్రారంభించి, రాత్రి భోజనాంతంవరకూ చచ్చేటట్టు దట్టించి ఆపసోపాలు పడుతుంటే, రాత్రి నాటకంకూడా చూస్తేనే కాని ఈవిందు పూర్తికాదని, మమ్మల్ని చంపి, లాక్కుపోయాడు. రత్తయ్య—ఎంతగోలపెట్టినా మేము వినిపించుకోలేదు. ఆయాసమన్నాడు, తలనొప్పిఅన్నాడు. నిద్రమేలుకుంటే జబ్బుచేస్తుంది అన్నాడు. నాటకం చూడకూడదని తనకు Principle అన్నాడు. ఆఖరుకు మాసున్నయ్య కాస్త బండముండావాడులెండి —ఇది పనికాదనుకున్నాడు. 'ఏడిచావు లేవోయ్, ఇంక కట్టిపెట్టు సోది. పాదిరీలకూ, బ్రహ్మసామాజికులకూ, కాలేజీప్రిన్సిపాల్సుకూ, ఇంకా అలాంటిముసలాళ్ళకూ మతకాళ్ళకూకాని, ముక్కుపచ్చలారని ముండకు నీకు అందులో కొత్తగా enrol అయిన advocate కు నీకు Princlpes ఏమిటి నీపిండాకుడు. ఊరుకుంటున్నకొద్దీ మహా చెలరేగుతున్నావు. నడువు" అని మారత్తయ్యకు నడవడానికి అవకాశము ఇవ్వకుండానే అమాంతం ఎత్తుకెళ్లి బండిలో కూలేశాడు. రత్తయ్య ఇంకమళ్లి నోరెత్తితే వొట్టు. ఆరాత్రి చింతామణి నాటకం. నటకులంతా సుప్రసిద్ధులు. బిరుదాంచితులు, మెడలిష్టులు, రికార్డులు ఇచ్చినవారూను. అందుచేత అంతా తలొఊరునుంచీ ఆనాత్రే దిగారు. నాటకం ఎంత అధ్వాన్నముగాఉందో చెప్పలేను. యమబాధపడుతూ చివరవరకూ క్యాసాబియాంకాలులాగ కూచున్నాము. ఎన్నివిందులుచేసినా మాసున్నయ్య ఈఋణం తీర్చుకోలేదు. మారత్తయ్య పడ్డబాధ చెప్పనే అక్కరలేదు. బయటకి వచ్చినతరువాత సున్నయ్యని ఖూనీచేస్తాడేమో అని హడిలిపోతున్నాము. సున్నయ్యకూడా చాలాచిన్నపుచ్చుకుని, అనేకరకాలుగా క్షమార్పణలు చెప్పుకున్నాడు. అంతకంటె ఏమి చెయ్యగలడు పాపం. రత్తయ్య అంతా దిగమింగుకుని మౌనముద్ర వహించాడు. ఇంక జన్మలోమళ్లీ మాట్లాడడేమో అనుకున్నాం. అలా మాట్లాడకపోయినా బాగుండేది. వాడి సంసారము ఛిద్రం కాకుండానేనా ఉండేది.

రాత్రి ఎవళ్లకొంపలకు వాళ్లు చేరుకున్నాం. మరునాడు పొద్దున్న మళ్లీకలుసుకోలేదు. సాయంకాలము నాలుగుగంటలకే, క్లబ్బులో హాజరయ్యాము. నేను బిలియర్డురూములోకి వెళ్లాను. సున్నయ్య టెన్నిసుకోర్టులో వీరవిహారం చేస్తున్నాడు. రత్తయ్య పేపరుపుచ్చుకొని, వరాండాలో కూర్చున్నాడు. నేను కాస్సేపు బిలియర్డుబంతులు బద్దలకొట్టి వెఅర్ధరూపాయి పద్దు రాసుకుని వరాండాలోకి వచ్చేసరికి రత్తయ్యచుట్టూ ఒకవందమంది మూగినట్లు మూగారు. మా రత్తయ్య నదురూ బెదురూలేకుండా కాంగ్రెసుఆరేటరులాగ లెక్చరు కొడుతున్నాడు. ఏమిటో విందామని దగ్గరకు వెళుదునుకదా క్రితంరాత్రి నాటకంగొడవ. ఎవరో మావాడిని కాస్త కదిపినట్లున్నారు. రాత్రినుంచీ అణిచిపెట్టినదంతా ఒక్కసారి కట్టతెగి మహాప్రవాహంలా బయటబడ్డది. మావాడి విమర్శన విన్నకొద్దీ నాకూ ముచ్చటేసింది. మామూలు పత్రికగొడవలా కాకుండా చాలా నూతనంగానూ, రసవంతంగానూ ఉంది. మావాడికి ఆమాత్రం రసికతగాని విజ్ఞానంకాని వివేకంగాని ఉందని అనుకోలేదు. తమపేరుకూడా పూర్తిగా సంతకమేనా చెయ్యలేనివాళ్లంతా నాటకవిమర్శలు చేస్తున్నరోజుల్లో పెద్దపాండిత్యం అవసరంలేదుకాని అయినా మావాడి విమర్శమట్టుకు చాలాబాగుంది. అంతావిని సభలో ఒకపెద్దమనిషి "ఏమండీ రత్తయ్యగారూ ఇదంతా కడుపులో పెట్టుకోకపోతే ఏపేపరుకన్నా రాయకూడదూ. చచ్చిపోతున్నాం ఈపాడునాటకాలతోటి. మీరు వ్రాసిఇవ్వండి. నేను పంపిస్తాను" అన్నాడు. ఎప్పుడూ ఏ Publicity కి ఒప్పుకోనివాడు 'సరేను' అన్నాడు వాడు. అన్నట్టుగానే మరునాడు మావాడు వ్యాసం వ్రాసిఇచ్చాడు. ఆపెద్దమనిషి పత్రికకు పంపించాడు. సకాలంలో అచ్చుపడ్డది. ఆదెబ్బతో రత్తయ్య పెద్దనాటక విమర్శకుడయ్యాడు. ఇంకను ఆవూరు ఏకంపెనీవచ్చినా రత్తయ్యకు Complimentary Tickets పంపడము మొదలుపెట్టారు. టిక్కెట్టువాళ్లు పంపినతరువాత వెళ్లకపోతే బాగుండదని నాటకాలకు

వెళ్లడం ప్రారంభించాడు. మధ్యమధ్య విమర్శనలు వ్రాస్తూఉండేవాడు. కొన్నాళ్లయినతరువాత అందరికీ వ్యతిరేకంగా రాశేసరికి, అన్నికంపెనీలవారుకూడా పలుకున్నట్లు రత్తయ్యకు Free Ticket పంపడం మానేశారు. ఇలాగుండగా మావూళ్లో కొందరు పెద్దమనుష్యులు సంప్రతించుకుని, నాటకసమాజమొకటి స్థాపించవలెనని తలపెట్టారు. ఈరోజుల్లో ప్రతివాడికీ అదో జబ్బుకాదూ. తను ఎలాఉండి ఏమైపోయినా, ప్రపంచాన్నో, దేశాన్నో, గ్రామాన్నో, అధమం పక్కఇంటివాడినో ఉద్ధరిస్తున్నట్లు అనిపించుకోవలెనని ప్రతివాడికి సంకల్పము. ప్రస్తుతం నాటకాలసంగతేమీ బాగాలేదు. అందుకని అందరిదృష్టీ నాటకాలమీద పడ్డది. దాన్నిఎలాగైనా ఉద్ధరించితీరవలెనని అనేకమంది ప్రయత్నాలు చేస్తున్నారు.

ఒక్కఅరగంటసేపు బ్రహ్మ అవతలికితప్పుకుని, సృష్టివ్యవహారము తనచేతులో విడిచిపెడితే ప్రపంచమింత అధ్వాన్నంగా ఉండకపోనని ప్రతిమనిషీ అనుకుంటూ ఉంటాడు మావూళ్లో కాలేజీఏక్టర్లు (అనగా కాలేజీలలో చదువుకునేటప్పుడు ఏపండుగకో వేషము వేసుకున్న బాపతు) క్లబ్బుఏక్టర్లు, ఏనివర్సరీఏక్టర్లు, ఓల్డు బాయిస్‌డే ఏక్టర్లు, 'మనమే స్టేజ్‌మీదకెడితేనా' అని ఊహించుకునే ఏక్టర్లు, ఇంకా అమాంబాపతూ ఇలాంటి వారంతా పాతికమున్ఫైమంది, టౌనుహాలులో సభ జరిపి, ఇటువంటి పట్నవాసంలో, ఒకనాటకసభ లేకపోవడము చిన్నతనంగాఉన్నదనీ, అందులో రత్తయ్యలాంటి విమర్శకాగ్రేసరులు, సుబ్బారావులాంటి నటకులు, నరసింహారావులాంటి పాటకులు, వెంకటశాస్త్రిలాంటి గ్రంథకర్తలు, ప్రసాదరావులాంటి చిత్రకారులు ఉన్నచోట,నాటకకంపెనీ లేకపోవడంకంటె హాస్యాస్పద మేముంటుంది అని అడిగాడు ఒకాయన. వెంటనే ఇంకొకరులేచి, తప్పకుండా సభ వెంటనేస్థాపించవలసినదని తీర్మానించాడు.

మావూళ్లో Grand oldman ఒకాయన ఉన్నారు. అన్నిఊళ్లకూ ఉంటారు లేండి. మావూరాయన మరీ Grand అన్నమాట. ఇక్కడ అమ్మవారిజాతర మొదలు ఆర్ట్సుఎక్జిబిషన్‌వరకూ ఏది వచ్చినా ప్రథమతాంబూలము ఆయనకు ఇవ్వడం ఒక ఆనుమాయితీ. ఇవ్వకపోతే ఏం ప్రమాదిస్తుందోఅని భయమనుకుంటాను అందరిని. అనగా అన్నిటికీ President పదవి ఆయనకు జన్మహక్కుగా ఏర్పడ్డది. ఈ సభకుకూడా అగ్రాసనాధిపత్యం వహించవలసినభారము పాపము ఆయన భుజాదండములమీదనే పడ్డది. మా రత్తయ్యను సెక్రటరీగా ఎన్నుకున్నారు. సకాలంలో సభ నాటకాలు ప్రదర్శించడము ప్రారంభించింది. మొదట ఒకఇంగ్లీషునాటకం తరువాత ఒక తెలుగునాటకం వేశారు. రెంటిలోనూకూడా మారత్తయ్యకుకూడా పార్టు ఇచ్చారు. మావాడికి ఏదివచ్చినా విపరీతమే. అమిత Serious గా తనపార్టుచదివి ఇంటిదగ్గర, వీధులలోను, స్నేహితులదగ్గర ఎక్కడపడితే అక్కడ rehearsals మొదలెట్టాడు. నాయకురాలికంటె హంగుదారుల హంగామా ఎక్కువైనట్లు, కథానాయకుడికంటె వెయ్యిరెట్లు ఎక్కువబాధపడ్డాడు మావాడు. ఆనెలరోజులూ మధ్య మేమంతా చచ్చామంటే నమ్మండి.

ఎలాగైతే నేమి నాటకాలుపడ్డాయి. ఫరవాలేదు బాగానేఉన్న వనుకున్నారు అంతాను. రత్తయ్యకేవలం కబుర్లేకాకుండా, బాగానే ఏక్టుచేశాడన్నారు. అందరిదాకా ఎందుకు,వాడేఅన్నాడు. "వెధవలంతా తగలేశారు కాని లేకపోతే ఇంకాబాగుండేది" అని. అనగా నాటకం ఏమాత్రమేనా బాగుంటే తనవల్లనేనని. మరి రెండు నాటకాలయేసరికి మావాడికి 'రంగగ్రామసింహ' అనే బిరుదుకూడావచ్చింది. ఆబిరుదు ఎందుకువచ్చిందో ఎలా వచ్చిందో ఇప్పటికీ మాకు తేలలేదు. ఆవిషయంమావూళ్లో పరిశోధకు లింకా పరిశీలిస్తూనే ఉన్నారు.

అయ్యా ఆరాత్రి వాడి Tragedy కి ప్రారంభ మనుకోండి. గొప్పనటకుడు కాతగ్గలక్షణాలన్నీ తన దగ్గర ఉన్నాయనీ, అవన్నీ తప్పకుండా Develop చెయ్యాలనీ, తనజీవితమంతా నాటకకళోద్ధరణకే వినియోగిస్తాననీ శపథంచేశాడు. రెండునిలువుటద్దాలు, ఒక

హార్మోనియము, బజారులో దొరికినన్ని నాటకాలూ సంపాదించాడు. కన్యాశుల్కము మొదలు కనకతార వరకూగల అన్ని రకాల నాటకాలలోనూ ముఖ్యపాత్రలకు సంబంధించినభాగాలను వల్లెవేశాడు. "ఇన్ని నాటకాలూ వేస్తుందా మీకంపెనీ, ఒకవేళ వేస్తేమట్టుకు అన్నిటిలోనూ నీకే నాయకపాత్ర ఇవ్వడానికి వీలౌతుందిగనుకనా ఎందుకా శ్రమంతాను" అని ఊరుకోలేక అడిగాను. 'వేసినన్ని వేస్తుంది మాకంపెనీ, తక్కినవి కొన్ని నేను Monoacting చేస్తాను' అన్నాడు. మళ్లీమాట్లాడితే Gramaphone records ఇస్తానన్నాడు. లేకపోతే ఏహిందూస్తానీవాళ్లనో బెంగాలీవాళ్లనో పట్టుకుని ఎవళ్లోనలుగురుఅమ్మాయిజగ్గాయిలను తీసుకుని టాకీలు తయారుచేయిస్తానన్నాడు. ఇంకనే మనగలము వాడిని. అక్కడనుంచి ప్రారంభమైనదండి వాడిజబ్బు. జబ్బంటే మరేమీకాదు. మనిషిలో ఒకవిధమైన వింతమార్పు బయలుదేరింది. మాటలోను, చూపులోను, నడకలోను అంతామార్పే. ఊరికే మార్పని నేను చెపుతే నమ్మరు. ఆరోజుల్లో మీరు వాడినిచూచి తీరవలసింది.

కాస్త కాలుపొడుగుమనిషేమో స్వతహాగాను, వాడు మామూలుగా నడుస్తుంటే, పెద్దపెద్దఅంగలేసుకుని, పరుగెడుతున్నట్టుగా ఉండేది. అలాంటి దిప్పుడదంతా మానేశాడు. అవతల కొంపలంటుకుని, ఇవతల పెద్దపులి తరుముకొనివచ్చినాసరే, మందగమనమేకాని, మామూలు నడకెక్కడా కనుపించడము మానేసింది. దుష్యంతుడువేషంలోఉన్న యడవల్లిసూర్యనారాయణలాగనో, శివాజీవేషంలోఉన్న మాధవపెద్ది వెంకట్రామయ్యలాగనో నడవాలని వాడిఆశయము. మాకు మట్టుకు వాడినడకచూస్తే, గోదావరినుంచి నీళ్లకుండ బుజాన్ని పెట్టుకుని, ఉమ్మెలలోనూ అంట్లలోనూ ఎక్కడ కాలుపడుతుందోఅని, ఎత్తిఎత్తి అడుగులువేసే బ్రాహ్మణవితంతువు స్ఫురణకొచ్చేది. అదివరకెప్పుడూ, క్లబ్బుకువస్తే పేపరుపుచ్చుకొని ఒకమూల కూర్చునేవాడు. ఇప్పుడలా కూర్చోడము మానేశాడు. ఏదో దీర్ఘాలోచన చేస్తున్న రాజువేషంలాగ వరాండాలో పచార్లు సాగించడము మొదలుపెట్టాడు. చూపు మామూలుచూపు మొదలేపోయింది కదా! ఎప్పుడూ కనుబొమలు ఎగరేస్తుండడమో, లేకపోతే ముళ్లు వేస్తుండడమో. దృష్టిఎప్పుడూ భ్రూమధ్యమందో నాసికాగ్రమందుఉండడమేకాని, మామూలుచూపుఎప్పుడూ కనపడేదికాదు. మనతోటి మాట్లాడుతోంటేకూడా మనకేసి కాకుండా, మననెత్తిపైనుంచి అవతలవేదో చూస్తున్నట్లుగా Busterkeaton కుమల్లే చూడడము నేర్చుకున్నాడు. ఇంక ఎవరితోనేనా మాట్లాడవలసివస్తే రాజు మంత్రితోనో లేక వేడుకచెలికానితోనో మాట్లాడుతున్నట్లో, తండ్రి, చెడిపోతున్నకొడుక్కి ఆఖరుసారి సలహాఇస్తున్నట్లో లేక సినీమాలో విలన్, ఏహోటల్లోనో తోటిదొంగను కూచోపెట్టి, రహస్యంగా, ఇదీఇలాచేసి, అదిఅలాచేసి, వాడిని డొక్కబద్దలుచెయ్యాలనని బోధిస్తున్నట్లో, మాట్లాడడమేకాని, మామూలుధోరణి ఎక్కడాలేదుకదా. ఇంక కనుబొమలెగరెయ్యడం, గుడ్లు మిటకరించడం, ముక్కులు పెద్దవి చేస్తోండడం, పెదవులు ఆడించడం, చేతులు ఝాడించడం ఇలాటివాటికి లెఖ్ఖేలేదనుకోండి. మాటకు ముందు చెయ్యి నొసటనుపెట్టుకుని 'హా' అని ఒకపెద్ద నిట్టూర్పు విడవడం. ఏదో ఆలోచించి అదేమీ లాభం లేదన్నట్లు తలతిప్పడం. మన మేదేనా చెపుతోంటే, మీసముమీద చెయ్యివేసి, 'ఎంతద్రోహము! తరువాత తరువాత' అన్నట్లు తలపంకించడము. ఇంకా ఇటువంటిఅవలక్షణాలు ఎన్నో.

రోడ్డునడుస్తూ, హఠాత్తుగా నిలబడిపోయి "వీని నెన్నటికైన అధఃపాతాళమున కణగద్రొక్కి, నాకసి తీర్చుకొనక పోదునా' అన్నట్లు, వొళ్లు, పళ్లు, గుప్పిళ్లు బిగపట్టి, గుడ్లెర్రచేసి త్వరత్వరగా ఊపిరివిడుస్తూ నిలబడిపోయేవాడు. గోదావరిగట్టుననడుస్తూ పక్కనెవరేనా కుర్రాడుకూడాఉంటే, "ప్రేయసీ, చూచితే, ప్రకృతి రామణీయక"మని వర్ణిస్తోన్నట్లు, వాడిబుజముమీద చెయ్యివేసి, బుగ్గనిమురుతూ, రెండోచెయ్యి ఆకాశంకేసి జూపినిలబడిపోయేవాడు. ఇలా ఎన్నని చెపుతే మీకు తెలుస్తుంది. ఇదో జబ్బంటారా కాదంటారా.

మేము అనేకవిధాల, వేళాకోళం చేశాము. వెక్కిరించాము. ఏడిపించాము. తిట్టాము. తిమ్మాము. ఏమి చేసినా వాడివేషముమట్టుకు మార్చ లేకపోయాము. భాషకూడా క్రమేణా గ్రాంథికంలోకి దింపడము మొదలెట్టాడు. ఏమిట్రా ఈవెర్రివేషమంతానని ఒక రోజున నిలదీసి అడిగాము. దానికేమీ సమాధానము లేదు. 'ఈశ్వరేచ్ఛ' అన్నట్లు ఆకాశంకేశి చేతులు చూపించాడు మాకు వొళ్లుమండింది. మండదూ. వాడితోటి మాట్లాడడానికి భయమాయె రోడ్డుననడవడానికి సిగ్గాయె. మాగున్నయ్యకుక్క, పంజికొక్కుని మెడ పట్టుకొని ప్రాణంపోయేదాకా ఝాడిస్తుందిమాశారు, అలాగ రత్తయ్య గొంతుకపట్టుకొని, పళ్లుగలగలలాడేటట్లు రెండుఊపులుఊపి, "ఏమిటీగోలంతాను, నిన్నుచూడ లేక మధ్య మేము చస్తున్నాము" అన్నాడు. ఆపశంగా నెత్తినచెయ్యిపెట్టుకొని "నన్నేల ఇట్లు హింసించెదరు. హా పరమేశ్వరా, నేనేమి అపకారమొనర్చితిని" అని యథాశాస్త్రీయంగా విలాపం ఆరంభించాడు. నోర్మూసి, "సరిగ్గాసమాధానము చెపుతావా లేకపోతే, మళ్లీ ఇందాకటి Dose repeat చెయ్యమన్నావా" అని ఒక్కఉరుముఉరిమాడు గున్నయ్య. దానితో హడిలిపోయి, "ఏమిట్రా నన్నుచంపుతారు. నేను ఎలా ఏడుస్తే మీకెందుకు. Acting అంటేఏమిటో మీ కెప్పుడూ serious గా ఆలోచించినట్లు కనపడదు. Stage మీద మనము Act చేస్తాంటే, ఏదో బిగపట్టి ఏదోచేస్తున్నట్లుగా కాకుండా Natural గా ఉండాలి. లేకపోతే effective గా ఉండదు. Art lies in concealing art అన్నాడు. అందుకని మన నిత్యజీవనంలోకూడా, ప్రతిఆలోచనకూ మాటకు తగ్గ movements జాగ్రత్తగా ఆలోచింపుకు చేస్తుంటే, అది natural అయిపోయి, Stage మీద wonderful effect ఇస్తుంది- ఇంత serious గా thinkout చేసి practice చేసిన వాళ్లెవళ్లూమనలో లేకపోవడంచేతనే మననాటకాలు అలాతగులడుతున్నాయి" అన్నాడు.

"ఓరినాయనమ్మా, మనం మామూలుగా ఉన్నట్లు stage మీద ఉంటే బాగుంటుందికాని stage మీదఉన్నప్పుడు ఫలానప్పుడు ఇలాఅభినయిస్తే బాగుంటుందనుకొని ఊహించినదల్లా బయటకూడా చేస్తుంటే stage మీదనే హాస్యాస్పదంగా ఉన్నప్పుడు, రోడ్డుమీద ఎంతఅసహ్యంగా ఉంటుందో ఆలోచించు. ఇంక నీవెర్రివేషాలుకట్టిపెట్టి మామూలుగా బుద్ధికలిగి బ్రతికితివా సరేసరి. లేదూ, ఇంకనెప్పుడూ మాతో మాట్లాడవద్దు" అన్నాడు, గున్నయ్య. "ఏమీ నన్నేకాకినిచేసి, నట్టేటముంచిపోవుట మీకు ధర్మమేనా" అని అభినయ మారంభించపోతుంటే, "ఒరేయిరండిరా. వీడితో లాభం లేదింక. వాడివరసచూస్తే కీర్తనకూడా పాడేట్లున్నా" డన్నాడు, గున్నయ్య. హడిలిపారి పోయాము అక్కడనుంచి.

అయ్యా, నడిరోడ్డుమీదా, క్లబ్బులోనూ, పరాయివాళ్లదగ్గరనే ఇలాఉన్నప్పుడు, సర్వస్వతంత్రమైన భార్యదగ్గిర వాడింట్లోసంగతి ఇంకనడిగారూ! ఆవిడ దగ్గర చేశేశృంగారాభినయాలూ, ఆవిడ ఎదుటకనపర్చే విరహావేదనలూ ఇన్నీ అన్నీ కావు. బహుయోగ్యురాలు గనుక ఆఅమ్మాయి, ఎన్నాళ్లో ఓపికపట్టి ఊరుకుంది. ఎన్నాళ్లకూ మారకపోతే బ్రతిమాలుకుంది; కోపగించింది; పుట్టింటికి వెళ్లిపోతానని బెదిరించింది. ఏమి చేసినాసరే వాడిగుణము వాడుమానడే. ఒకరోజున నేను వాళ్లింటికివెళ్లాను ఆవిడ కాఫీతీసుకువచ్చి ఇచ్చి, "అన్నగారూ, మీబావగార్ని కాస్తమీరేనా మందలిద్దురూ, చచ్చిపోతున్నాను. సిగ్గేసిపోతోంది. లేకపోతే పిచ్చేమోఓమాటుఏడాక్టరుకన్నచూపించనేనా చూపించండి ఈయనతోటి పడేబాధ ఇంతా అంతా కాదు. అస్తమానమూ అవిపాటలు కావు పద్యాలుకావు. వీధివీధంతా హోరెత్తిపోతోంది. నలుగురిలోనూ తలెత్తుకు తిరగ లేకుండా ఉన్నాను. అదికాకుండా కుర్రకుంక, మావాడు, కాస్తజ్ఞానమొస్తున్నరోజులు. వాడూ ఇలా పాడైపోతాడేమో నని హడిలిపోతో రోజూ వెయ్యి దేవుళ్లకి మొక్కుకుంటున్నాను. అన్నది" కళ్లుఒత్తుకుంటూను. నాకు ఆ అమ్మాయని చూస్తే చాలా జాలి వేసింది వాడైనట్లయినా, తర్జనిగడ్డముమీద పెట్టుకొని, "ఓసి వెర్రిదానా! ఎంతఅమాయకురాలవు. నావలన

పసివాడు చెడిపోవునా! అనగా నేను చెడితిననిగదా నీఅభిప్రాయము. చెడితినేయనుము. నే నెవరివలన చెడితిని. నాతండ్రివలననా లేక నీతండ్రివలననా. ఈలోకములో, ఒకరివలన ఒకరు చెడుటకాని, బాగు పడుటకాని ఎన్నటికినీ సంభవింపదు. వారివారి......" అని ఉపన్యాసము ఆరంభించాడు. "చూచారా అన్నగారూ ఇదీవరస. ఇంకనేను ఏమయ్యో గొయ్యో చూసుకోవలసిందేకాని ఇలా బతకలేన"ని కంటతడి పెట్టుకుంది. నేను తలవాచేటట్లు చివాట్లేసివచ్చాను. అంతకంటె ఏమిచెయ్యగలము. చిన్నకుర్రాడు గనుకనా, నాలుగు తగలనివ్వడానికి.

ఒకరోజు మధ్యాహ్నము నేవెళ్లేసరికి రత్తయ్య భోంచేస్తున్నాడు. అనగా విస్తరిదగ్గర కూర్చున్నాడు. మొదటివాయి అయింది. నేవెళ్లేసరికి కూరాఅన్నం కలుపుకుని, ముద్ద నోట్లోపెట్టకుని తుభుక్కున ఉమ్మేశి, అంటచేత్తోటి, నొసలుబాదుకుని, "కటకటా, ఎట్టిదురవస్థ! ఊరనిన్నికూరలుండ, తానీదిక్కుమాలిన కాకరకాయ తేలకొనవలె, కొనెబో నన్నడుగకుండ ఈపాడుకూర నేలవండవలయు, వండెబో నాకిష్టము లేదని తెలిసియు నా కేలవడ్డింపవలయు, నాపై యను రాగముననో అసహ్యముననో వడ్డించెబో, మతిమాలి నే నేలతినవలయు, హా పరమేశ్వరా" అని ఆరంభించాడు. "వెధవఉపన్యాసం కట్టిపెట్టి నోరుముయ్యవోయి" అన్నాను. "అన్నగారు చూశారా అండి ఈహంగామా వెధవకూరకోసం, ఈదిక్కుమాలిన నాటకాలతోటి తమకి ఇంట్లోకి ఏంకావాలో ఏముందో లేదో తెలుసుకోడానికి తీరికలేక పోయె. ఆడపీనుగుని ఎన్నిటికని చచ్చేది. కూరలేకపోతే అసలే తినలేరని, వాకట్లోకివచ్చాయికదా అని పుచ్చుకొని వండుతే, ఇంత అల్లరెందుకు. ఆఅంటచేత్తో ఆనెత్తి మొత్తుకోడమెందుకు. నేనింక ఒక్కక్షణం ఇక్కడఉండను. మావాళ్లింటికి ఒంటిగంట బండిలోపోతాను.వాళ్లు కాస్త పిండాకూడు పడెయ్యలేకపోరునాకు. ఇది నాటకం కాదు ఇల్లనీ, నేను నాటకంలో స్త్రీవేషధారిని కాక మీభార్యననీ తెలివివచ్చినప్పుడు కాకిచేత కబురంపినా వస్తాను. అందాకా మట్టుకుమళ్లీఈగుమ్మం తొక్కనూడ" నని కళ్ల నీళ్లు పెట్టుకుంటూ రెండుగుడ్డలు మూటకట్టుకొని కుర్రవాడిని తీసుకొని రైలుకు చక్కాపోయింది.

రత్తయ్య వెర్రిమొగము వేసుకొని దిగాలపడి కూచున్నాడు. "ఏమిరా ఇప్పుడేనా బుద్ధివచ్చిందా" అన్నాను. "అవునురా బ్రదర్. కొంచెము అతిగా నేడుతున్నాననే అనుకుంటున్నాను. మామూలుగా ఉందామనే ప్రయత్నిస్తున్నాను. కాని ఇదేబాగా అలవాటయిపోయి వదలడంలేదు. నువ్వు నన్నువదిలినా నేను నిన్ను వదలనన్నకథలాఉంది నాపని అన్నాడు. నాటినుంచీ మామూలుపంథాలోకిరావలెనని చాలాప్రయత్నం చేశాడు. కాని సాధ్యపడలేదు. అలాగే తంటాలు పడుతూ కొన్నాళ్లకు వెళ్లి భార్యను తీసుకువచ్చాడు.

ఇలాఉండగా కొన్నాళ్లకు, వాడి కుర్రవాడికి జబ్బుచేసింది. ప్రాణంమీదికి వచ్చిందంటే చూడ్డానికి వెళ్లాను. నేవెళ్లినకాస్సేపటికే ప్రాణంపోయింది. అంతా గొల్లుమన్నారు. పదిమందీ మూగారు లోపల లోపల విచారించి విచారించి, ఆఖరుకు 'హాతనయా' అని ఒక్కపెద్దనిట్టూర్పు విడిచాడు. దుఃఖంలో మునిగిఉన్న భార్య, నిశ్చేష్టురాలై తెల్లబోయి భర్తకేసి చూసింది. జనమంతా వెలవెలపోయారు. రత్తయ్యకు ఇదేమీ తెలియలేదు. "తనయా నీ నగుమోముచూపి" అని ముఖం ఎత్తపోయేసరికి, 'ఆఁ ఆఁ' అని భార్య వాడినోటిమీద చెయ్యిఅడ్డుపెట్టింది. దానితో తెలివి తెచ్చుకున్నాడు. **జరగవలసినదంతా జరిగినతరువాత, ఆవిడ పుట్టింటికి వెళ్లిపోయింది. ఏడాది అయింది ఇంకారాలేదు. వాడు పాపం మునుపటిమనిషే కాడు. కాని ఎన్నిప్రయత్నాలుచేసినా ఇంకా మామూలుధోరణిలోకి రాలేదు.

చూడండి ఎంత స్వల్పవిషయం ఎంతవరకు వెళ్లిందో. ఆరోజున ఒక్కళ్లమేనా ఇంతవరకూ వస్తుందని కలలోనేనా అనుకోలేదుకదా.

అనవసరపుఖర్చు

(టాల్‌స్టాయి)

అనువాదకుడు : త. ప్రకాశరాయుడు

ఫ్రాన్సు ఇటలీదేశాల సరిహద్దుప్రాంతంలో మధ్యధరాసముద్రం ఒడ్డున "మొనాకో" అనే చిన్నరాజ్య మొకటున్నది. ఈరాజ్యంలోవున్న జనసంఖ్య అంతాకలిసి ఒకచిన్నపట్టణంలో వున్నంత కూడా వుండదు. రాజ్యంలో జనాభాలెక్కపెడితే ఏడువేలుంటుంది. రాజ్యంలోవున్న భూమి అంతా ప్రజలకుపంచిపెడితే తలకొక యెకరంకూడా రాదు. ఐతేనేమి? ఎంతచిన్నదైనా ఇదీ ఒకరాజ్యమేకద! రాజ్యానికుండవలసిన అట్టహాసమంతా ఇక్కడనూ వున్నది. రాజుకొకభవనం, కొలువుకూటం, మంత్రులు, మతపీఠాధిపతి, రక్షకసైన్యం, సేనాధిపతులు మొదలైన రాజ్యాంగతంత్రమంతా వున్నది.

సైన్య మంతగా పెద్దదికాదు. సైనికదళమంతా కలిపితే అరవైమంది అరవైమందైనా, అదీ ఒక సైన్యమే అనిపించుకొన్నది. ఇతరదేశాలలోవలెనే ఇక్కడకూడ ప్రజలవద్దనుంచి రెండువిధాలైన పన్నులు వసూలయ్యేవి. పొగాకు, సారాయి మొదలగు నిషా ద్రవ్యాలమీద పన్నొకటి; రెండవది తలపన్ను. ఇతర చోట్లవలెనే ఇక్కడకూడ పొగతాగుడూ, సారా తాగుడు వుండేది కాని తాగుబోతుల సంఖ్యమాత్రం స్వల్పంగావుండేది. అయితే యీస్వల్పరాబడిమీదనే రాజు ఆధారపడివుండవలసివస్తే వాటిమీదవచ్చే ఆదాయం తనకూ తనవుద్యోగులకూ తిండికే సరిపోయేది కాదు. తన ఆదాయం వృద్ధిచేసేటందుకు రాజు మరొక కొత్తమార్గం కనిపెట్టినాడు. ప్రజలందరినీ ఆకర్షించి డబ్బురాబట్టేటందుకు రాజొక జూదపుశాల కట్టించాడు. దినదినం అనేకులక్కడచేరి జూదమాడేవారు. జూదర్లు ఆటలోగెలిచినా, ఓడినా అక్కడినిబంధనల ప్రకారం తామియవలసిన రుసుము చెల్లించిపోవలసినదే. ప్రతిజూదరీ తాను ఆటలో పాల్గొన్నందుకే జూదపుశాలాధికారికి ముడుపు ముందక్కడపెట్టి మాట్లాడవలసినదే. జూదపుశాలాధికారి తనకు వచ్చిన లాభములోనుంచి రాజుకు చెల్లించే మొత్తమే చాలా వుండేది. రాజుకంతయెక్కువ ఆదాయం రావటానికి కారణ మొకటున్నది. యూరపుఖండంలో కల్లా అప్పటికి మిగిలివున్న జూదపుకొలువు అదొక్కటే. అంతకు పూర్వం జర్మనీ దేశంలో చిన్న చిన్న రాజులు కొందరిటువంటి జూదపుశాలలు కట్టించి ఆదాయం తీస్తూవుండేవారు కాని అప్పటికి కొద్ది సంవత్సరాలకుపూర్వం దేశమంతటా అవి నిషేధింపబడి యెత్తివేయబడ్డవి. అమితంగా జూదర్ల సంఖ్య హెచ్చిపోవటంచేత దేశానికికలిగిన తీరనినష్టమే అవన్నీ యెత్తివేయబడటానికి కారణం. ఒక్కొక్కడే జూదపుశాలకురావటం, అదృష్టముండకపోతుందా అని పందెం ఒడ్డటం, ఆటలో ఓడి తనకున్నదంతా పోగొట్టుకొనటం, తనదంతాపోయినతరువాత క్రమంగా యితరులసొమ్ము కూడ తెచ్చి జూదంలోపెట్టి అదికూడా పోగొట్టటం, తరువాత బ్రతుకుతెరువు కనిపించక నిస్పృహచెంది లోతు నీటిలోదిగిగాని, పొడుచుకొనిగాని, పేల్చుకొనిగాని ఆత్మహత్యచేసికొనటం—ఇట్లాజరుగుతూవుండేది. ఇటువంటిప్రమాదస్థితిచూచి సహించలేక జర్మనీప్రజలు ప్రభువు లీదుర్మార్గానికి పాల్పడకూడదని గట్టిగా నిరోధించారు. కాని ఒక్క 'మొనాకో' రాజుకుమాత్రం యెదురుచెప్పగలిగినవాళ్ళెవ్వరూ లేకపోయినారు. అందుచేత ఈరాజు తానే సర్వాధిపత్యంవహించి తన వ్యాపారం నిరాటంకంగా జరుపుతున్నాడు.

అప్పుడు యూరపుఖండంలో యెవ్వడు జూదమాడదలచినా మొనాకో జూదపుశాలకుపోయి తా

నంయులో గెలిచినా లేకఓడినా రాజుకీయవలసినకట్నం మాత్రం సమర్పించి పోవలసినదే. ధర్మం తప్పకుండా కష్టించి పొట్టపోసుకొనేవాడు మేడలూ మిద్దెలూ కట్టలేడనే సామెతమాత్రం నిజం. తానుచేసేది పాడుపని యనేవిషయం మొనాకోరాజుకు తెలియనిదికాదు. కల్లుసారాయిలమీదను పొగాకుమీదను పన్నువసూలు చేయటం మంచిపనికాదని అతనికి బాగాతెలుసును. కాని యేమిచేస్తాడుపాపం! తనదర్జాకు తగినట్లు జీవనయాత్ర జరిగితీరవలెకదా! కనుక ఇటువంటిమార్గాలవలంబించి బ్రతుకుదెరువుచూచుకుంటూ రాజ్యయంత్రం నడుపుతూ చేతనైనట్లల్లా డబ్బు పోగుచేసుకుంటూ వుండేవాడు. ఏదియెట్లున్నా రాజరికాని కుండవలసిన అట్టహాసమంతా, కర్మకలాపమంతా జరుగుతూనే వుండేది. ప్రపంచంలో అందరిరాజులవలెనే ఈ రాజుకూడ తనరాజ్యానికితగినట్లు దర్బారులు, బహుమతులు, శిక్షలు, క్షమాపణలు, సలహాసభలు, ధర్మ—చట్టాలు, న్యాయస్థానాలు—ఇవన్నీవున్నవి. కాని యితరరాజ్యాలుపెద్దవి, ఇది చాలచిన్నది—ఇదొకటే వున్న భేదమల్లా.

ఇట్లావుండగా 'మొనాకో' రాజ్యంలో ఒకప్పు డొకనరహత్య జరిగింది. ప్రజలందరూ సామాన్యంగా శాంతిప్రియులవటంచేత ఆరాజ్యంలో అంతకు పూర్వమెన్నడూ యిటువంటిఉపద్రవం జరుగలేదు. న్యాయాధిపతులు యథావిధిగా సమావేశమైనారు. బహు శ్రద్ధతో కేసువిచారణచేశారు. కోర్టులో న్యాయమూర్తులుమాత్రమే కాదు, ప్రాసెక్యూటర్లు, జూరీ, బారిష్టర్లు, యింకావుండవలసిన ఆడంబరమంతా తయారయింది. బహుజాగ్రతతో విషయాన్ని చర్చచేసి న్యాయాన్యాయవిచారణచేసి చట్టప్రకారం నేరస్థునికి ఉరిశిక్ష విధించారు. అంతవరకంతా సరిగానేజరిగిందనవచ్చు. మరుసటిదినం కోర్టువారితీర్పు రాజుయెదుట పెట్టబడ్డది. రాజుకూడ కోర్టిచ్చినతీర్పు చదువుకొని శిక్షఖాయపరచాడు. "సరే, ఉరితీయవలసివస్తే మరి సందేహమెందుకు? అట్లాగేచేయండి!" అన్నాడు రాజు.

కాని తీర్పుఅమలుజరిపేవిషయంలో ఒకప్రతిబంధకంమాత్రం కలిగింది. అంతకుపూర్వమెప్పుడూ అక్కడ ఖూనీలు జరిగివుండకపోవటంచేత, ఆదేశంలో ఉరితీసే సాధనసామగ్రిగాని, ఉరితీయటంలో నేర్పుగలమనిషిగాని లేవు. మంత్రులందరూకలిసి కూర్చుని విషయాన్నిగూర్చి తిరిగి యోచనచేశారు. ఆలోచన ముగింది ఈవిషయాన్నిగూర్చి ఫ్రెంచిప్రభుత్వానికి వ్రాశారు. ఉరితీసే సాధనసామగ్రినీ, ఉరితీయటంలో మంచి అనుభవంగల మనిషినొకణ్ణీ తమదేశానికి పంపమనిన్నీ, రెండింటికీ అయ్యేమొత్తంఖరీదు తెలియపరచమనిన్నీ జాబువ్రాసి పంపినారు. ఒకవారానికల్లా జవాబువచ్చింది. ఉరియంత్రమూ, ఉరిబిగించేమనిషినీ సప్లయి చేస్తామన్నారు. రెండింటికీకలిసి ౧౬,౦౦౦ ఫ్రాంకులు చెల్లించవలసివుంటుందనికూడ ఆవుత్తరంలోనే వున్నది. జాబు రాజుయెదుట పెట్టబడ్డది. ఉత్తరం చూచుకుంటూ చాలా ఆలోచించాడు రాజు. "అబ్బా ౧౬ వేల ఫ్రాంకులే! ఈదౌర్భాగ్యుని బ్రతుకంతా చూస్తే అంతవిలువ ఉండదే! ఇంతకంటె చౌకలో పని జరగనేజరగదా? ౧౬ వేల ఫ్రాంకులంటే మాటలా? ప్రజలమీద కొత్తపన్నువిధించి వసూలు చేదామన్నా తలకు రెండున్నరఫ్రాంకులకుపైగా పడుతుంది. ఈబరువు ప్రజలెట్లాభరిస్తారు? మీదు మిక్కిలి దేశంలో తిరుగుబాట్లు, దొమ్మీలుకూడా జరగవచ్చు" ననుకుంటూ కంగారుపడ్డాడు ప్రభువు.

కర్తవ్యమేమో తెలియలేదు. సలహాసభను తిరిగి సమావేశపరచాడు. సభ్యులందరు యోచనచేసి అటువంటి వుత్తరమే మరొకటి ఇటలీరాజుకు పంపటానికి తీర్మానించారు. ఫ్రాన్సుదేశానిది ప్రజాప్రభుత్వంకనుక రాజుల నిరంకుశపరిపాలనంటే వాళ్లకు గిట్టకపోవచ్చు. 'మొనాకో' వలెనే ఇటలీకూడ రాజుపరిపాలనలో వుండటంచేత తోడిరాజుయెడల సహజగౌరవం, అభిమానంవుంటవి. అందుచేత ఇటలీరాజు తమకోరికను మన్నించి తమకుకావలసిన సాధనసామగ్రిని కొంత చౌకగా పంపిస్తాడనే దృఢనమ్మకంతో ఉత్తర మొకటి వ్రాసిపంపినారు. వెంటనే జవాబువచ్చింది. తామడిగి

నట్లుగా ఉరియంత్ర మొకటి, బాగావురితీయగల మనిషిని తప్పకపంపుతామనిన్నీ, ప్రయాణపు ఖర్చులతోసహా మొత్తం ౧౨ వేల ఫ్రాంకులు అవుతుందనీ ఇటలీరాజు వ్రాసినాడు. ఇది కొంత చవకబేరమైనా ఇదికూడ బోలెడు ఖర్చుతో కూడుకొన్న వ్యాపారంగా కనబడ్డది. ఈ దుర్మార్గుని బ్రతుకంతా చూస్తే ౧౨ వేలు విలువేవుండదు! ఇదివరకున్న పన్నులకు తోడు యింకా ప్రజలను బాధించి తలకు మరి రెండేసి ఫ్రాంకుల చొప్పున పుచ్చుకుంటేనే గాని యీ ౧౨ వేలూ పూడవు. ఇట్లా చింతిస్తూ రాజు తిరిగి సలహాసభ సమావేశపరచాడు. సభ్యులొకచోటకూడి ఆలోచించారు. వాదప్రతివాదాలు జరిగినాయి. ఇంత దుబారాఖర్చుకాకుండా తక్కువఖర్చుతో పని జరపటమెట్లాగునని చాలసేపు యోచనచేశారు. "సైన్యంలో పనిచేసే సిపాయి నొకణ్ణి అప్పగిస్తే యేదోఒకవిధంగా ఖైదీని కడతేర్చలేకపోతాడా? దీనికి ప్రత్యేకపుఖర్చు యేమాత్రమూవుండ" దని అభిప్రాయపడ్డారు సభవారు. ఈవుద్దేశంతో సేనాధిపతినిరప్పించి యిట్లా అడిగినారు. "ఏమయ్యా, ఒకఖైదీతల నరికివేయవలసి వచ్చింది. మీసైన్యంలో ధైర్యస్థుడైన సిపాయినొకణ్ణి అప్పగించి పనియెట్లాగైనా జరిపించగలవా? యుద్ధంలో ముందువెనుకలు ఆలోచించకుండా మనుష్యులను చంపటమేకదా సిపాయీలవృత్తి! అసలు వాళ్లకు సైనిక శిక్షనిచ్చేదికూడ అందుకేకాదూ?" ఈమాటమీద సేనాధిపతిపోయి తనసైనికులనందరినీ అడిగిచూచాడు. కాని సైన్యంలో సిపాయొక్కడుకూడ ఆపనిచేయటానికి ఒప్పుకోలేదు. "మా కావిషయాన్ని గూర్చి అనుభవమేలేదు. ఉరితీయటమెట్లాగో మాకుతెలియదు. మాకునేర్పినవిద్యలో ఆవిషయమెక్కడా రాలేదు." అని సైనికులన్నారు.

అప్పుడేమిచేయవలె? రాజుకేమీ పాలుపోలేదు. తిరిగి మంత్రులందరికీ కబురుపంపి రప్పించాడు. మంత్రులుకలసి తిరిగిచర్చచేసి, ప్రత్యేకంగా మరొక కార్యాలోచనసభను, దానికితోడు మరొక ఉపసంఘాన్ని నియమించారు. చివరకందరూకలిసి ఒక నిర్ణయానికి వచ్చారు. నేరస్థునికి విధించబడ్డ ఉరిశిక్షను జన్మఖైదుకింద మార్చటానికి తీర్మానించారు. ఈ మార్పువల్ల నేరస్థునికి కొంత సదుపాయంకలగటమేగాక తద్వారా రాజుయొక్క దయాగుణంకూడ వెల్లడి అవుతుందని అభిప్రాయపడ్డారు. ఇదిగాక యీవిధంగా ఖర్చుకూడ చాలతక్కువౌతుందని అంచనావేశారు.

ఈమార్పుకు రాజుకూడ వెంటనే సమ్మతించాడు. జన్మఖైదు ఖాయపడ్డది. కాని దీనికికూడ ఒక యిబ్బంది కలిగింది. జన్మఖైదీల నుంచటానికి వీలైన కొట్టు యెక్కడనూ లేకపోయింది. తాత్కాలికంగా ఒకరిద్దరు మామూలునేరస్థులను వుంచే చిన్నగదిమాత్రం ఒకటున్నది. చిరకాలపుఖైదీలను బంధించివుంచటానికి కట్టుదిట్టమైన కొట్టు ఒక్కటీలేదు. ఎట్లాగైతేనేమి, ఒకచోట గది ఒకటిచూచి దానితోనే కాలక్షేపం చేదామనుకొని ఖైదీని అందులోవుంచి రక్షకభటు నొకణ్ణి బయట కావలివుంచారు. ఖైదీని కనిపెట్టిచూస్తూ రాజుగారి వంటశాలనుంచి అన్నం తెచ్చి ఖైదీకి యిస్తూ వుండటం రక్షకభటునికి నియమింపబడ్డపని.

రాజుయొక్క ఆజ్ఞప్రకారం ఖైదీ కొట్టులో ప్రవేశించాడు. నెలతరువాత నెల గడిచింది. ఇట్లా ఒకసంవత్సరం పూర్తి అయింది. సంవత్సరం చివర ఒకనాడు రాజు తనజమాఖర్చుపుస్తకాలు చూచుకుంటూవుండగా అందులో అంతవర కెన్నడూలేని కొత్త ఖర్చొకటి కనబడ్డది. ఏటిపొడుగునా ఖైదీ పోషణకొరకు ఖర్చుపడ్డమొత్తమే అది. అదైనా స్వల్పంగాలేదు. ఖైదీపైనపెట్టిన రక్షకభటునిజీతమూ, ఖైదీకొరకైనతిండిఖర్చూ కలిసి ఆసంవత్సరానికి ఆరు వందలఫ్రాంకులకుపైగా తేలింది. అన్నిటికంటె విచారకరమైనది మరొకవిషయం. ఖైదీయిప్పటికింకా యువకుడు, దృఢకాయుడై మంచి ఆరోగ్యస్థితిలోవున్నాడు. ఇదంతాతలుచుకుంటే ముందుముందు చాలప్రమాదకరమైన పరిస్థితులేర్పడేటట్లున్నాయి. ఇకమీదట యిట్లా జరగటాని కేమాత్రమూ వీలులేదని చెప్పివేశాడు రాజు. తిరిగి మంత్రులందరినీ చేరబిలిచి వారితో యిట్లన్నాడు.

"ఈనిర్భాగ్యుని కడతేర్చే తేలిక ఉపాయమేదో ఒకటి వెంటనే కల్పించవలె మీరు. ప్రస్తుతపు యేర్పాటుప్రకారం అమితంగా డబ్బు ఖర్చైపోతున్నది." రాజుయొక్క ఆజ్ఞానుసారం మంత్రులందరూ తిరిగిసమావేశమై యోచించారు. అందులో ఒకమంత్రి మిగతవాళ్లతో యిట్లన్నాడు. "వినండి, నాకొకవుపాయం తట్టుతున్నది. ఖైదీమీద కావలివుంచిన రక్షకభటుని వెంటనే మనము పంపివేయవలె." "అదెట్లాగయ్యా? రక్షకభటుని తీసివేస్తే ఖైదీపారిపోడూ?" అన్నాడు మరొకమంత్రి. "పారిపోనియ్యండి, చావనియ్యండి! మనకేమి?" అన్నాడు మొదటిమంత్రి. ఈమంత్రిసలహా ననుసరించి చివరకు వ్యవహారమిట్లా పరిష్కరించి, ఈతీర్మానం రాజుకు తెలియపరచారు. రాజు మారుమాటచెప్పకుండ దీనికికూడ సమ్మతించాడు. సరే, రక్షకభటుని అక్కడనుంచి పొమ్మన్నారు. తరువాత యేమిజరుగబోతుందోనని కనిపెట్టి చూస్తున్నారందరూ. విపరీతమేమీ జరగలేదు. మర్నాడు ఉదయాన్నే భోజనంవేళకు ఖైదీ తనగదివిడిచి బయటికివచ్చి చూచాడు. తనకు పూటపూటకూ అన్నంతెచ్చియిచ్చే భటుడు కనిపించలేదు. తానే తిన్నగా రాజుగారి వంటయింటికిపోయి అన్నమడిగి తీసికొని, తిరిగివచ్చి గదిలోప్రవేశించి తలుపు వేసుకున్నాడు. ఆదిన మట్లాగడిచింది. మరునాడదే విధంగా జరిగింది వేళకు భోజనానికి పోయేవాడు. తిరిగివచ్చి లోపల కూర్చునేవాడు. పారిపోయేసూచనయేమాత్రమూ కనుపించలేదు. అసలు అటువంటితలంపే ఖైదీకివున్నట్లు కనుపించలేదు. ఇక చేయవలసినదేమిటి? ఎవరికీ యేమీ తోచలేదు. తిరిగి ఆలోచనచేశారు.

"ఇకమీదట వాణ్ణి ఇక్కడవుండనిచ్చేది లేదని నిర్మొగమాటంగా వానితో చెప్పివేయవలె" నన్నారు చివరకు. ఈవుద్దేశంతో న్యాయశాఖామంత్రి ఖైదీని తనయెదుటకు రప్పించాడు.

"ఏమిరా అబ్బీ! నీవింకాయెందుకు పారిపోవు? నీపైన కావలిభటులెవ్వరూ యిక్కడలేరు తెలుసునా? నీవుపోవచ్చు—నీయిష్టమున్నచోటికి పోవచ్చు. రాజుగారుకూడ యేమీ అనరు. పో—పో!" అన్నాడు మంత్రి.

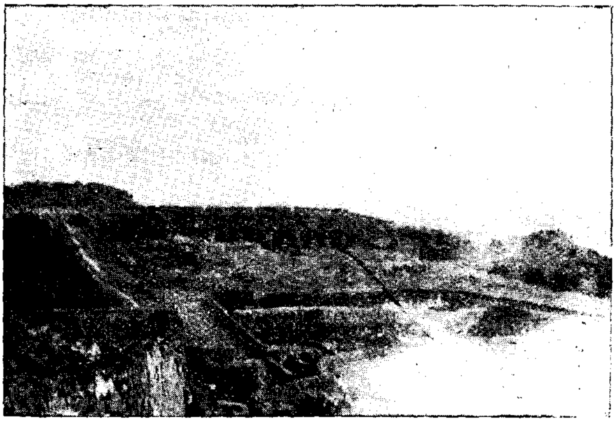
ఇదివిని ఖైదీ జవాబిచ్చాడు: "రాజుగారేమీ అనరని నేనూ యెరుగుదును. అయితే నే నిప్పుడు పోయేదెక్కడికి? పోయి చేయవలసినదేమిటి? మీరు నాకు విధించిన శిక్షలతో నాబ్రతుకంతా ధ్వంసం చేశారు. ఇప్పుడుపోతే ప్రపంచంలో నాముఖంచూచే దెవరు? ఇది యిట్లుండగా ఒళ్లువంచి పనిచేసుకునే అలవాటేపోయిందినాకు. మీరు నన్ను ఖైదులోబంధించి యెంతైనా హీనంగా చూచారు. ఇదేనా మీకు ధర్మం?—చెప్పండి. మీరు మొదట నాకు ఉరిశిక్ష వేసినప్పుడు వెంటనే ఉరితీసివుండవలసింది. పోనీ అదైనా చేశారా?—లేదు. దానినిగూర్చి నేనూ యేమీ అనకుండా ఊరుకున్నాను. తరువాత ఉరిశిక్షను జన్మఖైదుగామార్చి, ఇక్కడపెట్టి, భోజనపు యేర్పాటు కూడా చేశారు. కొంతకాలానికి కావలిభటునికూడ తప్పించారు. తరువాత నా అన్నం నేనేతెచ్చుకోవలసివచ్చింది. మీరేమిచేసినా, యేమీ ప్రశ్నించకుండా పోనిమ్మని యెప్పటికప్పుడే ఊరుకుంటూవచ్చాను. చివరకిప్పుడు నన్నిక్కడనుంచి పూర్తిగాపొమ్మనే అంటున్నారు. దీనికి మాత్రం నేనొప్పుకొనను. మీరు నన్నేమి చేసినా సరే—మీయిష్టం! నేనుమాత్రంపోను."

ఇప్పు డెవరేమి చేస్తారు? సలహాసభను తిరిగి సమావేశపరచారు. 'ఇప్పుడు చేయవలసినపని యే' మన్నారు. గట్టిగా పొమ్మనిచెప్పినా పోనంటున్నాడు మనిషి. తీవ్రమైన ఆలోచనచేశారు. వాణ్ణి వదలించుకొనటాని కొక్కటే మార్గమున్నట్లు కనిపించింది. సాలీనా కొంత ఉపకారవేతన మేర్పాటు చేసియైనా ఖైదీనిపంపివేయటానికి నిశ్చయించారు. "ఇంతకుమించి వేరుమార్గం కనిపించదు. ఏదోఒకవిధాన్ని వీణ్ణి వదలించుకోవలెకదా మనం" అంటూ రాజుతో చెప్పినారు. సంవత్సరానికి ఆరువందలఫ్రాంకు లివ్వటానికి నిశ్చయించి ఈమాట ఖైదీతోచెప్పినారు.

"ఆలస్యంగాని బకాయిగాని లేకుండ యేనెల కానెల డబ్బుముట్టేవరకుమీద వెళ్లిపోవటానికి నా కభ్యంతరం లేదు" అన్నాడు ఖైదీ.

ఈవిధంగా పరిష్కారమయింది సమస్య. ఆ సంవత్సరపు జీతంలో సూడవవంతు ముందుగానే అడిగిపుచ్చుకొని రాజ్యంవిడిచి వెళ్లినాడు ఖైదీ. తిరిగి రాజ్యానికి సరిహద్దుప్రాంతంలోనే నివాసమేర్పరచుకొని, అక్కడ కొంతభూమికొని, కూరగాయలతోట వేసి పెంచుతూ సుఖజీవనం గడపటం ప్రారంభించాడు. అక్కడనుంచి 'మొనాకో' రాజధానికొక పావుగంటరైలుప్రయాణం. సరిగా నెలతిరిగివచ్చేసరికి రాజు కొలువుకుపోయి తనకురావలసినజీత మడిగితెచ్చుకునేవాడు.

తలలునరికించటానికిగాని, లేక బ్రతికినన్నాళ్లూ చెరసాలలోకట్టి పారవేయటానికిగాని యెంతడబ్బయినాసరే ఖర్చుపెట్టుటకు వెనుదీయని మరి యేరాజ్యంలోనూ గాక, మొనాకోరాజ్యంలో నేరంచేయటంచేతనే యీాయునకుడెట్లాగో ప్రాణందక్కించుకొని బయటపడ్డాడు.

గుత్తికోట - గుట్టపు లాయములు T. R. R.

హిందూలా - స్త్రీలహక్కులు

కోమాండూరి శఠకోపాచార్యులు

(అనువృత్తము)

౫ వారసత్వాస్తిలో స్త్రీలకు శాస్త్రీయపుహక్కు

వారసత్వపు ఆస్తిలో స్త్రీలకు అనుభవపు హక్కుమాత్రమే కలదుగాని, అన్యాక్రాంతముచేయుటకు వీలులేదనియు, మరియు వారియనంతరం ఆయాస్తితిరిగి అసలు పురుషునితరువాత వారసులకు సంక్రమించునుగాని యీ స్త్రీయొక్క వారసులకు రాదనియు, ప్రస్తుతపు హిందూలాఅయియున్నది.[౧] అన్నికోర్టులలోను యిప్పుడు లా అట్లే అమలుజరుపబడుచున్నది. కాని మనధర్మశాస్త్రకారులకందరికిని పూర్వ మట్టియాశయమే యుండెడిదనుటకు వీలులేదు. అట్టిగ్రంథములన్నిటిలో ముఖ్యమగు యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిలోని వారసత్వమును నిర్ణయించు "పత్నీ దుహితరశ్చైవ" అనుశ్లోకములో స్త్రీవారసులకును పురుషవారసులకును అట్టి అధికారభేద మేమియు సూచింపబడలేదు.[౨] మరియు నీస్మృతిపై ముఖ్యవ్యాఖ్యానమగు 'మితాక్షర' లో గూడ స్త్రీవారసులకు పూరాహక్కు లేదని వ్రాయబడక సంపూర్ణహక్కులున్నట్లే సూచింపబడినది. "స్త్రీధనపుటాస్తి" వివరణ సందర్భమునగూడ యితరులయొద్దనుండి సంక్రమించు కుటుంబ విభాగాదులయందు వచ్చు వాటాఆస్తికూడా పూరాహక్కుగల స్త్రీధనమే యగునని మితాక్షరలో చెప్పబడినది.[3] మనదేశములోని కొన్ని హైకోర్టు తీర్పులలోగూడ మొదట నీప్రకారమే తీర్పులుచేయబడినవి.[౪] కాని యీఅన్నికోర్టులపై సత్యంతాధికారముగల ప్రీవీకౌన్సిలువారు మితాక్షరలోని పైవచనములను త్రోసివేసి స్త్రీకి తండ్రిమొదలగు పురుషులవద్దనుంచి

---

౧. ౪ కలకత్తా ౬౪౪ P. C. (తండ్రిఆస్తియందు కొమార్తెహక్కు)

౨౮ కలకత్తా వీక్లినోట్సు ౧౦౫౦ P. C.

౨౩ మద్రాసులాజర్నలు ౨౩౩

(బొంబాయి ప్రాంతమునమాత్రము కొమార్తె గోత్రజసపిండురాలగును అనుఅభిప్రాయమువలన ఆమెకు పూరాహక్కులు అంగీకరింపబడినవి. ౩౪ బొంబాయి ౫౧౦ చూడుడు.)

౯ కలకత్తా ౬౨౫ (కొడుకుఆస్తియందు తల్లికిని అనుభవపుహక్కుమాత్రమే.)

౨. విభాగాధ్యాయ ప్రారంభశ్లోక వ్యాఖ్యానములో స్వత్వస్వామ్య స్వభావమును చర్చించుచో 'పత్నీ దుహితరశ్చైవ' అను శ్లోకము నుదాహరించి యచ్చటగూడ స్త్రీపురుషుల స్వామ్యములో భేదమును మితాక్షరాకారుడు సూచింపక ఒకేరీతి స్వామ్యమును చెప్పెను.

3. పితృమాతృ పతిభ్రాతృ దత్త మధ్యగ్న్యుపాగతం।ఆధివేదనికాద్యంచ స్త్రీధనంస్మృతం॥ (యాజ్ఞ ౧-౧౪౬) ఈశ్లోకములోని 'ఆద్యం' అను శబ్దములో వారసత్వాస్తి వగైరాలుగూడ చేరును. "ఆద్యశబ్దేన రిక్థక్రయసంవిభాగ సంగ్రహాధిగమ ప్రాప్తం." మితాక్షర.

౪. ౨౨ అలహాబాదు ౨౫౩, ౨౪ బొంబాయి ౧౯౨ చూడుడు. ఇట్లే ఉత్తరదేశపు శాస్త్రాచారముల ప్రకారము విభాగములో తల్లివాటాకువచ్చు ఆస్తి ఆమెస్త్రీధనమని ౨౪ అలహాబాదు ౬౭ లో ఆహైకోర్టువారు తీర్పునిచ్చిరి. కాని దానికిని అంగీకరింపనట్టి ఆస్తియు ఆమెకు స్త్రీధనముకాదని ఆమెకందు అనుభవపుహక్కుమాత్రమే యుండునని ప్రీవీకౌన్సిలువారు, తీర్మానించిరి. ౩౪ అలహాబాదు ౨౩౪ P. C. చూడుడు.

సంక్రమించు ఆస్తిపైనను మఱియు స్త్రీలతాలూకు నారల స్త్రీధనాస్తియుగూడ వారసత్వేన సంక్రమించు నపుడు అందునుకూడ స్త్రీలకు ఆదాయపుఅనుభవపు హక్కుమాత్రమే ఉండునుగాని అస్తిఅన్యాక్రాంతము చేయుహక్కు లేదని తీర్పుజేసిరి.[౧] ఈతీర్పులు తృప్తి కరములుగాలేవని గోలాబ్‌చంద్రసర్కార్, శాస్త్రి మొదలగువిద్వాంసులచే విమర్శింపబడినను ప్రీవీకౌన్సిలుకు అంత్యాధికార ముండుటనుబట్టి ఆప్రకారమే అమలు జరుగుచున్నది. శాసనసభద్వారా చట్టము చేయబడువరకును ఆప్రకారమే అమలుజరుగక తప్పదు. పైనిచెప్పిన యాజ్ఞవల్క్యస్మృతియు మితాక్షరియు మనదేశమందంతటను అందును ముఖ్యముగ మన మదరాసు రాష్ట్రమందును పరమప్రమాణముగ నంగీకరింపబడుచున్నది. దానితో కొన్నివిషయములందుమాత్రము భేదించు—జీమూతవాహనకృతమగు దాయభాగగ్రంథ మట్టివిషయములందు బంగాళీలకుమాత్రమెక్కువ ప్రమాణముగ నెంచబడుచున్నది. అక్కడకూడ జీమూతవాహనీయములో భిన్నాభిప్రాయము చెప్పబడని అన్నిసంగతులకును మితాక్షర ప్రమాణమే. ఇట్లు మితాక్షరయే మిగిలిన మనదేశమంతటికి వారసత్వాదివిషయములన్నిటియందును ప్రరమప్రమాణమనియు మితాక్షరలోని యభిప్రాయము స్మృతులలోని వచనముల ప్రకారము లేదని సందేహము తోచినను కూడ మితాక్షరయే కోర్టుల కనుసరణీయమనియు, యిదివరలో ప్రీవీ కౌన్సిలువారు మరియొక సందర్భమున తీర్మానించి యుండిరి.[౨] ఆచారమును, నియమమును, కాలక్రమమున మారుచుండుటచే, ప్రాంతభేదమును బట్టియు, కాలభేదమునుబట్టియు, పరస్పరభిన్నాభిప్రాయముగల స్మృతులవచనములును మితాక్షర వ్యాఖ్యానమునందు విజ్ఞానేశ్వరయతి సమన్వయముచేసెను. వారసత్వాస్తిలో స్త్రీలహక్కు ప్రీవీకౌన్సిలువారు త్రోసివేయుటకో, కాత్యాయనోక్తములగు రెండుశ్లోకములపై నాధారపడిరి.[3] కాని కాత్యాయనుని పూర్తిగ్రంథము చాల కాలముక్రిందటనే శిథిలమైపోయినది. 'వివాదరత్నాకరము,' 'వివాదచింతామణి' యనురెండు నవీనగ్రంథములలో కాత్యాయనునితాలూకు నాలుగైదుశ్లోకములు మాత్ర ముదాహరింపబడినవి. అందుపైన నాగ్రంథములలో చేయబడిన వ్యాఖ్యానములకు ప్రథమమున చేయబడినతర్జుమాలో పొరబాటుగా చేయబడినందున సంస్కృతజ్ఞానములేక యాపొరబాటు తర్జుమాపై నాధారపడిన జడ్జీలును పొరబాటుగా తీర్పునిచ్చి స్త్రీలకుండుహక్కులను తగ్గించివేయుట సంభవించినది.

---

౧. ౨౫ అలహాబాదు ౪౬౮,౪౭౬ P. C. చూడుడు. ౨౮ మద్రాసు.

౨. ౧౨ Moor's Indian Appeals 3౯౪, ౪3౫ పేజీ చూడుడు.

3. భర్తృదాయం మృతేపత్యౌ విన్యసేత్ స్త్రీ యథేష్టతః, విద్యమానేతుసంరక్షేత్ క్షపయేత్ తత్కులేన్యథా. అపుత్రాశయనం భర్తుః పాలయంతీ గురౌ స్థితా, భుంజీతామరణాత్ క్షాంతా దాయాదా ఊర్ధ్వమాప్నుయుః. ఇది వృద్ధమనువుదని మనుస్మృతి ౯-౧౮౭ శ్లోకముపైన వ్యాఖ్యానమున కుల్లూకభట్టు డుదాహరించినాడు. 'దాయ' శబ్దమునకు గల 'ఇవ్వబడినది' 'వారసత్వాస్తి' అను రెండర్థములలో యిందేయర్థ ముద్దేశింపబడినదో భర్తృదత్తమగు స్థావరాస్తి నన్యాక్రాంతము చేయకూడదని వారదాదులు చెప్పియుండుటచే యిదియు దానికేవర్తించునని కొందరి అభిప్రాయము. ఈశ్లోకమునకు పొరబాటుగా మొదట తర్జుమాచేసిన ప్రసన్నకుమార ఠాకూరుగారు, వంగీయులు దాయభాగశాస్త్రము ననుసరించువారగుటచే పరాకున దాయభాగ సంబంధభావము నిందుజొప్పించి యుందురు. దాయభాగగ్రంథము బంగాళీలు తప్పతక్కిన వారికి ప్రమాణముకాదని యందరు నంగీకరించువిషయమే. 'దాయభాగ' మున నావిషయమందు స్త్రీ వారసులహక్కులు తగ్గించినను మరికొన్నివిషయములందు మితాక్షరలోలేనిహక్కులు స్త్రీలకు జీమూతవాహనుడు కలుగజేసెననుసంగతి జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలెను.

కాత్యాయనుని మూలగ్రంథమంతయును సంస్కృతమున నుండి, మరియేభాషలోను లేనందున నాశ్లోకము లేసందర్భమునఏభావముతో చెప్పినది ప్రివీకౌన్సిలుజడ్జీలు గ్రహింపవీలు లేకపోయినది. మరియు నామూలశ్లోకముల, భర్త స్వయముగా భార్యకుదానముచేసిన ఆస్తి నామెభర్తజీవితకాలమునరక్షింపవలెననియు, భర్తయనంతరం తనయిష్టప్రకారం చేయవచ్చుననియు, ఆమె యావజ్జీవము అనుభవించి విడచినఆస్తిని అనంతరము దాయాదులు పొందుదురనియు, అర్థము కనబడుచున్నది. భర్తవలన వారసత్వముగా దఖలుపడిన ఆస్తిని ఉద్దేశించినను ఆమె అన్యాక్రాంతము చేయకూడదని యిందు స్పష్టముగ లేదు. అట్లు అనుభవపుహక్కుమాత్రమే ఆమెకు గలదను భావము నిందులో ఊహించుచున్నను భర్తవల్ల భార్యకువచ్చిన వారసత్వమునకేగాని కుమారునివద్దనుండికాని, తండ్రివద్దనుండికాని, స్త్రీలవద్దనుండిగానివచ్చు ఆస్తికిగూడ యీశ్లోకము నన్వయింపజేయుట కేవలమసమంజసము. పైయన్ని సందర్భములనుబట్టియు తండ్రికన్న, తల్లియే ముందువారసురాలగుట, కొడుకులు లేనప్పుడు యావదాస్తికి భార్యవారసగుట, మరియు స్త్రీధనాస్తి విషయమున కుమారునికన్న కుమార్తెయు, దౌహిత్రి, దౌహిత్రుడు దగ్గర వారసులగుట మొదలగుకొన్ని విషయములందు హిందూస్త్రీల కితరజాతులస్త్రీలకన్న యెక్కువసదుపాయమున్నను, మొత్తముమీద వారసత్వవిషయమున నితరజాతుల స్త్రీలకన్న హిందూస్త్రీలస్థితి చాల హీనముగనున్నదనుటనిర్వివాదము. ఇందుకు కొంతవరకు మన శాస్త్రగ్రంథములు కారణమైనను కొంతవరకైన ప్రివీకౌన్సిలువారి పొరబాటుతీర్పులుకూడ కారణమనకతప్పదు. స్త్రీలకు పురుషులతో సమానముగా వారసత్వపు అధికారమేగాక కొన్ని యితర సదుపాయములుకూడ గల అమెరికాలో మొత్తముమీద పురుషులవద్దకన్న స్త్రీల యొద్దనే యెక్కువ ద్రవ్యము కలదని యిటీవల లెక్కలవలన తెలియవచ్చినది. మనదేశపు సాంఘికపరిస్థితినిబట్టి కేవలమట్లుండుట యుచితము గాకపోయినను నితరదేశములందువలె స్వతంత్రజీవనమునకు దగు యవకాశములు లేని మనస్త్రీలకు మన'లా'లోని వ్యత్యాసమునుబట్టి యెట్టిఆస్తిలేక వారు తరుచు నిరాధారలగుటచే నిప్పటి "లా" లో కొన్ని సవరణలవసరమని తోచుచున్నవి. అందుకు కొన్ని సూచన లీవ్యాసము చివర వివరింపబడును. ఈ సూచించు సవరణలకు చాలవరకు ధర్మశాస్త్రముల యాధారముగలదు. మఱియు నీసూచింపబడు మార్పులలో కొన్ని యిదివరకే కొన్ని ప్రాంతములందములలో నున్నవి. అయితే వానిని దేశమంతటికిని వ్యాపింపజేయుట భావ్యము.

౬. వివాహము

వివాహవిషయమున హిందూస్త్రీకి రజస్వలయగుటకుపూర్వమే తప్పక వివాహము కావలెనని శాస్త్రకారుల యభిప్రాయమని కొందరును, అట్లు తలచుటకు వీలు లేదని, అనగా రజస్వల ఐనతరువాత వివాహముచేయుట శాస్త్రసమ్మతమే యని కొందరును వాదించుచు భేదాభిప్రాయములు కలిగియున్నారు. ఉభయవాదములకు శాస్త్రవచనముల యాధారములు గలవు. కాని బ్రాహ్మణవైశ్యజాతులలోను, కొన్ని ఉన్నతశూద్రజాతులలోగూడ స్త్రీలకు వివాహమన నేమిటో తెలియనంతటి చిన్నతనముననే వివాహము చేయు నాచారము మనలో సర్వసాధారణముగనున్నది. ఈయాచారమువలన ప్రస్తుతకాలమున వివాహవిషయమున పెండ్లికుమార్తె కేవలము పరతంత్రురాలుగా నుండకతప్పదు. పూర్వమీవిషయమున స్త్రీ కొంత స్వాధీనురాలుగా నున్నట్లును, ఋతుమతి అయినతరువాత మూడు సంవత్సరములలోగా తండ్రి తగువరునకిచ్చి వివాహము చేయనిచో ఆపిల్ల ఆతరువాత తనంతట తానే తగువరుని వివాహముచేసుకొనవలెనని, అందువల్ల నెట్టిదోషము లేదని, మనుస్మృతిలో చెప్పబడినది.[౧]

౧. "త్రీణివర్షాణ్యుదీక్షేత కుమార్యృతుమతీసతీ;
ఊర్ధ్వంతుకాలాదేతస్మాద్విందేత సదృశంపతిమ్.
అదీయమానా భర్తార మధిగచ్ఛేద్యది స్వయమ్;
నైనః కించిదవాప్నోతి నచయంసాధిగచ్ఛతి."
(మనుస్మృతి అ. ౯, శ్లో. ౯౦, ౯౧.)

మఱియు స్త్రీ తనకు తగినసంబంధము దొరకనిచో వివాహము నసలే మానుకొనుటకును అవకాశముండినట్లు కనబడుచున్నది.[౧] కన్యాదానరూపమగు బ్రాహ్మ వివాహము ప్రస్తుతకాలమున నుత్తమమైనదిగా తలపబడుచున్నది.[౨] ఇటీవల కొందరు తమపిల్లలకు కొంత జ్ఞానము కలిగినతరువాతనే వివాహముజేయ యత్నించుచున్నారు. అతిబాల్యవివాహముల నిరుత్సాహపరుచుటకు, నిటీవల జేయబడిన శారదాచట్టమనబడు [3] ఆక్టు అట్టివివాహముల నిరుత్సాహపరచుటయేకాని నిషేధించుటలేదు. ఆ ఆక్టు అమలులోనున్నను బాల్యవివాహములు బహిరంగముగ జరుగుచునే యున్నవి. క్రైస్తవులలో అతిబాల్యవివాహములు లేవు. మహమ్మదీయులలో అట్టివివాహములు నిషిద్ధములు కాకపోయినను అట్టివివాహములు వారిలో చాల యరుదు. శాస్త్రప్రకారమును ఆచారప్రకారమును హిందువులలో భార్య తనకంటె పెద్దవానినే వివాహము చేసుకొనవలెను. ఇతరులలో నీ నియమము లేదు. (భార్య భర్తకన్న పెద్దదగుట క్రైస్తవులలో ఆచారవిరుద్ధముగ భావింపబడదనుటకు మనజార్జిచక్రవర్తిగారి వివాహమే తార్కాణము.) ఇతరులలో స్త్రీలకు భర్త చనిపోయినమీదట పునర్వివాహము నాచారసిద్ధముగనున్నది మనలో నది ౧౮౫౬ సంవత్సరపు ౧౫ నెంబరు హిందూ వితంతువివాహము చట్టము తరువాత న్యాయశాస్త్ర సిద్ధముగా నున్నను, సాంఘికముగ, అది సామాన్యముగా నాచారవిరుద్ధముగను, అగౌరవముగను ఎంచబడుచుండుటచే హిందువులలో ౫౦ యేండ్లకుపైబడినట్టి పురుషులకుగూడ ౧౨ యేండ్లలోపు వయస్సుగల చిన్నపిల్లలను వివాహమాడుచుండుట మన హిందూసంఘమునకు చాల హానికరముగ నున్నది. మఱియు క్రైస్తవులలో పురుషులుగాని స్త్రీలుగాని దంపతులుగా నుండుచున్నంతకాలము, ఉభయులలో నెవరును రెండవవివాహము జేసుకొనకూడదు. వైధవ్యముగాని కోర్టుద్వారా వివాహవిచ్ఛేదముగాని జరిగినమీదట పురుషునివలెనే స్త్రీకూడ పునర్వివాహము చేసుకొనవచ్చును. ఈవిషయమున వీరిలో స్త్రీపురుషులకు సమానాధికారముకలదని చెప్పవచ్చును. మనలో నీవిషయమున శాస్త్రము, ఆచారముగూడ పురుషునకు చాల సదుపాయముగ నున్నవి. హిందువులలో కొన్ని హీనజాతులలోతప్ప మిగిలినవారలలో స్త్రీ యెట్టిసమయమందును తన భర్తతో వివాహవిచ్ఛేదము చేసుకొనుటకును, భర్త తనబాల్యముననే మరణించినను గూడ పునర్వివాహముచేసుకొనుటకునుగూడ మనసంఘ మొప్పుకొనుటలేదు.[౪]

౧. "కామమామరణాత్తిష్ఠేత్ గృహేకన్యర్తుమత్యపి,
నచైవైనాం ప్రయచ్ఛేత్తు గుణహీనాయకర్హిచిత్."
(మనుస్మృతి. అ. ౯ శ్లో. ౮౯)

౨. బ్రాహ్మమేగాక గాంధర్వము మొదలగు యింకను ఏడువిధముల వివాహములు ప్రాచీనహిందువులలోనమలులోనుండినవి. వరునెన్నుకొనుటకును, వివాహముచేసుకొనుటకును గాంధర్వము మొదలగువాటియందు పెండ్లికాబోవు స్త్రీకధికస్వాతంత్ర్య ముండకతప్పదు.

3. Child Marriage Restraint Act 1929

శ్రీ శారదాగారు బాలికలవివాహపువయస్సు ౧౨ సంవత్సరములకులోపుగా నుండకూడదనియు, యీలోపున జేసినవివాహము చెల్లకూడదనియు తమబిల్లులో సూచించిరి. కాని ఆక్టులో ఆవయోనియమము ౧౪ సంవత్సరములుగా మార్చబడి వివాహము చెల్లకూడదనుపరతు తీసివేయబడినది. మఱియు దానిని సరిగా నమలు జరుపు బాధ్యత ప్రభుత్వమువారు తమపై బెట్టుకొనక ప్రజలలో నొకరు పిటీషను పెట్టినమీదటనే విచారణ చేయవలెనను మొదలగు కొన్నినియమముల నేర్పరచిరి.

౪. మన ధర్మశాస్త్రగ్రంథములలోగూడ స్త్రీ పునర్వివాహమును సమర్థించువచనములు లేకపోలేదు. కలియుగమున ముఖ్యప్రమాణముగ నెంచబడు పరాశరస్మృతిలోని "నష్టేమృతేప్రవ్రజితే క్లీబేచపతితేపతౌ; పంచత్స్వాపత్సు నారీణాం పతిరన్యోవిధీయతే" అను ప్రసిద్ధశ్లోకమున భర్త కాలముచేసినమీదటను జీవించియున్నను కొన్ని ప్రత్యేకాపత్తులు కలిగినప్పుడునుకూడ స్త్రీకి పునర్వివాహము విధింపబడినది. ఇట్టి శ్లోకములే నారదస్మృతియందును కలవు. వివాహవిచ్ఛేదమును గూర్చి సర్ హరిసింగుగారు ఎసంబ్లీలో నొక బిల్లు

పురుషులన్ననో భార్యపోయినమీదట యెంతటి వయస్సునందైనను, యెంతకుటుంబ మున్నప్పుడైనను స్వేచ్ఛగా వివాహముచేసుకొనుటయేగాక, ఒకభార్యతో కాపురము చేయుచుండగానే తిరిగి నియమములేక యెందరు భార్యలనైనను వివాహముచేసుకొనుటకును, ఇదివరకున్న భార్యను విసర్జించుటకును అధికారంగలదు. మహమ్మదీయులస్థితి కొంత మధ్య రకముగానున్నది. వారిలో పురుషుల కేక కాలమందే నలుగురుభార్యలవరకు నుండవచ్చును. మరియు 'తలాక్' (వివాహవిచ్ఛేదము) అధికారము ముఖ్యముగ పురుషులదే. అయితే వారిలో భర్తపోయినమీదటను భార్య తిరిగి తనయిష్టమువచ్చిన పురుషుని వివాహమాడవచ్చును. అది ఆచారవిరుద్ధముగ పరిగణింపబడదు. కనుక మహమ్మదీయులలో తరుచు పైనచెప్పినసందర్భములందు పునర్వివాహము సాధారణముగా జరుగుచునేయుండును.౨ బర్మాబౌద్ధులలోగూడ వివాహవిషయములందు స్త్రీల స్థితి హిందువులయంత కష్టముగ లేదు. వారిలో అవసరమగునపుడు, వివాహవిచ్ఛేదమునకును స్త్రీలపునర్వివాహమునకు అవకాశముకలదు. హిందువులలో భార్యయుండగా పునర్వివాహముచేసుకొనుచో ప్రథమ భార్యకు ఆధివేదనికమని వాటాఆస్తిని ఉచితముగా భర్త యివ్వవలెనని శాస్త్రనియమముకలదు.3 ఈ నియమము ప్రస్తుత మములులో లేకుండుట విచారకరము.

౭. దత్తత

హిందువులలో పుత్రులు లేనివారు మఱియొకపిల్లవానిని దత్తత చేసుకొనుటకు అధికారము కలదు. ఇట్టియేర్పాటు క్రిష్టియనులలోను, మహమ్మదీయులలోను లేదు. ఈ యేర్పాటువలన హిందూ వితంతువులకు కొంతసదుపాయము కలుగుచున్నది. అయితే భోగముస్త్రీలుదప్ప మరియెవరును ఆడపిల్లలను దత్తత చేసుకొనకూడదు. మగపిల్లవానినే చేసుకొనవలెను.౪ మరియు భర్తయనుజ్ఞ లేకుండ స్త్రీ దత్తత చేసుకొనకూడదని మనకుశాస్త్ర

నుపపాదించిరికాని దానికి ప్రజాసామాన్యపు అభిప్రాయ మనుకూలముగ నున్నటులతోచదు. వితంతువులు పునర్వివాహములు చేసుకొనవచ్చునని ప్రభుత్వమువారొక శాసనముగావించిరి. కానిజనసామాన్యపు ఆచారధోరణి యందుకు చాలవరకు ప్రతికూలముగ నుండుటచే వితంతువివాహములు విరివిగా జరుగుటలేదు. మరియు పునర్వివాహముచేసుకొనుస్త్రీ తనమృతభర్తవలన తనకు సంక్రమించిన యావదాస్తిని పూర్తిగా వదులుకొనవలెనని యీ ఆక్టులో షరతులున్నవి. అందువలనగూడ బీద వారిని వితంతువులు పునర్వివాహము చేసుకొనుటకు ప్రతిబంధకము కలుగుచున్నది.

౧. మద్రాసు హైకోర్టురిపోర్టు 3౭౫.

౨. తలాక్ పద్ధతివలన మహమ్మదీయస్త్రీలకు ఒక కష్టముకలదు. భార్య అంగీకారము లేకపోయిననుగూడ భర్త 'తలాక్' చెప్పి భార్యతో సంబంధములేకుండ చేసుకొనవచ్చును. హిందువులలో పురుషులట్లు వివాహవిచ్ఛేదము వీలులేదు గనుక హిందూస్త్రీ ప్రవర్తనలో లోపము లేనంతవరకు ఆమెకు యావజ్జీవముపోషణ జరుపు బాధ్యత పురుషునకున్నది. మహమ్మదీయుడు తనభార్యతో వివాహవిచ్ఛేదము చేసుకొనుటచే నామెను ఇకముందు పోషించుబాధ్యతను తప్పించుకొనవచ్చును. ఆమె తిరుగ యితరులవివాహము చేసుకొనలేనిచో తన పోషణకు కష్టపడవలసివచ్చును అయితేముసల్మానుస్త్రీకి 'మహర్' అను కొంతసొమ్ము నిచ్చుటకు ఆమె వివాహకాలమునందే భర్తతో యేర్పాటుజరుగును. తలాక్ జరిగినప్పుడు యీ మహర్ సొమ్ము యిచ్చివేయవలెనని కోరి ఆసొమ్ము భర్తవద్దనుండి భార్య రాబట్టుకొనవచ్చును.

3. ౧౨మద్రాసు ౨౧౪. 3౭బొంబాయి౧౧౬.

౪. "అధివిన్న స్త్రియై దద్యా దాధివేదనికం సమమ్" (యాజ్ఞ ౨-౧౪౫)

'అధివిన్నా' అనగా పునర్వివాహము చేసుకొను పురుషుని ప్రథమభార్య.

"యస్యా ఉపరి వివాహః సా అధివిన్నా" మితాక్షరవ్యాఖ్యానము.

"యచ్చద్వితీయస్త్రీవివాహార్థినా పూర్వస్త్రియై పారితోషికం దత్తం తదాధివేదనికం" దాయభాగగ్రంథము.

నియమముగలదు.౧ బాల్యమరణము మొదలగు కార ణములచే భర్త యెట్టి యేర్పాటుచేయకుండనే చని పోయినచో మనరాష్ట్రమందు ఆచారముప్రకారము అనంతరజ్ఞాతులవల్ల అధికారముపొందికూడ వితంతువు దత్తతచేసుకొనవచ్చునని మనకోర్టు లంగీకరించుచున్నవి. అయితే అనంతరవారసులు వితంతువు అనంతరము తమకు కలుగనున్న ఆస్తి కలుగుహక్కులను, ఈరీతిగా చేతులార వదలుకొనుటకు యిష్టపడుట సహజముకాదు కనుక సాధారణముగా వారనుజ్ఞ యిచ్చుట సంభవిం పదు. మఱియు వారిలో కొందరంగీకరించినను మిగిలిన వారంగీకరింపకపోవుటచే తరుచు అందుకై తగవు దావాలు వచ్చి ఉభయపక్షములవారికి చాల వ్యయ ప్రయాసములు, మనస్పర్థలు కలుగుచుండుట చూచు చున్నాము. ఈదత్తతాధికారమును గూర్చిన నియమ ములే తరుచు వ్యాజ్యములకు కారణములగుచున్నవి. దత్తత జరిగిన కొన్ని సంవత్సరములవరకు ఆదత్తత సరియైనదో కాదో కోర్టులలో తరచు తేలకపోవుటచే వారితో సంబంధించిన యితరులకుగూడ చాలచిక్కులు సంభవించుచున్నవి.అందుచే కోర్టులో సరియైన వివరముల తో వితంతువు పెటీషను పెట్టుకొని కోర్టువారు ఆర్డరు యిచ్చేయెడల అందునుబట్టి దత్తతచేసుకొనుటకుగూడ అవ కాశముండుట మంచిది.౨ అందుచేతగవులు కొంతవఱకు తగ్గును. స్వీకరింపవలసినపిల్లవానిని దత్తతయిచ్చుటకువాని జనకమాతాపితృలకుమాత్రమే శాస్త్రప్రకారమధికారము గలదు.౩ అందుచేతల్లిదండ్రులు లేని కుఱ్ఱవాళ్లను దత్తతచే సికొన్నచో ఆదత్తతయెంతమాత్రము చెల్లదు.౪ అన్నలు, పెత్తండ్రులు మొదలగువారుతల్లిదండ్రులు లేని తమకుటుం బములోని కుఱ్ఱవానినితరులకు దత్తతయిచ్చుట కధికార ముండుచో ఆకుఱ్ఱవాని నన్యకులములోనికి పంపి తమకు టుంబాస్తిలో వానికివాటాలేకుండజేయుటకై పినతండ్రి మొదలగు కుటుంబయజమానులు అట్టికుఱ్ఱవానినే నీచ కులములోనికో, నిరాస్తిపరునికో దత్తత యిచ్చుచో ఆ కుఱ్ఱవానికి శాశ్వతాపకారము సంభవింపవచ్చును. తల్లి దండ్రులే కుఱ్ఱవానిని దత్తతయివ్వవలెననునియమ మట్టి ప్రత్యవాయములేకుండ రక్షించును. కాని తల్లిదండ్రులు లేని పిల్లవానిని స్వీకరించుటలో కొంత సదుపాయము గూడకలదని తోచుచున్నది. తల్లిదండ్రులున్న కుఱ్ఱ వాడు దత్తతయివ్వబడినను, అతనిధ్యానము సాధారణము గా జనకతల్లిదండ్రులపైననే యుండుటసహజము. వారు భయులు పోవువఱకు దత్తతతల్లిపై సరియగు అభిమా నము కలుగుట కష్టము. మఱియు జనకతల్లిదండ్రులు దత్తతకుటుంబాస్తిపై తామధికారముజేయుటకై సాధా రణముగ నాపిల్లవానికిని దత్తతతల్లికిని మధ్య విభేద ములుగల్పించి పిల్లవానిని తరుచు తమయధికారమునందే యుంచుకొందురు. అందుచే పరస్పర మనస్పర్థలును దత్తపుత్రశోకమును కలుగుచున్నవి. తల్లిదండ్రులు లేనివానిని స్త్రీ తనపుత్రునిగా స్వీకరించుచో ఆపిల్ల వాడు నిరాధారుడు కాకుండా అతని కభిమానముతో పోషణచేయువా రేర్పడుదురు. మఱియు నాపిల్లవాని కన్యధ్యానమంతగా లేకుండుటచే తనయందుమాతృభావ ముండుట కవకాశమెక్కువయుండును గనుక యుభయు లకు క్షేమకరముగనుండును. అట్టిపరిస్థితిలో పిల్లవాని జన కకుటుంబములోని పోషకులు తమయధికారమును దుర్వి నియోగము చేయకుండ పిల్లవాని క్షేమమునాలోచించి ఆ కుఱ్ఱవానిని దత్తతచేసికొనుటకు కోర్టువారు పరీక్షించిఅధి కార మీయవచ్చునని రూలు నేర్పరచుట మంచిది.

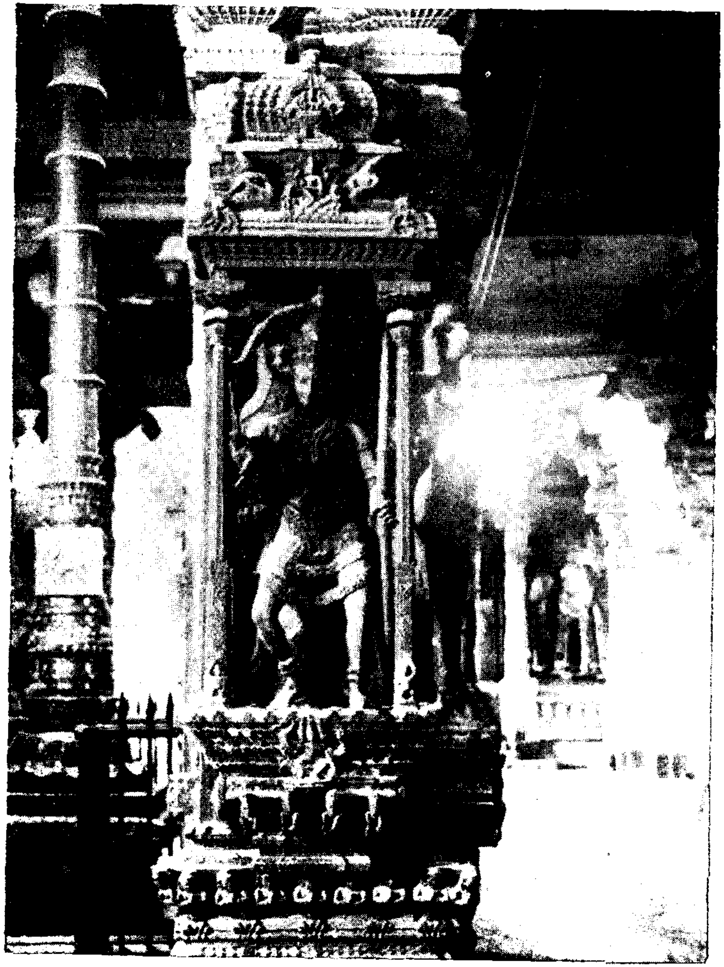
౧. "నతుస్త్రీ పుత్రం దద్యాత్ ప్రతిగృహ్ణీయద్వాఽన్యత్రానుజ్ఞానాద్భర్తుః" అను వశిష్ఠవచనమును దత్తతగ్రంథములన్నిటియందును ఉదాహరింపబడినది. కాని ఆయావ్యాఖ్యాతలు దీనికి పరిపరివిధములుగా అర్థముజేసిరి.

౨. పూర్వము రాజాజ్ఞపొంది స్త్రీదత్తతచేసుకొనుటకలదట. ఇప్పటికిని కొన్ని స్వదేశీసంస్థానములలో రాజుగారి అనుజ్ఞపైన దత్తతచేసుకొనుట,అట్టిది శాస్త్రీయముగ నెంచబడుట గలదు.

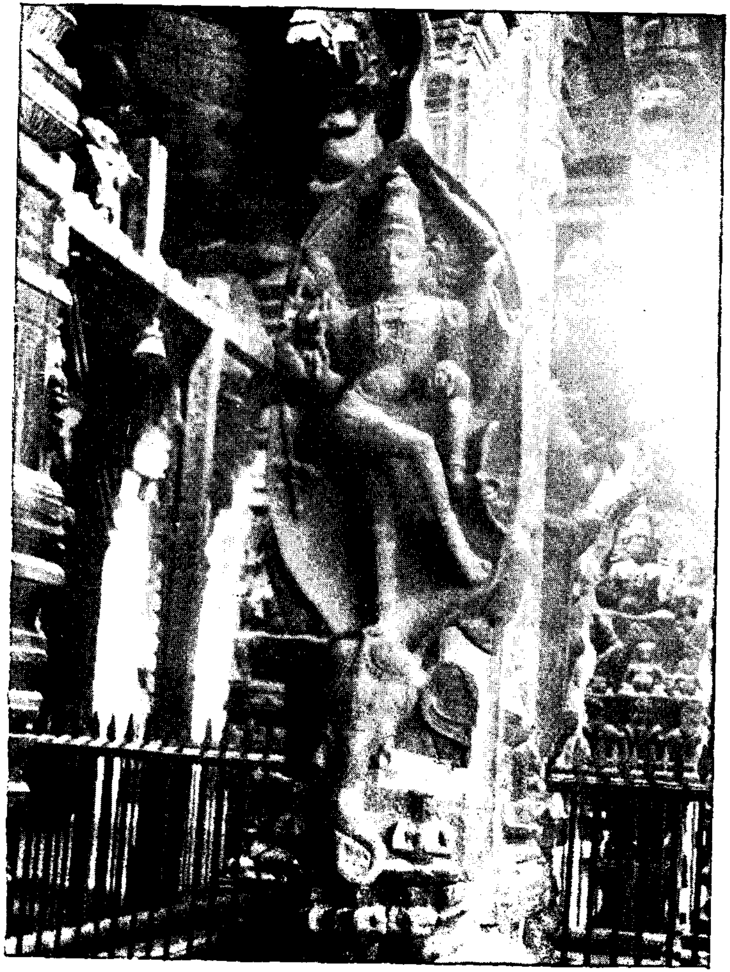
3. "మాతాపితా వా దద్యాతాం యమద్భిః పుత్రమాపది,
సదృశం ప్రీతిసంయుక్తం స జ్ఞేయో దత్తకస్సుతః."
(మనుస్మృతి. అ. ౯ శ్లో. ౧౬౮)
"దద్యాన్మాతాపితా వా యం సపుత్రో దత్తకో భవేత్"
(యాజ్ఞ. ౨-౧౩౩)

౪. ౧౮౮౮ మద్రాసు ౨౬౦.

మధుర దేవాలయ చిత్రములు

౧. త్రిపురాసురసంహారము

౨. గజాసురసంహారము

స్తంభశిల్పములు - మధుర దేవాలయము

K. P. S.

K P. S.

౩, ౪. స్తంభశిల్పములు - మధుర దేవాలయము

దుర్గావతి

మంగిపూడి వేంకటశర్మ

3

చదరము విశాలమును గల్గి చదును గలిగి - తరులు గిరులును లేని మైదానమందు
హిందువులును దురుష్కులు నెదురుకొనఁగఁ - గూడియున్నారు జయకాంక్ష కొనలుసాగ.

అసఫుఖానుని సేనాచయంబులోన - కడిఁది విలుకాండ్రు కేలఁకులఁ గదిసి చెలఁగ
పెనుతుపాకులు దాల్చిన వీరవరులు - నిండు తెగువను మునుముందు నిలిచినారు.

ఈటెలును గత్తులును దాల్చు పోటుబంట్లు - వారివెనుక సరాసరిఁ జేరినారు.
వారి కవలనె యాశ్వికవార మెల్లఁ - దేకువ గలిర్వ వరుసలు దీరినారు.

రాణిగారి పటాలపురాజిలోన - నాశ్వికులు రెండుప్రక్కల నమరియుండ
బలుతుపాకులు దాల్చిన బాహుబలులు, - గట్టి విలుకాండ్రు మొగదలఁ గాచినారు.

కఱకుఁగత్తులు బల్లెముల్ మెఱయుచుండ - మెఱియలకు సాటిరాఁదగు మేటిమగలు
వారితరువాత శ్రేణులు తీరినారు - సామజము లెక్కివచ్చిన సాహసికులు
వారివెనుకల వెన్నంటి మీఱినారు.

* * * * * *

కవచములును, శిరస్త్రాణనివహములును, - డాలుగమి, యీటెగుమి నల్గడలఁ జెలంగఁ
గడిమిమై మించు వ్యూహయుగ్మంబుఁ జూడ - నుక్కుసంద్రాలచందాన నొప్పుమిగిలె.

ఆసముద్రంబులందు మత్స్యములఁబోలె - వేవెలుఁగుకాంతి నినుమడియై వెలుంగు
తళుకుఁ గత్తులు తళతళ దనరుచుండె - ఉద్దవిడి వాని వేఁటాడు గ్రద్దలనఁగ
నెల్లెడలఁ గేతనపటంబు లెగురుచుండె - సైన్యమున నుప్పతిలిన హేషలును, బృంహి
తములు, ఘాంకృతుల్, కలకలధ్వనులుగలసి - యంబుధితరంగఘోషము నవఘళించె.

* * * * * *

రాణి దుర్గావతీదేవి రాణమెఱసి - పురుషసింహంబు వేష మొప్పుగ ధరించి
కటితలంబున గాసెకోకను బిగించి - కత్తళంబును నిశితఖడ్గమును దాల్చి
తళుకు లీనెడు పటుశిరస్త్రము వహించి - జవము గల్గిన యుత్తమాశ్వంబు నెక్కి
సింహవాహనమున నధిష్ఠించి, శౌర్య - మురుల మహిషాసురునిపైకి హుంకరించి

దుముక నుంకించుచున్నట్టి దుర్గవోలె, - రంహఁగతి మించు ఘనశౌర్యరాశివోలె
ప్రళయభీకర మృత్యుదేవతయుఁబోలె - సాటిజోటులు చూచి యాశ్చర్యపడఁగ
శూరశేఖరు లెంతయుఁ జోద్యపడఁగ - పగఱ గుండెలు బల్లునఁ బగులుచుండ
దుర్నిరీక్ష్యతేజంబునఁ దోఁచుచుండె.

* * * * * *

రభస మెసఁగంగవచ్చి యారాణిమిన్న-భావమున ఘోరరోషాగ్ని ప్రజ్వలింప
కావి క్రాల్కన్నుఁగవ నగ్నికణము లొలుక-మలకలబలంబునొకమారు కలయఁజూచె;
చూఁచి మఱి యంతలోనె యాచూపులోన-నిబిడప్రేమానుకంపముల్ నివ్వటిల్ల
సొంత సేనలమీఁదికిఁ జూడ్కి బఱపె;-తలఁపునం దామె యపు డేమి తలఁచుకొనెనొ
కన్గొనల నొండురెం డశ్రుకణము లొలికె;-నొలుకు టెఱుఁగరు తనవార లొక్కరైన;
క్షణములో ధీరయై జాణతనము మెఱయ-శౌర్యసాహసముల రాశిచందమునను
దేజరిల్లుచు గమికాంద్ర దిక్కుచూచె;-చూచెనో యింక తిన్నగాఁ జూడలేదొ
వీరరస మొక్కపెట్టున వెల్లివిరియ-భేరికాహళభాంకృతుల్ పిక్కటిల్లె;
శింజినీపుంజరవములఁ జెవులు సెడియె;-భటుల వీరోక్తులకు దిశల్ బ్రద్దలయ్యె;
బలుతుపాకుల నినదముల్ ప్రబలమయ్యె;-మొగలుల సేన లంతకుముందె తెలిసి
విక్రమోద్ధతిఁ జూప నుపక్రమించె.

ఇరువాగులవారును క్రో-ధరసావేశములు మిగుల, దర్పము లొప్పన్
బోరిపోరిఁ దుపాకిగుండ్లను-బఱపిరి పరిపంథి భయదభంగిఁ జెలంగన్.

బలుచిచ్చుబుడ్ల పువ్వుల-వలెనే, వడగండ్ల వానవలె, మిడుతల దం
డులవలెనె యెడములే కపు-డిల నిండఁగ గుండ్లు వడియె నిరుగడలందున్.

మెఱుపు వేగిరమును మఱపించి రివ్వన-వచ్చి వ్రచ్చి, గుదులు గ్రుచ్చి, రిపులఁ
గూల్చు నంపగములు గుంపులుగుంపులై-వచ్చిపడియె రెండు వహులయందు.

మించి పరాక్రమించిరి సమిద్ధచరిత్రులు రాజపుత్రు, లే
మంచు వచింపనేర్తు? నహహా! యపు డయ్యెడ రోషవిభ్రమా
భ్యంచితచిత్తులై అనెపినట్టి యవక్రసువిక్రమంబు, స్థై
ర్యాంచితశౌర్యధైర్యము, లుదంచిత సాహసచారుచర్యలున్.

ఓహరిసాహరిన్ గదలి యొక్కమొగిన్ దెగియేఁగి శాత్రవ
వ్యూహముఁ జొచ్చి వేకలఁచి యుగ్రతఁ బైఁబడి యోధయూథమున్
దేహము లంగముల్ విడఁగఁ ద్రెంచియుఁ ద్రుంచియు లిప్తమాత్రలో
నోహటిలంగఁజేసిరి జయోద్ధతి యోద్ధృతతుల్ నుతింపఁగన్.

ఆసరదార్లఁ జూచి వెఱఁగందుచు మొగలు లెల్ల మెల్లగా
నోసరిలంగ సాగి రపు డొయ్యన వెన్కకు; రాజపుత్రు లు
ల్లాసము మీఱ వెన్దవిలి లాయుచు డాయుచు ఖండఖండముల్
చేసిరి; సింహనాదములు చేసిరి వీరవిహారహారులై.

ఈగతి శత్రులన్ గదుము చేష్టలఁ జూపుచుఁ గొంతదూర మ
ళ్లగిన రాజపుత్రులకు నెంతయు వింతయు సంభ్రమంబునున్
బ్రేగయి యుండమున్ గలప, నేలమె యీనినయ ట్లసంఖ్యముల్
మొగలుసైన్యముల్ కనులముందఱఁ దారసిలెన్ హఠాత్తుగన్.

కొండలం దుండి బలుగుండ్లు గురియసాగె;-పంటచే లెల్ల నలుగులు పంపఁదొడఁగె;
గుట్టలెల్ల తుపాకుల గుట్టలయ్యె;- పుట్టలెల్లను బాకుల పుట్టలయ్యె;
పొదల చాయల కత్తులు పొదలుచుండె;-తరులలోనుండి యీటెలు తరలుచుండె;
గర్తములయందు బల్లెముల్ కదలుచుండె;-కోనలెల్లను జెట్లనే యీనుచుండె;
గండశిలలెల్ల బంట్లనే కనుచునుండె;-ఎచటఁ జూచిన నెలవంక లెగురుచుండె;
క్షణములో నేల మొగలాయిసంద్ర మయ్యె- పారిపోయెడు మలకల బలఁగ మెల్ల
ముదముమీఱ నెదురొక్కని కదుమఁజొచ్చె - అంతదాఁక రణోత్సాహ మతిశయిల్ల
ఘోరముగఁ బోరుచుండినగోండుభటులు-కనలుచు నసంఖ్యములుగాఁగఁ గ్రాలుచున్న
వైరిబలములఁ జూచి విహ్వలతఁ జెంద-తన బలంబుల యాకులతను గ్రహించి
ఖండితారిభటశ్రేణి గోండురాణి-శౌర్యపరవశయై, కటాక్షముల నగ్ని
కణము లొలుకంగ, నధరంబు కటము లదర-ఉరిమె నిట్టుల దన సేన పురికొనంగ:
"భండనోద్దండులార! ఓగోండులార! – కంటిరే ముష్కరతురుష్కకపటవృత్తి?
చూచితిరె యీపఠానుల నీచబుద్ధి? - ఇట్టి దౌర్జన్య మెట్లు సహింపవచ్చు?
మలక లెక్కువ కల రంచు తొలఁగవలదు; - మనము తక్కువ కలమంచు మలగవలదు.
వీరవరులార! వెనుకంజ వేయవలదు; - శూరవరులార! అరికి వెన్జూపవలదు;
పౌరుషము గల్గువానికి ప్రాణమెంత? - సాహసము గల్గువానికి చావదెంత?

పుట్టినది రాచపుట్టుక, పుట్టి చేతఁ - బట్టినది వీరఖడ్గంబు, పట్టి కేలఁ
గట్టినది వైరివిజయకంకణము, కాలఁ - బెట్టినది శత్రుమారణ బిరుద, మిపుడు
మెట్టినది యుద్ధమధ్యంబు, మించి నేఁడు - నెట్టివేయక ప్రతివీర నికరములను,
గట్టివేయక సంకెలగములలోనఁ, - గొట్టివేయక శిరములు గుట్టలుగను,
మట్టివేయక మగుడుట మగతనంబె? - వీరులగు పూర్వుల చరిత్రఁ దెలిసికొనుఁడు;
తాతతండ్రుల శౌర్యంబుఁ దలఁచుకొనుఁడు; - శుద్ధమైనట్టి వంశంబుఁ జూచుకొనుఁడు;
నిర్మలంబైన మీకీర్తి నిలుపుకొనుఁడు; - మతముఁ దలపోసి, యభిమానవతుల నెంచి,
ధర్మమును దైవమును నమ్మి ధైర్యమూని-కఱకుతురకల మార్కొని తఱుమరయ్య;
చెఱకుగట్టులలాగున నఱుకరయ్య; - జీలుగుంబెండ్లవలెఁ బట్టి చీల్పరయ్య;
రాశిరాసులుగాఁ దలల్ రాల్పరయ్య," - అనుచు వీరోక్తు లాడుచు నబ్బురముగ
తురకదండుల నుగ్గాడు దుర్గఁ జూచి - గోండువంశప్రకాండులు, భండన ప్ర
చండపండితు, లనివార్య శౌర్యధనులు,-శంక లడఁగించి, ధృతిఁ బెంచి, సాహసించి,
సంగరోద్రేకమున మించి చెంగలించి, - హాంకరించి మహోద్ధతి హుంకరించి,
శాతహేతులు మెఱయించి సంభ్రమించి-'జయమహాదేవ!హరహర! జయ!'యటంచు
కసిమసంగఁ దొడంగిరి కఱకు మిగుల.

* * * * * *

గోండుయువరాజు యువరాజమండనుండు - శౌర్యసింహకిశోరంబు ధైర్యసీమ
మహితసాహసగుణుఁ డభిమానధనుఁడు - తీక్ష్ణరూక్షేక్షణుం డయి తేజరిలుచు
నరుణకాంతులు మోమున నాడుచుండ - ఉదయగిరిఁ గ్రాలు బాలసూర్యునివిధాన
భద్రగజము నధిష్ఠించి ప్రౌఢి మెఱసి - తళుకు లీనెడు నిశితకుంతము ధరించి
వేడిమగలు గనుంగొని వెఱఁగుపడఁగ - తమ్మి మొనఁ జీల్చు నభిమన్యు ధాటిసూటిఁ
జెలఁగి వీరవిహారంబు చేయఁదొడఁగె.

* * * * * *

యవనభటులు మహోత్సాహ మగ్గలింప-జయము తమకబ్బునన్న నిశ్చయముతోడ
సంబరము లంబరము లంట సరభసముగ - అప్రతీపప్రతాపంబు లతిశయిల్ల
రోషరూషితులై రిపు భీషణముగ - 'దీనుదీన్' నినదంబుల దిక్కు లవియ

చెండి చెండాడసాగిరి గోండుభటులు;-ఉభయవాహినులకును మహోద్భటముగ
దేవదానవయుద్ధంబు తెరలెనంత.

* * * * * *

గంధగజకంఠ ఘన ఘంటికాస్వనంబు-బృంహితధ్వానములఁ గూడి పిక్కటిల్లె;
పారశీకాశ్వగళకింకిణీరవంబు-కలితహేషావిరావంబు గలసి చెలఁగె.

భూరిశంఖనినాదముల్ బోరుకలగె;-వీరసింహోత్కటార్భటుల్ విస్తరిల్లె;
ఖడ్గసంఘట్టనధ్వనుల్ క్రందుకొనియె;-నారిటంకారశబ్దముల్ బూటటిల్లె;
భటుల హాహారవంబు లుద్భటము లయ్యె-శ్రవణపుటభేదనం బయి చెవుడువడియె.

సైన్యపదఘట్టనోత్థితక్ష్మారజంబు,-బలుతుపాకులనుండి వెల్వడెడు పొగలు
దివినకాలాంబుదంబుఁగ గవియఁజేసె-ఆయుధంబుల రాయిడి నవతరించి
మెఱుఁగుగమి కన్నులను మిఱుమిట్లు గొలిపె;- చిమ్మనంగ్రోవి గుమినుండి చిమ్మినట్లు
కత్తిగంట్ల కవోష్ణరక్తంబు గురిసె;-బామిడికంబులు పిట్టలఁబోలె వ్రాలె;
పుత్త్రె లెగిరెను కొబ్బరిపుచ్చెలట్లు;-బాహువులు చెట్లకొమ్మల పగిదిఁ గూలె;
స్కంధములభంగిఁ బడియెఁ గబంధరాజి;-తునుకలై పోయె నడుములు,తొడలు, మెడలు;
వికలశకలంబులై త్రెళ్లె వ్రేళ్లు, గోళ్లు; - తుత్తునియలై తొరంగెను కత్తళములు ;
ఖండఖండములైపడెఁ గవచతతులు ; - విఱిగిపోయెను ఖడ్గముల్ విండ్లగములు ;
తునిగిపోయెను బల్లెముల్ తూణచయము ;-వ్రక్కలయ్యెను బాకుతుపాకుగములు ;
ముక్కలయ్యెను చక్కని టెక్కియములు;- చాపకట్టుగ నొరగెను సామజములు
తుండెతుండెంబులై పడె తొండములును; - తారుమారుగ వ్రొగ్గెను వారువములు;
వితతటంబుగఁ దొరఁగిరి వీరభటులు ; - ఏఱులై పారె శోణిత మెల్లయెడల;
ప్రేవు లెమ్ములు నెఱచులు ప్రోవులయ్యె; పాలికలను పీన్గుపెంటలై తలఁకుఁ గొలిపె.

* * * * * *

పలుచఁబడియెను గోండులబలఁగమెల్ల-గములుగములుగ నుండె మొగలులదళము
తురకలకు నోడి యిలుదూరు పిఱికిపురుగు-అరులు తార్కొన మార్కొననట్టి జడుఁడు
పౌరుషము లేని నిర్భాగ్యపూరుషుండు - మానధనమును గోల్పోవు హీనజనుఁడు
మరణమన్నను భీతిల్లు మనుజపశువు - మందునకునైన హిందువులందు లేఁడు.

* * * * * *

తూర్ణగతి శత్రువులఁ ద్రుంచు దుర్గకడకు-రోజుచును గోండుభటుఁ డొక్కరుండు వచ్చి
'దేవి! యువరాజు మూర్ఛిల్లి తేరఁ' డనుచు-ఎలుగు రాల్పడ సంభ్రమ మెనఁగఁ బలికె.

పలుకుపలుకున క్రొవ్వాడిములుకు లడచు-నాభటుని పల్కు లామె హృదంతరమున
నేమి భావవికారంబు లెనఁగఁజేసి - కలఁచెనో కాని యామాత్ర కన్నుగొనల
నెగడె రెండశ్రుకణములు, నిగిడె నూర్పు, - విహ్వలత తోఁచె చెమటలు విస్తరించె,
కెంపుకాంతులు మోమునఁ బెంపుగాంచె, - కటము లదరెను ముడివడె కన్నుబొమలు,
అధరకిసలంబు చలియించె, నంతలోనె - శాంత ముదయించె, స్థైర్యము సందడించె,

నివ్వటిల్లె గభీరిమ నెమ్మొగమున; నప్పు డీరీతి భృత్యుని కనియె దుర్గ:

"వడిగ నిరపాయభూమికిఁ గొడుకుఁ జేర్చి-రక్షణము జేయుచుండుఁడు ప్రాప్తమున్న
బవరమున వెన్క జూతును భద్ర" మనుచు.-ఉగ్రరూపము ధరియించి యాగ్రహమున
వీరరసమెల్ల మూర్తీభవించినట్లు - కాళరాత్రి స్వరూపంబు గన్నయట్లు
చెలగి శతకంఠు మార్కొను సీతవోలె - కడిమి భండాసుదు నెదుర్చు కాళివోలె
భయదగతి మించు మృత్యుదేవతయుఁబోలె - దుర్గ తలపడి రిపువీరవర్గములను
చంద్రహాసము జళిపించి సంభ్రమించి - సామజంబుల నశ్వరాజముల నరుల
జీలికలుగాఁగ మేనులు చీల్చిచీల్చి - చెక్కలుగ నంగముల నెల్లఁ జెక్కిచెక్కి-
రాసులుగ గండకండలు కోసికోసి - గుదులుగా దేహములు వడి గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి
వ్రేటున బదారుతునుకలు వ్రేసివ్రేసి - తుటుములై యున్న పీనుఁగులఁ ద్రొక్కికొనుచు
ఎచటఁ జూచినఁ దానయై యెసఁగుచుండి - జ్వలితనిజకోపవహ్నికీలలకు మూఁక
రాహుతుల నాహుతులఁ జేసి రంహగతిని-శ్రాంతివివశాంగియై యున్న సమయమందు
ఒక్క కోలాహలము వెన్క నుప్పతిల్లె. - దేవి యది యేమొకోయని తిరిగిచూచు
నంతలోన "నసఫ్ఖానుఁ! డసఫ్ఖాను!-దేవి! దేవి!" యనెడు నార్తరావ మొకటి
కర్ణముల సోఁక నించుక కలఁత నొంది - "అతిపవిత్రంబు మద్గాత్ర మకట! యవన
పాణిసంస్పర్శనుండి కాపాడుకొనఁగఁ - జాలనే? యంచుఁ దన చేతి శాతహేతి
నయయొ! కోమలనిజకంఠమందుఁ జొనిపి - స్వభటపటలంబు హా! యని వనరుచుండ
వీరరిపుకోటి ముక్కున వ్రేలిడంగ - మానఖని శౌర్యసాహసమహితచరిత
హతవిమతమార్గ విజితాంతరారివర్గ - అవనతస్వర్గ సముపార్జితాఘవర్గ
రచితచిరకీర్తిపటుదుర్గ రాణి దుర్గ - లలి మెరయ వీరశయన మలంకరించె.

* * * * * *

ఈశ్వరా! ఇంక చెప్పెడి దేమి కలదు ?-చావఁగా మిగిలిన గోండుశౌర్యనిధులు
మ్లేచ్ఛకృతపరిభవ మాత్మ మెందుకొనఁగ-నిస్పృహత్వంబు రోసంబు నిండుకొనఁగ
చివరయోధుండు నిధనంబు చెందుదనుక - నరికృపాణాగ్నిఁ బడి మ్రగ్గి రనుటదక్క.

*   *   *   *   *   *

ఎచట దుర్గావతి జగత్త్రియేడ్య చరిత-వీరయజ్ఞంబులో దివి జూరఁగొనెనో,
ఆజబల్‌పురక్షేత్రమునం దపూర్వ-శిల్పశోభితమై త్యాగచిహ్నమైన
పావనసమాధి నేత్రోత్సవం బొనర్చు; - అతిభయానకమగు నాఁటి యాహవమున
పిరుతివియ కన్మహాదేవి నెఱపినట్టి - అనుపమాద్భుతశౌర్యసాహసవిశేష
చర్య లాదృశ్యఖచితాచ్ఛచంద్రకాంత-రత్నరచితాక్షరము లక్షరములు చేయు;
ఆపవిత్రసమాధిపై నహరహమ్ము-కందళితభక్తి యాత్రికుల్ కాన్కలిడిన
గాజుతునకల రాసు లక్కజముగొలుపు; - అచటి నర్మదకెరటాలు, నచటి చేలు,
అచటి గిరికందరాలును, నచటి భూరు-హాల చాలును, పుష్పంధయాళి, పక్షి
పాళి, పవనంబు స్వరములు మేళవించి-నేఁటికిని నాఁటి సాహసనిధనకథనె
వీనుదోయికి నేప్రొద్దు విందువెట్టు;-శిశువులకు నవ్వ లమ్మ లాచిత్రకథనె
కుతుకముగఁ బాడి రేలు జోకొట్టుచుంద్రు - బిడ్డలకు తాతతండ్రు లాదొడ్డకతనె
వినిచి ధైర్యంబు శౌర్యంబు బెనుచుచుంద్రు;-ఆలమందలు మేపు గోపాలకులును,
ప్రజల యాచించు తంబురాపాటకులును,-చేలుగోయుచు నుండెడు సేద్యగాండ్రు
చేలములు నేయుచుండెడు సాలెవాండ్రు,-పడవలను లాగుచుండెడుపడుచువాండ్రు
ఆకథనె పాడి తన్మయు లగుచునుంద్రు;-శ్రోత లానందమునఁ దేలి చొక్కుచుంద్రు.

నేను, నా గ్రామోఫోను

ఆనందించాలని గ్రామఫోనుకొని యిప్పటి ఫేషన్ పాట రికార్డు వేశాను ఏదో అరుపు
వినబడి తలకాయెక్కినది చెవులు చిల్లులు పడ్డవని ఆప్తైని బూతు
శ్రీమతుల రికార్డులు పంపుమని కంపెనీకి గట్టిగా వ్రాయగా, కృతులిప్పు
ఎవరూ వినరని, నాకే మీ తెలియదని జవాబిచ్చారు గ్రామఫోను చెరువులో----------
తలిశెట్టి రామారావు

చైనాతూర్పురైల్వేవిక్రయము

(Sale of the Chinese Eastern Railway)

ఎస్. ఆర్. వడ్డాది

క్రీ. శ. ౧౮౯౬ లో చైనా తూర్పురైల్వే నిర్మాణానికి సంకల్పం జరిగినప్పటినుండి అది అలజడికి మూలకారణ మౌతూవచ్చినది. ౧౯౦౪-వ సంవత్సరములో జరిగిన రష్యా - జపానుయుద్ధమునకేకాక తరువాత యింకా ౩౦ సంవత్సరాలపాటు అంతర్జాతీయవిశ్వాసరాహిత్యానికికూడా కారణమైంది. ౧౯౨౯ లో చైనాకు, సోవియట్లకు జరిగిన యుద్ధానికి (Near war) కూడా యిదే కారణము. తిరిగి యిప్పుడు ప్రాగ్దేశములలో కలహాలకి కారణమవుతోంది. అందుచేతనే, రషియా, ఆరైల్వేలో తనకు సంబంధించిన సగము హక్కులు జపానున కమ్మదలచిన విషయము, లోకాన్నంతా ఆకర్షిస్తోంది.

మంచూరియా ప్రకృతచరిత్ర దీనినిర్మాణముతో ఆరంభించి దానితో అల్లుకుపోయినది. ౧౯౦౩ లో యీరైల్వేనిర్మాణము పూర్తిఅయినది మొదలు, మంచూరియాస్వీయ, అంతర్జాతీయ, రాజకీయ ఆర్థికవ్యాపారముల కన్నింటికి ఇది కేంద్రమయినది.

౧౮౯౬ లో ఇది కట్టుటకు ప్రయత్నములు జరిగిన మొదటిఒడంబడికనుబట్టి ఈరైల్వే ఒక ప్రత్యేక సంఘముచే నడిపింపబడాలనీ, దానిలోని షేరులన్నీ (Shares) చైనారష్యావారలే కొనదగుదురనీ, దాని అధ్యక్షుడు చైనానియమించిన ఒకచైనాదేశస్థుడుగావాలనీ, చైనా వాయిదాలప్రకారము నడపడంలో వచ్చే నష్టాలు, అసలుఇచ్చి రష్యావారివద్దనుంచివారిహక్కులు కొనుక్కోవచ్చుననీ, ౮౦ ఏండ్లయినతర్వాత చైనా ఆరైల్వేని సొంతము చేసుకొనవచ్చుననీ, మొదటి ఒడంబడికలో వుంది. షేరుహోల్డర్ల డివిడెండ్లు పంచుకోగా మిగిలినలాభము, చైనాకి రైల్వేకొనుక్కొనుటకివ్వవలసిన వాయిదామొత్తములలో చేర్చవలెననికూడ ఒడంబడిక (౧౮౯౬)లో ఉన్నది. రైల్వే తయారుచేయడానికి నడపడానికి అయ్యేడబ్బు రష్యావారే యిచ్చుకుంటూ ఉండాలి.

కాని నిజానికి రైల్వేఆధిపత్యంలో చైనాకు అంతగా నిమిత్తమే లేదు. జారిష్టు పాలకులు అన్నీ షేర్లు తామేకొనుక్కొని రైల్వేకి సర్వాధికారాలు తామే వహించి చైనావారిని నామావశిష్టుల్ని చేసారు. చైనావాడైన అధ్యక్షునివిధులు (Duties and functions)కట్టుదిట్టంగా నిర్వచనంచేసారు. ఇంతేగాకుండా వచ్చేలాభంలో, చైనా వాయిదాసొమ్ముకి ఏమీ మిగలకుండా పంచుకోవడం మొదలెట్టారు.

౧౮౯౬ ఒడంబడికప్రకారం అదికేవలము వర్తకానికై ఏర్పడ్డరైలుమార్గము. కాని రష్యా సైన్యము, ఎగుమతిదిగుమతులు నిరభ్యంతరంగా యీ రైల్వే మీదనే పోనివ్వాలనిమాత్రం నిబంధన పెట్టుకొన్నారు. ఎందుకంటే దీనిమీదవెళితే ట్రేన్సు సైబీరియను రైల్వే మీదకంటె ౫౦౦ మైళ్లు దగ్గర.

ఈయొడంబడికప్రకారమే రషియా నడుచుకున్నట్లయితే మంచూరియాలోను ప్రాగ్దేశమంతటిలోను పరిస్థితులు వేరుగావుండేవి. 'ఒడంబడికమీద సిరా ఆరిందో లేదో' అప్పుడే జింగోపక్షమువారు యీ రైల్వేని Harbin నుంచి డాల్నీవరకు పొడిగించాలని వాదన మొదలెట్టారు. రష్యావారు రాజ్యాక్రమణ విధానము జరపడానికి దొరికినన్ని అవకాశాలు వెతకడం ఆరంభించారు.

ఈ అపనమ్మకము కలుగజేసే రష్యనులచర్యవల్ల చైనాకు వారిపైగలవిశ్వాసము చెడుటయేకాక, జపాను వీరిరాజ్యాక్రమణవిధానమును చూచి భయపడడం తటస్థించింది.

రష్యావారి యీాచర్యమూలమునసే, చైనా రహస్యంగా రష్యాతో స్నేహంగా ఉండటానికి, జపానుతోను సంబంధం లేకుండా ఉండడానికి సంధిచేసుకున్నా, రష్యాజపానుయుద్ధమందు (Russo-Japanese War 1904), జపానుసేనలకే చైనా సహాయంచేసింది. కౌంటువిట్టిగారు విచారంతో చెప్పినట్లుగా "రష్యా అపనమ్మకమే, రష్యా జపానుచేతులలో ఓడిపోవటానికి కారణము."

౧౯౦౫ లో జరిగిన పోర్ట్సుమత్ ఒడంబడిక (Treaty of Portsmouth) వలన చైనా వప్పుదలతో రష్యా జపానుకు, చాంగ్ షునుండి డైరన్ వరకూవున్న, చైనాతూర్పురైల్వేయొక్క దక్షిణభాగమున్ను, పోర్టుఆర్థరు, దక్షిణమంచూరియా, ఇచ్చివేసెను. చైనాతూర్పురైల్వే దక్షిణభాగము చేతికి వచ్చిన క్షణమునుండీకూడా జపాను రష్యానుత్రోసిరాజని తనఆక్రమణవిధానము సాగించడం మొదలుపెట్టినది, అదంతా వేరేకథ.

౧౯౧౯ లో కారాఖాను చీనావారికి ప్రతిఫలం లేకుండానే రైల్వేయిచ్చివేయుదునని ప్రకటన గావించినప్పుడే రష్యావారు మొదటిసారి చైనా తూర్పురైల్వే సంబంధములో ప్రత్యక్షముగా కనపడ్డారు.

కాని ౧౯౨౪ వచ్చేసరికి, రషియావారికి మంచూరియాలో పలుకుబడి, చైనావారు బోల్షివిక్కు ప్రతిపక్షులైన తమచుట్టుపట్లవారిని సాయం కోరటం, ౧౯౨౩ లో బ్రిటిషు లేబరుపక్షమువారు సోవియట్లని మన్నించడం అనేసంగతులవల్ల చైనావారు రష్యాతో రాయబారమును సాగించవలసివచ్చింది. ఈరాయబార ఫలితమే ౧౯౨౪ లో జరిగిన ఒడంబడిక. దీనివలన చైనాతూర్పురైల్వేకి రష్యాచైనాలు రెండూ ఆధిపత్యం వహించినవి. చైనా రైల్వేని కొనుక్కోవటం అనేవిషయాన్ని అట్లావుంచి చెరిసగముపద్ధతిమీద రెండుదేశాలు ఆరైల్వేని పాలించడము మొదలుపెట్టినవి. ఇంతలో, చైనా ఎంతకి రైల్వేకొనుక్కోవటం మొదలైన విషయాలు నిర్ణయించడానికి ఒకసమావేశము కావించాలని నిశ్చయించుకొన్నారు.

ఈయొడంబడికప్రకారముగూడా రైలుమార్గము కేవలము వర్తకం నిమిత్తమే నడవాలనీ, చైనాయొక్క క్రయాధికారము నటుంచి వచ్చిన లాభమంతా గూడా పాలకసంఘమువారి యధీనమందుండాలనీ నిర్ణయమైనది. కాలపరిమితిగూడా ౮౦ నుంచి ౬౦ సంవత్సరాలకి అనగా ౧౯౬౨ కి తగ్గించబడినది.

ఈ ౧౯౨౪లో చైనారష్యాలు చేసుకొన్న ఒడంబడిక ౧౮౯౬ లోని ప్రాత ఒడంబడిక కంటె అంత మంచిదిగా కనుపించదు. ౧౮౯౬ లోని అసలు ఒడంబడిక, దానిచట్టాలున్ను, క్రొత్త ఒడంబడికకు విరుద్ధమున్న చైనా అధికారానికి భంగకరములున్నుకానంత వరకు అమలులో వుంటవని గూడా ఈ ఒడంబడికలో ఉంది. 'This (agreement of 1924) provided that the original Contract of 1896 and Statutes of Chinese Eastern Railway in so far as they did not conflict with the new agreements or prejudice the sovereign rights of China should continue in effect.' క్రొత్తఒడంబడికకు, చైనా అధికారానికి ఏది బాధాకరమో, ఏదికాదో చెప్పడం చాలాకష్టం. అందులో పాలకసంఘుసభ్యులు రాజకీయోద్దేశములపైన నియమింపబడడంచేత స్థితిగతులు మరీ పాడుకావలిసివచ్చినది. ఈవిధంగా ఒక్కకలంపోటుతో జారిష్టుభూతము క్రొత్తపరిపాలనలోగూడా పునఃప్రతిష్ఠితమైనది. అసలు ఒకప్రభుత్వమే రైల్వేనినడపడం కష్టం. అటువంటి సందర్భములలో రెండుప్రభుత్వాలు ఒక్కటొకటి అయిదుగురుసభ్యులిని నియమించడం, వాటిలో చైనావాడికి రష్యన్ భాష తెలియక, రష్యావాడికి చైనీస్ తెలియకఉండే అవస్థలో రైల్వేనడపడం చాలాఘోరం. ఇంతేకాక ఏదన్నా తగాదావస్తే దాన్ని రెండుప్రభుత్వాలకి తెలియజేస్తే వారు న్యాయంగా తీర్పుచెప్పాలి. ఇది మరీవిపరీతస్థితి.

ఈవిచిత్రమైన పద్ధతివలన తేలిన పర్యవసానమే చైనాకు రష్యాకు జరిగినయుద్ధము (Near War) ఇది ౧౯౨౯ జూలైలో ప్రారంభించి ఆసంవత్సరాంతంలో సేనాపతిచాంగ్ హుషీలియాంగు ఓడిపోవడంతో గాని తీరిందికాదు.

ఇన్ని అవస్థలకుమూలమైనా చైనాతూర్పురైల్వే ౧౯౩౧ సెప్టెంబరువరకు బాగానే పనిచేస్తోవుండేది. ఇది రష్యావారికి రాజకీయంగాను, ఆర్థికంగాను మంచి లాభంగా ఉండేది. లోగడ చేయాలనుకొన్న సమావేశము జరగకుండా వుండటానికి సకలప్రయత్నములు జరిగినవి. ఈలోపల రైల్వేమీదవచ్చేలాభం మిక్కుటమవటంచేత పాలకసంఘంవారికి కొంచెం లోభం కలిగింది. మెల్లగా అప్పుడప్పుడుదాన్ని ఉభయపక్షం వారు పంచుకొంటూవచ్చారు. ఆంతరకారణాలేమో చెప్పలేముగాని చైనాక్రయవిషయము నిర్ణయించడానికి ౧౯౨౪ లో కూడవలసిన సమావేశము మొత్తం మీద ఇంతవరకుజరగలేదు.

"మంచుకో" యొక్క ఆక్రమస్థాపనము మొత్తం మీదపరిస్థితులను చాలాకలతపెట్టింది. దోపిడి, రైలుదారి పాడుచేయడం, స్టేషనులుతగలబెట్టడం మొదలైన అత్యాచారాలు నిత్యం జరుగుతూవచ్చినవి. జపాను సైన్యం, 'మంచుకో' రక్షకవర్గం ఉచితంగా ప్రయాణం చేయాలనేవిషయం అధికారకవిధానంగా ప్రకటన చేయబడి బలవంతంగా ఆచరణలోకి వచ్చాయి. రష్యనులు, ఇతరులుఅగు ఉద్యోగుల్ని చంపడం, చావగొట్టడం, ఎత్తుకుపోవడం మొదలైనఘోరాలు జరిగినై. "నేడువలె ఎన్నడూగూడా ధనప్రాణాలు అపాయస్థితిలో ఉండలేదు" అని సోవియటులు ఘోషించారు. చైనారష్యా ద్వంద్వపాలనము నిలబెట్టడానికి, సంఘర్షణతగ్గించడానికి సాధ్యమైనదల్లా జరిగింది. కాని రష్యావారిఓర్పునకు ఫలితం మరింతఆక్రమణమేఅయింది. కొంతవివాదము కొద్దితగాదాలు జరిగినతర్వాత రష్యావారు పరిస్థితులను ప్రతిఘటించాలనుకున్నారు. జపాను కొంతధనం ప్రతిఫలంగాయిస్తే రైల్వేతో తమ సంబంధం వదులుకుంటామని రష్యావారు స్పష్టంగా చెప్పేశారు.

జపానువారిబేరమును తిరస్కరించి 'మంచుకో' దాన్ని కొంటే బాగుంటుందని సలహా చెప్పారు. దీనికి సోవియట్టులు అంగీకరించారు.

అప్పుడు నాన్కింగునుంచివచ్చిన సూచనలనుబట్టి మాస్కోలోఉన్న చైనారాయబారి "వర్తకంకోసం కట్టబడిన యీరైల్వేకి సంబంధించిన యేవిషయమైనా చైనాతో సంప్రదించకుండా రష్యావారు చేయరాదని అలాచేస్తే ౧౯౨౪ ఒడంబడికను అతిక్రమించినట్లు అవుతుందనీ అడ్డుపెట్టాడు. ఈఆక్షేపణకు "కొనేవారెవరయినా ఉంటే తమ అధికారాన్ని అమ్మకోడానికి తమకు హక్కున్నదనీ, ఆరైల్వే పరిపాలనలో నుంచి విరమించినప్పుడే చైనాకు దానిమీద హక్కు పోయిందనీ, రష్యావారు సమాధానం చెప్పారు. మళ్లీ చైనావారు తాము ఆరైల్వేని కొనవలసియున్నట్లు ఒడంబడికలో ఉన్నదనీ, అందుకు ప్రతికూలంగా ప్రవర్తించడం దైవముఖంచూసి చేసికొన్న ప్రమాణమును ఉల్లంఘించడం అవుతుందనీ, ఆక్షేపణ తెచ్చారు. ఆ ప్రమాణంవివరం: ముందెప్పుడుగాని ఈరెండు ప్రభుత్వాల్లో ఎవరుగాని, రెండవపక్షమునకు బాధాకరంగా ఉండే తీరున ఏవిధమైన ఒడంబడిక ఎవరితో చేసుకోగూడదనీ యీపాలకవర్గం తీర్మానం చేస్తోంది." (Article IV 1924 Agreement) అదీగాక చైనా అనుమతి లేకుండా రైల్వేపాలన బాధ్యత మంచుకోకి యిచ్చివేయడం ౧౯౨౮ లోని ప్యారిస్ ఒడంబడికకు విరుద్ధమవుతుంది. అలాచేయటము కయ్యానికి కాలుదువ్వుతూ ఉన్న ఒకపక్షానికి సహాయంచేయటానికిగాను ఎట్టి సంబంధాలు చేసుకోగూడదని అంతర్జాతీయసమావేశములో నిరసింపబడ్డ ఒకకుట్రను చేసినట్లుగా అవుతుంది అని కూడా అడ్డుచెప్పారు. ఇదీకాక ఈచైనాతూర్పురైల్వే నిర్మాణానికి బాధ్యులు మంచూరియాలోని కార్మికప్రజలన్ని అందుచేత వారిశ్రమకి కొంత తృప్తికలగడానికి ఆరైల్వేని వారే యివ్వటం ధర్మమనిన్నీగూడా చైనా

వారు సూచించారు. చైనా చూపిన చైనాతూర్పురైల్వే సందర్భంలో చూపుతూవున్న దౌర్జన్యంవల్లను, 'జనీవాలో ఎంతెంతప్రయత్నాలు జరిగినా' పశుబలమే యింకా పైచేయిగాఉన్నదనిగ్రహించి సోవియటులు ౧౯౨౬ ఒడంబడిక (Article I) కున్నూ, ౧౯౨౪ ఒడంబడికకున్నూ విరుద్ధంగావున్నా, ఆరైల్వేని జపానువారికి అమ్మివేయటానికే నిశ్చయించుకున్నారు. పైగా ఆరైల్వేనిర్మాణానికి ధనము పారిస్‌లో అప్పు చేశామనీ అందుచేత ఫ్రెంచిబుణదాతలకుగూడ దాని మీద కొంతహక్కుఉన్నదని సోవియట్లు చెప్పడం ప్రారంభించారు. నిజంగాకూడా టోకియోలోఉన్న ఫ్రెంచిరాయబారి ఫ్రెంచివారికి ఆరైల్వేమీదహక్కు ఉండగా దాన్ని యితరులకు అమ్మటానికి వీలులేదని అడ్డుపెట్టాడని పత్రికలవల్ల తెలుస్తోంది. యథార్థం విచారిస్తే ఫ్రెంచివాళ్లకి దానిమీద హక్కున్నదనటానికి ఆధారమేమిటో, అసలుఫ్రెంచివారి కాహక్కు ఎలావచ్చిందోమాత్రం తెలియకుండావుంది. అప్పుడప్పుడు రష్యావారు ఫ్రెంచివారికి వ్రాసిన అప్పుపత్రాల మినహాయించి వేరే ఆధారం కనబడడంలేదు. ఈఅప్పుపత్రాలయినా రైల్వేపరంగా వ్రాసినవికావు. ఏది ఎలాగయినా ఫ్రెంచివారిచ్చిన డబ్బుకుగాను చైనా తూర్పురైల్వేని వారికి తాకట్టుపెట్టివుంటేగాని వారికి దానిమీద ఎలాంటిహక్కువుండదు. సోవియట్టులు, చైనావారుచేసుకున్న ఒడంబడికజరిగిన కొద్దికాలములోనే మాస్కో యీవిధంగా చైనాతూర్పురైల్వే విషయంలో అక్రమంగా ప్రవర్తించటం చైనాకు పెద్దఆఘాతమైనది. సోవియట్టులు యిలాచెయ్యటము అన్యాయమని చైనావార్తాపత్రికలన్నీ యేకగ్రీవంగా నిందించినవి. చైనారష్యాలు స్నేహభావం నిరంతరం కోరే యీ జిన్‌ఛిన్‌గారుకూడా ఈ అక్రమాన్ని ఖండించారు.

సోవియటులు, రైల్వేకి ౨౫౦౦,౦౦౦రూబుల్సు అడిగారు. జపానువారు ౫౦,౦౦౦,౦౦౦ యన్‌లు యిస్తామన్నారు. ఏఆధారాలని పురస్కరించుకొని యీ బేరం జరిగిందో మనకు తెలియదు. మాస్కో, నానుకింగుల మధ్య జరిగిన ఒడంబడికకు ఉత్తరక్షణముననే జరిగిన యీ చైనా తూర్పు రైల్వే బేరము కేవలం డబ్బు అవసరంచేత జరిగినది కాదని మాత్రం చెప్పుకోవచ్చు. మంచూరియాలోని రష్యావారి ఆర్థిక, రాజకీయ, వైజ్ఞానిక సంబంధమంతా యీ రైల్వేనిర్మాణంతోపాటు పుట్టిపెరిగినదే. ఉత్తర మంచూరియాలో రష్యాకు గల పలుకుబడిని విచారించినప్పుడు చైనాతూర్పురైల్వేలో రష్యాసంబంధం తీసివేయడమంటే, పెన్సిలులోనుంచి ములికి తీసివేయడమన్నమాటే. ఒకసారి జపాను ఆరైల్వేమీద అధికారం సంపాదించినదంటే చీనాకు తూర్పున ఉన్న రష్యారాజ్యమంతా గుంజుకున్నద్నమాటే.

ఈమధ్య కొన్నివార్తాపత్రికలలో (Manchester Guardian, July 1, 1933) రష్యన్‌ప్రభుత్వము చైనాతూర్పురైల్వేనిమాత్రమేకాకుండా వ్లాడివాస్టకు, ఆమూర్ పరగణాలు ఉత్తరశాఖలిన్ గూడా అమ్మివేయువలసిందే యని ప్రకటింపబడ్డ సూచనలవల్ల జపానువారి ఉద్దేశ్యాలెల్లావున్నదీ స్పష్టమవుతోంది.

చైనా తూర్పురైల్వేదారి, జర్మనీ ఫ్రేంసు వివాదస్థలమగు సార్ కోలుఫీల్డులు, మరల రాబోవు సంగ్రామమునకు కారణభూతము లవుతాయేమో నని భయమేస్తున్నది. అట్టివిషయాలగురించి ఆంధ్రులకు తెలియజేయాలని నాకు చాలాకాలంనుంచి ఉద్దేశముండి నేటికిది చాలప్రయాసముపై వ్రాయగల్గితిని. మహాసంగ్రామమునకు సార్జవో వధ ఎలామూలకారణం అయిందో ప్రాగ్దేశాలలో యుద్ధాలురావడానికిది ఆవిధంగా కారణమవుతుంది అని అనుమానము కలుగుతున్నది. అందుచే దీనిని ఆంధ్రులకు 'భారతి' పత్రికాముఖంగా అర్పించదలచుకొన్నా.

మన యాహారము

గోటేటి జోగిరాజు

బియ్యము (Rice) యొక్కయు, గోధుమల యొక్కయు ఆహారయోగ్యతనుగురించి శ్రీముఖ సంవత్సర పుష్యమాససంచికయందు మూడవవ్యాసమునను, భావసంవత్సర వైశాఖమాససంచికయందు నాల్గవ వ్యాసమునను చర్చింపబడెను. ఇం దితర తృణ ధాన్యములయొక్కయు తృణధాన్యములనుండి లభించు తవుడు, లేక పొట్టుయొక్కయు ఆహారయోగ్యతను గురించి చర్చింపబడును.

3. ఇతరతృణధాన్యములు

ఆంధ్రదేశమున వరితరువాత తృణధాన్యజాతులలో విరివిగ నుపయోగింపబడుచున్నది జొన్న. ఇది దత్తమండలములందు ప్రజల ముఖ్యాహారద్రవ్యముగ నున్నది. నెల్లూరు, కృష్ణా, గుంటూరుజిల్లాలలోగూడ నిది చాలమందిచే నుపయోగింపబడుచున్నది.

జొన్నకు వెనుక హెచ్చుగ నుపయోగింపబడు చున్న తృణధాన్యములు గంటెయు, చోడియు, కొఱ్ఱయు నైయున్నవి. ఇవి కొంచెమించుమించు సమానప్రాముఖ్యతను బడసియున్నవి. గంటె మెట్టజిల్లాలలో జాలభాగమునను, చోడి విశాఖపట్టణము, గంజాం, చిత్తూరు, అనంతపురముజిల్లాలలోను విరివిగ నుపయోగింపబడుచున్నవి. కొఱ్ఱ దత్తమండలములందు చాలమందిచే దినబడుచున్నది. చామ, వరిగ, ఊదఆరిక, మొక్కజొన్న యివి స్వల్పముగ నుపయోగింపబడుచున్నవి. ఈ ప్రాంతములందు పండింపబడకపోయినను యవలును, ఓట్సునుకూడ వైద్యులసలహాపైని కొందరు నాగరకులచే స్వల్పముగ నుపయోగింపబడుచున్నవి.

పైని పేర్కొనబడిన తృణధాన్యముల యాహారయోగ్యతనుగురించి తగినంతపరిశోధన యింకను జరిగియుండలేదు. ఆయాజాతుల సంఘట్టనమును తెలుపు అంకెలను లభించినంతవరకు సంగ్రహించి యీక్రింది పట్టికయందు జూపబడెను. వివిధప్రాంతములందును వివిధపరిస్థితులందును పండింపబడిన పలురకములను విరివిగ బరీక్షించినగాని ఆయాధాన్యముల నిజతత్త్వము తెలియదు. అయినను క్రిందిపట్టీయందలి యంకెలు తెలుపు సంఘట్టనతారతమ్యములనుబట్టి వానిగుణాగుణములు కొంతవరకు చర్చింపబడును.

ఊదలలో తప్ప తక్కిన తృణధాన్యములన్నిటిలోను బియ్యము (సగటు) నందుకంటె హెచ్చు మాంసకృత్తులు గలవు. కాని ఆయాజాతులందలి మాంసకృత్తులు మానవ శరీరమున కెంతవర కుపయోగకరమో పరీక్షించినగాని వాని నిజమైన విలువ తేలదు. కర్బనోదజనితములు జొన్నలు గంటెలు, మొక్కజొన్నలు వీనిలో కొంచెమించు గోధుమలలో నున్నంతయున్నవి. వీనిలో గోధుమలలోవలెనే నారపదార్థము తక్కువ కాని బియ్యమునందుకంటె హెచ్చు ఖనిజములను కొంచెమించు గోధుమలం దున్నంతయేయున్నవి. చమురుమాత్రము హెచ్చుగగలదు. తక్కిన తృణధాన్యములలో చోళ్లు కొఱ్ఱలు, చామలు, యివి వరిగలు, ఆరికలు, ఊదలు వీనికంటె మాంసకృత్తులను హెచ్చుగ గలిగియున్నవి. ఈ యారింటియందును, పైజాతులయందుకంటె కర్బనోదజనితములు తక్కువ. నారపదార్థమును ఖనిజములును చమురును హెచ్చు. ఇందువలన నివి జీర్ణమగుట కొంత కష్టము. అయినను శరీరమునకు వలయు ఖనిజద్రవ్యములను హెచ్చుగ నొసగుటవలనను, నారపదార్థము హెచ్చుగ నుండుటచే కర్బనోదజనితములు హెచ్చుగనున్న ధాన్యములకంటె నివి మలవిమోచనగుణము నెక్కువగ గలిగియుండుటచేతను కష్టపడి పనిచేసి జీర్ణము చేసికొనగలుగువారికివి యాహారయోగ్యములని చెప్పదగును. మృదువగు వరియన్నమున కలవాటుపడినవారు వీనిని దినుచో

క్రమముగ నలవాటుచేసికొనినతప్ప వారిజీర్ణకోశమునకు బాధగలుగుట సహజము. యవలందును, ఓట్సునందును మాంసకృత్తులు హెచ్చుగనున్నవి. అయినను నారపదార్థముకూడ వీనియందు హెచ్చుగనుండుటచే, మాంసకృత్తులు హెచ్చుగనున్నందువలన గలుగు మలబద్ధదోషము నిది తొలగించును. మొత్తపు యింధనశక్తియందు గంటె, జొన్న, మొక్కజొన్న, వరి, గోధుమ యివి కొంచెమించు సమానములని చెప్పవచ్చును. తక్కినవి వీనికి కొంచెము తీసిపోవును.

జొన్న సామాన్యముగ నన్నముగ వండి తినబడుచుండును. రొట్టెగా కాల్చితినుటయు గలదు. ఎట్లు తినినను పాతరవేసిన జొన్నలు శ్రేష్ఠము. సులభముగ జీర్ణమగును. జొన్నలను ప్రధానాహార ద్రవ్యముగ నుపయోగించువారు గోధుమ నుపయోగించువారివలెనే కొంత పప్పు, నేయి, కూరలు, మజ్జిగ, పండ్లు మొదలగువానిని గూడ తగినంత తినవలయును. (4 వ వ్యాసమును జూడుడు.) జొన్న 'మాల్టు' చేయుటకు మిగుల ననుకూలమయిన తృణధాన్యమని కోయంబత్తూరు వ్యవసాయ పరిశోధనస్థానమందు రసాయనశాస్త్రజ్ఞులగు రావుబహద్దరు భాగవతుల విశ్వనాథ్‌గారు కనిపెట్టిరి. 'మాల్టు' చేయుటయనగా విత్తులను మొక్కకట్టి మొలక యించుక బయలు వెడలగనే వాని నెండబెట్టి పిండిచేయుట.

తృణధాన్యముల సంఘటనమును తెలుపు పట్టిక

ధాన్యజాతి	మాంసకృత్తులు	చమురు	కర్బనోదజనితములు	నారపదార్థము	ఖనిజములు	ఒక ఔన్సు యొక్క ఇంధనశక్తి-కాలరీలు	షరా
జొన్నలు	౧౦.౮౭	౪.౧౩	౮౧.౦౬	౧ ౭౨	౨.౨౯(a)	౧౦౪	౨ - ౬ కలముల లోని యంకెలు తేమను మినహాయించి లెక్కగట్టబడినవి. ౭-వ కలములోని యంకెలు నూటికి ౧౨౪ వంతుల తేమగల ధాన్యముపై లెక్కబడెను.
గంటెలు	౧౦.౪౩	౫.౮౪	౮౦.౫౯	౦.౮౫	౨ ౨౮(a)	౧౦౪	
చోళ్లు	౧౦.౬౪	౫ ౬౭	౬౭.౭౮	౭.౩౯	౮.౬౨(a)	౯౧	
కొఱ్ఱలు	౧౧.౬౦	౪.౮౦	౭౨.౫౩	౬.౭౭	౪.౪౦(b)	౯౪	
చామలు	౧౦.౧౩	౪.౦౧	౭౬.౮౪	౫.౧౨	౩.౮౯(b)	౯౬	
వరిగలు	౮.౮౭	౨.౪౯	౭౩.౭౪	౮.౦౪	౬.౫౩(c)	౮౮	
ఊదలు	౭ ౬౬	౪.౭౭	౭౩.౩౭	౮.౦౮	౬.౩౩(b)	౯౨	
ఆరికలు	౮ ౮౨	౫.౦౧	౭౧.౫౨	౮.౧౧	౬ ౫౪(a)	౯౨	
మొక్కజొన్నలు	౧౦ ౮౦	౫.౩౮	౮౦.౦౬	౧ ౫౯	౨.౧౫(a)	౧౦౪	
యవలు	౧౨ ౩౩	౨.౩౩	౭౪.౦౭	౮.౨౬	౩.౦౨(d)	౯౨	
ఓట్సు	౧౪.౮౩	౬ ౮౯	౬౧.౮౪	౧౨.౪౧	౪.౦౨(d)	౯౨	
గోధుమ (నాల్గురకముల సగటు)	౧౧.౬౧	౧.౯౨	౮౦.౯౩	౨ ౪౮	౨.౭౮	౯౭	
బియ్యము (౪౩రకముల సగటు)	౮.౫౦	౧.౧౨	౮౮.౮౭	౦.౩౭	౧.౧౧	౧౦౦	

(a) From Wood's facts and figures.

(b) From Dr. Leathers Analyses,

(c) From Church's food grains of India.

(d) From Mukherji's Hand book of Indian Agriculture.

గింజలు మొలచునపుడందు పిష్టపదార్థమును త్వరలో జీర్ణము గావించు (చక్కెరగామార్చు) ద్రవ్యమొకటి యుద్భవించుటచే నిట్టిపిండితో రోగులకును పసిపిల్లలకును గూడ జావజేసి యీయవీలగును. విదేశములనుండి దిగుమతియగుచున్న 'బెంజర్సు' ఆహారము, హార్లిక్సు మాల్టెడ్ మిల్కు మొదలగు యధికవెలగల ద్రవ్యములందీ మాల్టు చేరుచున్నది. పైనుండి లక్షలకొలది రూపాయలు విలువగల యీ యాహారద్రవ్యములను తెప్పించుకొనుటకు బదులు మనకున్న జొన్నలతోనే స్వల్పశ్రమతో యిట్టి యాహారమును సులభముగ దయారుచేసికొనవచ్చునని విశ్వనాథముగారిపరిశోధనలవలన దేలెను.* ఈమాల్టును తయారు చేయువిధానమును దెలిసికొనగోరువారిని ప్రతిసంవత్సరమును సెప్టెంబరునెలలో కోయంబత్తూరు వ్యవసాయ కళాశాలయందు తరిఫీయతు జేయుట కేర్పాటు చేయబడెను. జొన్నలు పేలాలు చేయుటకు మిగుల యనుకూలము. ఈపేలాలను కొంచెము వేరుసెనగపప్పుతోను, బెల్లముతోను కలిపిన యనుకూలమగు లఘ్వాహార మగును.

చోళ్లు తప్ప యితరతృణధాన్యములుగూడ చాలవరకు అన్నముగవండియె తినబడును. కొన్ని రొట్టెగ కాల్చి తినుటయుగలదు. చోళ్లు సామాన్యముగ నంబలిగ జేసి తిందురు. కొన్నిచోట్ల సంగటి (ముద్ద) గ జేసి తినుటగలదు. ఎట్లుతిన్నను వీనితోగూడ ౪-వ వ్యాసమున జెప్పినట్లు పప్పు మొదలగునితరదినుసులనుగూడ తగినంత దినవలెను. చోళ్లనుగూడ మాల్టుచేసి ఆపిండిని జావగనుపయోగింపవచ్చును. ఈజావను పాలు బెల్లముతోగాని, మజ్జిగ ఉప్పుతోగాని చేర్చి పుచ్చుకొనవచ్చును. కాఫీకిబదులుఅలవాటుచేసికొని ఉదయమున దీనిని పుచ్చుకొనుచో మిగులనారోగ్యకరముగను, పుష్టికరముగను నుండును. లేకరి కాఫీని మానినపిమ్మట నైదుసంవత్సరములు దీనిని బుచ్చుకొనిచూచెను. వరియన్నమువంటి నాజూకుతిండి కలవాటుపడినవారు ఆరోగ్యమునుబడయుట కితరతృణధాన్యములను బుచ్చుకొనవలసివచ్చుచో వాని నిట్లు మాల్టుచేసి పుచ్చుకొనుటయే మంచిది. జీర్ణశక్తి మిగులతక్కువగ నున్నరోగులును, పసిపిల్లలును మాల్టుజావకుబదులు, మాల్టుగంజిని అనగా మాల్టును నీటిలోనుడకబెట్టి వడకట్టిన గంజినే పాలతోజేర్చి పుచ్చుకొనవచ్చును. పోతపాలపైబెరుగు చంటిపిల్లలకు పాలను నీళ్లను కలిపి కాచునప్పుడు అందు కొంచెము మాల్టు నొకగుడ్డలోమూటగట్టి వ్రేలాడదీసి పిమ్మట నీమూటనుదీసివేసి యందలిసారముమాత్రము దిగిన పాలు నీళ్ల మిశ్రణము నిచ్చుట మంచిది.

౪. వరితవుడు, గోధుమపొట్టు

తృణధాన్యముల యాహారయోగ్యతనుగురించి వ్రాతముగించునపుడు పైనపేర్కొనబడిన రెండుద్రవ్యములనుగురించియు కొంత ప్రత్యేకముగ వ్రాయుట యవసరము. ఆహారమునకు చేబియ్యముయొక్కయు, పొట్టుదీయని గోధుమలయొక్కయు ప్రాశస్త్యతను గూర్చి ౩, ౪ వ్యాసములందు చర్చింపబడెను. ఇతర తృణధాన్యములను తినునపుడుగూడ వానిని పొట్టుతోనే ఉడికించి తినుట మంచిది. పొట్టు అనగా పైతుషములు (ఊక) గాక బియ్యపుగింజను తవుడువలె అంటిపెట్టుకొను పొర. సామాన్యముగ నాజూకు, నాగరత వీనిపేరపొట్టునుదీసివేసిన తృణధాన్యములే యుపయోగపడుచుండుటచే నాహారమున B విటమిను లోపమును, ఖనిజద్రవ్యములలోపమునుగలుగుటయేగాక, నారపదార్థముకొరవడుటచే మలబద్ధమేర్పడి, శరీరము నానావిధరోగములకును నాస్పదమగుచున్నది. మెరుగుపెట్టినబియ్యము నుపయోగించుట వలననే చాలమంది కనారోగ్యము గలుగుచున్నదని చెప్పవచ్చును. ఇట్లనారోగ్యవంతులయినవారుచే బియ్యపుటన్నమునుగాని, పొట్టుతో నితర తృణధాన్యములతో చేసిన యన్నమునుగాని రొట్టెనుగాని తినుటయేగాక, ప్రతిదినమును కొంతవరితవుడును, గోధుమపొట్టును గాని రెండునుజేర్చిగాని యాదనముగ పుచ్చుకొనుచో శీఘ్రముగ నారోగ్యముగలుగును. లేకరి గత ౭ సంవ

* Leaflet No. 4 & 5 of the Madras Agricultural Department.

త్సరములనుండి వీనినుపయోగించి వీని మేలును బాగుగ గనిపెట్టెను.

వరితవుడునందు మెరుగుపెట్టిన బియ్యమునందు కంటె ననేకరెట్లును, చేబియ్యమునందుకంటె రెట్టింపును B విటమినుగలదు. రాసాయనిక B విటమిను (Oryzanin hydrochloride $C_{12} H_{11} NO_4 - SO_2 2HCl$) వరితవుడునుండి తీయబడుచున్నది. తవుడు నజ్జువ్యాధిగలవారికిని, అతిమూత్రవ్యాధిగలవారికిని మిగుల మంచిది. లేకరి నజ్జుచే బాధపడుచు వైద్యులు కుదుర్చలేని స్థితిలోనున్న యొక ౪ సంవత్సరములవయసు గల బాలునికి దినమునకు రెండుచిన్నచంచా (Tea-spoon) ల తవుడును పటికబెల్లపుపొడితో నిప్పించగా శీఘ్రముగ గుణముగలిగెను. ఇట్లే యితరరోగులకును నిది యిప్పించగా లాభముగనబడెను. అతిమూత్రవ్యాధిగలవారి కీతవుడుకషాయమును, అనగా కాఫీపొడివలెనే ఉడుకునీటిని తవుడుపై బోయుటచే నందలి సారమును సంగ్రహించిన నీటినిచ్చుటచే సగటున రక్తమునందలి చక్కెర నూటికి ౨౬% తగ్గెనని పరీక్షవల్ల దేలెను. *

తవుడునందు B విటమిను హెచ్చుగనుండుటయె గాక అందు ఖనిజద్రవ్యములుకూడ హెచ్చుగగలవు. స్ఫురమును, ఇనుమును ఇందున్నంత హెచ్చుగ మరియేయాహారద్రవ్యమునందును లేవు. దినమునకు ౨-3 ఔన్సులు పుచ్చుకొనుచో మనుష్యునికి గావలసిన యీ రెండు ద్రవ్యములలో ముప్పాతికభాగము లభించును. తక్కిన యాహారమున తక్కిన మూడవవంతును ఉన్న చాలును. (మొదటి వ్యాసమునందు మొదటి పట్టికను చూడుడు) తవుడునందు మెరుగు పెట్టిన బియ్యమునందు కంటె నీద్రవ్యము ఇరువదిరెట్లును, చే బియ్యమునందు కంటె 9 రెట్లును పొట్టుతోనున్న గోధుమలకంటె నాల్గు రెట్లును ఉన్నవని లెక్కవేయబడెను. ఈరెండు ద్రవ్యములును మందుల రూపమున చాలమంది పుచ్చుకొనుచుందురు. అందుకు చాల ధనము వ్యయము చేయుచుందురు. అట్టివారు తవుడును దినుచో మందులకు ఒక రూపాయి వ్యయముచేయుటకు బదులు తవుడున కొక దమ్మిడీ వ్యయముచేసిన చాలును. తవుడునుండి ఈ ద్రవ్యములను జీర్ణము చేసికొనలేని స్థితిలోనున్న వారే అట్టి మందులను పుచ్చుకొనవచ్చును. అట్టి వారయినను చాలవరకు తవుడును నీటితో నుడుకబెట్టి ఆ గంజినిగాని పైని చెప్పిన తవుడుకషాయమునుగాని పుచ్చుకొనవచ్చును. దీనిని యిదివరలో చెప్పిన మాల్టు జావతోగాని, మాల్టు మూటతో కాచిన పాలతోగాని పుచ్చుకొనవచ్చును.

తవుడు నట్లే దినువారు దానిని వెన్నతోగాని నేతితోగాని కలిపి కొంచెము బెల్లమును లేక పటిక బెల్లపుపొడిని లేక తేనెనుజేర్చి పుచ్చుకొనవచ్చును. లేక అరటిపండు సపోటాపండు మొదలగు పండ్లను పిసికి దానిలో కలిపి తినవచ్చును. లేక కొంత అన్నముతోను, కూరతోను కలిపి తినవచ్చును. నిమ్మ లేక యితర పండ్ల రసముతోగాని, పాలు, పెరుగు వీనితోగాని కలిపి పుచ్చుకొనవచ్చును.

పచ్చి తవుడును దినుచో నది పరిశుభ్రమైనదిగ నుండవలెను. లేనిచో దానివలన క్రొత్తరోగములు సంక్రమింపవచ్చును. ఎవరియింట వారే తవుడును పరిశుభ్రముగ నుండునట్లు తయారుచేసికొన లేనిచో పచ్చి తవుడును తినుట క్షేమముగాదు. గచ్చునేలపై నేర్పరచిన దంపుడు గుంటపై రాళ్లుమన్ను మొదలగు నవి లేకుండ శుభ్రపరచిన ధాన్యమును పైయాక మాత్రము పోవునట్లు మొదట దంపి, చెరిగి చేబియ్యము వేరుగదీసి, అందింకను మిగులు వడ్ల గింజలను దీసివేసి, ఆచేబియ్యమును కఱ్ఱరోటిలో దంపి, యందలి తవుడును కాగితములను పరచి వానిపై చెరిగి విడదీసి, సీసాలలో గాని డబ్బాలలో గాని బోసి జాగ్రత్త పెట్టవలెను. ఇట్లు తీసిన తవుడు కనరు రాకుండ 10-15 దినములు మాత్రమే నిల్వయుండును. అంతకుపైన నిల్వయున్నచో పుచ్చిపోవుటయు గలదు.

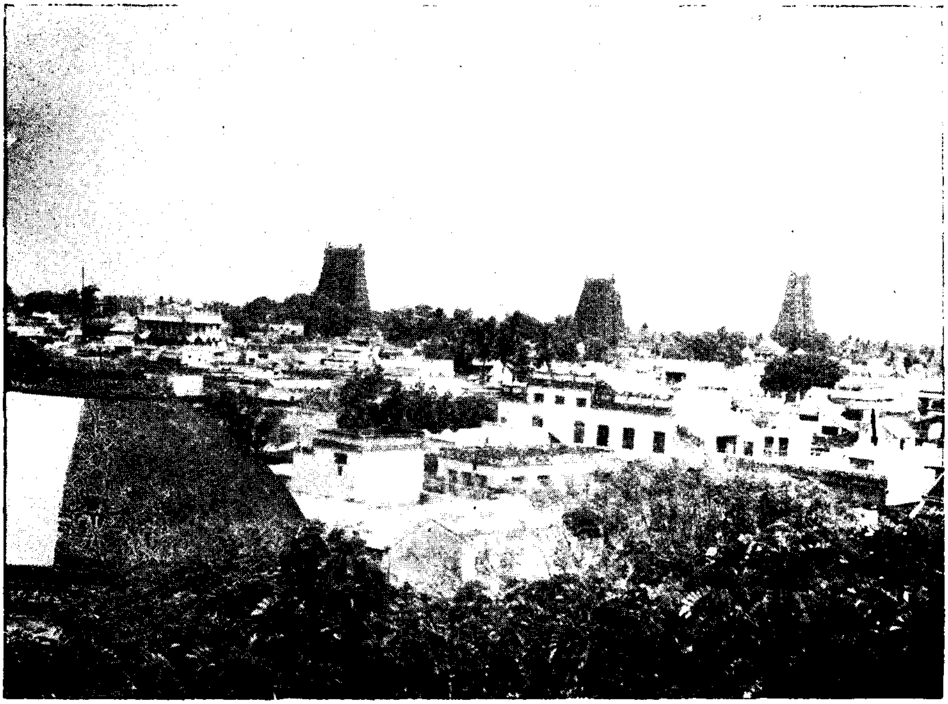
* No 993 Nutrition Abstracts and Reviews Vol 2-par 2.

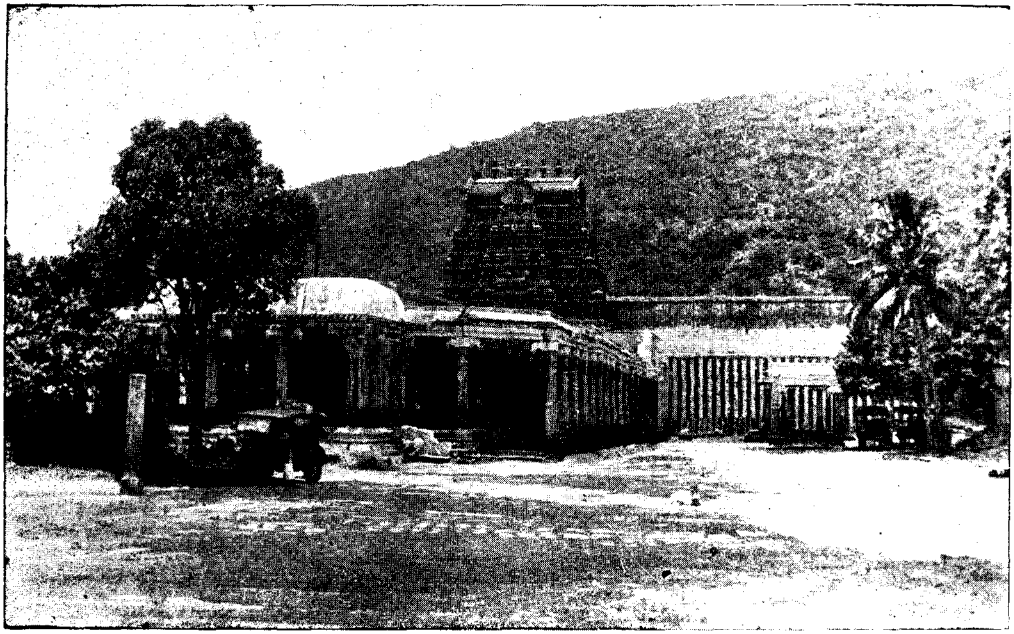
౫. స్తంభశిల్పము-మధుర దేవాలయము

K. P. S. ౬. అంతఃప్రాకార ప్రధానద్వారము-మధుర దేవాలయము

౭. తిరుమలనాయకుని సౌధముపైనుండి కనుపించు మధుర K. P. S.

అళగర్ దేవాలయము-మధురవద్ద M. B. R.

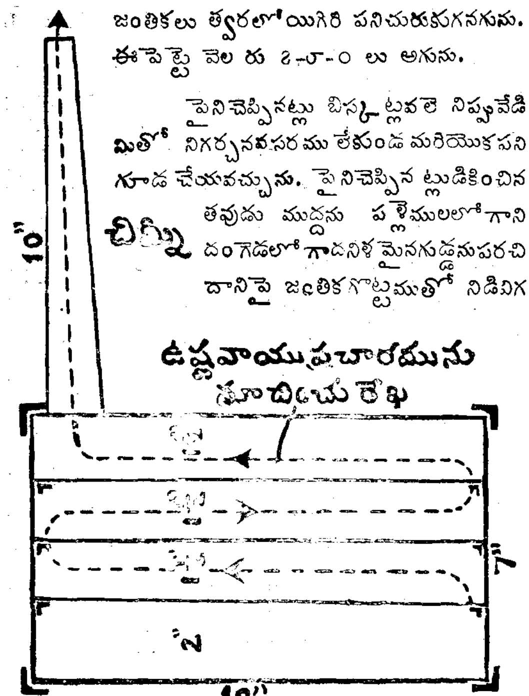
ఇట్లు స్వంతముగ పరిశుభ్రమగు తవుడును తయారుచేసికొనలేనివారు, ఇతరులవద్దనుండిగాని మిల్లుల నుండిగాని తవుడును సంపాదించి దానినీక్రిందివిధమున శుద్ధిచేసికొని పుచ్చుకొనవచ్చును. శుద్ధిచేయుటలో నందలి B విటమిను కొంతవరకు నష్టమయినను, అందు ఖనిజద్రవ్యములు నష్టమయిపోకుండుటచే విలువ యంతగా తగ్గదు.

లభించిన తవుడును మొదట సన్నని పిండిజల్లెడతో జల్లించి ఊకచిట్టువగైరాలను దీసివేయవలెను. పిమ్మట నట్లు శుభ్రపరచినతవుడును ఒకపాత్రయందలి నీటిలో బోసి బాగుగగలిపి వదలినయెడల నందలి మన్నును యిసుకయు క్రిందికిదిగిపోయి మృదువగుతవుడు నీటిలో కలిసి తేలుచుండును. ఈపైనీటిని దీసి మరియొక పాత్రలో తేర్చిపోయవలెను. అడుగుయిసుకమన్ను కలిసి యిందులోనికి రాకుండ జూడవలెను. ఇంకను యేమైన మిగిలియున్నచో మరియొకటిరెండుసార్లిట్లు తేర్చిపోయవలెను. పిమ్మట తవుడుతోగూడిన యీ నీటిని గిన్నెతో ప్రొయ్యిమీదనుంచి నీరిగిరిపోయి ముద్దయగువరకును కాచవలెను. ఎప్పటికప్పుడు కావలసినతవుడు నిట్లు శుభ్రపరచుకొనుచో దానినిట్లు ముద్దగా నుండుస్థితిలోతీసి, పైనిచెప్పినట్లు, రుచికరమగు నితర ద్రవ్యములలోజేర్చి తినవచ్చును. కాని ఒకేసారి కొంత తవుడును శుద్ధిచేసి నిల్వయుంచుకొనదలచుచో నిట్లు ముద్దస్థితికివచ్చువరకు నుడికించినతవుడును బిళ్లలుగజేసి బిస్కట్లుకాల్చు పెట్టెలోపెట్టి కొంతకాల ముంచిన యెడల నందలితేమ యిగిరిపోవును. అపుడువానినితీసి డబ్బాలలోగాని సీసాలలోగాని నిల్వయుంచవచ్చును. ఇట్లు బిళ్లలుగాగాక, ముద్దకట్టినతవుడును జంతికల గొట్టముతో పళ్లెములలో జంతికలుగపోసి యాపళ్లెములను బిస్కట్లుకాల్చు పెట్టెలోనుంచిన బిళ్లలకంటె త్వరలో నిగిరిపోవును. నీటితోకలిసినతవుడు యిగిరి ముద్దకట్టుస్థితికి కొంచెముముందు,తవుడులోమూడోవంతు పరిశుభ్రమయిన గోధుమపొట్టునుబోసి కలిపినయెడల నామిశ్రణము త్వరలో ముద్దకట్టుస్థితికి వచ్చుటయేగాక, దానిని జంతికగబోసి బిస్కట్లుకాల్చు పెట్టెలో నుంచు నెడల మరింతత్వరలో నందలితేమ యిగిరిపోవును. జంతికయు గుల్లగయుండును. దీనిని నలిపి డబ్బాలలోనికెక్కి నిల్వయుంచవచ్చును. సారపదార్థము హెచ్చుగ గల గోధుమపొట్టుకూడ జేరుటచే వరితవుడుతోచేసిన జంతికపొడికంటె నిది విరేచనకారిగనుండును. ఇట్టి జంతికపొడి పచ్చితవుడువలెగాక ౨, 3 నెలలు చెడకుండ నిల్వయుండును. దీనిని తినుటకుముందు పైన కొంచెము వెచ్చనినీరుగాని, పాలుగాని చల్లుచో బిస్కట్లవలె మృదువుగ నగును. దానిని ప్రత్యేకముగ గాని పాలు పంచదారతో లేక పెరుగు ఉప్పుతో కలిపిగాని తినవచ్చును. పైనిచెప్పిన రుచికరములగు నితరద్రవ్యములను కలిపియు దినవచ్చును. బిస్కట్లు కాల్చు పెట్టె లభించనిచో నొక మూతివెడల్పుగల కుండ లేక గోలెమును సంపాదించి అందు అడుగున కొంతయిసుకపోసి, దానిపై తవుడుబిళ్లలుగాని జంతికగాని వేసినపళ్లెమునుంచి కుండ మూతిపైన మరియొక పళ్లెమునుంచి కుండక్రింద మంటవేసినచో బిళ్లలుగాని జంతికగాని యారి గట్టిపడును. పిమ్మట డబ్బాలలో వేసియుంచవచ్చును. కుండపై నుంచిన పళ్లెముపైగూడ కొంతనిప్పువేసియుంచుచో లోని బిళ్లలుగాని, జంతికగాని మరింత త్వరలో నిగురును.

లేకరి యిట్లు తవుడుజంతికలను చేయుటకు ఒక యినుపపెట్టెను ప్రత్యేకముగచేయించెను. అది క్రింది పటమున జూపబడినట్లు చతురముగను (౧ అడుగు వెడల్పు ౧ అడుగుపొడవు) 8 అం. ఎత్తును గల్గియున్నది. నాల్గుఅరలుగ విభజింపబడెను. ఒకొక్క అరలో నొక్కొక్కపళ్లెము నుంచవచ్చును. పెట్టెను ప్రొయిపైనుంచి క్రిందమంటవేసినపుడు అడుగుఅరకు తగులు వేడిమిచే నందలిగాలి వేడియెక్కి ఒకప్రక్కను పైరేకునందున్న కన్నములగుండ పైయరకు బోవును. అచటిజంతిక పళ్లెముమీదుగా రెండవప్రక్కనుబోయి అచటినుండి పైరేకునందలి కన్నములగుండ మూడవ యరలోనికి బోవును. ఇట్లే నాల్గవయరపైకిబోయి తుదకు పెట్టెపైన అమర్చబడినగొట్టముగుండ పైకి పోవును. ఇందుష్ణవాయుసంచారము బాగుగనుండుటచే

జంతికలు త్వరలో యిగిరి పనిచురుకుగనగును. ఈపెట్టె వెల రు ౭-౮-౦ లు అగును.

పైనిచెప్పినట్లు బిస్కట్లవలె నిప్పువేడిమితో నిగర్చనవసరము లేకుండ మరియొకపని గూడ చేయవచ్చును. పైనిచెప్పిన ట్లుడికించిన తవుడు ముద్దను పళ్లెములలోగాని దంగెడలోగాదనిళ్లమైనగుడ్డనుపరచి దానిపై జంతికగొట్టముతో నిడివిగ

తవుడుజంతికలు చేయుపెట్టె
(మూతతీసివేయగ అరలు కనబడుచున్నవి)

త్రాళ్లవలెపోసి తీవ్రమగు యెండలో నుంచినయెడల ౫, ౬ గంటలలో నందలి తేమ యిగిరిపోయి నలిపి డబ్బాలోని కెక్కించ వీలగును. ఇది మరలనొకటిరెండుసార్లెండబెట్టినచో కొంతకాలము నిల్వయుండును. లేక యొకసారి మూకుడులో పోసివేచి డబ్బాలో బోసికొనవచ్చును. ఎండకాలమున సులభముగ నిట్లుచేయవచ్చును. బాగుగ నారకుండ డబ్బాలోని కెక్కించినచో నది పులిసి బూజుకట్టి చెడిపోవును.

పండ్లు పాలుమాత్రమే తినియుండ నభిలాషగలవారు పైని చెప్పినట్లు పచ్చి తవుడు గాని, శుద్ధిచేసిన తవుడుగాని కొంత పుచ్చుకొననిచో సామాన్యముగ స్ఫురమును ఇనుమును చాలక క్రమముగ జబ్బుచేయవచ్చును. మరియు పాలను మృదువగు కండగల అరటి మొదలగు పండ్లను మాత్రమే దినుచో తగినంత నారపదార్థము లేకపోవుటచే మలబద్ధము చేయవచ్చును. ఈ లోపమును దీర్చుటకుగూడ నిది పనికివచ్చును. నూరుపౌనుల తూనికగలిగి దినమునకు 3-4 గంటలు లఘువ్యాయామము గలవాడు దినమునకు 12 అరటి పండ్లు (36 ఔన్సులు)ను, 6 నారింజ వగైరా యితర పండ్లును (24 ఔన్సులు) 12 ఔన్సుల పాలును $1\frac{1}{2}$ ఔన్సు తవుడును తినిన చాలును. రెండరటిపండ్లకుబదులుగ గాని 4 నారింజపండ్లకు బదులుగగాని 2 ఔన్సుల సగము మదరిన కొబ్బెరనుగాని 1 ఔన్సువేరుసెనగ గింజలను లేక జీడిపప్పును తినవచ్చును. లేక ఒక ఔన్సువెన్నను గాని ముప్పాతిక ఔన్సు నేతినిగాని జేర్పవచ్చును. హెచ్చుతూనిక గలవారును హెచ్చు పనిచేయువారును అందుకు తగిన ట్లాయాద్రవ్యములను హెచ్చుగదినవలెను. పర్యటనముచేయువారు పండ్లును పాలును ఎచటనైనను లభించును కాన, తమతో శుద్ధిచేసిన తవుడునుమాత్రము కొనిపోయిన చాలును. వంటవాని బాధయుండదు. వంటపూటి యిండ్లలోను కాఫీ దుకాణములలోను అపరిశుభ్రమగు నాహారమును దినవలసిన యగత్యమును ఉండదు.

గోధుమ పొట్టుకూడ వరితవుడువలెనే విలువగైనది. ఇందు తవుడునందున్నంత స్ఫురమును అందు $\frac{3}{4}$ భాగము ఇనుమును గలవు. నారపదార్థ మెక్కువగనుండుటచే నంతకంటె నెక్కువ విరేచనకారి. పరిశుభ్రమగు గోధుమ పొట్టును తయారుచేయుటకు, రాళ్లు మన్ను మొదలగునవి లేకుండ శుభ్రముచేసిన గోధుమలపై కొంచెము నీరుచల్లి కొన్ని గంటలుంచి పిమ్మట కర్రరోలులో వానిని దంపి పొట్టును కాగితములనుపరచి వానిపై చెరిగి, మరల యెండబెట్టవలెను. బజారులో దొరుకుపొట్టును వరి తవుడువలెనే శుద్ధిచేసి తినవచ్చును. పైని చెప్పినట్లు 2 వంతులు వరితవుడును, 1 వంతు గోధుమపొట్టును కలిపి జంతికరూపమున నిగరబెట్టిన తినుట కనుకూలముగ నుండును.

ఇతర తృణధాన్యముల పొట్టును గురించి పరిశోధనలు జరిగియుండలేదు. కాని అవియు గోధుమపొట్టువలెనే విరేచనకారులుగ నుండుననియు స్ఫురమును ఇనుమును హెచ్చుగ గలిగియుండుననియు యూహింపదగియున్నది. కావున పొట్టును ప్రత్యేకముగ నుపయోగింపకపోయినను, ఆయాధాన్యములను వాని పొట్టునుదీసివేయకుండ దినుట మంచిది.

నేటివిద్యావిధానము

కర్లపాలెం కృష్ణరావు

దేశదేశాలకు మనదేశము రాణిగావడముచేతను, మనదేశవాసులు సకలకళాప్రవీణులగు కీర్తికాములగుటచేతను, మన కాధిక్యతఅబ్బింది. "పృథివి నధిపులు నూతనప్రియులుగారె" అనేమాట మనకు బాగావర్తిస్తుంది. దానివలన కలుగబోయే మంచిచెడ్డల విచారణతో, మనవాళ్లకు పనిలేదు. నూతనమైతేసరి. ఇలా ఆశించడము మంచిదేగాని, క్రొత్తవాటికోఅకు పరుగెత్తి, ప్రాతవాటిని పోగొట్టుకోగూడదు. ఇందులో యింకోచిత్రముగూడా వున్నది. మనకు లభించేదానిలో నూతనత్వము నిజంగావున్నదా, లేదా, అనే ఆలోచన గూడా శూన్యమే. ప్రాతవస్తువైనా ఆకారముమారితే చాలు, Old wine in new bottles అన్నట్లు. ఇలా వెనుక ముందు లాలోచించుకోకుండా వుండడానికి, యింకోకారణముగూడా వున్నది. అనాదినుండి మనదేశము, సత్యముమీద ఆధారపడివున్నది. మనపూర్వులంతా సత్యమార్గానువర్తులు. మోసమంటే యేమిటో తెలియక, యెవరుయేదియిచ్చినా, స్వీకరించడమూ, యెవరుయేదిచెప్పినా నమ్మడము, అలవాటు. ఈవిధము అన్నివిషయాల్లోను పరిపాటి అయిపోయింది.

దేశంలో క్రమక్రమంగా హూణవిద్య విస్తరించి పాశ్చాత్యనాగరికత వృద్ధియైనకొలది, శక్తిసామర్థ్యాలు నశించి, యువకులందరు, నిర్జీవప్రతిమలవలె, కళాకాంతులులేకుండా వుంటున్నారని,—నిరుద్యోగ సమస్య పెచ్చుపెరిగిపోతున్నదనిన్ని, పిరికితనముతో గూడిన, సోమరితనము హద్దుమీఱినదనిన్ని, పలువురు విద్యాధికులు తలంచుచున్నారు. ఇన్నెందుకు? ఇప్పటి మనదేశపు దౌర్భాగ్యపుస్థితికి కారణము యీవిద్యావిధానమేనని, నాస్వల్పబుద్ధికి తోచింది. ఈవిధానము, ఈబోధనాపద్ధతి పూర్తిగా మారితేనేగాని ప్రయోజనముండదు. Dr. Meyrick Boohe గారు Woman and Society, అనే గ్రంథములో "What is happening to the domestic life of the Anglo saxon race? It is the same tale, where the English tongue is spoken - More hotels, fewer homes - More divorces fewer children" అని చెప్పారు.

సుభాషితగ్రంథములందు "నవదేత్ యావనీం భాషాం, ప్రాణైః కంఠగతైరపి"—

"గీ. గొంతులోనూర్పులుండినయంతవఱకు,
యవనభాషనెవండుమాట్లాడదగదు."

అని బోధగావించియున్నారు.

"విద్యమనల నేమిజేసింది? అన్నివిద్యలు నేర్చుకోవలసిందేగదా?" అని ప్రశ్నించేవాళ్లు చాలామంది వుంటారు. కాని, జాగ్రత్తగా ఆలోచిస్తే, నిజానిజాలు దెలుసుకోవచ్చు. విద్యాభ్యాసము తప్పని అనడానికి యెవరు సాహసించరు, గాని, ఈవిద్య మనకెంతవరకు అవసరము? దీనివల్ల మనకు గలిగే లాభమెంత?—అని ప్రశ్న.

కొన్నిసంవత్సరాలక్రిందట, మనలో ఇంగ్లీషు మాట్లాడేవాళ్లను చూస్తే, సామాన్యప్రజలందరు చాలా గౌరవించేవాళ్లు. ఒకప్పుడు ఒకవూళ్లో మొట్టమొదట బి. ఏ. ప్యాసయినవాణ్ణి ఊరేగించారుట. ఇప్పటి బి. యే. లు, వాళ్లంతటవాళ్లే ఉద్యోగాలకొరకు ఊరేగుతున్నారులెండి.—ఇంగ్లీషు రాజవిద్యగావడంచేత, ప్రథమములో మనవాళ్లకు యేమాత్రము ఇంగ్లీషువచ్చివున్నా, సర్కారువారు పిలిచి గొప్పగొప్పఉద్యోగాలు యిచ్చేవారు. ఆరోజుల్లో సర్కారులోగాని, ప్రజల్లోగాని, నౌకర్లకు మంచిగౌరవముండేది. అందువల్ల ప్రతివారు ఇంగ్లీషుచదువుకు సిద్ధమైనారు. అప్పటి విద్యావిధానము యిలావుండేదిగాదు. రానురాను మనకు

పాశ్చాత్యవిద్యతోపాటు నాగరికతగూడ పట్టుబడ్డది. ఈకారణమువల్ల మాతృభాషకు, వృత్తులకు హానిగలిగి, క్రమక్రమంగా సన్నగిల్లినయి. ఈవీలు ననుసరించి, బ్రిటిషుప్రభుత్వ మిచ్చట నాటుకొనజేయునట్టియు, కేవలము భారతీయులను బానిసలుగా జేయుటకు మాత్రమే వుపయోగపడునట్టిదియు, గ్రంథములను, విద్యాలయములందు పఠనీయములుగా బెట్టించారు. ఎన్నాళ్లు చదివినా తరగని బండ్లకుబండ్లుపుస్తకాలు మనవాళ్లచేత కొనిపిస్తూ, యెన్నాళ్లుచదివినా, తుదకు యెందుకు పనికిరాని విద్య బోధిస్తున్నారు.

విదేశస్థుల గొప్పతనమును చాటుచూ, విదేశీయులపరిపాలనలో హిందూదేశమునకు గొప్ప లాభం కలిగిందనిన్ని, ఇంగ్లీషువారే విజ్ఞానవేత్త లనిన్ని బోధించేగ్రంథాలు స్కూళ్లలో పెట్టించారు. మనదేశ చరిత్రలు, విజ్ఞాననాగరికతలు, ఆచారవ్యవహారాలు, తెలియజేసే గ్రంథాలు, లేనేలేవు. ఒకవేళ వున్నవను కొన్నా, ఆగ్రంథస్థవిషయాలు మన ఆచారవ్యవహారాలకు సత్యదూరములు. ఈవిధంగా దేశమంతా ఇంగ్లీషు మయమైపోయింది. అధికసంఖ్యాకులు చదువుకొన్నవాళ్లుగావడంచేత, నౌకరీలు లభించక నిరుద్యోగసమస్య పెద్దదైపోయింది. వేటికొరకు యీవిద్య నభ్యసించామో, ఆ ఉద్యోగాలు లభించడము, రాను రాను దుర్లభమైపోయింది. కేవలము బానిసత్వమునకుమాత్రమే సహాయపడు యీవిద్య, నౌకరీలులేనప్పుడు మనకెందుకు పనికివస్తుంది? కట్టలుకట్టలుగా పెరిగివచ్చే గ్రంథాలు యేటేటా, చదువుతూ, జీవితమంతా ధారవోసి, మడి మాన్యాలు కోలుపోయి, నామమాత్రావశిష్టులైన మన యువకులకు జీవనోపాధియేది? ఈవిద్య యింకెందుకు పనికివస్తుంది? ఈ విద్యాధికు డింకేమిపనిజేస్తాడు? మన ఆచారవ్యవహారాలు మంచిచెడ్డలు తెలుసుకోకుండా, నాలుగవజార్జికి యెంతమంది కొడుకులో తెలుసు కొంటే, ప్రయోజనమేమున్నది?

కాబట్టి, "ఇంగ్లీషుచదవడం, తప్పంటారా?" అని ప్రశ్నించవచ్చు. తప్పని యెవరుచెప్పరు. దాని సారము పిండుదామనే తలంపులేకుండా, పరీక్షలు ప్యాసయి, డిగ్రీలుసంపాదిస్తే, ఉద్యోగాలు చేయవచ్చునుగదా, అనే ఆశవదలి, వ్యాపారమునకు, వ్యవహారమునకు చాలినంతవరకు, అవసరమైనంతవరకు, నేర్చుకొనుట మంచిది. ఇంగ్లీషువిద్యాభ్యాసమునకు యెంతశ్రద్ధతో శ్రమపడుతున్నామో, అంతశ్రద్ధతో, మాతృభాషను నేర్చుకోడానికి కూడా శ్రమపడాలి. జాతిగౌరవమును నిలుపదగినవిద్య, జీవయాత్రను సాగించుట కనుకూలపడేవృత్తులు, దేశమును బాగుచేసేకళలు, నేర్పేవిద్యాశాలలు మనకుకావాలి. మనదేశపద్ధతులకు కట్టుబాట్లకు అనుకూలపడుతూ, యువకులకు దివ్యతేజస్సును, బలపరాక్రమములను యిచ్చే వ్యాయామక్రీడలు, మనకుకావాలి. ఇవన్నీ, యేవిధంగా మార్చుకోడానికి సాధ్య మవుతుందో అనే విషయాన్ని మరొకవ్యాసములో మనవిజేసుకొంటాను. మనదేశము మంచిస్థితికిరావలెనంటే, నేటి విద్యావిధానము మారి పోవలెననిమాత్రము చెప్పకతప్పదు.

చెన్న రాజధానియందు ౧౯౩౭-వ సంవత్సరము అక్టోబరు ప్రారంభము మొదలు డిసంబరు తుదివరకు గల మూడునెలల కాలమున ముద్రితములయి ప్రకటితములయిన

ఆంధ్ర గ్రంథముల పట్టిక*

అలంకారశాస్త్రము

అలంకారశాస్త్రచరిత్రము, భా. ౧—మేడేపల్లి వెంకట రమణాచార్యులు

ఇతిహాసము

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము—(ప్ర) సి. పార్థసారథి, గుంటూరు

కథలు—ఐతిహాసికములు, పౌరాణికములు

అరుంధతి—డి. కామయ్యభుక్త

ఉపాఖ్యానమంజరి—డి. వెంకటబలరామయ్య

నరకాసురుడు—డి. కామయ్యభుక్త

మహాపతివ్రతలకథలు—యం. అచ్యుతరామశాస్త్రి.

రాయబారము—డి. వెంకటకృష్ణరావు

శ్రీకృష్ణజననము—డి. కామయ్యభుక్త

శ్రీ భాగవతకృష్ణకథా, సంగ్రహము నిర్వచనము—యం. కామాక్షయ్య

—కల్పితములు

కలభాషిణి—దువ్వూరి వెంకటరమణశాస్త్రి

గలివరునౌకాయాత్రలు—(ప్ర) వెంకటరాంఅండ్ కో, ఏలూరు

జంతువులకథ—(ప్ర) క్రిశ్చియన్ లిటరేచర్ సొసైటి, మదరాసు

పిట్టయొక్క చావు—(ప్ర) క్రిశ్చియన్ లిటరేచర్ సొసైటి, మదరాసు.

పిల్లికథ, ఎలుగుబంటికథ—క్రిశ్చియన్ లిటరేచర్ సొసైటి, మదరాసు

భగ్నమనోరథము—యస్. బాలకృష్ణరావు

కల్పము

చంద్రోదయోమావ్రతకల్పము—(ప్ర) సి. లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి, మచిలీపట్టణము

లక్షపత్రివ్రతకల్పము—(ప్ర) సి. లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి, మచిలీపట్టణము

కావ్యములు

అద్భుతస్వయంవరమహాకావ్యము, భా. ౧,౨—వి. లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి

అమరుకము—అమరుకకవి

విజయలక్ష్మీవిలాసము—శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి

విరజోపాఖ్యానము—సి. లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి

శ్రీమదాంధ్రవాల్మీకిరామాయణము—(అను) వావిలికొలను సుబ్బరావు

శ్రీరామాయణ సారోద్ధారే బాలకాండః—యం. నరసింహావధాని

గణితశాస్త్రము

గణితశాస్త్రము, బుక్. ౧—వి. శ్రీనివాసాచారి

నవీన ఆరంభగణితము—యస్. నారాయణఅయ్యర్

నవీనగణితము—పి. వి. సుబ్బరావు, ఆర్. వీరభద్రరావు

నూతనబాలగణితము—వి. వి. కృష్ణమూర్తి అయ్యర్

గేయములు

అచలానందగోవిందపాట—బి. రంగసామిరెడ్డి

గాంధిగీత—డి. బలరామకృష్ణయ్య

---

* ఈ పట్టికయందుగల సంకేతపదముల వివరణము: అ.—అధ్యాయము. అను.—అనువాదము, అనువాదకులు. ప.—పద్యము. ప్ర.—ప్రకాశకులు. భా.—భాగము. వ.—వచనము. సం.—సంపాదకులు. సటీ.—సటీకము.

గ్రామఫోనుపాటలు—(ప్ర) జె. సుబ్బరాయులు శెట్టి, కడప
గ్రామఫోను పాటలయాదర్శిని—(ప్ర) కె. వీరాసామి నాయుడు, అంబాజీపేట
చందలూరి శ్రీ మహాలక్ష్మికీర్తనలు—జి. వెంకటేశ్వరరావు.
తెలుగుసీమ—డి. బలరామకృష్ణయ్య
తోహరారత్నమాలిక—కె. ఆర్. విజాపూర్కర్
నామసంకీర్తనము—(ప్ర) రామకృష్ణపూజామందిరము, కొత్తపేట
పతితపావనరాం—ఎ. హనుమయ్య
భక్తరత్నమాల—(ప్ర) భాగవత ప్రార్థనసమాజము, ఏలూరు
భజనతరంగిణి భా. ౧, ౨—ఐ. వెంకమాంభ
మాధవదాసచరిత్ర—కే. మాధవదాసు
శ్రీజ్ఞానపతిబోధనకథాకీర్తనలు, భా. ౧—యల్. ఉక్కప్పరావు
శ్రీ ఆత్మారామతత్త్వామృతము—యస్. వరదదాసు
శ్రీకృష్ణగురుబోధామృతమహోదయము—బి. కోటప్ప
శ్రీ పాండురంగబృందావన సంకీర్తనలు—ఏ. నారాయణదాస్
శ్రీబాలికాజనమనోరంజనిపాటలు—పి. సీతారామయ్య
శ్రీమత్ భగవన్నామములు, భా. ౧—(ప్ర) గోపాలకృష్ణమందిరము, అమృతలూరు
శ్రీరామకృష్ణప్రేమామృతము—యస్. వరదదాసు

చ రి త్ర

హిందూదేశచరిత్ర—డి. అప్పారావు, ఆర్. సూర్యనారాయణ

జీవితములు

తరిగొండ వెంకమాంబావిజయము—కె. విక్రాల రామచంద్రాచార్యులు
భక్తముకుందజీవితము—వడ్లమాని సోమనాథశర్మ
రామకృష్ణపరమహంస జీవితకథ—తత్త్వానందస్వామి
శ్రీకృష్ణునిజీవితము—డి. సీతారామరావు

జ్యోతిషము

ముహూర్తమార్తాండము—(ప్ర) సి. లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి, మచిలీపట్టణము

దండకము

దండకరత్నములు—(ప్ర) కె. వీరవెంకయ్య, రాజమహేంద్రవరము

నవలలు

అర్థరాత్రపు వింత, మూడుహత్యలు—జె. వెంకటరాధాకృష్ణయ్య
ధనలక్ష్మి—యం. కామేశ్వరరావు
నారాజు—తాళ్లూరి సుబ్బరావు
ప్రేమ—ఐ. విష్ణురావు
లలితకుమారి—వంగూరి సుబ్బరావు
వీరయువకులు—వి. కొండలరావు
శరణ్య—యస్. స్వర్ణమ్మ
హేమ—కె. గురుమూర్తి

నాటకములు

అనసూయ—సి. మాణిక్యశర్మ
గృహ్యసౌఖ్యనాటకము—కె. యస్. కన్నికేశ్వర అయ్యర్
చంద్రగుప్తనాటకము—ముత్తరాజుసుబ్బరావు
ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము—డి. లక్ష్మీనరసింహం
పద్మవ్యూహము—సి. మాణిక్యశర్మ
పాండవాంకురము—ఏ. వెంకటచలపతిరావు
పాదుకాపట్టాభిషేకము—పప్పు సూర్యనారాయణ
ప్రాణసంరక్షణి—కె. జయరామరావు
భగ్నకుంభము—సి. సత్యనారాయణచౌదరి
మహాకవికాళిదాస—ఎ. హనుమంతరావు
మహిళామహోదయము—పి. వీరరాజుగుప్త
లక్ష్మణోర్వీసుత—జి. సోమయ్య
శ్రీమహాభక్తవిజయము—యస్. రామానుజరావు
సంగీతసావిత్రి—సి. వెంకటరామయ్య

సంగీతసావిత్రి—ఎ. సోమేశ్వరరావు
సంపూర్ణ మహాభారతము—డి. గోపాలకృష్ణరావు
సతీసక్కుబాయి—కె. కామేశ్వరరావు
సతీసక్కుబాయి—వి. సూర్యప్రకాశరావు
సీతాకల్యాణము—డి. మాణిక్యం

నీతి

కుమారనీతికథలు, భా. ౨, ౩, ౪—యం. రాధాకృష్ణమూర్తి
నీతిచంద్రిక—పి. చిన్నయ్యసూరి
నీతివాచకము, బుక్ ౨, ౩, ౪, ౫—యం. వెంకటరత్నం, యం. గురునాథశర్మ
నీతిశ్లోక రత్నావళి— (ప్ర) వేదం సూర్యనారాయణ శాస్త్రి, నెల్లూరు
బాలనీతి—టి. లక్ష్మీనృసింహరావు
బాలనీతికథలు, భా. ౧—ఏ. యల్. నారాయణ

పరిశిష్టము

అంతఃపురరహస్యాలు—జె. వెంకటరాధాకృష్ణయ్య
(డాక్టర్) ఆనీబెసెంటుగారివర్ధంతి సందేశము—(ప్ర) ఆంధ్రథియసాఫికల్ ఫెడరేషన్, రాజమహేంద్రవరము
ఉపన్యాసము—(ప్ర) యం. రామకృష్ణరావు, నెల్లూరు
ఉపన్యాసదీపిక—పి. రామచంద్రరావు
ఏలూరుఅన్నవస్త్రవైద్య, విద్యాదానసమాజము ఏడవ రిపోర్టు—(ప్ర) సమాజమువారు, ఏలూరు
కిశోరవీరులతరిబీతువిధానము—పి. వెంకటరమణరావు
క్రొత్తతెలుగుబాలశిక్ష—డి. రామమూర్తి
గృహస్థాశ్రమతత్వము—రామతీర్థస్వామి
తులసీదళము—యన్. పేరిరాజు
దేశభక్తి—ఇ. సుబ్రహ్మణ్యం
నవనాగరికగ్రామము—కె. జాన్
నిజం—భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు
నూతనపద్ధతి ఆంధ్రవాచకము, బుక్. ౧—ఏ. వి. నరసింహం
పడకటింటిముచ్చట్లు—యం. సుబ్బరావు
పిరదౌసి—జి. జాషువ
బాలశిక్ష—టి. కృష్ణారెడ్డి
మహర్నవమిపద్యములు అను దసరాపద్యములు—(ప్ర) డి. జగన్నాథం అండ్ సన్స్, రాజమహేంద్రవరము
మేలుకొలుపు—(ప్ర) రామకృష్ణ పూజామందిరము, కొత్తపేట
వాణివాచకము, తరగతి, ౪, ౫—జె. సర్వభద్రం, యం. వెంకటశాస్త్రి, సి. దీక్షితులు
శ్రీ తులసీబృందావనము—యస్. వరదదాసు
సబర్మతీ ఆశ్రమనియమములు—యం. కె. గాంధి

పురాణములు

గజేంద్రమోక్షము—(ప్ర) ఎ. లక్ష్మణస్వామినాయుడు, రాజమహేంద్రవరము
రుక్మిణీకల్యాణము—(ప్ర) ఏ. లక్ష్మణస్వామినాయుడు, రాజమహేంద్రవరము

మతము—హిందు

ఆగమవిచారపరామర్శము—వాడపల్లి కేశవాచార్యులు
భగవద్ధ్యానక్రమము—(ప్ర) రామకృష్ణ పూజామందిరము, కొత్తపేట

—ఇతరములు

క్రైస్తవ గృహశిక్ష—(ప్ర) క్రిశ్చియన్ లిటరేచరు సొసైటి, మదరాసు
బాబెలునుండి బేత్లేహేమువరకు—(ప్ర) క్రిశ్చియన్ లిటరేచరు సొసైటి, మదరాసు
రాయబారియు సాక్షియునైన పౌలుచరిత్ర—(ప్ర) క్రిశ్చియన్ లిటరేచర్ సొసైటి, మదరాసు
సర్వేశ్వరమహత్త్వము అనగాతోభ్య చరిత్రము—(ప్ర) జె. అలన్, నెల్లూరు
హమానుగర్వభంగము—బి. ఆనందం

మాహాత్మ్యములు

గోదావరీ పుష్కర మాహాత్మ్యము—పి. కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి

పద్మావతి శ్రీవేంకటేశ్వర క్షేత్రమాహాత్మ్యము—(ప్ర) కె. సుందరాచార్లు, తిరుచానూరు

మహాలింగార్చనవ్రత మాహాత్మ్యము—(ప్ర) సి. లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి, మచిలీపట్టణము

వేంకటాద్రిమాహాత్మ్యము—వి. కె. శేషాద్రి అయ్యంగారు

శ్రావణమాసమాహాత్మ్యము—(ప్ర) సి. లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి, మచిలీపట్టణము

శ్రీమదాంధ్రమాఘమాహాత్మ్యము—(అను) వి. శేషాచారి

శ్రీవెంకటాచలదివ్యక్షేత్రమాహాత్మ్యము—(ప్ర) యం. రుద్రయ్యనాయుడు, తిరుపతి

వేదాంతము

ఓంకారమే మోక్షదాయకము—(ప్ర) సి. అలిమేలు మంగమ్మ, మదరాసు

గీతాబోధ—యం. కె. గాంధి

జ్ఞానోదయము, భా. ౧—టి. సుబ్బరావు

భగవద్గీతామృతసారము, భా, ౬,౭—(ప్ర) యం. తుమ్మయ్యశెట్టి, మదరాసు

మహావాక్యరత్నప్రభావళిః—(ప్ర) సి. లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి, మచిలీపట్టణము

యథార్థభారతి—(ప్ర) వ్యాసాశ్రమము, ఏర్పేడు

విచారసంగ్రహము—(ప్ర) శాంతిఆశ్రమము, గంటసాలపాలయం

సద్యోముక్తిసూచని—శ్రీనిత్యానందస్వామి, ఏలూరు

వైద్యశాస్త్రము

అష్టాంగహృదయము—(ప్ర) పి. వెంకటకృష్ణరావు, మదరాసు

ఆయుర్వేదవైద్యామృతము—డి. సోమలింగాచార్యులు

రసప్రదీపిక—యం. వెంకటాచారి

విషవైద్యము—జె. వెంకటరాధాకృష్ణయ్య

వ్యాకరణశాస్త్రము

తృతీయపుష్పము—యం. రామచంద్రశాస్త్రి, పి. లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి

వర్తకబోధిని—నాళం రామలింగయ్య

సంగ్రహవ్యాకరణము—కందుకూరు వీరేశలింగం

శతకములు

అమృతాంజనశతకము—కె. నారాయణాచార్యులు

జానకీనాయకశతకము—యన్. గోపాలాచార్లు

శంకరశతకము—సి. శంభులింగకవి

శ్రీరామశతకము—బి. నారాయణ

శ్రీలోకపావనశతకము—సి. వెంకటసుబ్రహ్మణ్యం

శ్రీహరిశతకము—వీరబ్రహ్మశోభనాద్రికవులు

సాంఘికము

సాంఘికశాస్త్రము—యం. కృష్ణమాచార్యులు

స్తోత్రములు

ఆదిత్యహృదయస్తోత్రం—(ప్ర) ఏ. కన్నకశెట్టి అండ్ కో, మదరాసు

నక్షత్రమాల—(ప్ర) టి. రామస్వామయ్య, మదరాసు

శివానందలహరి—(ప్ర) కె. వీరవెంకయ్య, రాజమహేంద్రవరము

శ్రీరామగుణస్తుతి—చ. శ్రీరామశాస్త్రి

శ్రీరామస్తవరాజము—వెంకటరావు

శ్రీ వేంకటేశ్వరవైభవము—టి. రామస్వామయ్య, మదరాసు

హరికథ

గరుడగర్వభంగము—ఏ. వీరబ్రహ్మాచార్యులు

నక్షత్రములు - ఖగోళ ధ్రువప్రాంతములు

గొబ్బూరు వెంకటానంద రాఘవరావు

Lift up your eyes-on high, the heavens behold
The Sun rides flaming in his car of gold;
The Moon by night refulgent gilds the sky.
The starry host shines forth in majesty
The planets beam resplendent in their spheres.
Divinest harmony midst all appears.
Glorious the scene, and will the watcher find
Each orb a lesson to the enquiring mind.
Though silent all, those radiant armies tell
Of one great Hand that doeth all things well.

"నాయనా! కన్నులు పైకెత్తి ఆకాశమును పరికింపుము. స్వర్ణరథస్థితుడై సూర్యుడు అఖండ తేజముతో ప్రజ్వలించుచు పరిభ్రమించుచున్నాడు. నిశాసమయమున చంద్రుడు పండువెన్నెలతో విశ్వమునకు మెఱుగుపెట్టుచు అత్యుల్లాసముతో వెలుగొందుచున్నాడు. నక్షత్రకోటులు నవరత్నములలాగున మహావైభవముతో నంబరమున మెఱయుచున్నవి. మిణుకుమిణుకుమను నక్షత్రములమధ్య గ్రహములు నిలుకడగన్న తేజస్సుతో రాజిల్లుచున్నవి. వివిధవికాసభాసురమైన యీ దివ్యదృశ్యమునందలి పాత్రల కన్నింటికి నెంతో పొందిక గుదిరి రమ్యమై యొప్పుచున్నది. ఓహో! ఏమి తేజస్తరంగ సముజ్జ్వలరంగము నేత్రపర్వము చేయుచున్నది? ఈమహాద్భుతప్రదర్శనము నిలకించి యోజించు జిజ్ఞాసువుల కొకొక్క తేజోబింబమొకొక్క యంశమును బోధించుచున్నది. మనవలె మాటలాడకున్న నేమి? ఆబ్రహ్మాండకోట్లు సమస్తవిశ్వమును చక్కగా నిర్మించి నిర్వహించుచున్న పరాత్పరుని సృష్టికౌశలము ననంతముఖములతో ఘోషించుచున్నవి.

ఈ జ్యేష్ఠబహుళద్వాదశి మొదలు ఆషాఢబహుళద్వాదశి (July 8 మొదలు ఆగష్టు ౮) తేదీవఱకును, రాత్రి తొలిజామున నగపడు గ్రహనక్షత్రాదులను పరిశీలింతము. (చూ. చిత్రము ౧.)

ఈనెలలో పాలవెల్లి (Milky Way) చంద్రవంకవంటి ఆకృతికలిగి ఈశాన్యమునుండి నైఋతిదిశకు అప్సరస, ఊర్వశీపురూరవసు, రాజహంస, వీణ, గరుడ, విష్ణుపద, శేష, ధన్వ, జ్యేష్ఠ, వృక, వేదిక, అశ్వతర మండలములమీదుగా వ్యాపించియున్నది.

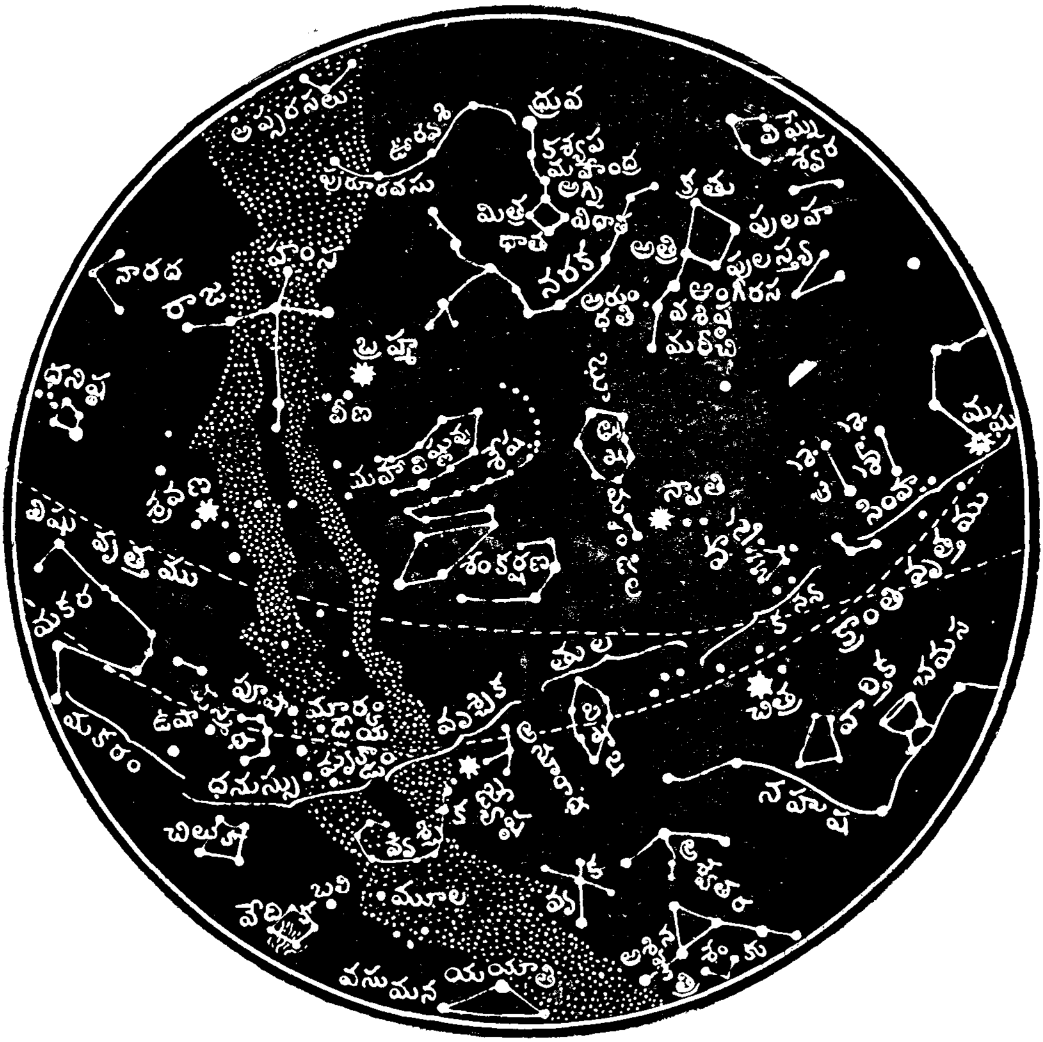
తేజోవంతములైన నక్షత్రములలో (First Magnitude stars) ఎనిమిదిమాత్ర మిపుడు కనబడుచున్నవి. ౧. మఘ, (Regulus) ౨. చిత్త (Spica), ౩. స్వాతి (Arcturus) ౪. జ్యేష్ఠ, (Antares) ౫. బ్రహ్మ, (Vega) ౬. శ్రవణము. (Altair) ౭,౮ Alpha and Beta Centaurus. ఆషాఢశుద్ధఏకాదశి తొలియేకాదశి అనిచెప్పుదురు. నాటినుండి విష్ణుమూర్తి శయనగురుడగునని చెప్పుదురు. అనగా మహావిష్ణువు గగనమధ్యరేఖ (Meridian) ను దాటుదినము. మరిరెండుమాసములనాడు అనగా భాద్రపదశుద్ధఏకాదశినాడు పడమట అస్తమించును. దీనినే పరివర్తనఏకాదశి అందురు. పరివర్తన అనగా ఒత్తిగిలుట యనిఅర్థము చెప్పుదురు. అంతవరకును ఒకప్రక్క పండుకొనినవిష్ణుమూర్తి రెండవప్రక్కకు తిరుగునని చెప్పుదురు. ఖగోళార్ధములో పడమట అస్తమించి, దిక్కు మార్చి, పిదప కార్తికశుద్ధఏకాదశికి తూర్పున నగపడుట—అని మనము తెలిసికోవలయును. కార్తికశుద్ధఏకాదశి బోధనఏకాదశి—విష్ణుమూర్తి నిద్రమేల్కని తూర్పున సూర్యోదయమునకుముందు కనబడుదినము. ఆనాటితో చాతుర్మాస్యవ్రతముకూడ

ప్రాప్తించును. విష్ణుమండలనక్షత్రములగమనమునకును, ఏకాదశులకును గలసంబంధము ఇట్లు పరిష్కృతము చేయబడుచున్నది.

ధ్రువప్రాంత నక్షత్రములు—గమనవిశేషములు

ధ్రువచక్రము

చంద్రుడు భూమిచుట్టు తిరుగుచున్నాడు.

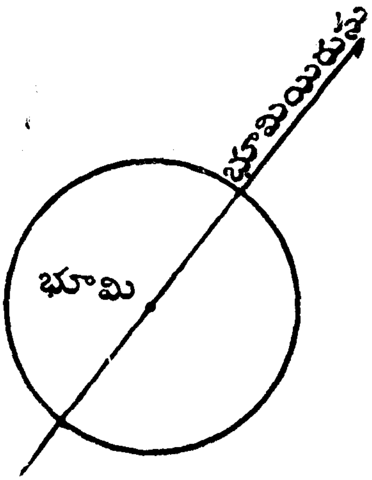

చిత్రము ౧.

ఈవ్యాసమునకు విశేషవిషయముగా ఉత్తరమున ధ్రువప్రాంతములందలి నక్షత్రవివరముల నరయుదము.

భూమి తాను తిరుగుచు సూర్యునిచుట్టును తిరుగుచున్నది. భూమి తానుతిరుగుటవలన రాత్రి, పగలు అనుభేద

మేర్పడుచున్నది. సూర్యునిచుట్టు తిరుగుటవలన, మాస, ఋతు, సంవత్సర భేదములు కలుగుచున్నవి. ప్రతిదినము, సూర్యుడు తూర్పున నుదయించి, పడమట నస్తమించుచున్నట్లు మనకు కనబడుచుండగా, భూమి సూర్యునిచుట్టు తిరుగుచున్నదని వ్రాయుట సరికాదని తోచవచ్చును రైలుబండిలో కూరుచున్నప్పుడు ఆలోపలివారికి పైనున్న భూమి, పొలములు, చెట్లు, చేమలు, మనుష్యులు వేవేగ కదలిపోవుచున్నట్లు తోచును. అది వట్టిభ్రాంతి. కదలుచున్నది రైలుబండి; అందులోనున్న మనుష్యులును; అయినను గమనవేగముచేత లోపలివారు స్థిరముగా నున్నట్లును, వెలుపటి వస్తువులును, మనుష్యులును కదలుచున్నట్లును కనబడును. అది భ్రమ కాని నిజముకాదు. అట్లే సూర్యుడు కదలుట భ్రమ. సూర్యునిచుట్టు భూమి తిరుగుట నిజము.

పైరెండు గమనములేగాక, భూమికి విచిత్రమైన మరియొక గమనము కూడకలదు. అదేమనగా:—భూమియొక్క ఇరుసు (axis of the Earth) ఉత్తర ఖగోళము పైని సుమారు ఇరువదియారువేల సంవత్సరములకు ఒక వలయముపూర్తి చేయును. చిత్రము ౨. ఆ వలయమే ధ్రువచక్రము. మూడవ చిత్రములో పెద్ద చక్రములో పల,

చిత్రము ౨.

బ్రహ్మనక్షత్రమునకు దిగువ కనబడు చిన్న చక్రమే ధ్రువచక్రము. అది యిరువదియారు భాగములుగా విభజింపబడియున్నది. మన భూమియొక్క యిరుసు ఇందు ఒక భాగమునుండి ప్రక్క భాగము చూపుటకు కదలుసరికి వేయి సంవత్సరములు పట్టును. ఈచక్రపు పరిధిపైనున్న యేనక్షత్రమును ఒకప్పుడు భూమి యిరుసు చూపుచుండునో ఆ నక్షత్రము ఆ కాలమున ధ్రువనక్షత్రముగా నుండును. ఆనక్షత్రము స్థిరముగా ఉత్తరమున నున్నట్లును, తక్కిన నక్షత్రములు గ్రహములు, లోనగున వన్నియు ఆధ్రువతారచుట్టును తిరుగుచున్నట్లును మన కగపడుచుండును.

నేటిమనధ్రువున కీస్థానము లభించుటకు ఇరువదియారువేలసంవత్సరములు పట్టెనని భాగవతము స్పష్టముగా తెల్పుచున్నది.

భాగవతము, చతుర్థస్కంధము:—

౧౯ "వేదాహం తే వ్యవసితం హృది రాజన్యబాలక.

౨౦ "......భ్రాజిష్ణుర్ధ్రువక్షితి, యత్ర గ్రహర్క్ష తారాణాం జ్యోతిషాం చక్ర మాహితమ్.

౨౧ "మేఢ్యాం గోచక్రవత్ స్థాస్ను పరస్తాత్ కల్పవాసినామ్, ధర్మోగ్నిః కశ్యపః శుక్రో మునయో యే వనౌకసః, చరంతి దక్షిణీకృత్య భ్రమంతో యత్సతారకాః,

౨౨ ప్రస్థితేతు వనం పిత్రా దత్వా గాం ధర్మసంశ్రయః, షడ్వింశద్వర్ష సాహస్రం రక్షితా వ్యాహితేంద్రియః.

ఆంధ్రభాగవతము, చతుర్థస్కంధము. ౨౮౯-౨౯౦.

"వ. అది యెట్టిదనిన నెందేని మేధియందు పరిభ్రామ్యమాణగోచక్రంబునుంబోలె గ్రహనక్షత్రతారాగణజ్యోతిశ్చక్రంబు నక్షత్రరూపంబులైన ధర్మాగ్ని కశ్యపశుక్రులును, సప్తఋషులును, దారకాసమేతులై ప్రదక్షిణంబు తిరుగుచుండుదు రట్టి...ధ్రువక్షితియను పదంబు ముందట నిరువదియారువేలేండ్లు సనంబ్రాపింతువు."

ధ్రువచక్రరహస్యము, దానికాలమితి మన పూర్వు లెరుగుదురనుటకు ఇంతకంటె ప్రబలప్రమాణమేమి కావలెను?

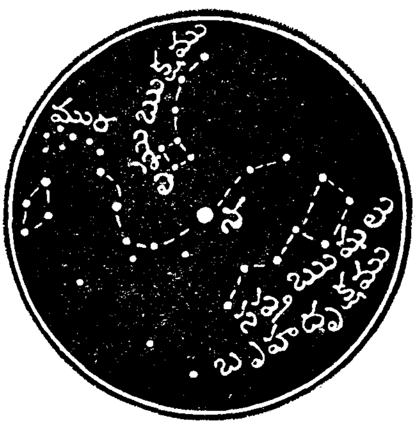

చిత్రము 3.

[భూమి తనకుతాను తిరుగుచు, సూర్యునిచుట్టు తిరుగుచుండుటయేగాక, భూమియొక్క ఇరుసు (axis) ఉత్తర ఖగోళముపైని సుమారు ౨౬౦౦౦ ఇరువదియారువేలసంవత్సరములకు ఒక వలయము పూర్తిచేయును. ఆవలయమే ధ్రువచక్రము. పైచిత్రములో బ్రహ్మ దిగువనున్న చిన్నచక్రమే ధ్రువచక్రము. అది ఇరువదియారుభాగములుగా భాగింపబడినది. భూమిఇరుసు వేయిసంవత్సరములకు ఒకభాగమునుండి ఒకభాగమునకు కదులును.]

ఐదువేలసంవత్సరములక్రిందట ఇప్పటిధ్రువనక్ష నరకును ఆక్రమించియుండెను. ఆనాటిధ్రువుడైన త్రము ధ్రువస్థానమున లేదు. ఆనాటిధ్రువస్థానమును నరకునిచుట్టు సప్తఋషులు, లఘుఋక్షము మొదలగు

నవి పరిభ్రమించుచుండుట నాల్గవచిత్రములో చూడ వచ్చును. అందలి 'న' గుర్తుగలచుక్క నరకాసురమండ

చిత్రము ౪.

[ఇప్పటికి సుమారు ఐదువేల సంవత్సరముల క్రిందట ధ్రువమండలము ఈపటమున నున్నట్లు కనబడుచుండెను.

న-నరకమండలములోని ముఖ్యనక్షత్రము. ఆనాటి ధ్రువు డిదియే. నాడు ఈచుక్క కదలకుండ ఉండెడిది. సప్తఋషులు లోనగు తారలు ఈచుక్కచుట్టు తిరుగుచుండెను.]

లములోని ముఖ్యమైనచుక్క అయియుండెను. అయ్యది ఉత్తరదిక్కున కదలక ఉండెడిది. దానిచుట్టు సప్తఋషులు లోనగుతారలు తిరుగుచుండెడివి. ఆచుక్క అపుడు మహోజ్జ్వలకాంతితో ఉత్తరాకాశమున మెఱయుచుండెను. కాలక్రమమున నది ధ్రువస్థానమునుండి తొలగిపోవలసివచ్చెను. కాంతికూడ తరిగిపోయినది. ఇపుడు మూడు నాలుగు తరగతులమధ్య చుక్కయొక్క తేజస్సు తప్ప మరేమియు లేదు. (only a third or fourth magnitude star) ఈచుక్కల గుంపును పాశ్చాత్యులు Draconis Dragon అని చెప్పుదురు. మనవారు నరకాసురుడని చెప్పినారు.

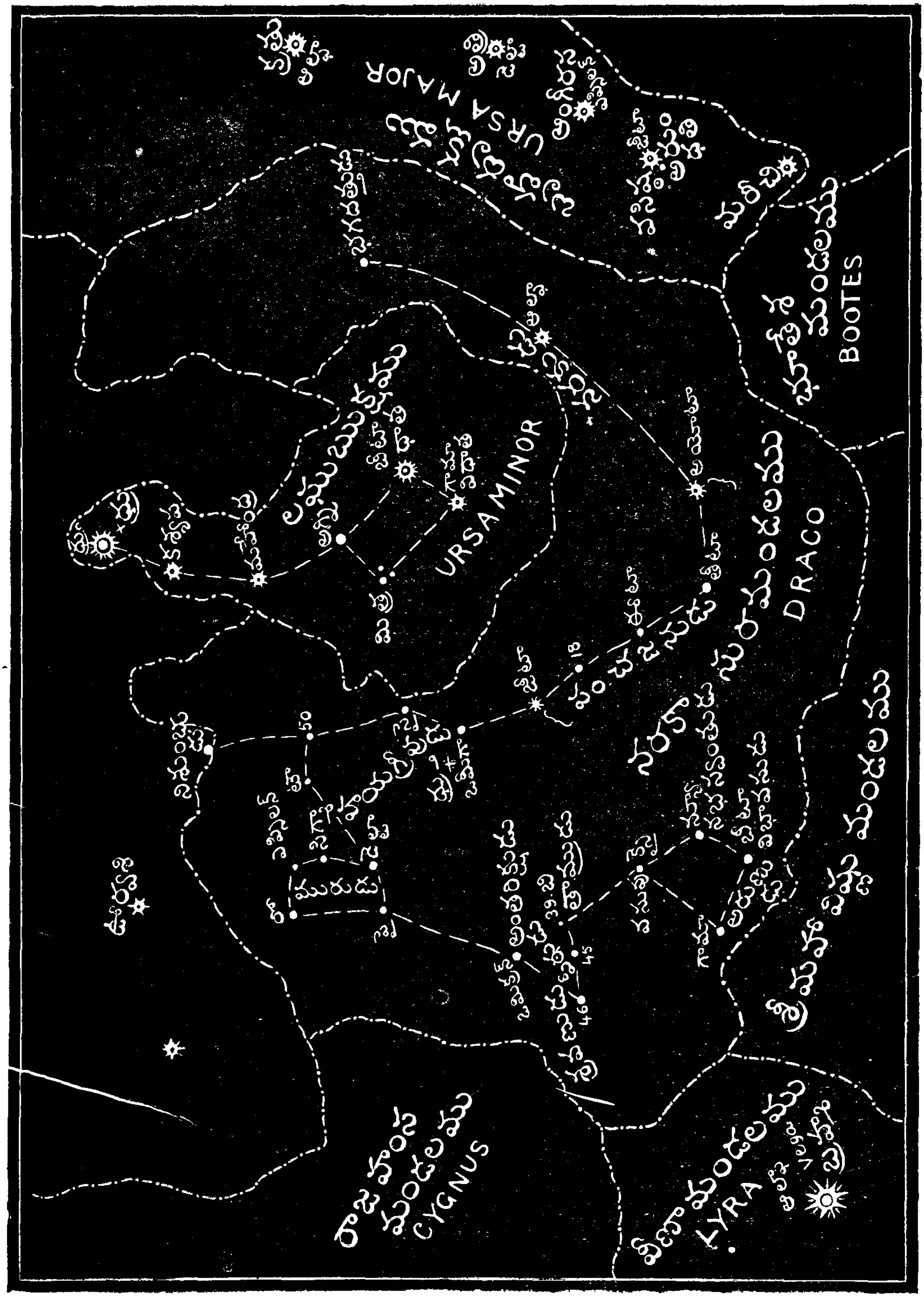
(౧) నరకుడు యోగనిద్రాపరాయణుడైన నారాయణునకును, భూదేవికిని జనించినాడు. ధరాసూనుడు. Draconis అనునది ధరాసూనుడు అనుదాని వికృతి యని తోచుచున్నది. Dragon అనునది ధరకన్నవాడు అని సూచించుచున్నది. ఉత్తర దిక్కున నొకప్పుడు విష్ణుపదమునకును, భూరేఖకును మధ్య నీచుక్కలు కనబడుటచేత నరకుడు భూదేవికిని, యోగనిద్రాపరాయణుడగు నారాయణునకును జనించినట్లు గాథలు కల్పింపబడుటకు అవకాశములున్నవి.

(౨) నరకాసురునికి పంచజన, హయగ్రీవ, నిశుంభ, మురాదులు సేనానాయకులని భాగవతము, హరివంశము తెల్పుచున్నవి. అందు మురుడు పంచముఖుడు. చూ. భాగవతము, దశమస్కంధము, ఉత్తరభాగము. ౧౬౦ - ౧౬౪.

"పంచశిరుండైన మురాసురుండు నిదురసాలించి యావులించి నీల్గి లేచి జలంబులు వెడలి వచ్చి హరిం గని ప్రళయకాలకీలికైవడి మండుచు దుర్నిరీక్ష్యుండై కరాళించుచు తనపంచముఖంబులం బంచభూతమయంబైనలోకంబు మ్రింగనప్పళించు చందంబునం గదిసి:—" ప్రక్కపటములో, నరకాసురుని ఘోరరూపము వాని పరిచారకులతోకూడ చిత్రింపబడినది. అందు మురుడు (డెల్టా, సిగ్మా, ఎప్సిలాన్, రో, పై గుర్తులుగల) చుక్కలనియు, వానిపంచముఖములు నాకాశమున నిట్లు నేటికిని చూడవచ్చుననియు విన్నవించుచున్నాను.

వానికుమారు లేడ్గురు:—(చూ. భాగవతము X ఉత్తరభాగము ౧౬౫, "వానిసూనులు జనకవధజనిత శోకాతురులై తామ్రుండు, అంతరిక్షుండు, శ్రవణుండు, విభావసుండు, వసుండు, నభస్వంతుండు, నరుణుండు ననువేడ్వురు...పీఠుండనియెడు దండనాథుం బురస్కరించుకొని" వెడలిరి. ఇందు

అంతరిక్షుడు	ఒమిక్రన్	Draconis
శ్రవణుడు	౪౬	,,
పీఠుడు	౪౫	,,
తామ్రుడు	3౯	,, Also b (బిగుర్తు)
వసువు	కై	,,
అరుణుడు	గామా	,,
విభావసుడు	బీటా	,,
నభస్వంతుడు	న్యూ	,,

[చిత్రము ౨౫. ధ్రు-అనునది ఖగోళధ్రువము (celestial Pole). ధ్రు ౧-మన ధ్రువుడు. ఈయొక్క ఖగోళధ్రువస్థానమున కతిసమీపముగా ఇక ౧౬౧ సంవత్సరములకు అనగా A. D. ౨౧౬౫ నాటికివచ్చును. ధ్రు ౨. క్రాంతిచక్రము (Ecliptic)యొక్క ధ్రువము. (Ecliptic Pole.)]

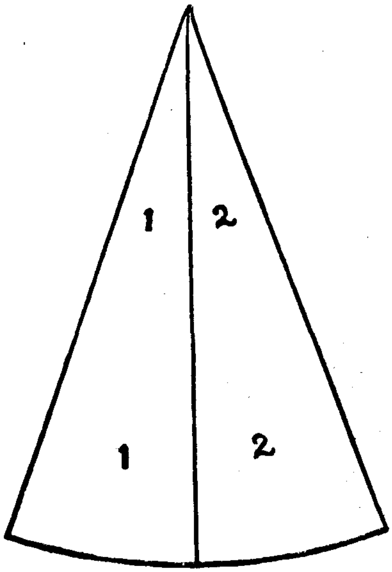
అపునీ గుర్తులుగలచుక్కలుగా ఆకసమున నున్నారు. హయగ్రీవుడు సుత్తిపుకంపు మువంటియాకారముతో క్రమముగా ౯-౫౦-౫౨, ఒమీగా గుర్తులుగలచుక్కల రూపమున కానవచ్చుచున్నాడు. పంచజనుడు జీటా, ౧ల, ఈటా, తీటా, అయోటాగుర్తులుగల చుక్కల రూపముతో ఆకాశమున కానవచ్చుచున్నాడు. వీనిని సంహరించి శ్రీకృష్ణుడు పాంచజన్యశంఖమును గైకొన్నట్లు పురాణములు తెల్పుచున్నవి. ఈపంచజన హయగ్రీవ ముర నిశుంభాది సేనానాయకులతో నరకుడు జగద్భయంకరుడయ్యెను. అందును, మురుడు అదితిదేవికుండలములు రెండు హరించినట్లును, నిశుంభుడు ఊర్వశిని తెచ్చినట్లును, నరకుడు సప్తఋషులను మిక్కిలిపీడించినట్లును మన గ్రంథములు తెలుపుచున్నవి. ఈ యంశములు ఖగోళరీత్యా ఎట్లు అన్వయించుకోవలెనో చూతము.

మురుడు అదితిదేవికుండలములు హరించుట

మననక్షత్రములలో పునర్వసు అదితిదైవత్యమని వేదవాఙ్మయము తెలుపుచున్నది. దేవతలందరకును అదితి దేవితల్లి. యజ్ఞము అదితిపూజతో ఆరంభమయి అదితి పూజతో అంతమగుచుండెను.

"అదితి ర్ద్యౌ రదితి రంతరిక్ష
మదితి ర్మాతా స పితా స పుత్రః
విశ్వేదేవా అదితిః పంచజనా
అదితి ర్జాత మదితి ర్జనిత్వమ్"

అని ఋగ్వేదము I ౮౯-౧౦ ఋక్కు కలదు. ఈనాడు "Infinity" అను పదమువలన తెలియనగు భావము - అనగా అనంతము అనుభావము అదితిపదమువలన వ్యక్తమగుచుండెను. అనంతమగు కాలచక్రమునందు నరకుడు అధికారబలము చూపినకాలము సుమారు ౮-౫ వేల సంవత్సరము లుండును. ఆకాలచక్రమునందలి రేకులు అనగా రెండుమండలఖండములు (arcs of the wheel) హరింపబడినవి. నరకాసురుని ప్రచండసేనానియు, పునర్వసునక్షత్రమున కెదురుగానున్నవాడును నగు మురుడు ఆనక్షత్రాధిదేవతయు కాలస్వరూపిణియు నగు అదితి దేవియొక్క రెండుకుండలఖండములు — (అవే కర్ణ

చిత్రము ౬.

భూషణములు, కుండలములుగా మన గ్రంథములు వర్ణించుచున్నవి.) మురుడు హరించుట యనునది ఆనక్షత్రముల గమనవిశేషములను గూర్చినఖగోళసత్యము.

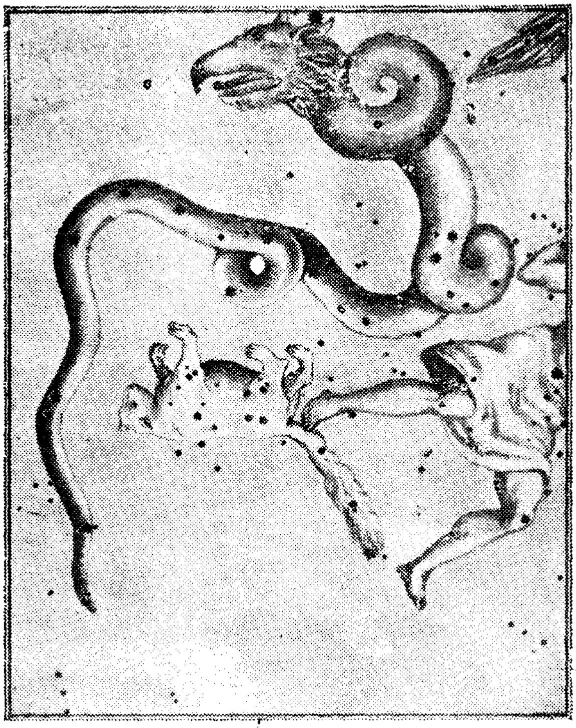
నరకుడు సప్తఋషులను పీడించుట

నరకుడు తనసేనానులలో నొకడగు నిశుంభుని పంపి ఊర్వశిని పిలిపించి దానిపొత్తు కోరెననియు, అది (సప్త) ఋషులను పీడించి హవిర్భాగములను పొందుమనియు పిమ్మట తానునువత్తునని తెలిపెననియు, అందు కంగీకరించి నరకాసురుడాఋషులను మిక్కిలిపీడించెననియు మనగ్రంథములు తెలుపుచున్నవి. హాస్యప్రియులైన బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు ప్రసన్నయాదవనాటకములో, ఈఋషులు "బ్రదికియుండియు భూలోకమున ననుభవించిన నరకబాధను" జాలిగొలుపు నీక్రిందిపద్యమున వర్ణించినారు.

సీ. మొగము నెత్తురు గ్రమ్మ నెగగుంజి దిగగుంజి
బిరుసుగడ్డము లూడఁబెరికినారు

ప్రేలు పెన్నె తెజెవల్ కేలుదోయిని బూని
హుమ్మని యుయ్యాల లూఁగినారు
ఆజ్యమంతయుఁ ద్రావి యగ్నిహోత్రము లార్పి
హోమకుండంబుల నుమిసినారు
పారిపోవగనీక నోరు బ్రద్దలుచేసి
కుక్కమాంసము నోటఁ గ్రుక్కినారు.
చెట్టులకు రెక్కలు విటిచి కట్టినారు
చింతబరికెలతో వెన్ను జెండినారు
నారగోచులు దిగలాగి నవ్వినారు
కూళలనుచు రక్కసిమూండకొడుకు లనఘ.

కవికల్పితభావము లటుండనిచ్చి ఖగోళమున నన్వయించుకొనినపుడు, 5 వేల సంవత్సరముల క్రిందట నరకాసురుడు ఘోరాకారముతో ఉత్తరాకాశమున ధ్రువస్థానము నాక్రమించుకొనుటయును, నరకాసురపీడితులైనట్లు సప్తఋషులు నరకుని చుట్టివచ్చుచుండుటయు నిశ్చయములు. మనవారు నరకుని ఘోరరాక్షసునిగా వర్ణించినారు. పాశ్చాత్యుల Draco చిత్రమును ఇట చూడదగును. పాశ్చాత్యగాథల ప్రకారము ఈఘోర సర్పమును త్రొక్కిపట్టి ఘోరయుద్ధముచేసి మడియించినవాడు Hercules. మన పురాణముల ప్రకారము ఆ రక్కసుని చంపి నరకబాధ తొలఁగించి రక్షించినవాడు యాదవకులేశుడు శ్రీహరి. ఈగాథయంతయు ఆకాశమున చిత్రింపబడి పురాణములలో వర్ణింపబడియున్నది. శ్రీ కృష్ణునిచే సంహరింపబడిన పిమ్మట నరకునికి తేజస్సుపోయినది. ఉత్తరాకాశమున ధ్రువస్థానము భ్రష్టమైనది.

చిత్రము ౭.

నరకు డాక్రమించిన ధ్రువస్థానమునుగూర్చి ఈజిప్టు పిరమిడులు (Pyramids of Egypt) తెలుపు సంగతులు:—

పైపటములలో నరకు డని 'న' అనునక్షర సంజ్ఞచే తెలుపు నక్షత్రమును పాశ్చాత్యులు తూబాన్ (Thuban) అని వ్యవహరించుచుందురు. ఆ చుక్క ఐదువేలసంవత్సరములకు పూర్వము ధ్రువస్థాన మాక్రమించియుండెనని చీఆప్సు పిరమిడుకట్టడము (Great Pyramid of Cheops) వలన తెలియుచున్నది. ఎట్లనగా:— ఆపిరమిడుకట్టడములో ఒకసొరంగము (tunnel) కలదు. ఆ సొరంగము ౩౮౦ అడుగులుపొడుగు, ౪ అడుగులువెడల్పును, ౩౧/౩ అడుగులువ్యాసము (Diameter) ను కలిగియుండెను. ఆ సొరంగము కట్టినవారు దాని నుత్తరముగా ఈచుక్కను చూపునట్లు నేర్పుగా నిర్మించినారు. అనగా ఉత్తరక్షితిజమునకు ౨౬°-౧౭ మినిట్లు వ్రాలియుండునట్లు పిరమిడ్ పీఠమునుండి దీనిని పైకి లేవదీసి కట్టినారు. కాబట్టి యీచుక్క దివారాత్రభేద మక్కర లేకుండ యీ సొరంగములోపలనుండి ఎప్పుడు చూచినను తప్పక కనబడుచుండెడిది. ఆచుక్క ఉత్తరముగా భావించుకొని తక్కిన దిక్కులు

నిర్ణయించుకొని, ఆ నిర్ణయప్రకారమే సరిగా ఆపిరమిడ్ కట్టబడినది.

డ్రేకోనుగురించిన పాశ్చాత్యగాథలు

ఉత్తరదిక్కునకు పోవుకొలది యీచుక్కలు నేటిధ్రువునిచుట్టు తిరుగుచునేయుండును. వీటికి ఉదయము, అస్తమానము లేదు.

ఉత్తరమున జూపిటర్ దేవునికి మంచి ఉద్యానవన ముండెను. ఆతనిభార్యయగు జూనో (Juno) దేవి పునస్సంధానసమయమున బంగారపు ఆపిల్ పండ్లు (golden apples) రెండు తెచ్చి ఆతనికి సమర్పించెను. ఆపండ్లే నేటిధ్రువరక్షకులు (Guardians of the Pole) అనబడు మన ధాత, విధాతనక్షత్రములు. ఆ పండ్లచుట్టును డ్రేకోసర్పమును కాపుపెట్టిరి. (ఉదయాస్తమానములు లేక ఎప్పుడును) ఈసర్పము ఆపండ్లను కాచుకొనిఉండెడిది. హెర్క్యులీస్ (Hercules) యోధుడీసర్పమును సంహరించగా జూనోదేవి ఆసర్పమును నక్షత్రమండలమును చేర్చెను.

ప్రాచీన నక్షత్రపటములలో హెర్క్యులీస్ యోధుడు తన పాదములతో ఈ సర్పమును త్రొక్కుచున్నట్లు చిత్రింపబడెను.

పాశ్చాత్యగాథలలో కూడ దేవదేవునికిని, అతని దేవికిని సంధానమైన తరువాతనే డ్రేకోసర్పము కనబడినది. మన గాథలలో నారాయణునికిని భూదేవికిని సమాగమమైన పిమ్మట నరకుడు జనించి, విశ్వభయంకరుడైనట్లు వర్ణింపబడినది.

'లాస్' జలపాతము-కూనూరు　　　I. R. K. S.

జిజ్ఞాస – బాల్యదశ

చిల్కపాటి సీతాంబ

చూడచూడగ నబ్బురంబై
సొంపుగుల్కు విశాలమౌ నీ
విశ్వనాటకరంగమును గా
వించె నెవ్వాడో.

వేలువేలుగ నన్నుబోలిన
బాలకులు బాలికలచే దగి
చాలశోభిలు ధరణి యెవ్వని
పాలనంబుననో.

తొగరుచిగురుల మెక్కి కడుసొం
పుగ కుహూకారముల కోకిల
లగణితంబుగ బాడు నెవ్వని
యమృతగాథలనో.

చిన్నికెరటా లనెడిసొంపగు
చేతు లెత్తి నదీమతల్లిక
సన్నసన్నల బిల్చు నెవ్వని
సమ్ముఖంబునకో.

చాల మిలమిలమెరయుబంగరు
చాయలను నాకసమునంతయు
బాలభానుడు బరపె నిదియే
ప్రభునియానతినో.

రాత్రి వెన్నెలగూడుకొని రే
రాజు వేడ్క నజాండమంతయు
బాత్రముగ సుధ గురియు నెవ్వారు
బనుపు కారణమో.

ప్రోవుగా ఋతుకాల మరయుచు
తీవెకన్నెలు వితవితంబగు
పూవుగుత్తుల దొడుగు టెవ్వని
పూజ సల్పుటకో.

ఆతపంబున కోడుజగములు
హాయినొందెదునట్లు మేఘుడు
బ్రీతి పందిరు లునిచె నెవ్వరి
బిలచి యనుపుటకో.

కమ్మతావుల సేకరించుచు
కడుముదంబున పిల్లతెమ్మెర
లిమ్ముగా నడయాడు టెవ్వరి
సమ్మతిని గొనియో.

ఆఆతో జతగూడి యెప్డు వి
హాయసంబున దిరుగుపక్షుల
కీకరణి కొరవోక నెవ రెఱ
నిచ్చి మన్పుదురో.

దరణిగర్భము వెడలి సస్యము
దానె ప్రబలెడి పుడమిపై నిటు
ప్రోడ యెవ్వారు బీజసంతతి
బోసి యుంచెనోకో!

అన్నిటికి దా ప్రభువరుండై
తిన్నగా జగమేలునాతడు
కన్నులకు గనరాకయుంటకు
కారణంబేమో.

విష్ణుకుండినవంశము

భావరాజు వేంకటకృష్ణరావు

౧

విష్ణుకుండినరాజవంశ మాంధ్రదేశము నేలిన ప్రసిద్ధ ప్రాచీనవంశములలో నొకటి. ఆవంశ చారిత్రముగాని, కాలముగాని యెంతమాత్రము ఆంధ్రుల కింతవఱకు తెలియదు. విష్ణుకుండినులు ప్రసిద్ధగుణాధారభూతులు; ఆంధ్రదేశమునకు విశేషయశమును గొప్పదనమును సమకూర్చినవారు. వారిచరిత్రమును తెలుసుకొనుట ఆంధ్రులకు ముఖ్యావశ్యకము. ఆంధ్రు లెవ్వరును ప్రాచీనాంధ్ర రాజవంశముల చరిత్రలు వ్రాయకుండుటయును, అన్యదేశీయులు వ్రాయబూనుటయును, అందు తప్పులు, అజ్ఞానవశమున దొరలినవి కొన్నియు,పరభిమానవశమున దొరలినవికొన్నియు నుండుటయును, అందువలన ఆంధ్రులు, ఆంధ్రేతరులుకూడ నారాజవంశముల చరిత్రమును, అసత్యములతో నిండిన దానిని, దెలుసుకొనుటయును సంభవించుచున్నది. ఇది మిక్కిలి సంతాపకరమయిన వృత్తాంతము.

విష్ణుకుండినులనుగురించి పాశ్చాత్యులలో కీలుహారనుపండితుడు, డాక్టరు హుల్ష్, డాక్టరు మూసా జొవెయి దూబ్రియులు మున్నగువారు వ్రాసినారు. దేశీయచరిత్రకారులలో స్వర్గీయులయిన కొమర్రాజు వేంకటలక్ష్మణరావుగారు, శ్రీమాన్ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు, వంగదేశీయుడగు దినేశచంద్రసర్కారుగార్లు వ్రాసినారు. వీరిలో దినేశచంద్ర సర్కారుగారిటీవల అజ్ఞానవశమున తప్పులతడక నొకదానిని యింగ్లీషు భాషలో రచించి "ఇండియను హిస్టారికలుక్వార్టర్లీ" పత్రికయందు ప్రకటించిరి. దానిని చదివినతరువాత సరియైనచారిత్ర మాంధ్రులకు తెలియు టావశ్యక మని తలంచి యీ వ్యాసరచనకు గడగితిని.

చరిత్రాధారములు

విష్ణుకుండినరాజులశాసనము లింతవఱకు ఐదు మాత్రమే దొరికినవి. ప్రకటింపబడిన కాలానుసరణముగ నిచ్చట వాటిని వివరించెదను. అవియన్నియు తామ్రశాసనములు!

(౧) ఇమ్మడి విక్రమేంద్రవర్మ చిక్కుళ్లశాసనము: ఇది విశాఖపట్నముజిల్లా గోలుగొండతాలూకాలో నున్న అమలాపురంగ్రామంచెంతనున్న ఉప్పరగూడెంశివారు కాపురస్థుడు పిండి నమ్మయ్యగారికి చిక్కుళ్లఅగ్రహారమునకు చెందిన అటికావనిచెలువులో మట్టిత్రవ్వించుచుండగా దొరికెనట! చిక్కుళ్ల అగ్రహారము తునిడివిజనులో నున్నది. ఈశాసనమును మొదట జయంతిరామయ్యపంతులుగారు సంపాదించిరి. కీలుహారనుపండితుడు చదివి సంపాదకీయవ్యాసముతో ఎపిగ్రాఫియాఇండికాయందు ప్రకటించెను. (ఎపిగ్రాఫియాఇండికా. సం. ౪, పుటలు ౧౯౩-౧౯౮; రేకుల ప్రతిబింబములుకూడ నందీయబడినవి.)

౨. ఇంద్రభట్టారకునిరామతీర్థం శాసనము: ఇది రామతీర్థమునందు నివాసముగానున్న నొకప్రసిద్ధవైష్ణవస్వాములయింట నుండగా లభించినది. దీనిపుట్టుపూర్వోత్తరములు సరిగా తెలియవు. హుల్షుపండితు డీశాసనమును చదివి సంపాదకీయవిషయముతో ప్రకటించినాడు. (ఎపిగ్రాఫియా ఇండికా సం. ౧౨, పుటలు ౧౩౩-౧౩౯; అందుకూడ రేకులకు ప్రతిబింబము లీయబడినవి.)

3. విష్ణుకుండి మూడవ మాధవవర్మ ఆంధ్రసాహిత్యపరిషచ్ఛాసనము, లేక పొలమూరిశాసనము. ఇది గోదావరిజిల్లా రామచంద్రపురముతాలూకా పొల

౧. ఇది కలకత్తాలో డాక్టరుకుమార నరేంద్రనాథలాగారిచే ప్రకటింపబడుచున్న ఆంగ్ల త్రైమాసికపత్రిక. ఈవ్యాసము ౯-వ సంపుటమునందు గలదు.

మూరు గ్రామమున మట్టిక్రొఅక్కై పాటిమట్టి పెఱదును త్రవ్వుచుండగా పూర్వచాళుక్యాన్వయుడయిన మొదటి జయసింహవల్లభుని శాసనముతోపాటు కలసి యొక్క చోట దొరకియుండెను. ఇవిరెండును దుగ్గిరాల సూర్య ప్రకాశరావుపంతులుగారివలలమున బయటపడుటయు, ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్కార్యాలయమును జేరుటయు కూడ సంభవించెను. ఇది పరిషత్కార్యాలయమున నుండగా కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుగారు చదివి యింగ్లీషున వ్యాఖ్యానమును వ్రాసి కలకత్తాయూనివర్సిటీవారి "ది జర్నల్ ఆఫ్ లెటర్సు" పదనొకండవ సంపుటమున బ్రచురించిరి. ఈశాసనమును, లక్ష్మణరావుగారి సంపాదకీయవ్యాఖ్యానమును ఆంధ్రదేశచరిత్రకు ముఖ్యసాధనములని యెంచి, అచ్చటచ్చట ఇంచుకమార్పులతో సోమశేఖరశర్మగారు ఆంధ్రమున అనువదించి భారతి యందు ప్రచురించిరి. (ప్రమోదూతసంవత్సర భాద్రపద, కార్తీక మాస సంచికలు.)

౪. రెండవమాధవవర్మ యీపూరుశాసనము. (ఎపిగ్రాఫియా ఇండికా: సం. ౧౭, పుటలు ౩౩౭-౩౩౯. శాసనపురేకుల ప్రతిబింబములుకూడ ఇందు ఈయబడి యున్నవి.)

౫. గోవిందవర్మకుమారుడయిన మూడవమాధవవర్మ యీపూరుశాసనము. (ఎపిగ్రాఫియా ఇండికా: సం. ౧౭, పుటలు ౩౩౪-౩౩౭ ప్రతిబింబములతో సహా.) ఈశాసనమును, దీనికి పూర్వోదాహృతమైన శాసనమును తెనాలి తాలూకా ఈపూరు గ్రామమున శ్రీమాన్ బృందావనం గోపాలాచార్యులుగారివద్ద నుండగా అ. రంగస్వామిసరస్వతిగారివలన సంపాదింపబడినవి. వాటిని చదివి వ్యాఖ్యానతాత్పర్యసహితముగా డాక్టరు హుల్ష్ ప్రకటించినాడు.

౨
వంశానుక్రమము

లిపిపరిణామశాస్త్రమునుబట్టి పరీక్షించినపుడు పైనవివరింపబడిన ఐదుశాసనములలో నాల్గవది, రెండవ మాధవవర్మ ఈపూరుశాసనము మిక్కిలి ప్రాచీనమైనదని తోచును. ఈసిద్ధాంతమునే హుల్ష్గూడ అంగీకరించియున్నాడు.[1] లిపియొక్కటేగాక, ఇందు గానవచ్చు ప్రాచీనతరమైన ప్రాకృతభాషాశాసనపు ఛాయలుగూడ నిది అన్నింటికంటె మొదటిశాసనమని తోపింపజేయుచున్నవి. ఇందు 'వర్ష' అనుటకుమారుగా ప్రాకృతభాషాశబ్దము 'వస' యని వాడబడినది. ఇది యిందుల కొకఉదాహరణము. మరియు నీయైదుశాసనములలో రాజులపేరులను ఒకవరుసప్రక్క నింకొక వరుస నుంచి చదివి క్రమము ఏర్పఱుపఁజూచినపుడు ఈశాసనమే మొట్టమొదటిశాసనమని నిశ్చయమగుచున్నది.

ఈశాసనమందు దానపతివంశీయులు, పూర్వులీక్రిందివిధముగా వర్ణింపబడినారు.

౧. (మహారాజశ్రీ) మాధవవర్మ.
|
౨. శ్రీదేవవర్మ.
|
౩. (మహారాజశ్రీ) రెండవమాధవవర్మ. (దానపతి)

దీనికి తరువాత ప్రాచీనమయిన వని చెప్పదగినవి ఇంద్రభట్టారకుని రామతీర్థము, రెండవవిక్రమేంద్రవర్మ చిక్కుళ్ళశాసనములు. వీటిలో మొదటిదానియందు మూడుతరములును, రెండవదానియందు వరుసగా నాలుగు తరములును నీక్రిందివిధముగా దెలుపబడినవి:

రామతీర్థంశాసనము:	చిక్కుళ్ళశాసనము:
మహారాజశ్రీ మాధవవర్మ	మహారాజశ్రీ మాధవవర్మ
శ్రీ విక్రమేన్ద్రవర్మ	శ్రీ విక్రమేంద్రవర్మ
మహారాజశ్రీ ఇన్ద్రవర్మ (దానపతి)	మహారాజశ్రీ ఇన్ద్రభట్టారకవర్మ
	మహారాజశ్రీ (ఇమ్మడి) విక్రమేంద్రవర్మ (దానపతి)

౧. ఎపి. ఇండికా. సం. ౧౭ పుట. ౩౩౫.

పై రెండువంశక్రమములను పరిశీలించినపుడు రామతీర్థం శాసనపతియైన ఇంద్రవర్మయు చిక్కుళ్ల శాసనపతి జనకుడైన ఇంద్రభట్టారకవర్మయు నొక్క పురుషుడేయని తోచకమానదు. కావున చిక్కుళ్ల శాసన పతి రామతీర్థంశాసనపతియైన ఇంద్రభట్టారకవర్మ, లేక ఇంద్రవర్మయొక్క జ్యేష్ఠపుత్రుడని స్పష్టమగుచున్నది. ఈనిర్ణయము మరియొకవిషయమువలనకూడ ధ్రువపడు చున్నది. రామతీర్థంశాసనమందు శ్రీవిక్రమేంద్రవర్మ "ఉభయవంశాత్మజాలంకారభూతః" అని ప్రశంసింప బడియున్నాడు. ఈతడు రెండువంశములవారికి అలం కారభూతుడై జన్మించినాడట! ఈ రెండువంశము లేవియో చిక్కుళ్ల శాసనము దెలుపుచున్నది. అం దీతడు "విష్ణుకుండి-వాకాటవంశద్వయాలంకృతజన్మనః" అని విష్ణుకుండి, వాకాటవంశములకు రెండింటికిని అలంకార ముగా జనించినట్లు వర్ణింపబడినాడు. దీనినిబట్టి చూడ నీతనితల్లి వాకాటరాజపుత్రికయనియు, నీతనితండ్రి తాతలనాడు వాకాటరాజవంశముతో విష్ణుకుండినులకు సంబంధ మేర్పడియుండినట్లును స్పష్టమగుచున్నది. కావున రామతీర్థం చిక్కుళ్ల శాసనములు రెండునుకలిసి నాల్గుతరములవారిని వర్ణించుచున్నవని నిర్ణయింప వచ్చును.

ఇంక పైన తెలిపిన కోవకు మూలపురుషుడును వాకాటరాజపుత్రికను పెండ్లియాడినవాడును అగుమాధవ వర్మమహారాజునకును, ఈపూరుశాసనపతియగు ఇమ్మడి మాధవవర్మమహారాజునకు నేమైన సంబంధమున్న దేమో, వారిరువురు నొక్కరో, లేక భిన్నపురుషులో ఆరయవలసియున్నది. ఈపూరుశాసనమునందు దాన పతి "త్రికూటమలయాధిపతి స్సువినయనయసత్త్వ సంపన్నో భగవచ్ఛ్రీపర్వతస్వామి పాదానుధ్యాతో [విష్ణుకుణ్డినాం మహారాజో *] శ్రీమాధవవర్మా" అని వర్ణింపబడినాడు. రామతీర్థంశాసనమందుమాధవవర్మ "భగ వచ్ఛ్రీపర్వతస్వామిపాదానుధ్యాతః సకలమహీమణ్డ లావనత సామన్త మకుటమణికిరణావలీఢ చరణయుగో విఖ్యాతయశః శ్రీమన్మహారాజ మాధవవర్మా" యని ప్రస్తుతింపబడినాడు. చిక్కుళ్లశాసనమందు వంశకర్త యగు మాధవవర్మ "శ్రీపర్వతస్వామిపాదానుధ్యాతో విష్ణుకుండినామేకాదశాశ్వమేధావభృథావధూత జగ త్కల్మషస్య క్రతుసహస్రయాజినః సర్వమేధావాప్త సర్వభూతస్వారాజస్య బహుసువర్ణ పౌండరీక పురుష మేధవాజపేయయూన్య షోడశిరాజసూయ ప్రాధిరాజ్య ప్రాజాపత్యాద్యనేకవివిధపృథుక్రతువరశతసహస్రయా జినః, క్రతువరానుష్ఠానాధిష్ఠితప్రతిష్ఠిత పరమేష్ఠిత్వస్య, మహారాజస్య సకలజగన్మండలవిమలగురు పృథు క్షితిపతిమకుటమణిగణ నికరావనతపాదయుగలస్యమాధవ వర్మణః" అని వర్ణింపబడినాడు. ఈతడే వాకాట రాజులజామాత. అతులబలపరాక్రమశాలియైన ఆంధ్ర క్షమామండలాఖండలుడు. కావున ఈతడే ఈపూరు శాసనపతియని నిస్సంశయముగా నిర్ణయింపవచ్చును. ఈపూరుశాసనము ఇమ్మడిమాధవవర్మమహారాజుయొక్క ౪౭ ౧వ రాజ్యసంవత్సరమున నొసగబడినది. నలుబది యేడుసంవత్సరములు, ఇంచుమించుగా అర్ధశతాబ్దము నిరాఘాటముగా భూచక్రము నేలగల్గినమహారాజశేఖ రుడు కాని ఏకాదశాశ్వమేధములు, శతసహస్రక్రతు వులు, రాజసూయాదియజ్ఞములు చేయజాలడు. విశే షించి ఈపూరుశాసనలిపికంటె రామతీర్థం శాసనలిపి ప్రత్యక్షముగా అర్వాచీనమైనది. ఆరెండింటికినడుమ నొకయర్ధశతాబ్దకాలము వ్యవధియుండవచ్చును. ఇన్ని కారణములవలన రామతీర్థం, చిక్కుళ్ల శాసనములందలి మూలపురుషుడైన మాధవవర్మయు, ఈపూరు శాసనపతి రెండవమాధవవర్మయు నొక్కరేయనుట సమం జసము. ఈ నిర్ణయమునుబట్టి మనము విష్ణుకుండిన వంశమునందు ఆరుతరములను నిర్మింపగలిగితిమి.

ఇక రెండుశాసనములు మిగిలియున్నవి ౩, ౫ లు; ఈపూరు, పొలమూరుశాసనములు. ఈరెండును గోవిందొ

---

౧. ఇది ౧౭ అని దినేశచంద్రసర్కారుగారి యభిప్రాయము. కాని వారివాదము, పాఠముగూడ అస మంజసములగును.

వర్మకుమారుడైన మాధవవర్మచే నొసగబడినవి. ఈ రెండింటియందును వంశానుక్రమ మీక్రిందివిధముగా నొసగబడినది.—

౫. ఈపూరుశాసనము (విజయరాజ్యసంవత్సరము ౩౭ వ నాటిది)	౩. పొలమూరుశాసనము (విజయరాజ్యవర్షము ౪౭ వ సం. నాటిది)
*	౧. శ్రీవిక్రమహేంద్రవర్మ
౨. గోవిందవర్మ	౨. శ్రీగోవిందవర్మ (విక్రమాశ్రయబిరుదాంచితుడు)
౩. శ్రీమాధవవర్మ (దానపతి)	
౪. మంచ్యణ్ణభట్టారకుడు (ఆజ్ఞప్తి)	౩. శ్రీమాధవవర్మ (జనాశ్రయబిరుదాంచితుడు) (దానపతి)

దానపతియైన ఈమాధవవర్మ పైనతెలియవచ్చిన యిరువురి మాధవవర్మలకంటె భిన్నమైనవాడు. ఇతడు విష్ణుకుండినులలో మాధవవర్మపేరుగలవారిలో మూడవవాడు; కావున నితని మనము ముమ్మడిమాధవవర్మయని వ్యవహరించెదము. ముమ్మడిమాధవవర్మకు పితామహుడైన "విక్రమహేంద్రవర్మ" పేరు "విక్రమేంద్రవర్మ" యొక్క రూపాంతరమని తప్పక తోచును. అట్లయినచో నీవిక్రమహేంద్రవర్మను ఇపుడు మనకు పైనతెలియవచ్చిన యిరువురి విక్రమేంద్రవర్మాభిధానులలో నెవరని నిర్ణయింపవలయునో తేలవలయును. మొదటి విక్రమేంద్రవర్మయు,నీవిక్రమహేంద్రవర్మయు నొక్కరేయన్నచో నొకయాక్షేపణ మనలనెదుర్కొనును. ఈవిక్రమహేంద్రవర్మకు "ఉభయవంశాత్మజాలంకారభూతః" ఇత్యాది వాక్యములేవియు చేర్చబడియుండలేదు. మీదు మిక్కిలి, విక్రమహేంద్రవర్మకు పొలమూరుశాసనము"విష్ణుకుండినోఽప్రతిహతశాసనస్య స్వప్రతాపోపనత సామన్తమనుజపతి మణ్డలస్య, విరహితరిపుషడ్వర్గస్య, విధివదుపచిత త్రివర్గస్య, విబుధపతిసాధ్యశరవీర విభవబల పరాక్రమస్య" అని విశేషణములను చేర్చియున్నది. వీటినిబట్టిచూడ విక్రమహేంద్రవర్మ అప్రతిహతశాసనుడైన రాజశ్రేష్ఠుడనియు, స్వప్రతాపముచేత శత్రువులను సామన్తులను ఇతరరిపురాజవర్గమును జయించి సకలవసుమతీతలమును స్వాధీనమును చేసుకొన్నవాడనియు, దివిజపతిసమానుడైన బలవిభవపరాక్రమసంపన్నుడనియు తెలియుచున్నది. ఈపొలమూరి శాసనలిపి రామతీర్థం యీపూరుశాసనములలిపికంటె కొంచెము తరువాతకాలమునాటిదని స్పష్టముగా అగపడుచున్నది. కావున నీ విక్రమహేంద్రవర్మను రెండవ విక్రమేంద్రవర్మయని నిర్ణయించుట సమంజసము. ఇందుల కనుకూలముగ చిక్కుళ్ల శాసనము, తద్దానపతియైన యిమ్మడి విక్రమేంద్రవర్మ నీక్రిందివిధముగా, "శ్రీఇంద్రభట్టారకవర్మణః ప్రియజ్యేష్ఠపుత్రో గరిష్ఠః శైశవఏవ సకలనృపగుణాలంకృతః సమ్యగధ్యారోపితసకలరాజ్యభారః పరమమాహేశ్వరో మహారాజః శ్రీమాన్ విక్రమేంద్రవర్మణః" అని వర్ణించుచున్నది. కావున నీఅయిదుశాసనములబట్టి తొమ్మిదితరములవంశక్రమము ఏర్పడుచున్నది.

కాలనిర్ణయము

విష్ణుకుండినవంశమునందు తొమ్మండుగురుగలరు. వీరికాలనిర్ణయము చేయగలిగినచో నాంధ్రదేశమున వీరిరాజ్యపాలనమునుగురించి యిదివరకు తెలియనిచరిత్రాంశములను దెలుసుకొనగలుగుదుము. వీరికాలనిర్ణయమునకు అభ్యంతర సాధనములు పొలమూరుశాసనమునందును, తచ్ఛాసనముతోపాటు దొరికిన పూర్వచాళుక్యాన్వయుడగు మొదటిజయసింహవల్లభుని పొలమూరి శాసనమునందును గానబడుచున్నవి.

ముమ్మడిమాధవవర్మ పొలమూరిశాసనము, ఆ మహరాజుయొక్క ౪౭-వ ప్రవర్ధమానవిజయరాజ్యవర్షమున నీయబడినది. ఆనాడు ఫాల్గుణపూర్ణిమ, చంద్రగ్రహణసమయము. ముమ్మడిమాధవవర్మ బహుళసైన్యసమేతుడై ప్రాగ్దిక్ జిగీషాప్రస్థితుడై గోదావరిని దాటెను. రామన్నమహాసంకుల సంగ్రామములందు తనకు జయముగలుగుటకై కాబోలు కర్మరాష్ట్రములోని

కుండూరు వాస్తవ్యుడును, తైత్తిరీయ సబ్రహ్మచారియు, వేదచతుష్టయసమామ్నాతావదాతానుడును, స్వకర్మానుష్ఠానపరుడును, గౌతమసగోత్రుడును అగు శివశర్మకు గుద్దవాదివిషయములో జేరిన పులుంబూరు గ్రామమును సర్వకరపరిహారవివర్జితముగా నగ్రహారము నొసగ్చి జనాశ్రయబిరుదాంచితుడైన మాధవవర్మమహారాజు ధారవోసెను. ప్రతిగృహీతతండ్రిపేరు దామశర్మ. తాత పేరు రుద్రశర్మ. ఇతడు వేదవేదాంగవేది. తండ్రికంటె అధికమైన గుణప్రజ్ఞలుగలవాడు దామశర్మ. దానమీయబడిన గ్రామము పులుంబూరని తెలుపబడినది. దానికీయబడిన సీమలనుబట్టి అది నేడు పొలమూరు అని పిలువబడుచున్న గ్రామమని నిస్సంశయముగా చెప్పవచ్చును. మరియు నీశాసనముగూడ నచ్చటనే లభించెను. పులుంబూరునకు దక్షిణమున మయిన్దవాటిక గలదు. నేడీ గ్రామము మహేంద్రవాడ యనబరగుచున్నది. పొలమూరు తుల్యభాగనదియొడ్డున నున్నది. అచ్చట నొకతావు నింకను "గుర్రాలగాడి" యని చెప్పుచు జనులు చూపించెదరు. అచ్చోట పూర్వము గుర్రములను కడిగి నీరు పెట్టుచుండెడివారట. పొలమూరునందు పూర్వకాలమున అశ్వదళ మొకటి యుంచబడియుండెనట! ఇదియంతయు స్థలజ్ఞులు చెప్పువృత్తాంతము. శాసనమందు పులుంబూరు దళియవావితీరమందున్నదని తెలుపబడియుండుటబట్టి దళియవావి అనుపేరు తుల్యభాగనదికి ప్రాచీననామమై యుండవచ్చునని యూహింపవచ్చును. పులుంబూరు గుద్దవాదివిషయములో నున్నది. ఈవిషయసీమ నేటి రామచంద్రపురముతాలూకాకు సరిపోవుచున్నది. రామచంద్రపురమునకు సమీపమున నొకగుడివాడ కలదు. ఈప్రాంతమునకు "గుద్దవాదివిషయ" మని పేరున్నట్లు పెక్కుశాసనములందు గన్పడుచున్నది.[౧] ఈ పొలమూరు శాసనమునుబట్టి మాడవమాధవవర్మ రాజ్యపరిపాలనకాలమున నలభైయెనిమిదవయేట ఫాల్గుణమాసమున చంద్రగ్రహణము కలిగెనని తెలియుచున్నది. దీనికిసరియైనతేది మనము కనుగొనవలయును.

విష్ణుకుండిన ముమ్మడి మాధవవర్మశాసనముతో కలిసి పూర్వచాళుక్యాన్వయుడగు మొదటి జయసింహవల్లభమహారాజు దానశాసన మొకటి యాతావునందే లభించెను. చిత్రముగ నీరెండుశాసనములును పొలమూరు గ్రామదానవిషయమునే దెలుపుచున్నవి. మరియు ఈ రెండింటిలోను ప్రతిగ్రహీతలకును దగ్గిరబంధుత్వ మున్నట్లుగూడ వివరించుచున్నవి. మొదటి జయసింహవల్లభుని వలన పొలమూరును అగ్రహారముగా బడసినవాడు గౌతమగోత్రుడును, వేదవేదాంగవిదుడును, దామశర్మపౌత్రుడును, తండ్రికంటె అధికమైనగుణసంపదగల శివశర్మపుత్రుడును తైత్తిరికసబ్రహ్మచారియును వేదవ్యాయాలంకృతశరీరుండును, స్వకర్మానుష్ఠానపరుడును, నునపూర్వాగ్రహారికుడునగు రుద్రశర్మ. ఈతడు అసనపురవాస్తవ్యుడని తెలుపబడినాడు.

పైరెండు పొలమూరుశాసనములందును పేర్కొనబడిన ప్రతిగ్రహీతలిరువురిదికూడ గౌతమసగోత్రము. రెండింటియందును దామశర్మయు, నాతనికుమారుడు శివశర్మయు గలరు. జయసింహవల్లభమహారాజుయొక్క శాసనమందు శివశర్మతనూజుడు రుద్రశర్మ ప్రతిగ్రహీత యగుటచేత మరియొకతరమెక్కువపూర్వు నిదియీయబడినది.

ఈరెండుశాసనములనుబట్టి ప్రతిగృహీతల వంశక్రమ మీవిధముగా నేర్పడుచున్నది.

గౌతమసగోత్రము, తైత్తిరీయశాఖ

*

(మొదటి) రుద్రశర్మ

|

దామశర్మ

|

శివశర్మ

(చతుర్వేది; కుండూరువాస్తవ్యుడు; పొలమూరు అగ్రహారికుడు)

|

(రెండవ) రుద్రశర్మ

(ద్వివేది; అసనపురవాస్తవ్యుడు; పొలమూరు అగ్రహారమును తిరుగ సంపాదించుకొన్నవాడు)

౧. వీరచోడుని చెల్లూరుశాసనము. S. I. I. Vol. I. p. ౮౯. No. ౩౯. మరియు S. I. I. Vol. IV. లోని దాక్షారామశాసనములు.

పైనల్వురిలో రుద్రశర్మ పూర్వాగ్రహారీకుడని చెప్పబడుటచేత పొలమూరుఅగ్రహారమునుబడసిన శివశర్మయు, రుద్రశర్మతండ్రి యగు శివశర్మయు నొక్కరే యని నిస్సందేహముగ తోచును. మరియు కొంతకాలము క్రిందటివరకు పొలమూరుఅగ్రహారమును అనుభవించుచు కారణాంతరములచే దానిని గోల్పోయి మరల జయసింహవల్లభునికృపవల్ల రెండవ రుద్రశర్మ సంపాదించుకొనగలిగినట్లు జయసింహునిశాసనము స్పష్టముగా దెలుపుచున్నది. ఇది మిక్కిలి ముఖ్యమయినవృత్తాంతము. మొదటిశివశర్మ బడసినదానకాలము సులభముగా నిర్ణయించుటకీజయసింహవల్లభునిశాసనము తోడ్పడుచున్నది. కావున ముందుగా నీరెండుశాసనములకును నడుమ వ్యవధి యెంతయుండెనో నిర్ణయింపవలయును.

శివశర్మ అగ్రహారమును బడయునాటికి చతుర్వేదముల నధ్యయనముచేసినాడు. వేదచతుష్టయమును సమగ్రముగా నభ్యస్తముగావించుటకు కనీసము నలుబదియేండ్లయినబట్టును గర్భాష్టకమందే వేదాధ్యయనమారంభించినాడని ఊహించినను వేదచతుష్టయసమామ్నాతావదాతాననుడగుటకు శివశర్మకు ఏబదియేండ్లయిన నిండియుండవలయును. అప్పటికిగాని యాతడు గురుకులవాసమును ముగించియుండజాలడు. కావున అగ్రహారమును ప్రతిగ్రహించునాటికి ఏబదియేండ్లు దాటినవాడు గావలయును. అగ్రహారీకుడైన పిదప నాత డధమపక్షము పాతికేండ్లయిన దానిని భుక్తపరచుకొనియుండవచ్చును. పిమ్మట నాతనికుమారుడు దానిని యనుభవించియుండును. ఆతడే దానిని కొంతకాలమనుభవించి పోగొట్టుకొని పూర్వాగ్రహారీకుడని వ్యవహరింపబడినాడు. దానికైన నొకపాతిక ఏండ్లు పట్టవచ్చును. అట్లు మొదటి పొలమూరిశాసనకాలమునకును రెండవపొలమూరిశాసనకాలమునకును నడుమ నొక అర్ధశతాబ్దము గతించిపోయి యుండవచ్చును. మొదటి పొలమూరిశాసనము ముమ్మడిమాధవవర్మవిజయరాజ్య సంవత్సరము ౪౦ - వ యేట నొసగబడెను. రెండవపొలమూరిశాసనము మొదటిజయసింహవల్లభుని విజయరాజ్యవర్షము ౧౫-వ ఏట నీయబడినదని గవర్నమెంటు ఎపిగ్రాఫిస్టు రావుబహద్దరు హొసకొప్ప కృష్ణశాస్త్రిగారును,౧ నాల్గవయేట నొసగబడినదని రాళ్లభండిసుబ్బారావుగారును, ౨ ౫ వఏట నీయబడినదని మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారును నిర్ణయించిరి. ౩ నేనును శాసనపురేకులను పరీక్షించితిని. కృష్ణశాస్త్రిగారుకూడ ౧౫ సందేహముగానే చదివిరి. కాన నీశాసనము ౧౫-వ యేటనీయబడినదనియే నిర్ణయించెదను మొదటి జయసింహవల్లభునికాలము క్రీ. శ. ౬౩౩ మొదలుకొని ౬౬౩ వఱకునని ఫ్లీటుపండితుడు నిర్ణయించెను. ౪ నా నిర్ణయప్రకారము ఆతడు క్రీ. శ. ౬౪౧ మొదలు ౬౭౩ వఱకు పరిపాలించెను. ౫ నానిర్ణయమే యథార్థమైనదని యెంచినయడల జయసింహవల్లభుని పొలమూరిశాసనము ౧౫-వ ఏట నొసగబడినది. కావున క్రీ. శ. ౬౫౬-వ సంవత్సరమునాటిది కాగలదు. పైనుడివినప్రకారము రెండవపొలమూరిశాసనము మొదటిదానితరువాత ౫౦, ౬౦ యేండ్లకు ఒసగబడినదని యెంచినయెడల ముమ్మడిమాధవవర్మయొక్క ౪౦-వ విజయరాజ్యసంవత్సరము ఇంచుమించుగా క్రీ. ౫౯౬ నకు సరిపోవుచున్నది. స్వామి కణ్ణుపిళ్లెగారి సహాయమున లక్ష్మణరావుగారు మూడవమాధవవర్మపేర్కొనిన ౪౦-వ విజయరాజ్యము నాటి ఫాల్గుణమాసములోని చంద్రగ్రహణము క్రీ. శ. ౫౯౪-వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి ౧౦-వ తేదినాటిదని సరిగా ఋజువుచేసిరి. ఈతారీఖుగూడ పైన మనము విశదీకరించిన సిద్ధాంతమునకు సరిపోవు చున్నది. కావున క్రీ. శ. ౫౯౪-వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి

౧. Report on South Indian Epigraphy, 1914, p. 10. and 85 para 7.

౨. J. A. H. R. S. Vol. IV p. 76.

౩. ప్రమోదసంవత్సరకార్తికభారతి (సం. ౭ సం. ౧౧).

౪. Ind. Ant. Vol. XX pp. 12-13 ; 97.

౫. నేను రచించిన వ్యాసము ఇంకను ప్రచురింపబడలేదు. త్వరలో ప్రకటింపదలచినాను.

౧౦-వ తేది ముమ్మడి మాధవవర్మ ౪౮-సంవత్సరము లోని దయినచో నాతని రాజ్యపాలనము ఇంచు మించుగా క్రీ. శ. ౫౪౬ సంవత్సరము ప్రారంభమై యుండవలయునుగదా! నలభయియెనిమిది యేండ్లు నిరాఘాటముగా పాలించిన ముమ్మడి మాధవవర్మ ఇంకెంతకాలము పరిపాలించెనో తెలియదుగాని, లక్ష్మణరావుగా రూహించినట్లు చాళుక్యభూపాలుడు సత్యాశ్రయ రెండవపులికేశి వల్లభమహారాజు నాంధ్రదేశము జయించిననాటివఱకు జీవించియుండవచ్చునని ఒప్పుకొనవచ్చును. రెండవపులకేశి వేంగిదేశము క్రీ. శ. ౬౧౧-వ సంవత్సరమున జయించెనని యీవఱకే నిర్ణయింబడినది.[౧] అప్పటివఱకు ముమ్మడిమాధవవర్మ పరిపాలించుచున్నట్లు ఊహించుట కెట్టియాటంకములును గానరావు. కావున ఆమహారాజు క్రీ. శ. ౫౪౬ మొదలుకొని యించుమించుగా ౬౧౧ వఱకు అరువదియైదు సంవత్సరములు పరిపాలించెనని యూహించుకొనవచ్చును. ఇందసంభవమైన దేమియు లేదు. మాధవవర్మ సింహాసనస్థుడయినప్పటికి ఇంకను బాలుడై యుండవచ్చును.

ముమ్మడిమాధవవర్మకు మంచ్యణ్ణభట్టారకు డను ప్రియపుత్రు డుండెను. అతడు తనతండ్రి విజయరాజ్యశకము ౩౭-వ ఏట నొసగిన ఈపూరుశాసనమునందు (పైనఉదాహరింపబడినవాటిలో పదవది) 'ఆజ్ఞప్తి' గా పేర్కొనబడినాడు. పొలమూరిశాసనమున ఈతడు దెలుపబడలేదు. ఈత డొసగినదానశాసనము ఒక్కటియైన నింతవఱకు దొరకలేదు. ఈతనితరువాతివారివి కూడ విష్ణుకుండినులశాసనములు లభించలేదు. కావున నితడు విష్ణుకుండివంశములో నంత్యపురుషు డని నిర్ణయింపవచ్చును. ఒకవేళ తండ్రిమరణానంతరము అపహృతమైన పైతృకరాజ్యమును మరల సంపాదించుకొనుటకై జీవితశేషమునంతయు పోరాటములతో గడపినను మంచ్యణ్ణభట్టారకుడు సింహాసన మెక్కినట్లు గానరాదు. తండ్రిమరణానంతరము ఎంతకాలము జీవించియుండెనో కూడ తెలియగాదు. ముమ్మడిమాధవవర్మ ౩౭-వ రాజ్యపాలనసంవత్సరమున నీయబడిన—అనగా క్రీ. శ. ౫౮౩ కావచ్చును—దానశాసనమునాటికి మంచ్యణ్ణభట్టారకుడు ఇరువదియేండ్లప్రాయమువాడని యెంచినచో తండ్రిమరణించునాటికి, అనగా క్రీ. శ. ౬౧౧ నాటికి ఇంచుమించుగా ఏబదియేండ్లవాడుగా నుండియుండును. ఈతనినోడించి పరిమార్చినతరువాతనే కుబ్జవిష్ణువర్ధనుడు వేంగిదేశమున సుస్థిరముగ చాళుక్యాన్వయరాజపీఠమును బాదుకొల్పియుండును. కుబ్జవిష్ణువర్ధనుని రాజ్యారంభకాలము ఫ్లీటుపండితుడు క్రీ. శ. ౬౧౫-వ సంవత్సరమని నిర్ణయించినాడు. చరిత్రకారులు పెక్కుమంది యాతనిసిద్ధాంతమునే యంగీకరించినారు కాని నానిర్ణయమునుబట్టి యాతడు క్రీ. శ. ౬౨౪-వ సంవత్సరమునగాని వేంగిరాజ్యాభిషిక్తుడు కాలేదు. ఈయూహ సరియైనదైనచో మంచ్యణ్ణభట్టారకు డంతవఱకు జీవించియుండి, పోయినరాజ్యమునకై యెడతెగక పోరాడుచుండెనని యూహింపవచ్చును. అటులయినచో నాతడు క్రీ. శ. ౬౨౩-౨౪-వ సంవత్సరములప్రాంతమున కాలధర్మము నొంది యుండవచ్చును.

మూడవ మాధవవర్మ సింహాసనమధిష్ఠించునాటికి బాలుడై యుండవలయును. లేకున్న ఇంచుమించుగా ౬౫ యేండ్లకాల మాతడు రాజ్యముచేయుట జరిగియుండదు. ఆతనితండ్రి గోవిందవర్మ అకాలమరణము వాతబడినకారణమునకాబోలు, బాల్యము గతించకమునుపే ముమ్మడిమాధవవర్మకు పట్టాభిషేకము జరిగెను. గోవిందవర్మ ప్రాయశః కొద్దికాలముమాత్రమే రాజ్యము చేసియుండవచ్చును. ఆతనిజీవితమంతయు యుద్ధములతో గతించిపోయినట్లు మాధవవర్మ పొలమూరిశాసనములోని "అనేక సమరసంఘట్టవిజయినః,......... విక్రమాశ్రయస్య శ్రీగోవిందవర్మ..." అని యున్న విశేషణవచనమునుబట్టి స్పష్టమగుచున్నది. మరియు మాధవర్మ ౩౭-వ సంవత్సరమునాటి ఈపూరుశాసనమందు "అపరిమితబలపరాక్రమస్య, పరమధార్మికస్య, ప్రణతసకలసామన్తస్యానేకగోహిరణ్యభూమిదానస్య,

౧. Ancient History of the Deccan: Dubrieul p. 113. Kopparam plates of Pulikesin II. Annals of Bhandarkar Institute, Vol. IV p. 43-54 (47.)

మహారాజస్య శ్రీగోవిందవర్మ—" అని విశేషణములతో వర్ణింపబడినకారణమున ఇతడు కొంతకాలము రాజ్యమేలినట్లు విశదమగుచున్నది. 'మహారాజ'పదము ఇతనిపేరునకు చేర్పబడియుండుట యీయూహకు బలమిచ్చుచున్నది. కావున ఇతడు ఇంచుమించుగా నేడయిదారుసంవత్సరములో పాలించిన ట్లూహించుకొనవచ్చును. (క్రీ. శ. ౫౪౦ - ౫౪౬)

గోవిందవర్మజనకుడైన రెండవవిక్రమేంద్రవర్మ రాజ్యకాలపరిమితిని నిర్ణయించుట కాతని చిక్కుళ్ల శాసనము ఆధారము. అది విజయరాజ్యసంవత్సరములు పది అ౪ గ్రీష్మమాసమున ౩-వ పక్షమున ౫-వ దినమున ఒసగబడెను. ఈశాసనమందు రెండవవిక్రమేంద్రవర్మ "శైశవ ఏవ సకల నృపగుణాలంకృతః" అనగా చిన్నవయసువాడే నృపశేఖరుని కుండవలసినగుణములు కలిగి శోభించినవాడని వర్ణింపబడినాడు. మఱియు "సమ్యగధ్యారోపిత సకలరాజ్యభారః" అనగా "సకలరాజ్యభారమును బూనినవాడును" అనికూడ తెలుపబడినాడు. ఈరెండువిశేషణములును కలిపి చదివి అన్వయము చేసినపుడు, రెండవవిక్రమేంద్రవర్మ శైశవమున అనగా పదునైదు పదునారేండ్ల ప్రాయమునాడు యౌవరాజ్యాభిషేకమునొంది, కౌమారముననో, లేక నిండుజవ్వనముననో, రాజ్యాభిషేచనము గావించుకొని సకలవసుమతీరాజ్యభారము పూనియుండెనని యూహింపవచ్చును. అప్పటి కాతనికి సుమారు ముప్పదియైదు సంవత్సరముల వయసుండునని యూహించుకొందము. ఇక చిక్కుళ్ల శాసనము ఆతని రాజ్యావసానకాలమున నొసగబడినదై యుండవచ్చును. కావున నాతనిపరిపాలనము ఇంచుమించుగా క్రీ. శ. ౫౩౦ సంవత్సరమున ప్రారంభమయి, ౫౪౦-౪౨ సంవత్సరములందు ముగిసియుండెనని యూహించుట సమంజసము.

రెండవవిక్రమేంద్రవర్మతండ్రి ఇంద్రవర్మ, లేక ఇంద్రభట్టారకవర్మ యొక్క రామతీర్థంశాసనము ౨౭-వ సంవత్సరమునాటిది. ఇది ఆతడు కనీసము ౨౭ సంవత్సరములయిన పరిపాలించియుండునని సూచించుచున్నది. కావున ఆతనికి మనము ముప్పదియేండ్లరాజ్యకాలపరిమితి నిర్ణయించినను ఆక్షేపణ కలుగబోదు. అట్లయినచో ఆతని రాజ్యకాలపరిమితి క్రీ. శ. ౫౦౦ మొదలుకొని క్రీ. శ. ౫౩౦ వఱకుండవచ్చునని యూహింపవచ్చును. ఇంద్రభట్టారకుని తండ్రిపేరు మొదటివిక్రమేంద్రవర్మ. ఈతనికి చిక్కుళ్ల రామతీర్థంశాసనములు రెండింటియందును "మహారాజ" విశేషణము చేర్పబడియుండలేదు. ఇది గమనింపదగినవిషయము. ఈతనిగూర్చి చెప్పబడిన విశేషణము ఒక్కటే గలదు. అది "ఉభయవంశాత్మజాలంకారభూతః" "విష్ణుకుండి-వాకాటవంశద్వయాలంకారజన్మనః" అని. ఈ కారణములబట్టి మొదటి విక్రమేంద్రవర్మరాజ్యాభిషిక్తుడు కాలేదనునట్లుద్యోతకమగుచున్నది. ఈనిర్ధారణము ఇంకను రెండుకారణములబట్టిసంబద్ధముగా గన్పడుచున్నది. ఇతని తనూజుడు ఇంద్రభట్టారకవర్మకు "భ్రూభంగకర వినిర్ధూత సమగ్రదాయాదస్య" యని యొకవిశేషణము చిక్కుళ్లశాసనమునందు కన్పట్టుచున్నది. ఇతడు అధికాగ్రహావేశమున కనుబొమలు ముకుళింపజేసినంతమాత్రమున సమస్తదాయాదలోకమును చెల్లాచెదరై పోయెనట! ఇది నిశ్చయముగా యథార్థమైనవిషయము గావచ్చును. ఇతడు పట్టాభిషిక్తుడు గాకుండ దాయాదులు కుటిలమతులై నిరోధించి ప్రతిఘటించియుందురు. మహాబలపరాక్రమశాలియగుటచేత నింద్రభట్టారకుడు వారినందరినిజయించి పట్టముగట్టుకొనెను. అప్పటి కాతనితండ్రి గతించుటచేతనే దాయాదులు రాజ్య మాక్రమించుకొనదలచియుందురు. ఇంద్రభట్టారకునితాత రెండవమాధవవర్మకు మొదటి విక్రమేంద్రవర్మగాక ఇంకను తనయు లుండియుందురు. వారందరు తమపైతృకరాజ్యమును మొదటివిక్రమేంద్ర రాజ్యమునకు రాకుండ చనిపోయినకారణమున పౌత్రుడైన యింద్రభట్టారకునకు చెందనీయకుండ ప్రతిఘటించియుందురు. మొదటి విక్రమేంద్ర వర్మరాజ్యము చేయలేదనుటకు ఇంకను మరియొకకారణము కలదు. ఇమ్మడిమాధవవర్మ ఈపూరుశాసనము ఆతని విజయరాజ్యకాలమున ౪౭-వఏట వర్షఋతువునందు నేడవ పక్షమున నేడవదినమున నొసగబడెను. ఈవిషయమును బట్టి రెండవమాధవవర్మ నిస్సంశయముగా కనీసము

౭౮ ఏండ్లయినపరిపాలించినాడని నిర్ణయింపవచ్చును. విష్ణుకుండిన వంశమర్యాదనుబట్టి రెండవమాధవవర్మకు ఒకఅర్ధశతాబ్దము రాజ్యకాలపరిమితి యొసగినను దోష ముండదు. ఇట్లు తండ్రి యేబదిసంవత్సరములును, కొడుకు ముప్పదియేండ్లును పరిపాలించియుండ మొదటి విక్రమేంద్రవర్మ సింహాసన మధిష్ఠింపకమునుపే దివంగతు డయ్యెనని యూహించుట కెట్టియాటంకమును గానరాదు. కాబట్టి విక్రమేంద్రవర్మ రాజ్యభారము పూనియుండలేదని నిర్ణయించి యాతనితండ్రి రెండవ మాధవవర్మకు క్రీ. శ. ౪౫౦ మొదలుకొని ౫౦౦ వఱకు రాజ్యకాలపరిమితి యేర్పఱచెదము.

రెండవమాధవవర్మ దేవవర్మకుమారుడు. దేవవర్మకుకూడ నీమాధవవర్మ ఈపూరుశాసనమందు మహారాజపద ముపయోగింపబడి యుండలేదు. "క్షత్రియావస్కందప్రవర్తితోఽప్రతిమవిఖ్యాత పరాక్రమస్య" అని మాత్రము విశేషణ మొకటి చేర్చబడినది. ఈవిశేషణమునుబట్టి దేవవర్మ క్షత్రియులైన శత్రురాజులను నిర్జించుటలో అప్రతిమానపరాక్రమమును ప్రకటించినవాడని మాత్రము తెలియుచున్నది. ఇతడు మహారాజార్హములయిన గోహిరణ్యభూమ్యాదిమహాదానములుగాని, యజ్ఞయాగములుగాని చేసినట్లు చెప్పబడియుండలేదు. కావున ఇతడు రాజ్యాభిషేకము నొందినవాడని తలచుటకు సావకాశము గన్పట్టదు.

ఇక మిగిలినవాడు మొదటిమాధవవర్మ. విష్ణుకుండివంశమునకు చెందినవారిలో చరిత్రకారులకు తెలియవచ్చినవారిలో నితడే ప్రప్రథముడు. ఇతని శాసనములేవియు లభింపలేదు. అయినను ఇతనినే మనము వంశకర్తగా భావించుకొనవలయును. విష్ణుకుండినులు సర్వస్వతంత్రమైన విశాలరాజ్యమును ఇతని నాడే ఆక్రమించుకొనియుందురనుట సమంజసము. ఇతడు మహారాజు; రాజపరమేశ్వరుడు. విష్ణుకుండివంశమునందు వంశపరంపరగా వచ్చుచున్న బిరుదువిశేషణములు తొలుత నీమొదటిమాధవవర్మకు జేర్పబడియున్నవి. మొదటి యీపూరుశాసనమందు ఇతనికి "ఏకాదశాశ్వమేధావభృథావధూత జగత్కల్మషస్యాగ్నిష్టోమ సహస్రయాజినోనేకసామన్తమకుటకూటమణిఖచితచరణకమల యుగలస్య" అని యాతనిమహారాజపదవిని రాజపరమేశ్వరత్వమును సూచించువిశేషణములు ఉపయోగింపబడినవి. దేవవర్మ రాజ్యాభిషిక్తుడు కాలేదు గనుకను, మొదటిమాధవవర్మయే వంశకర్త గావునను, ఆతనికి కనీసము 30 సంవత్సరములు, క్రీ. శ. ౪౨౦ మొదలుకొని ౪౫౦ వఱకు రాజ్యకాలపరిమితి నొసగుట సమంజసము.

విష్ణుకుండినవంశము

౧. మొదటి మాధవవర్మ
క్రీ. శ. ౪౨౦ - ౪౫౦
|
౨. దేవవర్మ*
|
3. రెండవమాధవవర్మ
క్రీ. శ. ౪౫౦ - ౫౦౦
|
౪. మొదటి విక్రమేంద్రవర్మ*
|
౫. ఇంద్రవర్మ లేక ఇంద్రభట్టారకవర్మ
క్రీ. శ. ౫౦౦ - ౫౩౦
|
౬. రెండవ విక్రమమహేంద్రవర్మ
క్రీ. శ. ౫౩౦ - ౫౪౦
|
౭. గోవిందవర్మ
క్రీ. శ. ౫౪౦ - ౫౪౬
|
౮. మూడవ మాధవవర్మ
క్రీ. శ. ౫౪౬ - ౬౧౧ (?)
|
౯. మంచ్యణ్ణభట్టారకుడు
క్రీ. శ. ౬౧౦ - ౬౨౩-౪.

(సశేషము)

* ఇట్లు పూవుతోగుర్తించబడినవారు రాజ్యాభిషిక్తులు కాలేదని యూహించుకొనవలయును.

లాయిడుజార్జి

'జ్యోతిషసర్వస్వ' పునర్విమర్శనము

తనికెళ్ల వేంకటసూర్యనారాయణ

భావసంవత్సరపు చైత్రమాసపు 'భారతి' లో మా విజ్ఞానతరంగిణీ గ్రంథమాల యొక్క మొదటిపుస్తకంగా ప్రచురించబడిన "జ్యోతిషసర్వస్వము" అనే గ్రంథాన్ని గురించి 'సోదరజ్యోతిష్కు'ల పేర ఒకవిమర్శన ప్రకటించబడినది. విమర్శకులు తమ పేర్లను తెల్పుటకు సాహసించలేకపోయినందుకు కారణం దురూహ్యంగా ఉంది. ఎవరైతేనేం, విమర్శనవ్రాయడంలో గ్రంథమందలి గుణదోషాలని నిష్పక్షపాతబుద్ధితో విచారించకుండా లేనిపోనిదోషాలను ఆరోపిస్తూ నిందాగర్భంగా వ్రాసిఉండడంచేత ఈపునర్విమర్శనం వ్రాయవలసివచ్చింది.

క్రమమైనవిమర్శన అంటే, రంధ్రాన్వేషణచేసి, గ్రంథస్థవిషయాలు సందేహానికి తావీయకపోయినా వానిని సరిగా అర్థంచేసికోలేకపోవటంచేతనో, లేక యేవోకొన్నిహాంశములను లోపాలక్రింద నమోదుచేసి గ్రంథకర్తను నిరుత్సాహపరుద్దామనే ఉద్దేశంతోనో నోటికివచ్చినట్లు సందర్భంలేని వ్యాఖ్యానాలు చేసి గ్రంథకర్తమీద తమకుగల అసూయయావత్తు వెళ్లగ్రక్కటం కాదన్నమాట అందరికీ తెలుసును. అల్లా విమర్శనచేయబోయేవాళ్లు అసలు విమర్శకులు కానేకారు.

గ్రంథమునుగూర్చి అభిప్రాయం ఇచ్చినవారినీ పీఠికవ్రాసినవారిని, గ్రంథరచనోద్యమాన్ని ప్రోత్సహపరిచినవారినిగూడ మా "సోదరజ్యోతిషికులు" అధిక్షేపించియున్నారు. అసలు వీరు వ్రాయింపించిన రెండుపేజీలవిమర్శనంలోను ఒకపేజీకిపైగా పైవారిని, గ్రంథరచనోద్యమాన్ని అధిక్షేపించడంక్రిందనే వినియోగపర్చబడ్డది. పీఠిక వ్రాసినవారు "పుస్తకంచదివియున్నట్లయితే పుస్తకంలో గ్రంథకర్తచేసినతప్పులను చెప్పిఅయినా ఉండేవారు, లేక పీఠికలోవ్రాసిఅయినా ఉండేవారు" అని విమర్శకులు వ్రాసినారు. విమర్శక మహాశయులు చూపించినవిషయాలు నిజంగా తప్పులే అయితే పీఠికవ్రాసినవారు వాటిని తప్పులక్రింద పరిగణించి ఉండియుందురు. ఇంతకీ స్పష్టమైనవిషయాలను దోషాలక్రింద నమోదుచేసేటందుకు శ్రీ వెంకటరామయ్యగారు, అపరిపక్వమైనబుద్ధితో విమర్శచేయపూనుకొన్న నవీనవిమర్శకులకుమల్లే అవివేకులూ అసూయాపరులూ కారు. "ఇల్లాంటిపుస్తకాలు తెలుగులో కావలసినవాటికన్న చాలా ఎక్కువఉన్నవి. వెనుకటివారు లగాయితూ యీగ్రంథకర్తవరకు ఇల్లాంటిపుస్తకములు ఎంతమంది ఎన్నివ్రాసినారో లెక్కలేదు" అంటూ ఈగ్రంథంవ్రాయడం నిష్ప్రయోజనం అన్నఉద్దేశం కనపర్చినారు మా "సోదరజ్యోతిషికులు." కాని వారు నాగ్రంథంతాలూకు మొదటిపుటలలో నేను చేసిన విజ్ఞప్తిని చూసిఉంటే ఇల్లా అనిఉండరు. జ్యోతిష్యమని యేవో కల్లబొల్లిమాటలు నాలుగు చెప్పుకుంటూ లోకాన్ని మోసగించి ధనాకర్షణచేసుకొనే జ్యోతిషకసహోదరులకు ఇలాంటిగ్రంథాలు ప్రతిబంధకాలగుటవల్ల నిష్ప్రయోజనములని వ్రాసినట్లు రూపిస్తున్నది. పైగా యిల్లాంటిపుస్తకాలు చాలాఉన్నాయట. అలా ఎన్నిఉన్నాయో, వాటిపేర్లేమిటో మా విమర్శకులు తెలిపియున్నచో బాగుండును.

ఇక గ్రంథస్థవిషయాలనన్నింటినీ దమ్మిడీఖర్చు అక్కరలేకుండా అరగంటలో ప్రతివారు నేర్చుకోవచ్చునట! అసలు ఈగ్రంథము "జ్యోతిషసర్వస్వము" యొక్క మొదటిభాగమునిన్నీ, 'జ్యోతిషము'ను గూర్చి తెలుసుకోదలచిన ప్రారంభకుల నుద్దేశించి వ్రాయబడినదనిన్నీ నేనే విజ్ఞప్తిలో వ్రాసియున్నాను.

ఈసంగతి మావిమర్శకులు గ్రహించలేనట్లు తోస్తున్నది. కాగా, జ్యోతిషము తెలిసినవారికి తెలియనివారికిగూడా యీ గ్రంథం ఉపయోగించదన్నట్లు విమర్శన వ్రాసినారు. జ్యోతిషము బాగా తెలిసినవారికి వారన్నట్లు యీ గ్రంథంతోనేకాదు సరికదా మరియే గ్రంథంతోనూ నిమిత్తముండదు. ఎటొచ్చీ తెలియనివారికే దీని ఉపయోగం తెలుస్తుంది. ఈ గ్రంథస్థవిషయాలు అరగంటసేపు యేజ్యోతిషీ దగ్గరనైనా కూర్చుంటే దమ్మిడీఖర్చు అక్కరలేకుండా నేర్వవచ్చునట. అలాగ గ్రంథస్థ విషయాలనన్నింటినీ తెలుసుకోడానికి వీలు ఉన్నది లేనిదీ, గ్రంథాన్ని ఒకమారుచదివిచూచిన సహృదయులకు తెలుస్తుంది.

ఇక గ్రంథంలో లోపాలక్రింద జమచేయబడ్డ వాటివిషయమై సమాధానములు ఆలోచిద్దాం.

౧. పంచాగముచూచుకొనేపద్ధతి విపులముగా వ్రాయడమునకు ముఖ్యకారణము ఈ గ్రంథము ప్రారంభకుల నుద్దేశించి వ్రాయబడుటయే. ఈవిషయము విజ్ఞప్తియందు విశదీకరించియేయున్నాను.

౨. కాలసాధనవిషయంలో "అతిఖసరా" గా వ్రాసినానని ౧౫ పేజీలకు ఒకటే ఆక్షేపణ గావించినారు. గాని వివరంగా యేయేసందర్భాలలో లోపాలున్నవో విమర్శకులు చూపించలేదు. సర్కారువారు కాలనిర్ణయంవిషయంలో చేసిన పద్ధతియేదో, అది యెంతవరకు ఈశాస్త్రవిషయకమగు చర్చలలో అనుసరణయోగ్యముగా ఉంటున్నదో ఆసంగతి మావిమర్శకులే శలవిత్తురుగాక! గ్రంథస్థములగు పద్ధతులకంటె సులభముగాను, సూక్ష్మముగాను సరియగుకాలమును నిర్ణయించగలమార్గము లేవైనా ఉంటే అట్టివాటిని మావిమర్శకులే, కాదు, ఎవరైననుసరే—మాకు తెలియజేసేపక్షంలో కృతజ్ఞతతో స్వీకరించడానికి సిద్ధులమే!

౩. లగ్ననిర్ణయం విషయంలో దినప్రమాణం ౬౦-౧౦ అనిన్నీ బుఖాద్యంతంవిషయంలో దినం ౬౦-౦ అనిన్నీ అపోహం కలుగుతుందికనుక ఈ విషయం గ్రంథకర్త స్పష్టంగా వ్రాసిఉండవలసినదని మావిమర్శకులు సలహానిచ్చినారు. సరియగు సావన దినము—అనగా ఒకసూర్యోదయముమొదలు మరుసటి సూర్యోదయమువరకు అగుకాలము—౬౦-౧౦ ఘడియల పరిమితిగలిగియుండుటచేతనూ, సామాన్యవ్యవహారములయందు ౬౦-౦ ఘడియల పరిమితిగల నాక్షత్రదినమే వాడుకయం దుండుటచేతనూ, లగ్ననిర్ణయము, దివారాత్రప్రమాణనిర్ణయము మొదలయినచోట్ల సావన దినప్రమాణమునున్నూ తిథ్యాదులయందు, నాక్షత్రదిన ప్రమాణమునున్నూ గ్రహించుట సంప్రదాయమయి నందున అట్లు వ్రాయబడినది. ఈ సావననాక్షత్రదిన వైషమ్యం స్వల్పంగనుక సామాన్యముగా దినంఅంటే ౬౦-౦ ఘడియల పరిమితిగలకాలం అని గ్రహించబడుతూన్నట్టు ౨౩-వ పేజీలో స్పష్టముగా వ్రాయబడిఉంది. ఇంతేకాక ఈవిషయాన్ని గురించి యీ గ్రంథంయొక్క తక్కినభాగములలో విపులంగా వ్రాయనుద్దేశించినట్లుగూడా సదరు పుటలోనే వివరించబడి ఉండడం మావిమర్శకులకంటికి అగోచరం అయినట్లు స్పష్టపడుతూంది. ప్రారంభకులకు అనవసరమైనవిషయాలు చాలావరకు యీ గ్రంథంలో బుద్ధిపూర్వకంగా విడిచిపెట్టబడినవి.

౪. ౪౪-వపేజీలో వ్రాయబడిన పద్ధతివలన రాశిచక్రమే తారుమారౌతుందని మరియొక యాక్షేపణ. ఆపేజీలోనే మొదటరాశియందు గ్రహములను గుర్తించుటకు మార్గము వ్రాయబడి క్రింద వీరాక్షేపించిన ప్రకారాంతరము వ్రాయబడింది. అచ్చుట లోకజ్ఞానం కొంచెమేనా ఉన్నవాళ్లు పొరపాటుపడుటకు వీలులేదు.

౫. గ్రంథంచివరను ఇయ్యబడ్డ 'టేబిల్సు' యొక్క ప్రయోజనం గ్రంథంలోకాని, ఆపథకాల దగ్గరగాని స్పష్టంగా వివరించలేదని మరియొకలోపం కనబర్చారు. గ్రంథస్థవిషయాలలో ముఖ్యమైనవాటిని పాఠకులు జ్ఞప్తియందుంచుకొనుట కష్టమగునని చివరను ఆయావిషయములను క్రోడీకరించి 'టేబిల్సు'గా వ్రాసినాను. అయా టేబిల్సుయొక్కనైనంయావత్తున్నూ గ్రంథమందు యుక్తమైనచోట్ల వివరణలనుగూడ వ్రాసియున్నాను. ముఖ్యముగా గ్రంథమందు ౧౦,౨౮,౩౧, ౩౨,౩౨,౧౮,౫౨,౫౫,౮౧ పుటలలో ౧ మొదలు

౭ వరకుగల తొమ్మిదిటేబిల్సుయొక్కవైనం వ్రాయబడింది. ఈవిషయం గమనించకుండా మావిమర్శకులాక్షేపించడం చూస్తే వారికి తెలుగుతెలియదా అనే సందేహం పుడుతోంది.

౬. ఇక మూడవ టేబిలుయొక్క ప్రయోజనం పూర్తిగావివరించియుంటే ౪-వ టేబిలుతో అవసరమే లేదట. ౩-వ టేబిలులోనియ్యబడిన లగ్నభుక్తుల(౫-వ కలము) ప్రయోజనాన్నిగురించిన్నీ అవితెలిసికొనే విధానాన్నిగురించిన్నీ ముందుభాగాలలో వ్రాయనుద్దేశించియుండుటచేతనూ, చదువరులీగ్రంథస్థవిషయాలను సులభముగా గ్రహింపగల్గుటయే నాముఖ్యోద్దేశముగుటచేతను గణితబాహుళ్యంలేకుండా రాత్రి కాలనిర్ణయంచేసికొనేటందుకు ౪-వ టేబిలువ్రాయడం అవసరంఅయింది.

౭. నాలుగవటేబిలులో నీయబడిన ఘటికాది ప్రమాణము ౬౬|౩౭ ను బట్టి కాలసాధనచేస్తే ౬౧|౪ వచ్చుననిన్నీ, అది ఏసూర్యోదయమువద్దనుండి లెక్కించుటయో బోధపడలేదనిన్నీ వ్రాసినారు. అసలు మీనమాసంలో శ్రవణం శిరోగతమైయుండగా మనకు కనపడుట కవకాశమేలేదుకదా! అయినప్పుడు మావిమర్శకులను భ్రాంతిగొల్పిన ౬౧|౪ ఘడియలకాలముమాత్రమెట్లువచ్చును?అందుచేత ఇచ్చట ఆసంశయమనవసరము. అయితే అనవసరమైన ఆశ్రవణమునకు ఎదురుగా ౬౬|౩౭ ఘడియలను టేబిలులో ఏలవ్రాసినారని శంకింతురేమో? ౩౩-వ పేజీలో వ్రాసినరీతిని, ఒకనక్షత్రము శిరోగతము కాకుండనుండి తొలిది మధ్యాహ్నరేఖ దాటియున్నపుడు ఆరెండిటి యంతరమునుబట్టి కాలము నిర్ణయను చేయవలసివచ్చునుగదా! అట్టిచోట్ల యీయంకె లుపయోగించును గనుకనే యవి యందు వ్రాయబడినవి.

ఇచ్చట విమర్శకులు పొరపాటు పడినారు. ఈగ్రంథములో నీయబడిన మిక్కిలియెక్కువ పరిమాణముగల లగ్నము వృశ్చికము. దీనిపరిమాణము ౫|౩౫ ఘడియలు. విమర్శకు లుదాహరించిన ౬౬|౩౭ ఘడియలున్నూ మీనమాసములోనివి. "ఈ మీనమాసములో చివరరోజున లగ్నంఅంతా భుక్తిఅయిపోయిందనుకొని పై ౫|౩౫ ను ౬౬|౩౭ నుండి తీసివేస్తే మిగతా ౬౧|౪ ఘడియలు............బోధపడలేదు." అని వారువ్రాసినారు. మీనమాసములో వృశ్చికలగ్నప్రమాణము తీసివేయమనడం వింతలకువింతగా కనబడుతోంది.

౮. ౫-వ టేబిలులో యియ్యబడ్డ దేశాంతర సంస్కారాలు యెక్కడనుంచో, దేనిలో చేరవలెనో బోధపడలేదని మరియొకయాక్షేపణ. ఈవిషయంలో మావిమర్శకులు నాగ్రంథంయొక్క ౩౨-వ పేజీని చదవకుండానే తిరగవేసిఉండియుంటారు. ఎవరో పేరు ఊరు లేని సామాన్యపు విమర్శకులవలె మా "సోదర జ్యోతిష్కు"లు గూడ గ్రంథం పూర్తిగా చూడకుండానే విషయాలను ఆక్షేపించడం ఎంతమాత్రం బాగులేదు.

౯. దినం విషయంలో వారికి చాలా 'తికమక'గా వుందట. జ్యోతిశ్శాస్త్రములో దినమునకు రెండర్థములున్నూ ఉన్నవి. "నాగనందాప్తసంయుక్తో దినీకృత్యాదినాన్వితః" అనేదగ్గర దినంఅంటే ఒకరోజుకి అర్థం. ఇక పంచాంగాలలో "దినం ౨౭|౧౫"...... అనేదగ్గర 'దినం' అంటే ఒక్కపగటికి అర్థం. అంచేత సర్వేసర్వత్ర దినశబ్దానికి సమయానుకూలమైన అర్థమునే సహృదయు లింతవరకు గ్రహించుచున్నారు.

౧౦. అచ్చుతప్పులు కావలసినన్ని యున్నవట. ఎచ్చటనైనా ఒకటిరెండు తప్పు లుండియుండవచ్చును. ఇది పేరుపొందిన ముద్రణాలయములయందుగూడ విధియైన యంశము. ఊరకనే 'అన్ని', 'యిన్ని' అని వ్రాయుటకన్న పేజీకి యిన్నితప్పులున్నవి అనిపేర్కొని అట్టితప్పులసంఖ్య పరిగణింపబడతగినదైనచో వ్రాసిన మంచిది. నాగ్రంథమందు ఎచ్చటనుగూడ అర్థభేదము గలిగించుతప్పులు లేనేలేవని నేను దృఢముగా చెప్పగలను. ఉండిన నొకటి రెండు. అంతే.

మా "సోదరజ్యోతిష్కులు" గ్రంథము పై వ్రాసినవ్రాత యెంతసమంజసముగానున్నదో "సోదర జ్యోతిష్కు" ల దృష్టితోగాక నిష్పక్షపాతదృష్టితో జూచినవారికే తెలియగలదని నామనవి.

కలగూరగంప

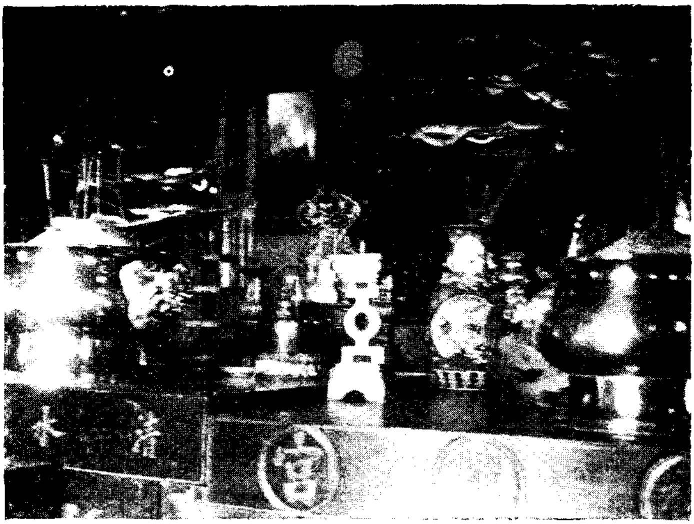
గాంధీ వేషగాడూ - సన్యాసీ!

ఎంతసేపూ మనం గాంధిగారిని అతనిశిష్యులైన మనదేశస్థులు, విదేశస్థులు పొగడుతూవుంటే విని ఆనందిస్తాము కాని, తదితరుల కాతనిచర్యలేలాగ అర్థమౌతున్నాయో కాస్త విచారించకుండా వున్నాము. ఇట్లు విచారించడంవల్ల మన కట్టే లాభం లేకపోయినా కొంచెము సరదాగాను, తమాషాగానేనా వుంటుందని మా వూహ. పూర్వీకుల పిచ్చినమ్మకాలూ, నవీనుల దంభప్రకటనలూ ముద్దకట్టి గాంధీగారి అవతారమెత్తాయని ఒక కెనడాదేశపు లేఖకుడు వ్రాసి ప్రకటిస్తున్నాడు.

పూర్వం ఆంగ్లోశాగ్జనుజాతిలో యెవడికైనా, యెవరైనా ఒకఅపకారంచేస్తే, అపకారం పొందినవాడు చేసినవాడిగుమ్మంలో ఆ అపకారానికి ప్రతిక్రియగా ఏదో ఒకఉపకారం చేసేదాకా అభోజనం కూర్చునేవాడట. గాంధీగారి పద్ధతికూడా యిదేనట. అయితే పూర్వకాలంవాడు అమాయికంగా ఉపవాసం చేసేవాడు. గాంధిగారు అట్టి విషయ ప్రకటన వలన కలిగే లాభము నూహించుకొని, ప్రకటించబడుతుం దని తెలుసుకొని, ప్రకటించబడవాలనే వుద్దేశంతోనే చేస్తున్నట్లు యీవిలేఖరి అభిప్రాయము.

అతనిరాకలూ పోకలూ, సజ్జూ సరంజాం, తినడం మానడం, దర్శనం భాషణం - అంతా నాటకరంగంలోకంటేకూడా ఇనుమిక్కిలి పటాటోపంతోను, బడాయితోనూ యేర్పాటుచేయబడుతున్నాయనే అతని వూహ. ఇందు కుదాహరణంగా కొన్ని చర్యల నాతడెత్తిచూపించుతున్నాడు. గాంధిగారు గుండ్రబల్లసభకు వెళ్లినప్పుడు పదినిముషములపాటు అతని ఉపన్యాసము ప్రపంచమంతా ఒక్కసారి వినడాని కేర్పాటులు జరిగాయి. ప్రపంచంలో అన్నిదేశాలవారూ చెవులు నిక్కపెట్టుకొని ఎప్పుడువిందామా, ఏమిటి వింటామా అని యెదురుచూస్తున్నారు. ఇదిగో గాంధిగారు మాట్లాడుతున్నారని కంపెనీ ఎనౌన్సరు చెప్పినాడు. ఒక్క నిమిషము నిశ్శబ్దము. తరువాత వెళ్లినది గాంధి కాదు, స్లేడుదొరసాని (మీరాబాయి)గారు వెళ్లి "మహాత్ములు సాయంకాలభోజనం చేస్తున్నారు. అతనికి శ్రమయియ్యవీలు లేదు. ఒక్కనిముషంలో వస్తారు మాట్లాడుతారు." కొంచెంసేపు మళ్లీ నిశ్శబ్దం. గాంధీగారు వచ్చారు మాట్లాడేరు.

ప్రపంచమంతటినీ కొన్నినిముషములు కనిపెట్టుకొనేటట్లు చేయడం కాలకర్మవశాత్తున కాదనిన్నీ, ఆ వొక్కనిమిషం వారి వారి నాపడమల్లా గాంధీగారి సాయంకాలభోజనం, అందుకు భంగం కలగనీయకపోవడం, అతని అమూల్యోపదేశములు విని ఆనందించడం కొరకు ప్రపంచమంతా కూడా ఓర్చివేసి సహించగలగడం మొదలైనవిషయములకు ప్రకటనమీయుటకొరకే నని అతని వుద్దేశ్యము. లండనుసభకు వెళతాడో వెళ్లడో తుదదాకా తెలియనీయకపోవడం, ఆఖరుస్టీమరును హఠాత్తుగా విడిగా గోచీగుడ్డతోటే, ఆడమేకలతోటి, పేద బిఛానాతోటీ యెక్కడం యిల్లాటియెత్తేనని అతని అభిప్రాయం. చార్లీచాప్లీనునుగురించి మీఅభిప్రాయ మేమని యెవరో అతనిని అడిగితే "చార్లీచాప్లీ నెవరు?" అని అతడడిగినప్రశ్న వట్టినటన మనియు, ప్రపంచకంలోని పేపర్లన్నీ చూచే గాంధీగారి కతనెవరో తెలియకపోవడం దుర్ఘటమనియు ఇతని ఉద్దేశ్యము. పేపర్లలో వింతగా పడవాలనే అత నిట్లు చేస్తున్నాడట. గాంధిగారు భోంచేస్తే మానితే, పొనుహెచ్చితే తగ్గితే, మొదలైన విషయాలన్నీ ఇంగ్లాండులోని, న్యూయార్క

చిత్రము ౧

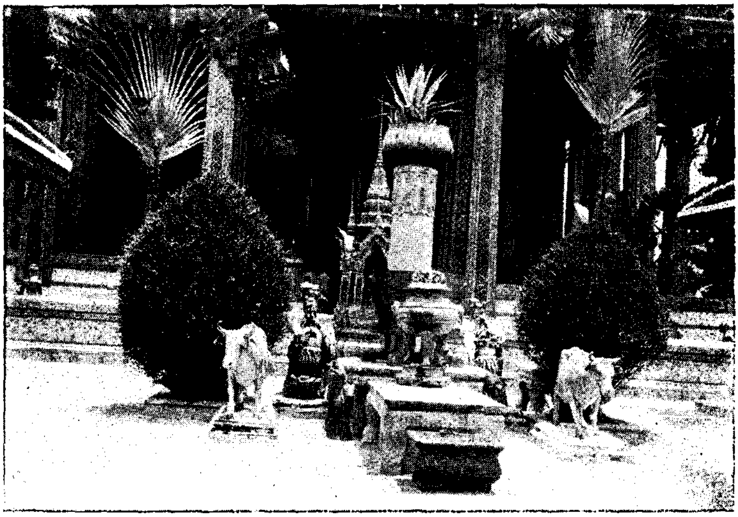

పినాంగునందలి చైనీయుల పాములగుడి లోపలిభాగములు

బొమ్మలపై పాములు గలవు

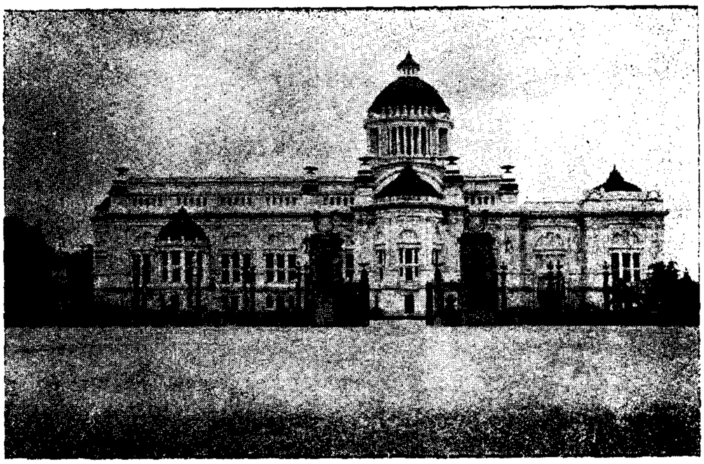
చిత్రము ౨

B. S.

మరకత బుద్ధదేవాలయ ద్వారము, బ్యాంకాకు.

విగ్రహము 1½ అడుగు ఎత్తు. విగ్రహము మరకతమయముకాని ప్రతీతి. B. S.

బ్యాంకాకునందలి రాజభవనములలో నొకటి

ఇందిపుడు శాసనసభ కలదు. B. S.

లోని పేపర్లమీద గోడలమీద పెద్దపెద్ద అక్షరాలతోను వెలుగులతోను ప్రకాశిస్తూవుంటుం దనే అతను మాటాడితే ఉపవాసవ్రతమును పూనుతూవుంటా డని కూడా ఇతను వ్రాస్తున్నాడు.

గాంధీ నటకుడైతే అయినాడు కాని సన్న్యాసి కాడా అని ప్రశ్న—సన్న్యాసికూడా ననియే ఇతని అభిప్రాయము. లేకుంటే అంత దుర్బలశరీరు డన్నేసి రోజు లుపవాసాలు చేసి యేలాగు బ్రతకగలడని అతని సందేహము. అతనిఆత్మ అందరిలాటిదికాక కొంచెం విశిష్టమైనదనిన్నీ, అతనిపట్టుదల, నైతికశక్తి అతనిచేత నిట్టి అసాధారణకార్యములను చేయిస్తున్నాయి అనీ సిద్ధాంతము. తెల్లవాళ్లు దేవదూతలనీ, వాళ్ల నాగరీకత నల్లవాళ్లకి మప్పి వాళ్లనుద్ధరించడానికీ, వాళ్లదేశాలాక్రమించడానికీ, వాళ్లసంపదలు కొల్లగొట్టడానికీ దేముడు వాళ్లను పుట్టించాడనీ, చిత్రవిచిత్రమైన కథలూ, ప్రచారాలు మనము చేసి లోకాన్ని నమ్మించుతున్నామా లేదా, మనలాటిప్రకటనలే అతనుకూడా చేస్తూ మన వేళ్లుపెట్టే మనకళ్లు పొడుస్తున్నాడని అతని వాదం. గాంధీది పూర్తిగా పాశ్చాత్త్యపద్ధతి కాదనీ, జన్మతః సిద్ధించే జాతియం దతనికి విశ్వాసముకలదనీ, అందువలన పంచముల నుద్ధరించి వారికి జాతి, లేక వర్ణము నిద్దామనే అతని సంకల్పమువలన అస్పృశ్యుల కేట్టిలాభమూ కలుగలేదనీ ప్రకటన ప్రధానార్థముగ రచియించబడు అతని పైపై యెత్తులవలన హిందూసంఘముయొక్క శల్యశల్యమును బట్టిపోయిన ఆచారవాసనలు వదలవనీ అతని అభిప్రాయము.

సరే, గాంధిగారిచర్యలను యెవరి తత్త్వాన్ని పట్టి వారు ఏలాగుఅర్థముచేసుకున్నా వారి నేమీ అనకూడదు. గాంధిగారు సన్న్యాసైనా కావాలి, చమత్కార నటకుడైనా కావాలి కాని రెండుకూడా కాగలడన్నవారి తత్త్వం చూస్తే మనకు నవ్వు రాకమానదు. నటకులు సన్న్యాసివేషం వేయవచ్చును కాని వారిని మనము సన్న్యాసులనము. సన్న్యాసులు నాటకాలు చేస్తారేమో ఆదేశాల్లో కాని మనదేశంలో చేయరన్నమాట స్పష్టము. గాంధిగారి నిష్కళంక తపశ్చర్యలను మన అనుకూలములకు సరిపడేటట్లు వింతవింతప్రకటనలుగా ప్రకటించి లాభాలుకొట్టుకొంటూ, ఇటువంటి లాభాలకొరకే అతను కూడ గారడీలుచేస్తూన్నాడని స్థిరపరుస్తూ, ఆగారడీకి ఈసన్న్యాసానికీ సంబంధంపెట్టడం బోడితలకీ మోకాలికీ ముడివేసినట్లుంటుంది!

—నారాయణ.

ఆంధ్రసరస్వతీగ్రంథమాలా కార్యస్థానము
ఆర్షశకము

అయ్యా,

నేను నా కాగితములను సవరించుకొనుచుండఁగా చెన్నపురివిశ్వవిద్యాలయములోని ఆంధ్రభాషాపరీక్షల చరిత్రముకొఱకు వ్రాసిపెట్టుకొన్న శిథిలమైన కాగితములు కొన్ని కానవచ్చినవి. అందు ఈవిశ్వవిద్యాలయము పుట్టినదిమొదలుకొని ౧౮౭౮-వ సంవత్సరముదాఁక ఆంధ్రభాషకు ఎవ్వరెవ్వరు పరీక్షకులుగా నుండిరో తెలుపఁబడియున్నది. ప్రాతగిలిపోయి ఆనాఁటి విశ్వవిద్యాలయ నివేదికలు నేఁడు అలభ్యములుగా నున్నందున నేనుకూర్చుకొన్న యీశిథిలపత్రములోని నామములు మీపత్రికయందు ప్రకటించియుంచుట ఎందులకైన మేలని యీపట్టికను పంపుచున్నాను. దయచేసి ప్రకటింపఁగోరుచున్నాను.

సంవత్సరము	భాష	బి. ఏ. పరీక్షకులు	ఎఫ్. ఏ. పరీక్షకులు	మెట్రిక్యులేషన్ లేక ఎంట్రెన్సు పరీక్షకు–పరీక్షకులు	రిమార్కులు
౧౮౫౭	అఱవము	—	—	రంగనాథశాస్త్రి	
	తెలుంగు	—	—	డిటో	
౧౮౫౮	అఱవము	డాక్టరు జి. యు. పోప్	—	డాక్ట జి. యు. పోప్	
	తెలుంగు	—	—	డిటో	
౧౮౫౯	అఱవము	డా. జి. యు. పోప్	—	డా. జి. యు. పోప్	
	తెలుంగు	డిటో	—	డిటో	
	మళయాళము	—	—	డాక్టరు గుండర్టు	
౧౮౬౦	అఱవము	రివరెండు జె. బి. ర్యాడ్జర్సు	—	—	
	తెలుంగు	—	—	—	
౧౮౬౧	అఱవము	రివరెండు హెచ్. బవరు	—	—	
	తెలుంగు	యస్. కృష్ణమాచారి	—	—	
౧౮౬౨	అఱవము	రివరెండు హెచ్. బవరు	—	రివరెండు హెచ్. బవరు	
	తెలుంగు	రివరెండు జె. క్లే	—	రివరెండు జె. క్లే	
	మళయాళము	—	—	ఈ. థాంప్సన్, యమ్. ఏ.,	
	కన్నడము	—	—	జె. గ్యారెట్టు	
(౧౮౬౨ లో కన్నడమునను, మళయాళములోను పరీక్షకులుమాత్రము నియమింపఁబడిరిగాని ప్రశ్నపత్రములు ఒసఁగఁబడలేదు).					
౧౮౬౩	అఱవము	వాల్టరు జోయెస్	—	వాల్టరు జోయెస్	
	తెలుంగు	రివ. జె. క్లే	—	రివ. జె. క్లే	
	కన్నడము	—	—	జె. గ్యారెట్టు	
	మళయాళము	—	—	ఈ. థాంప్సన్, ఎం. ఏ.,	
౧౮౬౪	అఱవము	రివ. హెచ్. బవరు	రివ. హెచ్. బవరు	రివ. హెచ్. బవరు	ఈ యేట యఫ్. ఏ. పరీక్ష ఆరంభమైనది.
	తెలుంగు	రివ. జె. క్లే	రివ. జె. క్లే	రివ. జె. క్లే	
	కన్నడము	—	జె. గ్యారెట్టు	జె. గ్యారెట్టు	
	మళయాళము	జె. గార్థువైటు	జె. గార్థువైటు	జె. గార్థువైటు	
౧౮౬౫	అఱవము	వాల్టరు జోయెస్, హెచ్. బవరు	వాల్టరు జోయెస్, హెచ్. బవరు	వాల్టరు జోయెస్, హెచ్. బవరు	
	తెలుంగు	మేజర్ ఆర్. యం. మాక్డొనాల్డు	మేజర్ ఆర్. యం. మాక్డొనాల్డు	మేజర్ ఆర్. యం. మాక్డొనాల్డు	
	కన్నడము	జె. గ్యారెట్టు	జె. గ్యారెట్టు	—	

	మళయాళము	—	యల్. గార్తువైటు	—
౧౮౬౬	అఱవము	రివ. సి. ఇ. కెన్నెట్టు వాల్టరు జోయెస్	రివ. సి. ఇ. కెన్నెట్టు వాల్టరు జోయెస్	వాల్టరు జోయెస్ రివ. సి. ఇ. కెన్నెట్టు
	తెలుఁగు	—	రివ. జె. ఈ. షార్కీ	రివ జె. ఈ. షార్కీ
	కన్నడము	రివ. డి. సాండర్సన్	రివ. డి. సాండర్సన్	—
	మళయాళము	యల్. గార్తువైటు	యల్. గార్తువైటు	యల్. గార్తువైటు
౧౮౬౭	అఱవము	రివ. హెచ్. బవరు	రివ. హెచ్. బవరు	వాల్టరు జోయెస్ రివ. హెచ్. బవరు
	తెలుఁగు	మేజరు టి. జి. యం. లేన్	యనమండ్ర వెంకటరామయ్య	యనమండ్ర వెంకటరామయ్య మేజరు టి. జి. యం. లేన్
	మళయాళము	యల్. గార్తువైటు	యల్. గార్తువైటు	యల్. గార్తువైటు
	కన్నడము	—	జె. గ్యారెట్టు	జె. గ్యారెట్టు
౧౮౬౮	అఱవము	రివ. హెచ్. బవరు హెచ్. డబ్ల్యు. జోయెస్	రివ. హెచ్. బవరు	సి. ఇ. కెన్నెట్టు, వి. కృష్ణమాచారి
	తెలుఁగు	మేజర్ టి. జి. యం. లేన్ యనమండ్ర వేంకటరామయ్య	యనమండ్ర వేంకటరామయ్య మేజర్ టి. జి. యం. లేన్	యనమండ్ర వేంకట రామయ్య రివ. జె. క్లే
	కన్నడము	—	బి. యల్. రైసు	బి. యల్. రైసు
	మళయాళము	—	యల్. గార్తు. వైటు	యల్. గార్తువైటు
౧౮౬౯	అఱవము	రివ. హెచ్. బవరు	పి. రంగనాథం మొదలియారు రివ. హెచ్. బవరు	సి. ఇ. కెన్నెట్టు, వి. కృష్ణమాచా
	తెలుఁగు	యనమండ్ర వేంకటరామయ్య వెలగపూడి సుందరరామయ్య	రివ. జే. క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య	రివ. జే. క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య
	కన్నడము	రివ. బి. యల్. రైసు	రివ. బి. రైసు	జె. గ్యారెట్టు
	మళయాళము	యల్. గార్తువైటు	యల్. గార్తువైటు	యల్. గార్తువైటు
౧౮౭౦	అఱవము	రివ. హెచ్. బవరు పి. రంగనాథమొదలియారు	రివ. హెచ్. బవరు పి. రంగనాథం మొదలియారు	వాల్టర్ జోయెస్ వి. కృష్ణమాచారి
	తెలుఁగు	రివ. జె. క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య	రివ. జే. క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య	రివ. జే. క్లే వెలగపూడి సుందర రామయ్య
	కన్నడము	రివ. బి. రైస్	రివ. బి. రైస్	జే. గ్యారెట్టు
	మళయాళము	యల్. గార్తువైటు	రివ. ఈ. డైయెట్టు	రివ. ఈ. డైయెట్టు

౧౮౭౧	అఱవము	వాల్టరు జోయెస్ పి. రంగనాథం మొదలియారు	హెచ్. బవరు నెవిల్ సుపిల్లె బి. ఏ. బి. యల్.	వాల్టరు జోయెస్ వి. కృష్ణమాచారి
	తెలుఁగు	రివ. జాన్ క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య	రివ. జాన్ క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య	రివ. జాన్ క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య
	కన్నడము	రివ. బి. రైస్	రివ. బి. రైస్	జె. గ్యారెట్టు
	మళయాళము	—	వి. అచ్యుతపణిక్కర్ రివ. సి. ముల్లర్	వి. అచ్యుతపణిక్కర్ రివ. సి. ముల్లర్
౧౮౭౨	అఱవము	డాక్టరు హెచ్. బవరు యస్. నెవిన్సుపిళ్లె	యస్. నెవిల్ సుపిళ్లె	వి. కృష్ణమాచారి
	తెలుఁగు	రివ. జాన్ క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య	రివ. జాన్ క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య	రివ. జాన్ క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య
	కన్నడము	రివ. బి. రైసు	రివ. బి. రైసు	జె. గ్యారెట్టు
	మళయాళము	వి. అచ్యుతపణిక్కరు రివ. సి ముల్లరు	వి. అచ్యుతపణిక్కరు జె. ఆర్. థామస్	వి. అచ్యుతపణిక్కరు జె. ఆర్. థామస్
౧౮౭౩	అఱవము	రివ. డా. బవరు యస్. నెవిన్సుపిళ్లె	రివ. డా. బవరు పి. రంగనాథం మొదలియారు	వి. కృష్ణమాచారి
	తెలుఁగు	రివ. జె. క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య	రివ. జే. క్లే యనమండ్ర వేంకటరామయ్య	రివ. జే. క్లే యనమండ్ర వేంకటరామయ్య
	కన్నడము	రివ. బి. యల్. రైసు	రివ. బి. యల్. రైసు స్టజ్ఞాకు	రివ. బి. యల్. రైసు స్టజ్ఞాకు
	మళయాళము	వి. అచ్యుతపణిక్కరు రివ. సి. ముల్లరు	వి. అచ్యుతపణిక్కర్ జె. ఆర్. థామస్	వి. అచ్యుతపణిక్కరు జె. ఆర్. థామస్
౧౮౭౪	అఱవము	రివ. హెచ్. బవరు పి. రంగనాథం మొదలియారు	రివ. హెచ్. బవరు నెవెల్ సుపిళ్లె	వి. కృష్ణమాచారి
	తెలుఁగు	రివ. జే. క్లే యనమండ్ర వెంకటరామయ్య	రివ. జె. క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య	రివ. జె. క్లే వెలగపూడి సుందరరామయ్య
	కన్నడము	రివ. బి. రైసు జే. స్టజ్ఞాకు	రివ. బి. రైసు జే. స్టజ్ఞాకు	రివ. బి. రైసు ఏ. సుబ్బారావు బి. ఏ. బి. ఎల్.
	మళయాళము	వి. అచ్యుతపణిక్కరు జె. ఆర్. థామస్, బి. ఏ.	వి. అచ్యుతపణిక్కరు జె. ఆర్. థామస్, బి. ఏ.	వి. అచ్యుతపణిక్కరు జె. ఆర్. థామస్, బి. ఏ.

ప్రారంభమునందు ప్రశ్నపత్రములు ఆంగ్లమున నుండెడివి. ఉత్తరములును ఆంగ్లముననే వ్రాయఁబడుచుండెడివి. అందువలన ఆంధ్రద్రవిడముల రెంటికిని పాశ్చాత్యులు పరీక్షకులుగా నుండినను బాధ లేకపోయెడిది. ౧౮౫౮ లో, అనఁగా చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయమువారి మొట్టమొదటిపరీక్షలో రంగనాథశాస్త్రిగారు తెలుఁగునకును, అఱవమునకునుగూడ పరీక్షకుఁడుగా నియమింపఁబడినను అటువెనుక ౧౮౬౧ దాఁక భారతీయులకు ఈపదవిరాలేదు. కొన్నినాళ్లు పోపుచోరగారే రెండుభాషలకును పరీక్షకులై ఆంగ్లములో ప్రశ్నపత్రము లొసఁగి, ఆంగ్లమున వ్రాయఁబడిన యుత్తరములనే పరీక్షించుచుండిరి. దేశభాషలందు ప్రశ్నపత్రములిచ్చుపద్ధతి రమారమి ౧౮౮౦ దాఁక కానరాదు.

చెన్నపురివిశ్వవిద్యాలయములో మొట్టమొదట యమ్. ఏ. పట్టమునందినవారు ఆంధ్రులైన శ్రీ వెలగపూడి సుందరరామయ్యగారు. అటువెనుక రంగనాథము మొదలియారుగారును యమ్. ఏ. పట్టమునందిరి. కాని వీరికి దేశభాషలలో మాత్రమే పరీక్షకపదవి యొసఁగఁబడినది. యనమండ్ర వెంకటరామయ్యగారు పురాణనామచంద్రికను రచించిన మహనీయులు. భరతవర్షములో ఆంగ్లవిశ్వవిద్యాలయములు పుట్టినదినములలో తెలుఁగుపరీక్షకు లెట్లుండిరో పైపట్టికలవలనఁ దెలియఁగలదు.

—తేకుమళ్ల రాజగోపాలరావు.

రష్యాప్రభుత్వము – పత్రికాసంపాదకత్వము

రష్యాలో జీతాలు చాలాఅనుకూలంగా వుంటాయి. సాధారణపు కూలివాడికి కూడా నెలకి ౧౦౦ రూబులులిస్తారు. మహోన్నతోద్యోగికి ౮౦౦ కంటె ఎక్కువ యీయరాదు. పత్రికాసంపాదకుల కున్నంతేసి పుష్కలజీతాలు మరియెవ్వరికీ వుండవు. దినపత్రికాసంపాదకులు కేవలం సంపాదకీయాలు వ్రాసేటందుకు నెలకు ౬౦౦ యిస్తారు. ఇదికాక వారు మరేమైనా వ్రాస్తే పంక్తికింతా అని నిర్ణయముంటుంది. ఈవిధంగా మరో ౩౦౦ సంపాదించవచ్చును. సహాయ సంపాదకులకు ౫౦౦ లు జీతము. విలేఖరులుకూడా యీవిధంగానే సంపాదించవచ్చును. సంపాదకుడికి రెండేసి గదులు, స్నానముగది, వంటిల్లు, హోటలుభోజనము, సినీమాలు, బట్టలు, కావలసినపుస్తకాలు అన్నీ తక్కినవారికంటె చౌకగా యిస్తారు. చేసినంతపని చేసుకోగా తక్కిన అన్నిశాఖలవారికంటె వీరికి విశ్రామమెక్కువ చిక్కుతుంది. లేకుంటే చక్కని ఆర్టికల్సురావని ప్రభుత్వము వారికి తెలుసును. ఎంపుడుమనుష్యులనుతీసి ఈవృత్తిలో వేసుకొని వారికిట్టి సౌకర్యముల నన్నిటినీ స్వేషలుగా కూరుస్తారాదేశస్థులు. ఆదేశంలో నవలలు, ప్రబంధాలు, కవిత్వాలు మొదలైన వెవ్వరూ వ్రాయరు, వ్రాసినా చెల్లవు. ప్రాతచరిత్రలు పుక్కిటిపురాణాలూ అంతకన్న అక్కరలేదు. ఎంతసేపూ కార్మికరాచకీయాలు, ఆర్థికవిషయాలు, ప్రణాళికలు, యంత్రపరిశ్రమలు, విదేశప్రభుత్వముల బలాబలములు, క్రొత్తక్రొత్త సభలు సంఘులయొక్క పరిణామాలు మొదలైన కాలానుగుణ్య ప్రసంగాలే వ్రాసేది. ఇల్లాటివాదేశంలో వేడివేడి పెసరట్లలాగ చెల్లుతాయి.

స్త్రీలు యిందులో చేరకూడదని నిషేధ మేమీ లేదు. కాని వారు పురుషులలాగ సుఖజీవులు కారు. వారికెప్పుడూ చేతినిండా యేదైనా పని వుండాలి. సంసారాలబాధ అట్టే లేకపోయిన ఫ్యాక్టరీలలో పని, ఆఫీసులలో ఉద్యోగాలూ అంటేనే వాళ్ల కెక్కువ సరదా. ఇందులోకొస్తే వాళ్ల కెక్కువజీతాలు దొరుకుతాయి కాని వారి కెందుకూ అంతడబ్బు, అంత విశ్రామముకూడా ఎందుకు? ఏమైనా కొనుక్కుందామంటే చిత్రవిచిత్రమైన విదేశీవస్తువులతో కూడిన అందమైన దుకాణాలుండవు. ఎంతసేపూ కోఆపరేటివు స్టోర్సులే వుంటాయి. వాటిలో అత్యావశ్యకపదార్థాలే అమ్ముతారు. ఎవరేనా స్నేహితులయిండ్లకు వెళ్లి కులాసాగా మాట్లాడుకుందామంటే వాళ్లరేతా ఏఫ్యాక్టరీలలోనో పనికిపోతారు. సినీమాలకు పోదామంటే రాత్రిళ్లుకాని అవి ఆడవు. అందుచేతను వారీవృత్తులలోకి రారు.

కాని బ్రాడుకాస్టింగుస్టేషనులలో వారు విస్తారముగా పనిచేస్తూవుంటారు. ఇవికూడా పత్రికలలాంటివే. పత్రికలలో అయితే అచ్చువేస్తారు. వీటిలోఅయితే ఆప్రసంగాలనే ఉపన్యసిస్తారు, పాడుతారు. ప్రజాభిప్రాయమును సృష్టించడానికి, సంస్కరించడానికి రెండూ ఒక్కవిధంగానే సహాయపడతాయి. ప్రతీహోటలులోను, పదిమందిపనివాళ్లు పడుకొనే గదిలోను ఒకలౌడుస్పీకరుంటుంది. దానిద్వారా ఎవరికి కావాలన్నా వద్దన్నా రష్యాప్రసంగాలు వినిపిస్తున్నే వుంటాయి. ఏరోజున, ఏ నెలలో, ఎంతపనిజరిగిందో, ఎంత హెచ్చిందో తగ్గిందో రద్దయిందో, ఎవరుదానికి కారకులో, వారినెట్లువిచారణచేశారో, ఎవరిని తీసేశారో, క్రొత్తవారిని ఎవరిని వేశారో అంకెలు, అక్షరాలు, విలవలతోసహా చాటుతున్నే వుంటారు. చాలామంది వీనిని శ్రద్ధతో వింటారు. అలాగ విననివాళ్లకి శ్రద్ధకలగడానికి సంగీతంకూడా మేళవించి యీ సంగతులే పాటలలో చెప్పుతారు. ఈలాటి చేరీజులన్నిటికీ పాటలూ, మద్దెలతాళాలు డాన్సింగుట్యూనులూ ఏమిటి అనిపిస్తుంది కాని, విషయం నచ్చక వినిపించుకోనివాళ్లకైనా పాటంటే సరదా లేచివస్తుంది. పల్లెటూళ్లకి పొలాల్లోకి కూడా కనెక్షనులుంటాయి.

పొద్దుటనుంచి సాయంత్రందాకా ఈ రేడియోకార్యక్రమము వుండనే వుంటుంది. పని చేసుకుంటూ చేసుకుంటూ వినవచ్చును. ఇవి ఒకమోస్తరు గోడనోటీసులలాగ అయిపోయినాయి. దీనిలో కొంతభాగం పత్రికాప్రసంగ పఠనము. ఆపత్రిక యేమి వ్రాసిందో ఈపత్రిక యేలాగున ఖండించిందో యేకరువుపెడతారు. ఇందులో వెటకారం కొంత, కేలు సేయడం కొంత, వెక్కిరించడం కొంత, హాస్యంకొంత, సందర్భానుసారంగా కొన్నిపిట్టకథలు. దీనికిగా కొందరిని తరిఫీదుచేసి సిద్ధంగా వుంచుకుంటారు. ఎవరైనాసరే యెవరి మీదనైనాసరే తప్పుచూపించి చెప్పడానికి సిద్ధపడేలాగుంటే పోయి రేడియోలో ఊదీవచ్చును. ఏ డిపార్టుమెంటునైనాసరే ఇంకోడిపార్టుమెంటువారు విమర్శింపవచ్చును. ప్రెస్సుఆక్టుకాని సెన్సరుషిప్పు కానీ యేమీ అనరాదు. తప్పు చూపించబడితేచాలు, విచారణ ప్రారంభమై ఫలితం ప్రకటించబడుతుంది. సోవియటు ప్రభుత్వవిధానానికిమాత్రం యెవ్వరూ ఏమీ అనకూడదు.

ఆదేశంనిండా దినపత్రికలే కాని వారపత్రికలు మాసపత్రికలు చాలాతక్కువ. ఈవేళప్రసంగాలు రేపటికి ప్రాతగిల్లిపోతూవుంటే యీలాటిపత్రికలూ పుస్తకాలూ యెవరికి కావాలి? కేవలం పత్రికాసంపాదకులకుమాత్రమేకాక ఈరేడియోస్టేషనులలోని ఉద్యోగులకూ వాచకులకు ఉపన్యాసకులకు గాయకులకూ నటకులకూ కూడా పుష్కలమైన జీతాలుంటాయి. ఈపత్రికలను రేడియోలను పట్టుకొనియే, బోలెడంతడబ్బుఖర్చుపెట్టి, కమ్యూనిష్టుపార్టీవారు ౧౬. కోట్ల ప్రజల మనస్సులను తనప్రక్క కాకర్షించుకొని డిక్టేటరుషిప్పు చలాయించుతున్నారు. ఈప్రెస్సూ, రేడియో సంపూర్ణస్వాధీనంలో వున్నన్నాళ్లు ఈ డిక్టేటరుషిప్పును చలనముండకూడదు.

అణువుల మహత్తు

అణువు (Atom) అన్నిటికంటే చాలా చిన్నదని అందరిఉద్దేశమున్నూ. ఇట్టిఅణువులు ఒకటి నొకటి సంఘటించుకొనివుంటేనే పంచభూతాత్మకమైన ప్రకృతి సృష్టిఅంతాయేర్పాటు అవుతున్నదని చాలామందికి తెలిసినవిషయము. ఈసంఘటనము భేదించబడ్డప్పుడొకమోస్తరు శక్తి వుద్భవిస్తుందనీ, ఈ శక్తితో యెంతటియంత్రములనైనా నడిపించవచ్చుననీ పాశ్చాత్యశాస్త్రజ్ఞుల అనుభవము. అది మనకు ప్రత్యక్షముగా కూడా కనిపించుచున్నది. ఇంతవరకూ ఈఅణుసంఘటనములనే మనము చీల్చుచున్నాము కాని అణువును చీల్చలేదు. కాని దాన్ని చీల్చుటకు సాధ్యమౌతుందనే అనేకశాస్త్రకారుల అభిప్రాయము. వారు తత్ప్రయత్నములయందు మగ్నులై విజయపరంపరల నందుచున్నారు. ఈచాతుర్యము బాగా వశీకరణమైనచో మనము మరీమహాద్భుతమైనశక్తిని సృష్టించి అపూర్వ

మైనపనులు చేయించగలమని చాలామంది శాస్త్రవేత్తల అభిప్రాయము. కాని యిది కేవలము పిచ్చివాని వూహ యని లార్డురూథరుఫోర్డుగారి విశ్వాసము. అణువును భేదించగలమన్నమాట సత్యమేకాని దానిని భేదించుట కనంతమైనశక్తిని మనము ప్రయోగించవలెను. ఈశక్తికి ఆశక్తికి జమాఖర్చులు రాసి బేరీజుకట్టిచూస్తే మిగిలేది పూజ్యం.—పైగా యేమైనా తెలివితక్కువపడితే అపాయంకూడా నిశ్చయము. ఈ ప్రయత్నాలవల్ల మన శాస్త్రీయానుభవము హెచ్చిందని మనము గర్విస్తే గర్వించవచ్చునుగాని దానివలన మనకేమో నూతనశక్తి ఎక్స్ట్రాగా లభించి మనమేమైనా జుర్రుకోగల మనేది వెఱ్ఱివూహ యని అతను శెలవిస్తున్నాడు. అణువును చీలిస్తే పరమాణువులు (electrons) యేర్పడుతవి. ఇట్టిపరమాణువు అణువులు ప్రకృతిశక్తివలన సంఘటనమును పొంది గ్రహతారకాదిమండలము లేర్పడుచున్నవి; సృష్టిచక్రము నడుచుచున్నది. ఇందుకే అవి నిర్మింపఁబడ్డవి, ఇది చూచి మన మాశ్చర్యచకితులము కావలెను కాని వాటిని తారుమారు తక్కిరిబిక్కిరిచేసే వ్యర్థప్రయత్నముల కర్థములేదని అతనియూహ.

మహాకావ్యరచన: ఖండకావ్యరచన

ఇది ఖండకావ్యములే కాని మహాకావ్యము లవతరించు కాలముగాదని కొందఱు విమర్శకు లందురు. మనుష్యజాతికంతయు నీన్యాయ మెంతవఱకు కన్వయించునో చెప్పఁగల విశ్వదృష్టి నాకు లేదు. ప్రకృతము మన దేశమునమాత్రము ఇది చాలవఱకు సత్యమనక తప్పదు. ఎందుకనఁగా మహత్త్వము అను ధర్మము తక్కిన జీవితవ్యవహారములలో లేనిది కావ్యములందు మాత్ర మెట్లు పొడసూపఁగలదు? ఇప్పటి మన ఆశలు, ఆస్తులు, ఉద్రేకములు, ఓర్పులు—అన్నియు నల్పములు. మనలో నిజముగా వేదాంతము బ్రదికియున్నకాలమున ఉపదేశింపఁబడిన అల్పతృప్తి యిప్పుడు సిద్ధించినది. సముద్రమునకు సేతువుగట్టు సాహసమునకుఁ బూను వారికాలమున 'శతకోటి ప్రవిస్తర' మగు కావ్యమును రచించు యోచనజనించుట వింతకాదు. అట్లే అరకప్పు కాఫీతో ఆఁకలి తీర్చుకొనువారి చేతిపనులు చిన్నవిగా నుండుటయు నరుదుకాదు. కావ్యము లెట్టివో కార్యములు నట్టివేయగును. ఈమాట కావ్యపుఁ బ్రమాణమునకు మాత్రమేకాక యందలి వస్తువు, పాత్రములు, సన్నివేశములు మొదలగునన్నిటికిని అన్వయించును.

అనఁగా చిన్నకావ్యములు పరిత్యాజ్యము లని చెప్పరాలేదు. మహాకావ్యములు వ్రాయలేక పోయితిమే యని పరితాపపడవలసినదే కాని లఘుకావ్యములు వ్రాయుచున్నామే యని లజ్జపడవలసిన పనిలేదు. సృష్టిలో పిన్నపెద్దలు రెండును స్వతంత్రములు, ఆవశ్యకములు. గుణదోషములు రెండును రెంటను గలవు. గొప్పవస్తువునందలి గాంభీర్యము చిన్నవస్తువున నుండదు; చిన్నదానికిఁగల చెలువము గొప్పదానికిరాదు. పెద్దలకు మ్రొక్కులు, పిల్లలకు ముద్దులు. వస్తువు పెద్దదియగు నట్లెల్ల నయనాభిరామ్యములుతగ్గును. చిన్నదియైనట్లెల్ల గౌరవగాంభీర్యములు కృశించును. రెండుగుణములును ఒకచోఁ జేరుట సృష్టిలోని యుద్దేశమే కాదేమో!

మన ప్రాచీను లీరెంటి తత్త్వము నెఱిఁగినవారు. కేవలము పరిమాణప్రియులై వారు మహాభారతమువంటి మహాకావ్యములనుమాత్రమే వ్రాసి యూరకుండలేదు. మేఘసందేశమువంటి మురిపెముల మూటలను వ్రాసిరి. ప్రాకృతములో సేతుబంధమువంటి గంభీరకావ్యములతో పాటు 'గాథ' లను రసఘుటికలను వేలకొలఁదిగా గాలికివిసరి భరతఖండము వీథివీథులందును వెలయించిరి. శృంగారనైషధము నూఱిన శ్రీనాథుఁడే సీసకములములవంటి చాటుపద్యముల నెన్నింటినో వెదచల్లెను. ఇట్లే 'చాటు' కవితలు మహాకవితల కెందును వెలలో తీసిపోనివి. మఱియు అనేక మహాకావ్యములకంటె అనేక చాటువులలో రామణీయక మెక్కువయనుటయు అనుభవవేద్యము.

ఖండకావ్యములు మహాకావ్యములకంటె సులభముగా రచింపవచ్చునని తలఁచుటయు పొరబాటు. కొన్ని విషయముల వానికన్న నివి కష్టములును. మహా

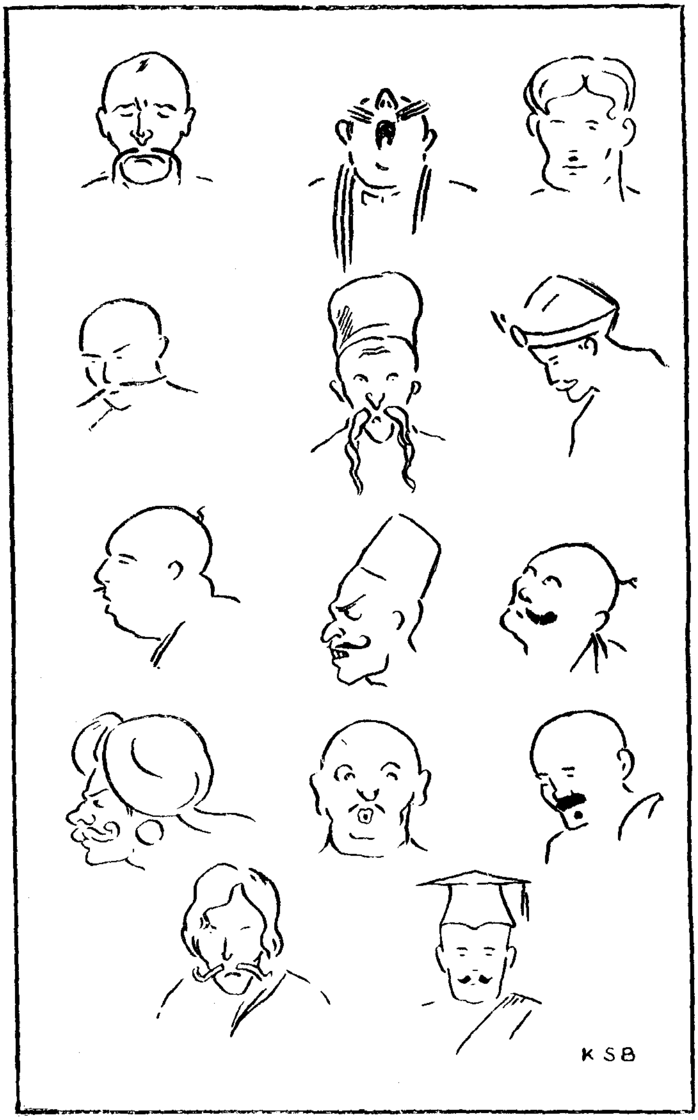
కావ్యములందలి కథ, పాత్రములు మొదలగువాని మహత్త్వము మఱుఁగులోఁ జిల్లర రచనాలోపము లెన్నియో తలదాఁచుకొనును. చిన్నకావ్యములలో నట్లుగాదు. అన్నియు చిన్నవి గావున ఇం దంగాంగ పరీక్ష యెక్కువ. కాఁబట్టి అత్యల్పలోపములనుగూడ గమనించి తొలఁగించుకొను శక్తిలేని కవి దీనికిఁ జేయివేసిన నగుబాట్ల పాలగును. ఇదిగాక గొప్పకావ్యములలో భావములకును, అభిప్రాయములకును తగినంత గొప్పతనమును, బలమును ఇచ్చి రూపుగొల్పుటకు వలసినంత పూర్వోత్తరసందర్భములను వివరించుట కవకాశ మున్నది. ఖండకావ్యములలో అతిముఖ్యమైన విషయములు తప్పఁ దక్కినవి విస్తరింప వీలులేదు. సంగ్రహము వీనికిని, విస్తరము వానికిని స్వాభావికలక్షణము. పనికిమాలిన విస్తరము మహాకావ్యములలో నెంతదోషమో పనిచెఱుచు సంగ్రహము ఖండకావ్యములలో నంతకన్న దోషమగును. కావ్యము కొలఁతను తగ్గించుటలో నందలి విషయపు తీవ్రతనుగూడ తక్కువపఱచు నపాయముగలదు.

రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ

(ఆంధ్రభూమి—ఆగస్టు ౧౯౩౪.)

1934

క్రాపులు

క్రొత్తపల్లి సుబ్రమణ్యం

౧. అన్యాపదేశశతకము, ౨. గీతాత్రయము

గ్రంథకర్త: సీరిపి ఆంజనేయులుగారు, అనంత పురము. క్రౌను, ౩౦,౪౦ పుటలు.

యోగసంకలనము

అనువాదకులు: దౌల్తాబాదా గోపాలకృష్ణారావు గారు, కాకినాడ. డెమ్మి, ౧౫౧ పుటలు, వెల రు. ౧-౦-౦.

---

౧. దివ్యతేజోనిధులు

డెమ్మి, ౫౬ వెల రు. ౦-౪-౦.

౨. లోకనాటకము

కర్త: నే. గంగాధరము. డెమ్మి, ౬౪ పుటలు, వెల రు. ౦-౮-౦.

3. ఏకాదశీమాహాత్మ్యము

డెమ్మి, ౮ పుటలు, వెల రు. ౦-౧-౦.

శ్రీ మహాలక్ష్మి ధర్మపుస్తకభాండాగారము, కొంతమూరు, రాజమండ్రి పోస్టు.

నూతన దశరాపద్యములు

కొంతమూరు బోర్డుస్కూలు ఉపాధ్యాయులచే వ్రాయబడినది. డెమ్మి, ౧౬ పుటలు. వెల రు. ౦-౧-౦.

అహింసాపుష్పము

గ్రంథకర్త: సాయం వరదదాసుగారు, తెనాలి. క్రౌను, ౨౪ పుటలు, వెల రు. ౦-౧-౦.

రిజర్వుబ్యాంకు

గ్రంథకర్త: కాశీనాగుని పూర్ణమల్లిఖార్జునుడు గారు, బుట్టయ్యపేట, బందరు. క్రౌను, ౫౦ పుటలు. వెల రు. ౦-౮-౦.

గాయత్రీమంత్రార్థవివరణము

గ్రంథకర్త: ప్రణవానందగారు. ప్రణవకుటీరము, వీరభద్రపురము, రాజమండ్రి. క్రౌను, ౨౮ పుటలు. వెల రు. ౦-౨-౦.

గీత

గ్రంథకర్త: యం. వి. గోవిందరావుగారు. క్రౌను, ౯౨ పుటలు.

వేంకటేశ్వరశతకము

గ్రంథకర్త: పుల్లేపు, సత్యనారాయణగారు. క్రౌను, ౨౮ పుటలు.

శ్రీమదాంధ్ర కిరాతార్జునీయము

(తృతీయభాగము)

గ్రంథకర్త: భువనగిరి విజయరామయ్యగారు, లోకల్ ఆడిట్ ఆఫీసు, గుంటూరు. డెమ్మీ, ౧౫౯ పుటలు. వెల రు. ౧-౮-౦.

కువలయానందసారము

గ్రంథకర్త: బులుసు వేంకటరమణయ్యగారు.

ప్రకాశకులు: ఆర్. వెంకటేశ్వర్ అండ్ కో., ఆనంద ముద్రణాలయము, మదరాసు. క్రౌను, ౧౪౮ పుటలు.

లీలావతీగణితము

(భాస్కరాచార్యులు)

సంస్కృతవ్యాఖ్యాన, ఆంధ్ర లీలావతీయుతము. డెమ్మీసైజు ४६८ పుటలు. వెల ౫ రూపాయలు.

ప్రకాశకులు: వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రులు అండుసన్సు, ౨౯౨ ఎస్ప్లనేడు, మద్రాసు.

బొబ్బిలి యుద్ధనాటకము

(రెండవకూర్పు)

గ్రంథకర్త: వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు. డెమ్మీ, ౧౦౪ పుటలు, వెల రు. ౧-౦-౦.

ప్రకాశకులు: వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి అండుబ్రదర్సు. ४ మల్లికేశ్వరగుడిసందు, లింగశెట్టివీథి, మదరాసు.

శకుంతల

గ్రంథకర్త: నరహరిశెట్టి శేషగిరిరావుగారు, తూర్పువీథి, ఏలూరు. క్రౌను, ౧33 పుటలు, వెల రు. ౦-౧౨-౦.

దిలీప

(ఆఋష్ఠలకములు చిన్న నాటకము)

గ్రంథకర్త: శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు, రంగనాయకులపేట, నెల్లూరు.

క్రౌను 3౨ పుటలు. వెల రు. ౦-४-౦.

నవ్వులతోట

(సచిత్ర హాస్యరస పక్షపత్రిక)

పదేండ్లక్రితము ఆగిపోయిన యీపత్రిక పునరుద్ధరింపబడినది. సంపాదకులు: కె. జి. గురుమూర్తిగారు, మచిలీపట్టణము. సంవత్సరము చందా రెండు రూపాయలు; విడిసంచిక రెండణాలు.

మన వి మాటలు

హిందీ–తెలుగు

తెలుగువారి హిందీచదువువలన తెలుగున కపకారము జరుగుచున్నమాట వాస్తవము. ఇదివఱ కింగ్లీ షొక్కటియే తెలుగున కపకరించుచుండునది. ఇపుడు హిందీ దానికి శతగుణముగా నపకరించుచున్నది. ఈయపకార మాభాషలవలన నగుచున్నది కాదు. వానినిజదివిన తెలుగువారివలననే సంప్రాప్తమగుచున్నది.

తెలుగువారిది వివేచనలేని ఉత్సాహము; ఆత్మహితముదెలియని ఆవేశము. దీనివలన వారికి పొసగు ననర్థము లనేకములు.

తెలుగువారు హిందీ రాష్ట్రభాష కావలెననునిర్ణయము విన్నారు; హిందీప్రచారప్రారంభమును గన్నారు; అంతే, హిందీ చదువ ప్రారంభించినారు. ఇప్పటికి దక్షిణభారతమున హిందీచదివిన, చదువుచున్నవారిలో సగముమందికిపైగా వారు తయారయినారు. తెలుగుకూడ మానివేసి హిందీనిచదివినవారు వీరిలో ననేకులు. ఎన్నిభాషలువచ్చినను, మాతృభాషనే మాటాడవలయునన్న నియమము తదితరులకు; హిందీవచ్చినవారు హిందీలోనే సంభాషింపవలెననునియమము తెలుగువారికి. తెలుగేవలను; హిందీనే చదువు డనియు ప్రబోధించువారుకూడ పలువురు. ఊరూర హిందీపాఠశాలలు వెలసినవి తెలుగునాట. ప్రచారకులు ననేకులు. ఇదియంతయు తెలుగువారి నిరుపమ దేశోద్ధరణవాంఛను ప్రకటించుచున్నది. ఇది యెంతవరకు సఫలము కాగలదో ఊహించుట కిపుడు సాధ్యము కాదు; కాని, దీనివలన ప్రకృతము వారి మాతృభాషకుమాత్రము మహోపద్రవము కలుగుచుండుట నిక్కము.

హిందీచదివిన తెలుగువారు ఏదిమాటాడినను, ఏదివ్రాసినను అంతయును హిందీ సంప్రదాయములతో నింపివేయుచున్నారు. ఇందువలన వికృతస్వరూపము, విపరీతస్వభావము తెలుగునకు ఏరుపడినవి. దాని తీయదనము దిగజారిపోయినది; దాని వ్యక్తిత్వమునకే హానియగుచున్నది. 'దేశభాషలందు లెస్స యది' యను ఖ్యాతిగనిన తెలుగునకు నేటి కీతీరున చేటు వాటిల్లినది. దాని తీరుతీయముల మేలితనమును తెలిసినసహృదయుల కిది దుస్సహము. కావుననే దేశమున నలజడి పుట్టినది. తెలుగుతెలుగుదనమును కాపాడుకొనవలె నను హెచ్చరికలు నలుమూలల మారుమ్రోయుచున్నవి. ఈప్రబోధము న్యాయ్యేతరముకానట్టి కర్తవ్యము.

హిందీ రాష్ట్రభాష యగుట కెవ్వరికిని విప్రతిపత్తియుండ బనిలేదు— దేశక్షేమము కోరని దేశీయు లుండరుకాన. హిందీయెడ ద్వేషము నుండ బనిలేదు. కాని ప్రతివారి

కిని మాతృభాషయెడ నాదరము బరమావశ్యకము; తదుద్ధరణము ప్రథమకర్తవ్యము. నాయకులు నిఖిలభారతదేశమున కొకరాష్ట్రి భాష కావలయునన్నారు దేశవ్యవహారముల నడపుకొనుటకు. వా రెవ్వరు నెన్నడు మాతృభాషలకు స్వస్తి చెప్పుడని శాసింపలేదు. తాము నట్లుచేయలేదు.

అరవలు, కన్నడులు, మలయాళులు, ఇతరులు హిందీని నేర్చుకొనుచున్నారు కాని వా రెవ్వరును తెలుగువారివలె మాతృభాషను పాడుచేసుకొనలేదు. వివేకులు స్వవిషయములయం దెప్పుడును జాగ్రత్త గలిగియే యుందురు.

తెలుగువారియజాగ్రత్త, యవివేకము వారిభాషకు నీతీరున చెరుపును కలిగించుటయే కాక దేశనాయకులకును అపకీర్తికళంకమును దెచ్చిపెట్టునవి. ఇకనయినను ప్రబుద్ధులయి తెలుగువా రీరెంటిని దూరముగ పోబెట్టుదురుగాక !

భ్రష్టాంధ్రము

ఆంధ్రభాషావిషయమున సుప్రసిద్ధములయిన పక్షములు—గ్రాంథికము, వ్యావహారికము అనునవి—చాలకాలముక్రింద పుట్టినవి. అప్పటినుండియు గ్రాంథికపక్షమువారు—ప్రాచీనవాఙ్మయముమాట, వారియభిరుచిమాట యటులుండ—తాము ప్రయోగించుభాషయంతయు గ్రాంథికమే యని తలతురు. వ్యావహారికపక్షమువారు—తమయభిరుచిమాట యటుండ—తాము ప్రయోగించుభాషయంతయు వ్యావహారికమే యని తలతురు. ఈతలపు కేవలము పొరపాటు; భ్రాంతిమూలకమును. తొలివారిది గ్రాంథికముగాదు; రెండవవారిది వ్యావహారికమును గాదు. నికరముగ దేనినిగాని వాడుట కీ యిరుపక్షములవారికిని సాధ్యము కాకున్నది. రెండింటికలయికయే యుభయుల రచనలయందును గలదు. ఇది తెలియక ఈరెండుపక్షములును తమతమవాదములను నిలువబెట్టుకొనుటకయి హోరాహోరిగా పోరాడుచు మాత్రము నున్నవి. ఆంధ్రభాష ఈపోరాటమున నుభయపక్షములనడుమ బడి నలిగిరూ పేరుపడకుండపోవుచున్నది. దీనినే నివర్తింపజేయజాలకయుండ 'గండస్యోపరి పిటకస్సంవృత్తః'—అనినట్లు నిష్కృతియే కనుపడని ఇంకొకదురవస్థ ఆంధ్రభాషకు సంప్రాప్తమయినది.

గ్రాంథికాంధ్రము (తత్సమతద్భవాంధ్రము లిం దంతర్భూతములు), దేశ్యాంధ్రము (ఇందుమండలమండలమునకును భేదముకానుపించును), గ్రామ్యాంధ్రము (గ్రాంథికవాదుల కిది అస్పృశ్యము. ఇదియును మండలమండలమునకును విభిన్నము చాలవరకు), ద్రావిడాంధ్రము (అరవదేశపు తెలుగువారు, తెలుగునేర్చినఅరవవారు వాడునది), కర్నాటాంధ్రము (కన్నడదేశపు తెలుగువారు, తెలుగువచ్చిన కన్నడులు మాటాడునది),

కేరళాంధ్రము (మలయాళమువారి వచ్చియు రాని తెలుగు—ఇదిక్వాచిత్కము), ఊరుదూ-ఆంధ్రము (తురకలువాడునది), ఇంగ్లీషు ఆంధ్రము (ఇంగ్లీషు చదివిన తెలుగువారిది), వంగాంధ్రము — (శాంతినికేతనమునుండి వచ్చిన తెలుగువారు, బ్రాహ్మసామాజికులు వాడునది), హిందీఆంధ్రము (హిందీచదివిన తెలుగువారు వాడునది) ఇన్నియుకలసి ఆంధ్రత్వము భ్రష్టమయిన ఒకసంకరాంధ్రభాష బయలుదేరి ప్రవాహమువలె దేశమంతట వ్యాపించుచున్నది. దీనికి భ్రష్టాంధ్ర మను నామము సార్థకము. పైన పేర్కొనిన ద్రావిడాది భాషల శబ్దార్థసంప్రదాయముల సాంకర్యము, రచనావిధానసాంకర్యము నీ భ్రష్టాంధ్రమునకు విలక్షణములు. ఈ భ్రష్టాంధ్రమునకు ప్రచారస్థానములు దినవారపత్రికలు, మాససంవత్సరపత్రికలు; ఎలిమెంటరీ, సెకండరీ (ప్రారంభ, మధ్యమ) తరగతులపాఠపుస్తకములు. ఈ భ్రష్టాంధ్రమును గ్రాంథికాంధ్రవాదు లేమందురు? నన్నయ్యనాటి, ప్రబంధయుగము నాటి, తంజావూరురాజులనాటి, తరువాతి నాటి గ్రాంథికాంధ్రమువలెనే దీనిని నేటి గ్రాంథికాంధ్రమని తమపక్షమున చేర్చుకొందురా? వ్యావహారికమని దెబ్బలాడుదురా? అస్పృశ్యమని దూరమునకు తొలగుదురా? ఇక వ్యావహారికాంధ్రవాదు లేమందురు? శిష్టవ్యావహారికమని అంగీకరింతురా, అశిష్టమని ఆవలకు ద్రోయుదురా? లేక ఉభయవాదములవారును రాజీపడి ఆంధ్రమును ఇంకను, ఇంకను భ్రష్టముకాకుండ ఉద్ధరింతురా? ఉన్నవికదా ఉభయపక్షవాదులు తమతమభద్రముకొరకు నిర్మించుకొనినకోటలు—ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు, నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు! చూతము ఏమిచేయనున్నవో!!

నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు!!!

రాజమహేంద్రవరంలో నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు ద్వితీయసమావేశం (౧౯33 సం. డిసంబరు ౨౮, ౨౯ తేదీలు) జరిగి నిండుగా ఆరునెలలయినా కాకుండానే తలవనితలంపుగా అనంతపురంలో (౧౯3౪ సం. జూన్ ౧౫, ౧౬ తేదులు) దాని (నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు) తృతీయసమావేశం జరిగినట్లు ప్రకటితమైంది. (అది ఒక కవిపండితసమ్మానసభ అని తర్వాత తేలింది.) దానికి సాహితీసమితి సభాపతి శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగా రధ్యక్షులు. ఆసమావేశంలో నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు రెండవ సమావేశమప్పుడు జరిగిన తీర్మానాలమాట గాని, ఆనాడు నియమింపబడిన స్థాయి, ఉపసంఘాలు చేసిన కార్యాలమాటగాని ప్రస్తావనే రాలేదు. అయితే, రాయలసీమవారి మొక్కుబడిమాత్రం చెల్లినట్లయింది* ఇట్లా పరి

---

* నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు రెండవసమావేశమప్పుడు తరువాతిసమావేశానికి రాయలసీమవారు అనంతపురానికి ఆహ్వానించారు. పరిషత్తు దానిని అంగీకరించింది.

షత్తు నియమాల నుల్లంఘించి, తారు మారుచేసి తా మేదో జరిపి దానిని నవ్య సాహిత్యపరిషత్తుసమావేశం అనడానికి సమా వేశకర్తల కధికారం లేదు. అయితే ఇలాగ ఎందుకు చేశారు! అజ్ఞతఅయినా కావాలి, ఔదాసీన్యమైనా కావాలి. దీంట్లో ఇంకొక విశేషవిషయం ఉంది:

శ్రీ చిలుకూరు నారాయణరావు పంతులుగారియింట వారి పిల్లలకు పెండ్లివడుగులు జరిగినవి. పంతులుగారు శ్రీమంతులూ, స్వయంకవులూ, పండితులూ, కవిపండితాభిమానులూ కాబట్టి తమయింటి శుభకార్యాల సమయంలో కొందఱు (స్వాభిమతులూ, నవ్యసాహిత్యాభిమానులూ అగు) పండితులను, కవులను ఆహ్వానించి,గోష్ఠిజరిపి వారిని సమ్మానించారు.* ఇది పంతులుగారు స్వయంగా జరిపిందికాబట్టి దీనికి 'నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు సమావేశం' అని పేరుపెట్టినా, పరిషత్తు నియమాలను దీనికి పట్టించడం ఇష్టం కాక పోయిందేమో! అది యుక్తమే. అయితే ఆపేరెందు కుంచారు? ఈ డిప్రెషన్ రోజులలో రాయలసీమవారిమాటను దక్కించడానికీ, వారి వ్యక్తిత్వాన్ని నిలబెట్టడానికీ ఎత్తిన ఎత్తని అనవలసివస్తూంది.

ఇందుకు ఉదారహృదయులగు పంతులుగారియెడ రాయలసీమవారు కృతజ్ఞులు కాక తప్పదు. కాని పరిషత్తుకుమాత్రం అప్రతిష్ఠ తప్పిందికాదు. అది మొదట 'అభినవాంధ్ర కవిపండితసభ' అనేపేరున పుట్టి కథలతో, కబుర్లతో, ఆటలతో, పాటలతో, మొదటి సమావేశం జరిపింది. రెండవసమావేశంలో పేరుమార్చుకొని నవ్యసాహిత్య పరిషత్తయి కొన్ని ఉద్దేశాలను ప్రకటించింది. అవికార్యరూపం పొందకుండానే మూడవమారు సమావేశంలో (అట్లా అంటూన్నారు కాబట్టి) ఇట్లా రద్దయిపోయిన వంటే అప్రతిష్ఠ కాక మరేమి?

ఈసమావేశంలో నడచిన కార్యక్రమాన్నిబట్టి చూచినా దీనిని నవ్యసాహిత్య పరిషత్తుసమావేశం అనడానికి సామంజస్యం

---

* శ్రీ చిలుకూరి నారాయణరావుగారి పిల్లల పెండ్లి వడుగులకూ, నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు తృతీయ సమావేశానికీ ఆహ్వానిస్తూ రెండుపత్రికలూ ఒక కవరులోనే భారతిసంపాదకుని పేర ప్రెస్సునటికెక్కట్లవలె వచ్చినవి. దీనికి కారణం అప్పుడు ఊహ కందిందికాదు. తర్వాత ఈసమావేశానికి ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షు లయి నారాయణరావుపంతులుగారు తమస్వాగతోపన్యాసంలో ప్రకటించిన 'ఇట్టిపరిషత్తులు వార్షికోత్సవములుగా ఉండకూడదు. సాధ్యమైనంతమట్టుకు ఎప్పుడవకాశంకల్గితే అప్పుడే అవి యేర్పాటు కావలెను. ముఖ్యముగా కవిపండితుల నాదరించగల సంపన్నుల గృహములలో శుభకార్యముల యందు ఇట్టిసమావేశములు జరుగుతూ ఉంటే ఇట్టి పరిషత్తులవల్ల ఎక్కువప్రయోజనం కల్గుతుందని నా అభిప్రాయము. అట్టి అభిప్రాయంతోనే మే మీసభ నాహ్వానించినాము' అను తమ 'వేరు' అభిప్రాయం వల్ల విషయం స్పష్టమయిపోయింది. పూర్వకార్యక్రమాన్ని, నియమాలనూ పాటిస్తూ తరువాతి కార్యక్రమాన్ని సాగిస్తూ ఉంటే సమావేశాలు ఎన్నిమార్లు, ఏలాటిసమయాల్లో, ఎక్కడజరిగినా ప్రయోజనం కలుగుతూ ఉంటుంది ఏపాటిఅయినా సరే.

కనుపడదు. అధ్యక్షులూ, ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులూ ఇద్దరూ భాషావిషయంగానే ఎక్కువగా ప్రసంగించారు. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తుతో ఈపరిషత్తు స్పర్థించడంలేదని స్థాపించడానికి చాల ప్రయాసపడ్డారు. 'సాహిత్య' శబ్దాన్ని తగిలించుకొన్న ఈ పరిషత్తులు భాషకోసం ఈవిధంగా వివాదాలతో కాలం గడపడం తెలుగుతల్లిదౌర్భాగ్యం అనక తప్పదు. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తుకు గ్రాంథిక భాష ప్రధానమయినట్లే ఈనవ్యసాహిత్యపరిషత్తుకూ వ్యావహారికభాష ప్రధానమైనదని ఈ సమావేశంవల్ల వ్యక్తమవుతూ ఉంది. ఇపుడు రెండిటికీ సామ్యం కుదిరింది. రెండిటి పేరులు నేతిబీరకాయవంటి వయిపోయినవి. ఈసమావేశంలో ముందుకార్యక్రమం ఈ క్రిందితీరున నిశ్చయింపబడింది:

"అధ్యక్షుడు:—తల్లావజ్ఝల శివశంకర శాస్త్రి.

ఉపాధ్యక్షులు:—జి. ధర్మారావు. ఎం. ఏ., చింతాదీక్షితులు, బి. ఏ., ఎల్. టి., టి. వెంకటరత్నం, ఎం.ఏ., ఎల్.టి., బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, బి. లిట్, పప్పూరి రామాచార్యులు.

కార్యదర్శులు:—ముద్దుకృష్ణ, కల్లూరి సుబ్బారావు.

'ప్రతిభ' అనేపేరుతో పరిషత్తు తరఫున మూడుమాసముల కొకసారి పత్రిక ప్రకటింపడానికి తీర్మానించినారు. మొదటిసంచిక అక్టోబరులో వెలువడుతుంది.

పరిషత్తు చతుర్థసమావేశ విషయమై శివశంకరశాస్త్రి ముద్దుకృష్ణగార్ల ఆహ్వానము అంగీకృతమైనది. (ఇందు స్థలనిర్దేశం లేదు; బహుశః ఏదయినా వారియింట శుభకార్యాల్లో జరుపుతారేమో.)

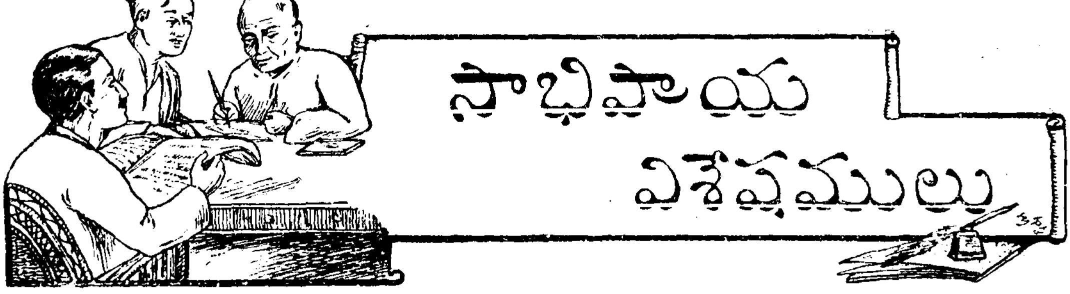
వాడుకభాషమీద అభిమానము ఉండి నవీనదృష్టి కలకవులు, గ్రంథకారులు, పత్రికా సంపాదకులు, సహృదయులు నవ్యసాహిత్య పరిషత్తులో సభ్యులుగా చేరవచ్చును."

ఈ నవ్యసాహిత్యపరిషత్తుచరిత్రనుబట్టి ఈ కార్యక్రమమయినా సాగుతుం దనడానికి వీలు కనపడకుండావుంది. ఇట్లా వైయక్తికంగా, ఐచ్ఛికంగా జరగడంకంటె సాముదాయికంగా, నియమవిశిష్టంగా జరగడమే శ్రేష్ఠము; ఉద్దిష్టకార్యసాధనాని కనుకూలము. కాబట్టి నవ్యసాహిత్యాభివృద్ధికాములందరూ ఐకమత్యంతో నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు రెండవ సమావేశపు తీర్మానాలు సక్రమంగా జరిగేటట్లు పరిషత్తును పురికొల్పవలెను. పరిషత్కార్యక్రమ నిర్వహణానికీ, నిబంధనలను తయారుచేయడానికీ ఏర్పడ్డ సంఘాలు శ్రద్ధతో పనిచేసి పరిషత్తును స్థిరంగా నిలిచేటట్లు చేయవలెను. మరల ఈసంవత్సరాంతంలో మూడవసమావేశం జరపడానికి

పరిషత్తు ప్రయత్నించవలెను. ఊరుకున్నచో పరిషత్తుకు గౌరవం దక్కదు. దానియెడ ప్రజలకు విశ్వాసం కుదరదు. మరియు భాషా విషయాన్ని పరిత్యజించి సాహిత్యాభివృద్ధినే లక్ష్యంగా గ్రహించి తన పేరునకు సార్థక్యమును సమకూర్చుకోవలెను.

మాడరన్ మేనరికము

సాభిప్రాయ విశేషములు

అంతయును పరివర్తనమే. ఏ క్షణమున నేమి రానున్నదియును తెలియకున్నది. విశ్వపరిణామమునకు సహజమైన దైవాసుర బలసంరంభము క్రొత్తకాకపోయినను భయంకరముగ నున్నది. నిన్నటిది నేడు, నేటిది రేపు పరిణమించుట సహజమైనను పరివర్తనామమె భయభ్రాంతులకు మూలముగ నున్నది. నేను నాది సకలసందర్భములందును అభిమానాహంకారములకు వలెను భయసమ్మోహములకును మూలములు. నేను నాది సనాతన మైనను అధునాతన మైనను సంరంభమునకు సాధన మగుచున్నది. మమకారాహంకారావరణములు పురాతనము లైనను, నవీనము లైనను దురభిమానావరణములై సంఘర్షణసంక్షోభముల కాధారములుగ నున్నవి. చిరకాలాభ్యస్తమైన నేను నాదివలెను అభ్యాసము కావలసిన నేను నాదియును స్వార్థస్వానుభవములందువలెను. పరమార్థ పరమాత్మానుభవములందు సార్థకము కాకున్నవి. ప్రకృతియందీపరిణామము సహజముగను సంప్రాప్త మగుచున్నను ప్రత్యక్షసందర్శన సంస్మరణములు భయసమ్మోహములకు మూలము లగుచున్నవి. విజయునకు విశ్వరూపసందర్శనము కలుగజేసిన భయసంభ్రమములు చరాచర ప్రపంచమునకు సహజావస్థ లైనను ఎప్పటి కప్పుడు సకలజీవములకును భయభ్రాంతులకు మూలము లగుచు ప్రజ్ఞావాదములు ప్రబలుచున్నవి.

మమకారాహంకారములకు రంగములు రాజకీయము లైనను, సాంఘికము లైనను, ఆర్థికము లైనను, మతసంబంధము లైనను, వ్యక్తిగత మైనను, జాతిపరమైనను, లౌకిక మైనను, పారలౌకిక మైనను సంరంభసాధ్యములై సమ్మోహమును కలుగజేయుచున్నవి. వర్తమానప్రచురణయుగమునందు మమకారాహంకారములు దిగంతములందు మారుమ్రోగుచు మహాసమ్మోహమును కలుగజేయుచున్నవి. నాయకుల ప్రజ్ఞావాదములు, గర్వాభిమానములు, స్వోత్కర్షప్రలాపములు సామాన్యులకు క్రోధావేశములకు మూలము లగుచు విప్లవోద్యమములు సామాన్యము లగుచున్నవి. ప్రపంచావృతమైన పరివర్తనయుగమునం దేమూల నేమి సంభవించినను ఆశ్చర్య ముండదు. పరివర్తనములు, భయసంభ్రమములు, విప్లవములు, క్రోధా

వేశములు, స్వోత్కర్షలు, పరనిందలు ప్రజాగరణ పరమైన దేశములందు భయంకర దృశ్యములకు రంగము లగుచున్న విధమును యూరపురాజ్యోదంతములు వెల్లడి చేయుచున్నవి. జర్మనియందు పర్యాప్తంబైన నాజీ పక్ష విజృంభణము, హిట్లరువిజయములు ప్రపంచవ్యాప్తమైన ప్రజాగరణమునకును, తత్ఫలమునకును నిదర్శనములు.

* * * *

హిట్లరు విజృంభణము

మహారథుడైన హిండెన్బర్గుగారి మరణము హిట్లరుగారికి జర్మనియందు సంపూర్ణ రాజ్యాభిషేకమును సమకూర్చినది. హిట్లరుగారికి హిండెన్బర్గుఅంకుశముపోయి సకల వ్యవహారములందును పూర్ణాధికారము సమకూడినది. హిట్లరుగారు కోశాధ్యక్షుడు, సేనాధిపతి, రాజ్యాధిపతి, ప్రజానాయకుడు. హిట్లరుగారి ఆజ్ఞల కాటంకములు దుర్లభములు. హిట్లరుగారి యధికారము స్వాభిమానపరాయణమై సంహారమునకువలెను, నిర్మాణమునకు సాధనము గాకున్నది. చూపులకు నిరుద్యోగముపోయి వ్యవసాయ పరాయణత్వ మభివృద్ధిని పొందుచున్నను క్రియకు పరిశ్రమ వ్యాపారము లన్నియును మందగమనము చేయుచున్నవి. వ్యాపార పరిశ్రమలు నిషేధావరణములందు సన్నగిలుచున్నను నాజీ ఘోష విజృంభణముమాత్రము ప్రళయానలమువలెను సర్వత్ర వ్యాపించుచున్నది.

దేశవ్యవహారము లన్నియును ప్రజల హృదయదౌర్బల్యమునకును, నిస్సహాయస్థితికిని నిదర్శనములు. హిట్లరుగారు తన సహచరులకు గల్పించిన ఘోరమైన రహస్యహత్యలు పాశ్చాత్యసంస్కారమునకును, జాతీయ దురహంకారమునకును, నియంతృనిరంకుశాధికారమునకును సహజఫలములు. ఆస్ట్రియాయందు గతమాసాంతమునందు సంప్రాప్తమైన పరివర్తనోద్యమము డోల్ఫసుహత్యాదులు నాజీదావానలవ్యాపనమునకు నిదర్శనములు. ఆస్ట్రియాయందు తిరిగి నిరంకుశాధికారము వెంటనే స్థాపింపబడినను సామ్యవాదపక్ష బలము నంగీకరించుట ప్రభుత్వమున కవసరమైనది. సకలానర్థములకును మూలమైన హాప్సుబర్గు వంశజులు తిరిగి సింహాసనాసీనులను జేయుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. హిండెన్బర్గుగారి మరణము, డోల్ఫసుగారి హత్య, నాజీపక్షవిజృంభణము, హిట్లరుగారి సర్వరాజ్యాధిపత్యము యూరపు రాజ్యములందు మహాసంక్షోభమునకు మూలమగుట సహజమైనను సకలదేశావృతమైన విషాదయోగావస్థయందు ఫలము కాలగర్భమునందు గలదు. నాజీపక్షము కయ్యమునకు కాలుదువ్వుచున్నను దుర్బలత్వము ప్రతిబంధకముగ నున్నది. జర్మనుల శక్తిసామర్థ్యము లన్నియును స్వార్థారాధనమునకై వినియోగింపబడుచున్నను ఫలముమాత్రము సంశయాస్పదము. ఇటలి, ఫ్రాన్సు, గ్రేటు బ్రిటను మొదలగురాజ్యములు చూపుచున్న

ప్రతిఘటనమునందు హిట్లరు పక్షప్రయత్న ములు వామమార్గములను బట్టుటయందును విచిత్రము గనుపడదు. జర్మను శాస్త్రజ్ఞులు మైరావణయజ్ఞములను జేయుచున్న విధానము లిటీవల పత్రికలయందు ప్రచురింపబడినవి. మరిడీమారెమ్మపూతులను సృష్టించి సర్వసంహారమును చేయుటకు శాస్త్రజ్ఞులు చేయుచున్న పరిశోధనలు నీలివార్తలైనను పశుబలపరాయణమైన వర్తమాన ప్రపంచ వాసనలకు నిదర్శనములుగ నున్నవి. ప్రపంచమునందేమూలనైనను సంగ్రామదావానలమేతృణమునందైనను సంభవము కాగలదు. సకలరాజ్యములును సంగ్రామకర్మలను జేయుచు నానాజాతిసమితిని, ఆయుధ విసర్జనమును, శాంతిమంత్రములను జపియించుటమాత్రము విచిత్రముగ నున్నది. బ్రిటిషురాజ్యాధికారులుమాత్రము మాయాపులవలెను రాజ్యాంగనాటకముల నాడించుచు నానందించుచున్నారు. ప్రధానమంత్రి రామ్సె మెక్డొనాల్డుగారి నాటకము బ్రిటీషు రాజ్యాంగతత్త్వమున కనురూపముగ నున్నది. చర్చిలుహోరుగారులు, రోధరుమియరు మోస్లెగారులు, సైమనుబాల్డువినుగారలును మామూలు పాటను పాడుచు రాజ్యాంగనాటకముల నాడుచున్నారు.

* * * *

బ్రిటీషు రాజ్యాంగములు

బ్రిటీషుజాతీయప్రభుత్వము నిరాటంకముగను, వ్యవహారనిర్వహణమును జేయుచున్నవిధము సంభ్రమమును గలుగజేయుచున్నది. చర్చిలు రోధరుమియరు వర్గము వారి తంత్రములు సఫలములైనవి. వ్యాపార పరిశ్రమలందు వికాస మారంభమైనది. ఆయుధవిసర్జనసభ నిరర్థకమైనను బ్రిటీషు మంత్రాంగబల మవిచ్ఛిన్నముగ సాగుచున్నది. సకల రాజ్యములందును బ్రిటీషు మంత్రాంగవిజయము క్రియలయందు ప్రత్యక్షమగుచు, స్వాధీనదేశములందే బ్రిటీషు రాజ్యాంగప్రతిభ నిరభ్యంతరముగను సాగుచున్నపుడు, పరాధీన రాజ్యముల విషయము విచారించుటయే యనవసరము. ప్రధానమంత్రి రామ్సెమాక్డొనాల్డుగారు విశ్రాంతికి కనడాకు వెడలినపుడు కార్యభారమును బాల్డువినుగారి వశము చేసిరి. బాల్డువినుగారు విశ్రాంతికి వెళ్లదలచినపుడు రాజ్యాంగభారమును ఛాంబర్లిగారి వశము చేయదలపెట్టినటులు వార్తలు తెలుపుచున్నవి. జాతీయ పక్షబలమును, బ్రిటీషుప్రభుత్వపటుత్వమును ప్రశాంతమైన దేశస్థితి విశదము చేయుచున్నది. జాయింటు పార్లమెంటుకమిటి వ్యవహారములును నీ ప్రశాంతవాతావరణమునే వెల్లడిచేయుచున్నవి. గ్రేటుబ్రిటనునందును, హిందూస్తానమునందును రాజ్యాంగసంస్కారణముపట్ల నుత్సాహముపోయి నిరాశా నిరాదరణస్వభావము లేర్పడినవిధము నుభయ దేశవ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి.

* * * *

జాయంటు పార్లమెంటుకమిటీ

పార్లమెంటు కమిటి రిపోర్టును సిద్ధము చేసినటులును న ంబరు 12-వ తేదిని ఇంగ్లాండు నందును, హిందూస్థానమునందును నేక కాలమునను ప్రచురింపబడునటులును వదంతులు గలవు. తెల్లకాగితమును నల్లకాగితమును జేయుటకు తగిన సవరణలును, సంరక్షణలును, సదుపాయములును నిర్ణయింపబడినటులు తెలియుచున్నది. ఇది భారతశాసనసభయొక్క ఎన్నికలకు సంబంధించిన ఎత్తుగ నుండగలదు. విల్లింగ్డన్ప్రభు వీమెత్తునందుగల ప్రయోజనమును వారి సంప్రతింపులందు బ్రిటీషు ప్రభుత్వాధికారులకు మనోగతము చేసియుందురు. నవంబరుమాసమునం దెన్నికల సమయమునందు జాయింటుకమిటిరిపోర్టు పిడుగువలెను వోటర్లకును, అభ్యర్థులకును భయసమ్మోహములను గలుగజేయగలదు. కాంగ్రెసుకార్య విధానము బ్రిటీషుప్రభుత్వమునందు కొంత సంచలనమును గలుగజేయుటయును సమయానుకూలము. అభ్యర్థులకును, వోటరులకును, నాయకులకును జాయింటుకమిటి రిపోర్టు వాదప్రతివాదములకును, కోపావేశములకును, లాభనష్టజాతకములకును సాధనము గాగలదు. కాశీనగరమునందు కాంగ్రెసుకార్యనిర్వాహకవర్గము చేసిన నిర్ణయములిట్టి సందిగ్ధస్థితియందు కాంగ్రెసుప్రతిష్ఠను సమర్థించుటకు ధర్మానుకూలముగ నున్నవి.

* * * *

కాంగ్రెసు - సాంఘికభేదములు

వర్తమాన మహా పరివర్తనయుగమునందు భిన్నమతములకును, సంఘములకును, వేషభాషాచారములకును స్థానమైన హిందూస్థానమునందు భారతజాతియైక్యభావమును స్థాపించవలసిన యవసరమును నాయకు లందరును సంగీకరించుచు సమయము వచ్చినపుడు మాత్రము సాంఘికభేదారాధనమును చేయబూనుట దురదృష్టము. కాంగ్రెసు హిందూ, మహమ్మదీయ,పార్శి,సిక్కు,క్రైస్తవాది మత సాంఘికవిభేదాతీతమైన భారతజాతీయసంస్థ. ఈమహాసంస్థయొక్క గౌరవమును కాపాడవలసినభార మన్నిమతసంఘములమీాద నున్నను, ముఖ్యముగను ప్రబలమైన హిందూసంఘము మీాద నున్నదనుట నిర్వివాదాంశము. బ్రిటిషుప్రభుత్వాధికారులు సాంఘికవిభేదములను స్థిరతరము చేయుటకు పన్నిన మాయోపాయములను ప్రతిఘటించవలసిన భారము విశేషము హిందువులమీాదను కలదు. శ్వేతపత్రము నిర్ణయించిన సాంఘికప్రాతినిధ్య మనర్థదాయక మనియును, న్యాయవిరుద్ధమనియును, వియోగసాధన మనియును నందరును నంగీకరించుచున్నారు. సాంఘికప్రాతినిధ్యనిర్ణయ మనర్థదాయకమైనను సామాన్యముగను మహమ్మదీయులు దీనినామోదించిరి. మహమ్మదీయ నాయకులాశీర్వదించిన నిర్ణయమును నిరసించుటవలనను స్వరాజ్యమున కవసరమైన హిందూమహమ్మదీయ సంయోగము దూరస్థమగుట సహజము.

సాంఘికనిర్ణయమును మార్చగల శక్తి హిందూమహమ్మదీయ సంయోగమువలననే కలుగవలయును కాని వియోగమువలనను కలుగజాలదు. కాంగ్రెసు భారతీయ కాంగ్రెసు; హిందూ కాంగ్రెసు కాని, మహమ్మదీయ కాంగ్రెసు కాని కాజాలదు. ఈ సత్యమునే కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక సంఘము చేసినతీర్మానము నిర్ధారణ చేసినది. సకలానర్థములకును మూలమైన శ్వేతపత్రము నిర్గమించినపుడు సాంఘికప్రాతినిధ్య నిర్ణయమును నిర్గమించుచున్నది. హిందూ మహమ్మదీయులకు సంయోగము గలిగినపుడు బ్రిటీషు ప్రభుత్వనిర్ణయమును పోవుచున్నది.

స్వయంసహాయమువలనను సాధ్యముగావలసిన నిర్ణయమును పరావలంబనాధారమునను సాధ్యము చేయబూనుట కార్యసిద్ధికిని స్వధర్మనిర్వహణమునకును సాధనము గాదు. ప్రఖ్యాతనాయకుడైన మదనమోహన మాలవ్యాగారు కాంగ్రెసుప్రతిష్ఠను వెనుకకు బెట్టి హిందూసంఘప్రతిష్ఠ కగ్రస్థానమును గల్పింప దలపెట్టుట దురదృష్టము. కాంగ్రెసు విదేశీయప్రభుత్వముతో సంరంభమును దలపెట్టినపుడు స్వదేశీయుల సంయోగ సాహచర్యములు లేకను విజయము సాధ్యము కాదు. దేవేంద్రుడు దుర్యోధనాదులను బంధించినపుడు ధర్మజుడు భీమాదులకు జేసినహితోపదేశము వర్తమానపరిస్థితులకు తగియున్నది. భారతీయులందరును కలిసి శ్వేతపత్రమును ప్రతిఘటించి స్వరాజ్యమును సంపాదించుటకు బదులు వారి శక్తిసామర్థ్యములను సాంఘిక విభేదములనుబలపరుచుటకు వినియోగించుట నీతియును, న్యాయమును, ధర్మమును కాదు. మాలవ్యాగారి నిర్ణయము హిందూమహమ్మదీయ విభేదములనేకాకను, హిందువులందును అంతర్భేదముల నభివృద్ధిచేయుటకును, కాంగ్రెసు గౌరవప్రతిష్ఠలను సంకుచితము చేయుటకును వినియోగపడగలవు. గాంధిమహాత్ముడీపరమార్థమును వారి సందేశమునందు సువ్యక్తము చేసియుండిరి.

కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక వర్గము కాంగ్రెసుపక్షావలంబకులు శాసనసభాప్రవేశమును జేయవచ్చునని నిర్ణయించినది. ఈ వ్యవహారమును నడుపుటకు కాంగ్రెసు పార్లమెంటరీబోర్డున కధికార మొసంగినది. పార్లమెంటరీబోర్డునందు హిందువులు, మహమ్మదీయులు, సిక్కులు మొదలగువారు కలరు. బోర్డుసభ్యులు అభ్యర్థులను సాంఘికాది భేదములను పాటింపకను కాంగ్రెసు గుణకర్మభేదముల ననుసరించి నిర్ణయింతురు. మాలవ్యగారిందులకు విరుద్ధముగను పార్లమెంటు బోర్డును విడిచి జాతీయపక్షమును నిర్మింపగోరుట మెండమావులను నమ్మినటులున్నది. బ్రిటీషుప్రభుత్వపరిపాలనమునకు సహజమైన విభజనరాజ్యతంత్రమునకు మాలవ్యగారు సంకల్పించిన జాతీయపక్షనిర్మాణము దోహదము నొసంగగలదు. గతించిన ౫౦ ఏండ్లును కాంగ్రెసును సేవించిన మాలవ్యగారు

ప్రస్తుతము కాంగ్రెసుసేవను విడువక పోయి
నను కాంగ్రెసుపార్లమెంటరిబోర్డును విసర్జించి
ప్రత్యేకపక్షము నేర్పరుపగోరుట దుర
దృష్టము. పారతంత్ర్యమునందుమునిగియున్న
దేశమునందునాయకులకు సంశయాత్మత్వము
సహజావస్థ. గతించిన ౫౦ ఏండ్లనుండియును
జాతీయపక్షనిర్మాణమునకై పనిజేయుచున్న
కాంగ్రెసుపక్షమునకు భిన్నమైన జాతీయ
పక్షము నేవిధముగను మదనమోహన మాల
వ్యగారును, వారి యనుచరులును నిర్మింప
గలరో దురూహముగ నున్నది. వర్తమాన
సందిగ్ధావస్థయందు దనవసరమైన సంరంభము
ను మాలవ్యగారు తలవనితలంపుగను తెచ్చి
పెట్టుట దురదృష్టము. ప్రజాలక్ష్యమును కాం
గ్రెసు ప్రయోజనములనుండి హిందూ విభేద
ములకును, హిందూమహమ్మదీయ విభేదము
లకును మరల్చుట యన్యాయము. ఏమహా
నాయకు లేమిచేసినను ప్రజలు మాత్రము
కాంగ్రెసునకు సకలవిధములను తోడ్పడుదు
రని విశ్వసింపవలసియున్నది.

* * * *

కాంగ్రెసు—పక్షములు

కాంగ్రెసుసంస్థ స్వరాజ్యసంపాదనమున
కేర్పడినప్రధానసంస్థ. స్వరాజ్యసంపాదన కేర్ప
డినమూలసంస్థనుండి వెడలిన శాఖాసంస్థకు
మూలసంస్థకు గల గౌరవప్రతిష్ఠలు గలుగ
జాలవు. ప్రత్యేకసంస్థలు ప్రజాలక్ష్యమును
ప్రధానసంస్థనుండి వియోగపరచుటకు విని
యోగపడునటులు స్వపక్షపోషణమునకు
వినియోగపడజాలవు. మాలవ్య ఆనెగార్ల ప్రక
టనము శ్వేతపత్రమును, సాంఘికప్రాతినిధ్య
నిర్ణయమును నిరాకరించుచున్నది. కాంగ్రెసు,
రాజ్యాంగసంస్కరణముల ప్రారంభము
నుండియును సంస్కరణవిధానమును, రెండు
టేబిలుసభావేశములను, శ్వేతపత్రమును, సాం
ఘికప్రాతినిధ్యనిర్ణయమును, నిరాకరించినది.
స్వయంనిర్ణయవిధానావసరమును ప్రతిపాదిం
చినది. మాలవ్యవర్గమువారే ఆత్మవిశ్వాస
మునువిడిచి సాంఘికప్రాతినిధ్యనిర్ణయమును
బ్రిటీషుప్రభుత్వాధీనము చేసిరి. బ్రిటీషు ప్రభు
త్వనిర్ణయము దేశానర్థములకు మూలమైనను
సామాన్యముగను హిందువులతిరస్కారమున
కును, మహమ్మదీయుల యాదరణమునకును
పాత్రమైనది. ఆగాఖానుగారి భారతమహమ్మ
దీయవిజయయాత్ర ప్రజలకును, నాయకుల
కును వారికర్తవ్యమును సువ్యక్తము చేసినది.
మహమ్మదీయులు సామాన్యముగను సాంఘిక
ప్రాతినిధ్య నిర్ణయమును సవరణచేయుటకు
నిరాకరించుచున్నారు. హిందువులకు వారి
ద్వంద్వస్థితి ప్రతిబంధకమైనది. కాంగ్రెసు
సంస్కార మొకమార్గమును, హిందూ
సంస్కారము వేరొకమార్గము నుపదేశించు
చున్నవి. దేశభక్తి కాంగ్రెసుసేవను, సంఘాభి
మానము హిందూమహాసభానురక్తిని నిరూ
పించుచు సమ్మోహమును గలుగజేయు
చున్నవి. ప్రజానాయకులు సమ్మోహమును
విడిచి కర్మయోగులు గావలసినసమయము
నందు నాయకులు ప్రజలను సంశయముల

పాలుచేయుట విజయమునకు సాధనము కాజాలదు.

మాలవ్యగారు సకలపక్ష సమావేశము నెన్నిసారులో చేసి విఫలమనోరథులయినవిషయము చరిత్రాంశము. మాలవ్యగారు సంకల్పించిన జాతీయపక్షము సర్వపక్ష సమావేశమును దూరస్థముచేయుటకు వినియోగపడునటులు సఫలము చేయుటకు వినియోగపడదు. కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక సంఘమును కాంగ్రెసు స్వరాజ్యపక్షమును నిర్ణయించిన ప్రకటనము భావికాలమునందైనను సర్వపక్ష సమావేశమునకును, రాజ్యాంగ విచారణసభకును నిమిత్తమగుట కవకాశములు గలవు. హిందూనాయకులాత్మగౌరవ విశ్వాసములను విడిచి శ్వేతభవనమునకు సాంఘికప్రాతినిధ్యనిర్ణయమును మార్చుటకు రాయబారమును పంపుట వ్యర్థప్రయత్నమని అనుభవైకవేద్యము. రాయబారములు ధర్మాధార రహితములై ప్రజా లక్ష్యమును నిరర్థకముచేయుట కుపయోగపడునటులు సార్థకము చేయుటకు వినియోగపడవు. ప్రత్యేకపక్షము లేనామరూపములను దాల్చినను అభిమానాహంకారావరణము లందు సంకుచితములై సంకల్పసిద్ధికి నిరర్థకము లగుచున్నవి. భిన్నపక్షములవారు స్వపక్షాభిమానపరాయణులై కాంగ్రెసు స్వరాజ్యపక్షమును, కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహకసంఘమును, గాంధిమహాత్ముని నిందించుటకును, నిరసించుటకును బదులు స్వరాజ్యసంపాదనవిధానమును, భారతజాతీయ సంయోగ సాధనములను నిర్ణయించుట ప్రయోజనకరము, వివేకము, ధర్మము.

*   *   *   *

గాంధిమహాత్ముడు-ప్రజానాయకులు

గాంధిమహాత్ముని ధర్మయాత్రలు ప్రజానాయకులందు స్వాయంసహాయదీక్షను, ఆత్మవిశ్వాసమును గలుగజేసినవిధమును సత్యాగ్రహోద్యమము, నిర్మాణ కార్యవిధానము, హరిజనోద్యమము ప్రత్యక్షము చేయుచున్నవి. మమకారాహంకారపరాయణమైన ప్రపంచవ్యవహారములందు గాంధిమహాత్ముని సత్యాగ్రహోద్యమ మపూర్వమైన సంచలనమును గలుగజేసినది. కులాభిమానులు, సంఘాభిమానులు, జాతీయాభిమానులు, ధనాభిమానులు, మతాభిమానులు, స్వరాజ్యకాములు ధర్మకర్మానుష్ఠానమునకు జిజ్ఞాసనుజేయుటయవసరమైనది. గాంధిమహాత్ముడు అన్నిపాపములకును భైరవుడు కావలసివచ్చినది. గాంధిమహాత్ముడు ప్రభుత్వమునకు విప్లవకారుడు, విప్లవకారులకు నిరంకుశప్రభుత్వాభిమాని. సనాతనులకు హిందూమత ధ్వంసకుడు; సంస్కర్తలకు పూర్వాచార పరాయణుడు; హిందువులకు మహమ్మదీయపక్షపాతి; మహమ్మదీయులకు హిందూ ధర్మపక్షపాతి. మహారాజులకు సామ్యవాది, సామ్యవాదులకు మహారాజపక్షావలంబకుడు; ధనస్వాములకు కార్మికపక్షాభిమాని,

కార్మికులకు ధనస్వామిపక్షాభిమాని. ఆచార పాశబద్ధమై జడప్రాయమైన దేశమునందు గాంధిమహాత్ముని యవతరణము ఆశాంకురములను గలుగజేసినను, యోగసంసిద్ధిలేకను సందేహములకు మూలమైనది. మాలవ్య ఆనెగారల రాజీనామాలును, జాతీయపక్షనిర్మాణాభిలాషయును దేశావృతమైన సంశయాత్మత్వమునకు నిదర్శనములుకాని ఆత్మవిశ్వాసమునకు నిదర్శనములుకావు. ప్రపంచావృతమైన మమకారాహంకారావరణములు మానవ ధర్మావరణములుగను పరిణమించుటకు ప్రపంచమంతయును దుఃఖవేదన ననుభవించుచున్నను ప్రయోజనము గలుగకున్నది. హిందూస్థానమునందును మమకారాహంకారాతీతమైన మానవధర్మావరణ నిర్మాణావసరమును, నిర్మాణ సాధనములను గాంధిమహాత్ము డుపక్రమించిన సత్యాగ్రహము, నిర్మాణకార్య విధానము, హరిజనయాత్రాదులు విశదము చేయుచున్నవి. గాంధిమహాత్ముని నాయకత్వముక్రిందను కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహకవర్గమును, కాంగ్రెసు పార్లమెంటుబోర్డును ఎన్నికల సందర్భమునను చేసిన నిర్ణయములును నీ పరమార్థమునే వెల్లడిచేయుచున్నవి. ప్రజానాయకు లీ పరమార్థమును గ్రహించుటకుగాంధిమహాత్ముడు వార్ధాయందు వారముదినము లుపవాస దీక్షను బూనుచున్నాడు. గాంధిమహాత్ముని యుపవాసదీక్ష నిరుపద్రవముగ ముగియుటకును, ప్రజానాయకుల హృదయములు త్యాగపూర్వకమైన ధర్మపరాయణము లగుటకును భగవదనుగ్రహము గలుగుగాత!

166
336

Printed and Published by K. Nageswara Rao, at the Andhra Patrika Press, No. 7, ThambuChetty St., Madras.
Editor: G. Subbaramayya.